

02
B-51

ISSN 1811 - 900X

Bibliio Polis

Biblio Polis

Revistă de biblioteconomie și
științe ale informării,
editată de Biblioteca Municipală
„B. P. Hasdeu” din Chișinău

Apare din anul 2002
Vol. 25 (2008) Nr. 1 (Serie nouă)

Director:

Dr. conf. univ. Lidia KULIKOVSKI

Redactor-șef:

Vlad POHILĂ

Colegiul de redacție:

*Larisa CĂȘLARU, Mariana HARJEVSCHI, Ludmila PÂNZARU, Elena VULPE,
Alexandru-Horațiu FRIȘCU, Genoveva SCOBIOALĂ, Tatiana ISCHIMJI,
acad. Mihai CIMPOI, dr. conf. univ. Natalia GOIAN, dr. conf. univ. Nelly ȚURCANU*

Lector: *Genoveva SCOBIOALĂ*

Tel. redacției: 22-11-86 <http://www.hasdeu.md/bibliopolis/frame.html> e-mail: bibliopolis@hasdeu.md

Tipar executat la „BONS OFFICES”. Tel.: 500-577; 500-895

CUPRINS / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENTS

EDITORIAL / ПЕРЕДОВАЯ СТАТЬЯ / EDITORIAL

Vlad POHILĂ

Ce-i de făcut în societatea
cunoașterii?
Как жить в обществе познания
What's doing in knowledge
society?.....5

BILANȚ / ИТОГИ / REVIEW

Dr. Lidia KULIKOVSKI

BM - instituția comunitară, culturală,
informațională preferată a
chișinăuianului
Муниципальная Библиотека
- любимое культурное,
информационное учреждение
кишиневцев
The Municipal Library is a favorite
cultural, informațional institution
for our community 10

TEORIE ȘI PRACTICĂ / ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА / THEORY AND PRACTICE

Mariana HARJEVSCHI

Evaluarea complexităților cadrului de
reglementare de bibliotecă
Оценка комплексности
библиотечных регламентирующих
документов
Evaluation of library regulations'
complexity 13

DOCUMENTE / ДОКУМЕНТЫ / DOCU- MENTS

Florin ROTARU

Proiect de colaborare
Проект сотрудничества
A Cooperation project 21

VIAȚA FILIALELOR / ЖИЗНЬ ФИЛИА- ЛОВ / LIBRARY'S BRANCHES LIFE

Elena DABIJA

Mihai Eminescu – sens, timp și
devenire istorică

Михай Эминеску – сущь и эволюция
во времени
Mihai Eminescu – sense, time and
historical evolution 23

Raia ROGAC

Grigore Vieru: om al anului și al
dragostei
Григоре Виеру: человек года и любви
Grigore Vieru – a man of year and of
love 28

ANUL LECTURII / ГОД ЧТЕНИЯ / YEAR OF LECTURE

Dr. Lidia KULIKOVSKI

Tinerii și „zăbava cetitului”
Молодежь и тяга к чтению
The young people and lecture 30

Modelarea spirituală prin carte
(*Consemnare: R. ANDREI*)
Духовное созидание посредством
книги
Spiritual modeling through books.. 34

Olga ALEXEEV

Datorită unei proze deprimante, am
putut depăși o stare de depresie...
Благодаря унылой прозе я
избавился от депрессии
A depressing prose help me to
overtake the depression 37

Ольга МЕДВЕДЬ / Olga MEDVEDI

Люди и книги: 20 лет спустя
Oameni și cărți: după 20 de ani
People and books: 20 years ago..... 39

PATRONUL NOSTRU SPIRITUAL / НАШ ДУХОВНЫЙ ВДОХНОВИТЕЛЬ / OUR SPIRITUAL PATRON

Ioan MÂNĂSCURTĂ

Hasdeu cel Mare
Хашдеу Великий
Hasdeu the Great 42

A PROPOS

Înălțarea spre Hasdeu a lui Ioan
Mânăscurtă (*VI. P.*)
Вознесение к Хашдеу Иоана
Мынэскуртэ

Ioan Manascurta's ascension to
Hasdeu..... 43

Violeta PUȘNEAC

Bogdan Petriceicu Hasdeu – Eugeniu
Coșeriu: schimbări de optică asupra
limbajului poetic
Богдан Петричейку Хашдеу
– Еуджениу Кошеру: новый подход
к поэтическому языку
Bogdan Petriceicu Hasdeu – Eugeniu
Coseriu: a new approach of poetic
language..... 45

FILE DE ISTORIE / СТРАНИЦЫ ИСТОРИИ / HISTORY

Mihai Tașcă

Votul din 27 martie 1918 al Sfatului
Țării și schimbarea la față a Basarabiei
interbelice
Голосование 27 марта 1918 Сфатул
Цэрий и изменение произошедшие
в Бессарабии
The 27 of March 1918 / the vote of
Sfatul Tarii and crucial changes in
Bessarabie 48

A PROPOS

Ce nu se poate uita nici peste 90, nici
peste 100 de ani (*Vlad POHILĂ*)
Что не забудется ни через 90 ни
через 100 лет
We'll remember it after 100 years 53

Silvia GROSSU

O revistă a luminării noastre spirituale
și naționale
Журнал нашего духовного и
национального просвещения
The first spiritual and national review
in Chisinau..... 56

ANUL TINERETULUI TALENTAT / ГОД ТАЛАНТЛИВОЙ МОЛОДЕЖИ / YOUNG'S YEAR

Veronica FURTUNĂ

“În lume-atît de singur și-atîta de
strein...”

Мотив одиночества в творчестве М.
Эминеску
The solitude in Eminescu works..... 61

Vasile CRUDU

La cumpăna dorului
Уравновешенная тоска
A balanced sorrow 62

„Un prieten apropiat... care încearcă
să mă înțeleagă: poezia” (VI. P.) 64

Grigore GHERMAN.

Reîntoarcerea după refugiu
Григоре Герман – молодой поэт из
Буковины
Grigore Gherman – a young poet
from Bucovina..... 65

Impactul benefic al simbiozelor sau
Adrian, creatorul polifonic (VI. P.)
Adrian BRIEDIS-MACOVEI. Versuri de
pe țărmul Mării Baltice
Адриан Бриедис-Маковей: – стихи с
берегов Балтийского моря
Adrian Briedis-Macovei: - poetry from
Baltic sea shore 66

**DIALOGURI CULTURALE / ДИАЛОГИ
О КУЛЬТУРЕ / CULTURAL DIALOGS**

Elena LEONTE: „Salonul internațional
de carte românească – unitate în
diversitate”
Consemnare: Raia ROGAC
Елена Леонте: «Международный
салон румынской книги – единство
в разнообразии»
Elena Leonte: The International salon
of rumanian books – the unity of
diversity..... 71

**OMAGIERI / ГОДОВЩИНЫ / ANNI-
VERSARY**

Standardele Valentinei Turvinenco
(Vlad POHILĂ)
Стандарты Валентины Турвиненко
Valentina Turvineno standards’s 77

Gânduri aniversare pentru
diriguțoarea relațiilor cu publicul
(Elena ȘENDREA)

Добрые слова о заведующей
департаamenta по связям с публикой
Thoughts about the chief of public
relation department 82

Povestitorul: [Nicolae Rusu, la 60 de
ani] (Theodor CODREANU)
Рассказчик: Николае Русу – 60 лет
A teller: Nicolae Rusu – 60 years..... 85

**OAMENI ȘI CĂRȚI / ЛЮДИ И КНИГИ /
PEOPLE AND BOOKS**

Pelerin prin româtime (Vlad POHILĂ)
Пилигрим среди румын
The pilgrim between roumanian
people..... 88

Cu lașii în inimă... (Claudia PARTOLE)
Яссы в его сердце
Yassy in his heart..... 92

**RECENZII ȘI CONSEMĂRI /
РЕЦЕНЗИИ И ЗАМЕТКИ / REVIEWS
AND NOTES**

Despre cel care a intuit calea
veșniciei...
(Claudia PARTOLE)
Он предвидел путь в вечность
He guessed the way to immortality..94

ESEU / ЭССЭ / ESSAY

Sergiu COGUT

Viziunea filosofică a lui Martin Buber
asupra dialogului
Философское видение диалога
Мартина Бубера
A Martin Buber philosophical vision of
dialogue 97

IN MEMORIAM

Omul din împărăția cărților
(Zamfira MIHAIL)
Человек живший в мире книг: Ион
Мадан
The man from Books Empyre 101

Primăvara chitarelor care plâng
(Dinu RUSU)
Весна плачущих гитар
The spring of crying guitars..... 103

(CRONICAR)

- Răpus de inimă, ne-a părăsit George Pruteanu...
Сраженный сердечной болью от нас ушел Георге Прутяну
George Pruteanu left us...106
- A plecat la ceruri pictorul
Sabin Bălașa
Ушел в небеса художник Сабин Бэлаша
The painter Sabin Balasa joined the great majority107

VALORI PERENE / ВЕЧНЫЕ ЦЕННОСТИ / PERPETUAL VALUES

- Tamara GORINCIOI*
După un secol și ceva, marele arheolog Ion Suruceanu, străin la el acasă
И через столетие великий археолог Ион Суручану чужой среди своих
The great archeologist Ion Suruceanu after 100 years is stranger in his home109

DIVERTIS-CLUB

- Irina CONDREA*
„Mărul de aur” din cea mai mare bibliotecă a Rusiei
Золотое яблоко в крупнейшей библиотеке России
The gold apple to the biggest library from Russia.....113
- Vlad POHILĂ*
Liviu Hâncu, pe o cărare în urcuș a picturii
Художник Ливиу Хынку творящий по восходящей
The painter Liviu Hancu is climbing to his art117
- Citesc postmodernism (*Larisa SÂRBU*)
Читаем постмодернистов
We are reading postmodernism120
- PENTRU AGENDA DVS. / НА ЗАМЕТКУ/ FOR NOTES**
Calendarul aniversărilor culturale 2008
Календарь памятных дат на 2008 год
Cultural Anniversaries Calendar 2008.....121

CE-I DE FĂCUT ÎN SOCIETATEA CUNOAȘTERII?

Vlad POHILĂ

În comunitatea bibliotecară, cu certitudine, mulți cred sincer – și justificat, în bună parte –, că noțiunea *Societatea Cunoașterii* este una specifică domeniului bibliologic. Eu însumi am întâlnit-o prima dată în contexte legate de munca bibliotecarilor, în reviste sau cărți provenind din această specialitate. Și totuși, *Societatea Cunoașterii* are o cuprindere cu mult mai largă, vizînd diverse sfere ale vieții culturale, științifice, economice, sociale, civice ș.a.m.d. Alta e că activitatea bibliotecilor are o implicare, dar și un impact, deosebite, în ceea ce privește noțiunea abordată; de aici și impresia că bibliotecile ar fi cele mai indicate pentru a ilustra rosturile *Societății Cunoașterii* la noi, pentru noi, acum și, se prea poate, peste ani. Așa sau altfel, dacă e să tratăm – fie și într-o revistă de specialitate – subiectul dat, nu ne putem limita la „segmentul bibliotecar” al existenței noastre. Măcar și de aceea că, fiind valabilă sau aplicabilă pentru mai multe sfere, *Societatea Cunoașterii* are mai multe tangențe, puncte comune pentru tot atîtea sfere. Tocmai de aceea, zăbovind în continuare asupra temei enunțate și în titlul acestui articol – ce avem de făcut în *Societatea Cunoașterii* și cum ar fi să procedăm pentru o mai eficientă valorificare a ei – vom elucida niște aspecte comune, general valabile, atît pentru munca în biblioteci, cît și în alte instituții, din cele mai diferite sfere ale activității umane.

Încă din școala mea medie de cultură generală, o școală cu mulți profesori

foarte bine pregătiți, am învățat, la început mai mult intuitiv, că a cunoaște, a fi documentat, este o necesitate; că omul cunoscător, instruit, cult, este „cu un cap mai sus”, este un avantajat, devine un bun gospodar, respectiv – un specialist de valoare; în fine, că cel care știe mai multe, se descurcă mai ușor, mai eficient în viață. Experiența ulterioară – anii de studii la facultate, apoi chiar debutul în carieră –, mi-a confirmat cu vîrf și îndesat justetea acestei abordări. Aș putea enumera zeci, poate sute de cazuri – și curioase, și edificatoare –, cînd am ieșit învingător în diferite situații dificile tocmai datorită faptului că aveam un bagaj relativ mare, oricum - suficient de bogat, în domeniile de referință. Mai tîrziu era să găsesc alte, diverse confirmări, dovezi, argumente ale necesității și utilității de a fi un om informat, documentat, un om al cunoașterii, de vreți. Cum spațiul, dar și linia revistei noastre nu ne permite să înșirăm aici „povești la gura sobei”, fie ele și axate la modul cel mai direct pe subiectul abordat de noi, ne vom limita la cîteva trimiteri cu caracter aforistic – aceasta și pentru că o maximă, o cugetare, este, în ultimă instanță o învățătură (de regulă) mare, concentrată într-un număr mic de cuvinte. Să vedem, așadar – și, eventual, să reținem! – ce spun alții, mai deștepți ca noi, despre cunoaștere.

Aristotel avea convingerea că: „*Toți oamenii au de la natură dorința de a cunoaște*”. Cu adevărat, una din primele deosebiri ale omului de alte ființe este

curiozitatea, deci, dorința de a desluși, de a ști, de a te edifica în avalanșa de fapte, fenomene, mistere ce ne înconjoară. Cu regret însă, nici pe departe toți oamenii fructifică acest mare, prețios, inestimabil dar „de la natură”, de la Dumnezeu, de la născătorii lor: adeseori dorința de a cunoaște este trecută pe un plan secund, fiind devansată de lene, de comoditatea superficial percepută, dar și de o bizară teamă, de alte stupide complexe, unul dintre acestea găsindu-și expresie și în fraze de tipul „Nu e bine să știi prea multe”, „Știi prea multe – repede îmbătrânești” sau chiar „Dacă vrei să afli prea multe, poți să te strici la cap” etc. Zăbovind încă nițel în spațiul temporal antic, de unde am început, vom evoca o extraordinară nuanțare a fenomenului cunoașterii: *Nosce te ipsum* = *Cunoaște-te pe tine însuși*, îndemn atribuit lui Socrate. Cine pătrunde în adâncimea acestei cugetări, are mai multe șanse de a cunoaște lumea și viața, natura și întreg universul, oricât de complexe ar fi acestea. Căci totul începe de la cunoașterea propriei persoane: e un loc comun că poți învăța mai ușor și mai temeinic alte limbi dacă îți cunoști bine limba maternă; e o axiomă că vei cunoaște mai bine pe alții, respectiv, alte lucruri atunci când știi cine ești, de ce posibilități / capacități dispui, ce dorești, ce și cum intenționezi să faci ș.a.m.d. În context, amintim și o constatare a lui Confucius: „A ști ce știi și ce nu știi – aceasta este adevărată cunoaștere”. Pe aceeași linie, Nicolae Iorga merge ceva mai departe, îndemnându-ne: „Cunoaște-ți prietenii pentru a-i iubi și dușmanii pentru a-i stăpîni”. Comentariile, aici, ni se par de prisos, tocmai de aceea „facem încă un salt în timp”, oprindu-ne la un poet englez de factură victoriană, Robert Browning (1812-1889), care ne dumerește că „Nu există cunoaștere fără să nu fie putere”. Am descoperit relativ târziu acest aforism, dar cu atât mai mare

mi-a fost surpriza citindu-l, căci, intuitiv, am considerat întotdeauna că omul cunoscător, documentat, instruit este nu numai puternic, dar și liber în opțiuni și în acțiuni, mai mult încă: și un popor instruit are mai multe șanse de a scăpa de tutela străinilor, de asuprire din partea altora; acestui popor i se deschid mai multe căi spre propășire, spre o evoluție benefică tuturor reprezentanților lui. Și dacă liric romantic din Anglia pune cunoașterea în legătură cu puterea, apoi Emil Cioran o corela cu... însăși fericirea omenească! Să-l ascultăm: „Cunoașterea a ridicat un zid de netrecut între om și fericire. Suferința nu e decît cunoaștința Absolutului”. Și pentru ca acest gând cioranian să nu sperie pe cineva, adăugăm în finalul acestui excurs prin universul aforistic o cugetare a lui Vasile Pârvan care, avem impresia, are ca primi destinatari pe tineri: „Mai sus, tot mai sus... Nu însă pe treptele ierarhiei, ci în cunoaștere și înțelegerea lumii”.

Aceste și alte gânduri converg spre un numitor comun: cunoașterea ca o necesitate și o garanție a propășirii societății. Cum putem lesne deduce, preocupările pentru tandemul sau dualul **om (societate) – cunoaștere**, sunt vechi și, îndrăznim să spunem – constante. Totuși, evoluția științei, respectiv, a cunoașterii, a dictat fiecărei epoci anumite „reguli ale jocului”, anumite exigențe, imperative, principii, care diferă de la o epocă la alta.

Să vedem acum care ar fi cerințele sau poate principiile specifice Societății Cunoașterii în epoca contemporană. Cîte ceva se preia, se continuă din etapele anterioare ale evoluției omenirii, deși, în ansamblu, criteriile diferă mult acum de cele specifice Renașterii sau Veacului Luminilor – ca să ne referim la numai două epoci în care oamenii, liderii de stat și de opinie puneau la modul serios problema cunoașterii ca o necesitate pentru buna evoluție a comunității și a statului.

Competențele, sau capacitatea omului de a acționa, de a aprecia, a soluționa și a decide ceva la un grad ce i-ar permite să devină o autoritate în domeniu au definit, în linii mari, dintotdeauna societățile, civilizațiile. Tocmai competențele au generat, de-a lungul veacurilor, spiritele enciclopedice, conducând în secolul al XVII-lea la apariția, în Franța, a *Enciclopediei* – o amplă sinteză a cunoștințelor umane, elaborată, pentru uzul comunității, de către o echipă de personalități ale științei, literaturii, artelor, meșteșugurilor etc. Pe urmele enciclopediștilor francezi, faimosul nostru cărturar Bogdan Petriceicu Hasdeu a inițiat elaborarea unui *Etymologicum Magnum Romaniae* – un dicționar-tezaur al limbii române – nu doar explicativ, etimologic, frazeologic, dar și universal. Inițiativa, uluitoare prin concepție și realizare chiar de la primul volum, s-a dovedit a fi pe peste puterile unui singur om, fie el și cu facultățile excepționale ale lui B.P. Hasdeu, din care motiv continuarea lui a fost pusă în seama Academiei Române. A fost și aceasta un semnal al necesității de specializare – mai restrânsă și, concomitent, mai profundă, în secolul XX și în prezent tocmai *specializarea* devenind un criteriu de bază al competențelor. Așadar, un semn distinctiv, un imperativ, al Societății Cunoașterii în ziua de azi ar fi specializarea, profilarea, tot mai strictă și mai aprofundată. Da, sunt apreciate și spiritele sau imboldurile enciclopedice, cu vaste cunoștințe în diferite domenii și totuși cel mai cotate – ca fiind de o utilitate deosebit de eficientă – este specialistul bine ancorat într-o sferă anume de studiu, de cercetare, respectiv, de promovare, propagare, popularizare a respectivului domeniu.

Cunoașterea mai multor limbi, aplicarea cunoașterii limbilor străine la fel au fost prețuite de-a lungul timpului, re-

curgându-se foarte des la capacitățile, la roadele activității poligloților. În epoca modernă, marcată de un dialog intens între oameni, națiuni, state, a cunoaște o limbă sau chiar câteva limbi străine nu mai constituie însă apanajul unui cerc, relativ restrâns, de filologi, de alți savanți sau diplomați. Studiarea limbilor străine a devenit pretutindeni o politică culturală ridicată la rang de stat, fiind printre tinerii aspiranți la studii universitare o disciplină dintre cele mai solicitate. *Multiculturalitatea, plurilingvismul* sunt niște cuvinte de ordine, mai mult decât niște simple lozinci, ale Europei contemporane, iar cu anumite nuanțări – chiar ale lumii întregi. Cu o jumătate de secol în urmă era un lux, era un „blazon de noblețe intelectuală” ca un tînăr studios să învețe, să știe o limbă străină. Cu un sfert de veac în urmă acest „lux” a prins a se generaliza; în prezent, cele mai multe licee și universități prevăd studierea a două sau chiar trei limbi. O pot spune din propria-mi experiență: cunoașterea oricărei limbi înseamnă o fereastră larg deschisă spre un nou univers cultural, informațional, dar și emotiv, sentimental. Bucuria, marea satisfacție a comunicării și a cunoașterii, a revelațiilor continue ar fi doar două din multiplele avantaje pe care ți le oferă studierea limbilor, indiferent că sunt acestea niște idiomuri „mari”, de circulație universală, sau „mici”, limitate la uzul unui popor de câteva milioane. Nu în zadar se spune: câte limbi cunoști, de atâtea ori om ești! Cum însă o marcă distinctivă a societății contemporane este abordarea pragmatică a lucrurilor, fenomenelor – ei bine, și din acest punct de vedere pot confirma axioma că studiul, cunoașterea limbilor este un capital de excepție: da, unul intelectual, spiritual, dar care te ghidează cel mai sigur spre cucerirea altor capitaluri, inclusiv spre capitalul în accepția clasicilor

economiei politice. În context, am mai spus-o și țin să repet: a) efectul cunoașterii unei sau mai multor limbi străine se reduce substanțial dacă nu cunoști bine, temeinic, subtil chiar, limba maternă – româna, în cazul nostru; b) orice limbă străină se învață mai bine, mai sigur și mai aprofundat prin intermediul limbii materne, datorită cunoașterii limbii natale; mai mult, cel care își cunoaște bine graiul strămoșesc are mai multe șanse de a studia ușor și alte discipline, adevăr surprins și de un faimos iluminist francez, E.B. de Condillac (1717-1780), care nota următoarele: „Vrei să pătrunzi cu ușurință tainele științelor? Începe prin a învăța limba maternă!”

Un indice specific al epocii noastre îl constituie *calculatorul*, utilizarea lui, inclusiv sau primordial a *internetului*. Este, indubitabil, una dintre cele mai de seamă realizări ale intelectului uman. Totodată, calculatorul, respectiv, internetul constituie, neîndoios, și una dintre cele mai fascinante împliniri ale existenței noastre. Nu mai e cazul să insistăm asupra gradului sporit de utilitate, de eficiență, de pragmatism ale calculatorului; simplitatea și viteza – uluitoare, ambele – cu care fiecare om își face acces la un ocean dacă nu la câteva oceane, unul mai vast decât celălalt! de acumulari ale tuturor roadelor intelectului uman, ale progresului, evoluției și stării actuale a celor mai diverse sfere de preocupări ale cunoașterii.

Primit inițial cu destule reticente, de către generația mai în vârstă (recunosc: este și cazul subsemnatului!), foarte curînd calculatorul s-a transformat dintr-o „sperietoare” – într-un instrument indispensabil, de uz cotidian, ba chiar de folosință la fiecă oră de zi și noapte. Tînăra generație – categorie cu totul convențională, în care trebuie să includem și copiii, elevii din clasele primare, cel puțin -, a îmbrățișat cu o firească ușurință și pasiuni-

ne avantajele, splendorile calculatorului, cu deosebire pe cele ale *net*-ului, cum mai este numit, la modul diminutival, hipocoristic, dar și dezmiardător internetul. Astfel încît, în prezent – la capitolul utilizarea calculatorului, accesul la internet comportă mai curînd o singură problemă care vizează, probabil, în special tinerii, adolescenții – finalitatea recursului la nenumăratele, neasemuitele avantaje oferite de calculator / internet. Ca și oricare altă realizare de seamă a progresului, calculatorul, respectiv internetul, au un impact diferit asupra diferitelor categorii de beneficiari; „ispitele” oferite fiind numeroase și extrem de variate, rămîne valabilă chestiunea cultivării unei abordări diferențiate, problema discernămîntului la utilizarea lor. Oricît ar părea de paradoxal, dar mai există și problema timpului atribuit pentru munca (sau jocul!) la / pe calculator, la / în *net*... Însă la acest compartiment ar avea mai multe de spus specialiștii, inclusiv cei din sfera sănătății publice sau individual umane.

În fine, alt aspect care se cere menționat, dacă nu subliniat / accentuat, al ființării noastre în Societatea Cunoașterii ar fi *instruirea continuă*, instruirea pe viață. Pentru a ne elucida aserțiunea dată, vom recurge din nou la o comparație de ordin temporal, cronologic. Popoarele scandinave (suedezii, norvegienii, danezii, finlandezii, islandezii), dar și națiunile baltice (mai întii estonii, apoi letonii și lituanienii, aflați în sfera de influență a regilor și cărturarilor de la Stockholm) au lichidat analfabetismul încă la începutul secolului XVII. În același veac au învățat a scrie / a citi, în proporții de masă germanii și polonezii; urmați de francezi, care au pus și soluționat această problemă curînd după stingerea incendiului național numit Marea Revoluție din anii 1789-1793 (sau chiar pînă la 1799!). După unirea, din 1859, a Principatelor Moldova și

Muntenia, domnitorul Al. I. Cuza a plasat în lista de priorități ale noului stat deschiderea de școli primare în toate comunele, proiect pus în aplicare, cu mai multă stăruință și inspirație, de către Spiru Haret, la răscrucea secolelor XIX-XX și finalizat, cu un real succes, în România Mare, așadar, și la noi, în Basarabia, în perioada dintre cele două războaie mondiale. Chiar dacă ocupanții sovietici, după 1940 și din nou, după 1944, au umilit populația basarabeană printr-o nouă lichidare a analfabetismului – prin acel *likbez* de tristă faimă, care nu însemna altceva decât învățarea alfabetului rus (chirilic), timpul, realitatea au demonstrat cotropitorilor că *cele patru clase românești* adeseori făceau concurență studiilor liceale, dacă nu și universitare din URSS! Evoluțiile din lume, în anii '50-'70 ai sec. XX, au determinat o abordare progresistă a instrucțiunii publice și a educației chiar și în spațiul, relativ închisat, al „lagărului socialist”, inclusiv în URSS și China, țări ale căror conduceri se țineau de un stupid „principiu”, care ar suna astfel: „*Nu ne pasă ce fac sau ce cred occidentalii*” (în rusă: „*Zapad nam ne ukaz!*”). Încet, timid, anevoios, dar accentele se deplasau de la ideologizarea și militarizarea excesivă, puse în serviciul consolidării statului și pozițiilor partidului de guvernământ, spre instruirea, de o manieră mai apropiată celei din Vest, a cetățenilor. Așa sau altfel, la prăbușirea imperiului sovietic, cea mai mare parte a populației actualei Republici Moldova avea studii medii (școala medie de cultură generală de 10 sau de 11 clase); un procent semnificativ de locuitori absolvise școli de meserii (profesional-tehnice), colegii („tehnici-muri”) sau facultăți (institute, universități). Prin anii '90 ai sec. XX se considera că a avea studii superioare este un plafon... Acum, la începutul mileniului III, se impune tot mai mult necesitatea studii-

lor de masterat, de doctorat, a altor forme de învățământ post-universitar.

Astfel încât, omul contemporan, pentru a face față provocărilor epocii, este pus în situația de a învăța... nu, nu chiar toată viața! dar cu certitudine, o bună parte din anii pe care i-i „sloboade” Cel-de-Sus. Nu este oare această situație un element al suprasaturării? Totul depinde de om, de profesiunea aleasă, de aspirațiile, de ambițiile, de proiectele, dar și de necesitățile fiecăruia. Unii *trebuie*, alții *doresc* să învețe chiar toată viața. În societatea barbară, omul se conforma legilor acelei societăți și numai respectându-le a putut merge mai departe, spre o relativă civilizație. În epoca victoriană – cităm acest exemplu, cum am amintit mai sus spusele unui reprezentant al acelor vremi -, cei mai mulți britanici și irlandezi au adoptat principiile specifice unei existențe de tip victorian, fructificând cu succes beneficiile unei înfloriri economice și culturale. În consecință, în epoca ce-și face sinonim nu numai Societatea Libertății, dar și Societatea Cunoașterii, *oamenii au de ales între libertate* – a faptei, a acțiunilor, a modului de viață - și *cunoașterea* a tot ce se poate și a tot ce este necesar, util, benefic. Omul liber se poate autoîncînta și autoadmira, omul cunoscător – este, de regulă, admirat de alții; cel liber, de obicei, își trăiește mai mult singur satisfacțiile personale; cel instruit, documentat, cunoscător poate contribui la înmulțirea satisfacțiilor sufletești și a realizărilor pentru un număr mai mare de membri ai familiei, de colegi, prieteni, concetățeni. Omul cu cap pe umeri va opta pentru o îmbinare cât mai armonioasă a libertăților și a șansei de a cunoaște cât mai multe. Măcar și de aceea că este cu adevărat liber – dar și puternic – omul informat, documentat, cel ce se lasă mai întâi pradă fascinației de a ști, apoi și altor tentații pămîntești. Și, cum bine se cunoaște, urma alege.

BM „B.P. HASDEU” - INSTITUȚIA COMUNITARĂ, CULTURALĂ, INFORMAȚIONALĂ PREFERATĂ A CHIȘINĂUIANULUI

*Dr. Lidia KULIKOVSKI,
director general*

Trăim într-o societate în care cunoștințele și informația sunt tot mai importante - ni le solicită viața noastră economică, socială și civică. Munca, profesiunile somează abilități înalte de utilizare a calculatorului, a tehnologiilor digitale, informaționale, dar și capacitatea de studiu continuu. Interesele comunității chișinăuene sunt formate din necesități de obținere a diverselor abilități, dar și din hobby-uri, gusturi și interese literare, culturale, de studiu și cercetare, istorice, genealogice etc. Posibilitățile chișinăuienilor de a-și exercita drepturile democratice și civice depind în mare măsură de abilitățile lor de a utiliza și de a da sens informațiilor disponibilizate în biblioteci, Internet și media.

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” și-a direcționat resursele și serviciile și a oferit în anul 2007 ceea ce chișinăuienii au vrut, și anume: a furnizat cărți, informații, servicii pe care ei le-au dorit, de care ei au avut nevoie; a maximizat accesul prin extinderea orelor de funcționare, prin furnizarea serviciilor on-line; a conceput servicii ușor și plăcut de utilizat pentru a menține și încuraja utilizatorul să rămână fidel BM; s-a preocupat permanent de dezideratele înaintate de non-utilizatori pentru a-i atrage la bibliotecă și a spori numărul chișinăuienilor-utilizatori ai BM, confirmând astfel capacitatea instituțională a BM de dezvoltare și schimbare.

În 2007 BM a participat la educația universitară prin ofertele didactice, informaționale ale colecțiilor noastre va-

loroase și diverse, prin spații amenajate pentru studiu, prin echipamente moderne și acces la baze de date, având și rol de centru de studiu și învățare. BM a servit 32 211 (22 %) studenți, 63 251 (44,7 %) elevi care au folosit ofertele bibliotecii atât pentru instruire și cercetare, cât și pentru relaxare, delectare.

BM s-a preocupat mult, în anul de referință, de atragerea preșcolărilor la bibliotecă - recunoscând importanța activităților de învățare de la o vârstă fragedă înregistrând 5 891 utilizatori-preșcolari - 4 % din numărul total de utilizatori activi.

BM a dezvoltat servicii de lectură în parteneriat cu școlile, instituțiile de învățământ special, instituții educaționale preșcolare și centre de zi pentru copii cu divers handicap. Împreună am organizat servicii vitale complementare de lectură pentru 12 667 persoane dezavantajate.

În anul 2007, 64 581 chișinăuieni au devenit cititori noi ai BM, iar 142 237 (46 270 utilizatori copii) au utilizat-o foarte activ. Pe parcursul anului de referință ei au vizitat biblioteca de 2 512 250 ori (copiii - de 571 557).

Biblioteca Municipală a funcționat pentru locuitorii municipiului 7 din 7 zile la Sediul Central, 6 din 7 zile la filiale, servicii virtuale 24 din 24 ore. Fiecare din cei 142 237 utilizatori activi au beneficiat de serviciile bibliotecii în medie de 18 ori.

Colecția Bibliotecii Municipale și a filialelor, cu oferte de colecții specializate, a circulat în 2007 de 6,5 ori.

Catalogul electronic al BM este unul dintre cele mai importante puncte de acces și cheia necesară utilizatorului pentru a ajunge la resursele pe care le deține. Înregistrările bibliografice din catalogul electronic au sporit constituind, la finele anului de referință, 250 000 de înregistrări.

În anul de referință BM a continuat să digitizeze documente pentru utilizare de la distanță. Au fost trecute în format digital edițiile bibliografice elaborate de bibliotecă; digitizate unele lucrări ale academicianului Mihai Cimpoi (13 vol.) și din colecția Hasdeu; câteva din biobibliografiile editate în anii precedenți.

A sporit utilizarea de la distanță a acestor lucrări - 69 612 de vizite revin e-conținuturilor plasate pe PW, ceea ce constituie 21% din numărul total (335 868) al vizitelor virtuale. În 2007 BM a elaborat un nou concept al Paginii Web, orientat spre utilizator, cu noi posibilități de căutare și de organizare a informației, cu noi servicii interactive.

BM a marcat pe larg 130 de ani de existență, sub genericul *Dezvoltare. Progres. Colaborare. Parteneriate*.

Prioritar în anul de referință au fost acțiuni majore precum: *Anul Mircea Eliade, Anul Eugen Doga, Anul European al egalității șanselor pentru toți*.

Biblioteca a încurajat lectura prin programe, campanii, inițiative, activități și evenimente în filiale, în sectoare și la periferii, organizând lecturi simultane, lecturi cu voce tare, lecturi bilingve, conferințe literare, dezbateri în jurul lecturii, operelor, curentelor literare etc., susținând *Programul Lecturile verii, Ora poveștilor, Programul pentru persoane dezavantajate*.

În 2007 BM și filialele au organizat 2 323 de programe culturale, cognitiv-instructive, de divertisment, la care au participat 124 419 de utilizatori activi și potențiali.

BM a desfășurat o vastă activitate științifică și de cercetare: cercetarea bibli-

ografică; cercetarea biblioteconomică; cercetarea de marketing.

Anul jubiliar pentru BM a fost foarte fructuos în contextul cercetării bibliografice. Cu ocazia aniversării BM „B.P. Hasdeu” – 130 ani de lectură publică, Centrul de Informare și Documentare „Chișinău” a elaborat și editat 11 lucrări bibliografice.

Activitatea de cercetare științifică a complementat cercetarea bibliografică, în unele cazuri conjugându-se și axându-se, în anul de referință, pe: studierea materialelor legate de viața și activitatea lui B.P. Hasdeu, studierea și valorificarea informațiilor despre personalitățile marcante ale culturii naționale.

Pentru a anticipa schimbările, pentru a identifica tendințele în domeniul biblioteconomic, pentru a adapta BM la cerințele Societății Cunoașterii și pentru a îmbunătăți activitatea bibliotecii au fost realizate cercetări care au avut ca subiect: publicul bibliotecilor, perfecționarea cadrului de reglementare de bibliotecă, cultura instituțională, fundamentul normativ și de reglementare a proceselor tehnologice; imaginea publică a Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu” (studiu de imagine din presa scrisă) etc.

Cercetarea de marketing a avut ca scop îmbunătățirea percepției publice a BM, măsurarea satisfacției utilizatorului BM, evaluarea activității bibliotecii, a nivelului profesional al angajaților și motivarea beneficiilor sociale și culturale și a servit ca temei pentru îmbunătățirea și modernizarea serviciilor, colecțiilor, facilităților pentru utilizatori.

Anul 2007 a înregistrat 530 de prezențe în mass-media scrisă și 508 în cea audio-vizuală care au conturat, întreținut și desăvârșit consistent imaginea BM atât în comunitatea locală, cât și în cea profesională. 260 surse aparțin bibliotecarilor noștri.

Au fost foarte multe activități importante în anul 2007 la BM. Vom evoca, în

context: inaugurarea, la 11 mai, a *Centrului de Informare Europeană* cu susținerea *Programului Inițiative Europene* al Fundației Soros-Moldova; deschiderea Bibliotecii „Adam Mickiewicz”, la 11 noiembrie 2007; inaugurarea Bibliotecii „Liviu Rebreanu”, la 27 noiembrie 2007, în parteneriat cu Biblioteca Județeană Bistrița-Năsăud; 15 ani de la deschiderea Bibliotecii „Onisifor Ghibu”; 15 ani de la deschiderea Bibliotecii „Hristo Botev”; 15 ani de la deschiderea Bibliotecii „Mihail Ciachir”; câștigarea proiectului *In focus – legal research*, de către Biblioteca Publică de Drept, co-finanțat de Ambasada SUA și Fundația Soros-Moldova, suplinind colecția bazelor de date cu – *HeinOnline*. Ne-am ales cu o serie de premii și distincții: *Premiul I* în categoria *Artă și Cultură* pentru *Cel mai bun site* în cadrul *Concursului Național Web Top - Bibliotecii Publice de Drept*; *Premiul Clopotul de bronz - Bibliotecii Publice de Drept*, în cadrul celei de-a IV-a ediții a *Zilelor dreptului de a ști în Republica Moldova*; *Premiul mare* pentru contribuții la dezvoltarea domeniului biblioteconomic la *Concursul Cele mai reușite lucrări în domeniul bibliologiei și știința informării*; *Premiul I, II Secțiunea Bibliologie*, și *Premiul III la Secțiunea Biobibliografie*.

O instituție de mărimea, diversitatea și complexitatea Bibliotecii Municipale s-a confruntat, ca și în anii precedenți, cu multe probleme de ordin managerial, administrativ și de informatizare. Multe din aceste probleme au fost depășite prin practicarea managementului participativ la nivel de rețea, prin elaborarea politicilor și documentelor de reglementare proprii, prin susținerea unui sistem comprehensiv de instruire, prin elaborarea și câștigarea proiectelor, prin încercarea practicării activității de voluntariat.

Am depășit problemele și am obținut succese pentru că BM:

A pus utilizatorul în fruntea priorităților, l-a ascultat, l-a angajat, l-a implicat

în modernizarea serviciilor ca să răspundă mai eficient necesităților lor reale;

A furnizat acces și oportunități la cunoștințe, abilități, informații pentru dezvoltarea creativității, fiecărui grup social din comunitate;

A acordat atenție specială necesităților copiilor, familiilor și tinerilor și a depus efort pentru a le satisface;

A îmbunătățit calitatea stocului de resurse și materiale, a serviciilor în scopul atragerii și sporirii utilizării bibliotecii;

A exploatat potențialul bibliotecii pentru a furniza acces și a promova lectura, a implica mai mulți oameni la lectură, a făcut procesul lecturii mai accesibil și mai atrăgător;

A lucrat în cooperare, dezvoltând parteneriate pentru ca publicul să primească servicii consistente de nivel excelent, oriunde s-a aflat;

A modernizat spații, servicii pentru a satisface cererile și necesitățile, așteptările comunității;

A muncit mai eficient, a utilizat resursele mai bine și a investit mai mult în furnizarea serviciilor digitale;

A comunicat și a demonstrat rolul și valorile sale pentru comunitate;

A măsurat și îmbunătățit performanța utilizând standarde și scopuri care au putut fi înțelese de oricine și care au condus la îmbunătățiri necesare publicului.

Rezultatele anului 2007 au arătat că BM nu și-a încetinit ritmul, nu și-a pierdut vitalitatea, nici prestigiul obținut. Am fost capabili să calibrăm spiritul instituției noastre, astfel încât să putem obține succesul pentru care am muncit și pe care am vrut să-l obținem.

Capacitatea instituțională și capabilitatea personalului, complementate de suportul Administrației Publice Locale ne-au dat posibilitatea să trecem peste obstacole, să depășim problemele, să remediem sincopele și să rămânem în continuare instituția comunitară, culturală preferată a chișinăuienului.

EVALUAREA COMPLEXITĂȚILOR CADRULUI DE REGLEMENTARE DE BIBLIOTECĂ

Mariana HARJEVSCHI,
Catedra Biblioteconomie și Asistență Informațională

Introducere

Biblioteconomia Republicii Moldova integrează un cadru de reglementări juridice temeinice după anii 1990, oferind un spectru amplu de acte legislative specifice și tangetiale de bibliotecă. Afirmăția prof. dr. I. Stoica [1] potrivit căreia „aceasta face dovada maturității, a forței sale de afirmare și de dezvoltare a domeniului” certifică cu adevărat un nivel de dezvoltare a activității biblioteconomice din țară. Bibliotecile au funcționat și anterior, desigur, dar în baza unor acte legislative ideologizate, ce reglementau incomplet activitatea lor. Astfel la începutul anilor '90 ai sec. XX s-a reiterat imperios, atât la nivel internațional, cât și național, necesitatea elaborării *Legii cu privire la biblioteci*, producând și alte acte normative reglementatoare.

Crizele sau incertitudinile din domeniul biblioteconomic sunt cauzate deseori de lipsa unui cadru normativ juridic, postulat susținut și de forumurile internaționale de specialitate. Menționăm seminarul „Reforma legislației bibliotecare în Europa centrală” (Strasbourg, 1994) [2], organizat de Consiliul de cooperare culturală al Consiliului Europei, apoi seminarul „Reforma legislației bibliotecare” (Budapesta, 1995) [3] etc. O reuniune internațională asupra legislației bibliotecare a avut loc la 19-20 noiembrie 1999 la Praga sub egida UNESCO.

Astfel încât elaborarea Legii bibliotecilor a reprezentat o etapă importantă

în afirmarea unei noi perspective biblioteconomice în Republica Moldova, inclusiv a noilor principii privind organizarea sistemului național biblioteconomic. Cadrul juridic elaborat începând cu 1994 fixează principii de bază ale raportului statului și subiecților asigurând dezvoltare a acestui institut.

Prin intermediul studiului derulat în perioada august-septembrie 2006 „*Impactul cadrului de reglementare de bibliotecă asupra activității bibliotecilor*” s-a încercat să se analizeze și sintetizeze complexitățile sistemului de acte normative de bibliotecă.

Metodologia studiului

Chestionarul s-a axat pe două dimensiuni: evaluarea situației culturii legislative în domeniul biblioteconomic a bibliotecarilor și analiza efectelor cadrului național biblioteconomic de reglementare asupra activității instituțiilor bibliotecare.

La baza cercetării au stat următoarele ipoteze: cadrul legal național/internațional în domeniu nu este cunoscut de comunitatea bibliotecară; autoritățile de resort nu fac public și integral cadrul de reglementare de bibliotecă la nivel național; structurile profesionale (Consiliul Biblioteconomic Național, Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova etc.) nu promovează cadrul legal biblioteconomic național/internațional, integral, doar haotic și cu întârzieri; comunitatea

bibliotecară nu face lobby cadrului legal de bibliotecă în structurile ierarhic superioare; cadrul legal nu este respectat de autoritățile locale, iar efectele cadrului legal asupra dezvoltării bibliotecilor sunt minime.

În mod special, acest studiu a încercat să depisteze circumstanțele și motivele care îi determină pe bibliotecari să apeleze la cadrul juridic biblioteconomic și care sunt punctele forte și slabe ale *Legii cu privire la biblioteci*, inclusiv care sunt domeniile ce trebuie îmbunătățite etc.

Perioada de chestionare a cuprins lunile august-septembrie 2006, perioadă în care am considerat că bibliotecarii sunt mai degajați și pot acorda o atenție mai sporită comunicării, fiind mai deschiși pentru a-și exprima sugestiile, părerile, obiecțiile referitoare la întrebările studiului. Aria geografică nu a fost o prerogativă a cercetării, deși 18% din cei chestionați au fost din bibliotecile din teritoriu și 82% din raza municipiului Chișinău. Grupul țintă l-au constituit directorii, managerii și șefii de servicii de biblioteci de diferite tipuri: naționale, publice, universitare, de colegiu și școlare, persoanele care pot fi considerate „primi actori” ai promovării, ai utilizării în activitatea cotidiană a actelor legislative de bibliotecă. Chestionarul a fost difuzat următoarelor categorii de biblioteci, recuperarea acestora fiind 102, din cele 227: universitare – 42,2%, publice (mun. Chișinău și raionale) – 29,4%, naționale – 27,5%.

Evaluarea a permis obținerea unor rezultate care, considerăm, vor permite modificarea și armonizarea cadrului de reglementare la cerințele UE, de altfel solicitate prin Hotărârea cu privire la Programul legislativ pentru anii 2005-2009, nr. 300-XVI din 24.11.2005 (*Monitorul Oficial al R. Moldova*, nr.5-8/52 din

13.01.2006). Această cerință are drept temei Programul de activitate al Guvernului pe anii 2005-2009 „Modernizarea țării - bunăstarea poporului”, Strategia de creștere economică și reducere a sărăciei (2004-2006), Planul de acțiuni „Republica Moldova - Uniunea Europeană”, Programul Național „Satul moldovenesc” (2005-2015), Planul Național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2004-2008. Pentru unele aspecte ale cadrului de reglementare s-a urmărit în același timp și înlăturarea elementelor negative și depistarea unor soluții alternative pentru ajustarea la cerințele activității de bibliotecă și necesitățile bibliotecarilor.

Rezultatele studiului

Respondenții s-au exprimat asupra experienței proprii referitoare la utilizarea *Legii cu privire la biblioteci*. Este cert că principiile care pot fi numite drept majore și inovatoare reflectate în *Legea cu privire la biblioteci*, aprobată în 1994, sunt multiple. Legea a reprezentat primul pas în democratizarea institutului de bibliotecă. Utilitatea legii e susținută de stabilirea unui cadru legal cuprinzător de funcționare a bibliotecilor, legiferând existența unei structuri organizaționale, precum și norme precise impuse de experiența biblioteconomică a Republicii Moldova din ultimele decenii. Circumstanțele ce îi determină în mod special pe bibliotecari să apeleze la acest act normativ sunt reflectate în Tab. 1.

Circumstanțe	Situație
soluționarea unui aspect de bibliotecă	65,7%
elaborarea unui act intern de bibliotecă	56,9%
elaborarea bugetului	18,6%

Tabelul 1. Motivul de lecturare a cadrului legislativ de bibliotecă

Argumentele ce fundamentează aceste afirmații sunt considerarea remediilor privind *obținerea statutului de instituție cu personalitate juridică vs continuarea ființării ca instituție subordonată unor instituții ierarhic superioare vs desființarea/comasarea bibliotecilor, completarea colecțiilor de bibliotecă în baza mijloacelor financiare alocate de la bugetul de stat vs finanțarea din surse adiționale, centralizarea vs descentralizarea responsabilităților autorităților publice și a fondatorilor privind asigurarea bazei economice a bibliotecilor, prestarea serviciilor cu plată în cadrul bibliotecilor vs oferirea acestora gratuit*. La fel, bibliotecarii au menționat procesul de atestare, derulat în perioada aprilie-mai 2006, drept un stimulent pentru a-și actualiza cunoștințele în domeniul cadrului de reglementare la nivel național.

Bibliotecarii, respondenți ai studiuului, apelează la *Legea cu privire la bibliotecă* în relațiile cu factorii de decizie. Circa 73,5% din cei chestionați recurg la normele legii, comparativ cu 32,4% care au indicat contrariul. Motivele pentru care apelează la *Legea cu privire la bibliotecă* în aceste situații sunt următoarele: interesul profesional (7,8%) fiind în egală măsură cu introducerea serviciilor cu plată (7,8%), elaborarea (2,9%) inclusiv actualizarea (2,9%) actelor interne, completarea colecțiilor (3,9%), finanțarea bibliotecilor (3,9%), introducerea serviciilor cu plată (7,8%), plata pentru condiții nocive (2%) și salarizare (2%). Studiul a semnalat că unii bibliotecari aplică și fac referințe la *Legea bibliotecilor* pentru a suplini bugetul în vederea implementării tehnologiilor informaționale, pentru promovarea imaginii bibliotecii, finanțarea adecvată a instituțiilor bibliotecare și apărarea statutului instituției.

Din cele menționate putem concluziona că un act normativ nu trebuie să fie regresiv, ci să asigure și să mențină

principiile bibliotecare, să soluționeze problemele de ordin administrativ, social și economic, ceea ce, de altfel, au și demonstrat bibliotecarii chestionați. Un indice al utilității și temeiniciei legii ca suport pentru bibliotecă în relație cu administrația centrală și locală este considerată *autonomia administrativă*. Acest principiu este vădit revendicat de bibliotecari. Deși această normă este stipulată în *Regulamentul-cadru cu privire la bibliotecile publice* (2003) se cere neapărat de a fi inclusă și în *Legea cu privire la bibliotecă*, ceea ce va elimina diverse dificultăți în raport cu autoritățile tutelare.

Este cert că deși *Legea cu privire la bibliotecă* (1994) a apărut târziu în arealul european (Islanda – *Legea cu privire la bibliotecile publice* (1955) [4]; Norvegia – *Legea cu privire la bibliotecă* (1935) [5]), ea totuși a marcat un moment important în reglementarea juridică a instituției bibliotecare în Republica Moldova. Confruntarea cu practica de zi cu zi din bibliotecă, modificările de legislație din alte domenii au solicitat desigur unele îmbunătățiri. Următoarele aspecte pozitive ale legii cu privire la bibliotecă au fost deduse de bibliotecarii chestionați: includerea structurii patrimoniului cultural (6,9%), stabilirea principiului dezvoltării colecțiilor (5,9%), prevederea colaborării internaționale (4,9%), stabilirea modalităților de administrare a bibliotecilor (3,9%), stipularea principiilor generale care indică dezvoltarea și funcționarea bibliotecilor (2,9%) etc. Unii respondenți au caracterizat legea drept una care urmează principiile internaționale, sprijinită de alte legi suplimentare și reglementări legislative înrudite valabile la nivel național, ceea ce conferă un statut prestigios domeniului. Comunitatea bibliotecară consideră că modificările aduse *Legii*, în mod special cele referitoare la prestarea serviciilor cu plată, asigurarea bazei economice,

elaborarea politicii editoriale permit o finanțare adecvată și furnizarea de servicii eficiente și calitative către utilizatori.

Un punct forte reprezintă însuși cadrul de reglementare de bibliotecă (legi, hotărâri, alte acte normative). Nemijlocit la punctele forte propriu-zise ale legii respondenții au argumentat că aceasta este compactă având un stil metodologic și instructiv, deși totuși redactarea, revizuirea următoarelor aspecte sunt iminente: învechită – 6,9%, incompletă – 4,9%, necesită modificări – 3,9%. Bibliotecarii au remarcat că articolele referitoare la Depozitul Legal, drepturile și obligațiile beneficiarilor, finanțare, împrumutul interbibliotecar și sponsorizare trebuie actualizate. La fel, respondenții au remarcat că este necesară includerea unor noi prevederi, precum *instruirea continuă a bibliotecarilor, legiferarea securității colecțiilor etc.* Criticile asupra legii s-au referit și la următoarele aspecte – necorespunderea schimbărilor provocate de societate, neincluderea serviciilor moderne de bibliotecă, nereflectarea subiectelor de tehnologii informaționale etc. Dilema legii constă în neoglindirea statutului bibliotecii din învățământul privat și accentuarea prea insistență asupra bibliotecilor publice, la fel și faptul că reprezintă o lege pentru prezent și care în decurs de câțiva ani nu va fi actuală. Comentariile adiționale referitoare la *Legea cu privire la bibliotecă* au fost diverse (detalii vezi în Tab. 2).

Exemple
Legislația cu privire la bibliotecă este orientată spre bibliotecă, și nu spre utilizatori;
Terminologia utilizată este învechită (citori = utilizatori etc.);
Actele existente nu includ serviciile electronice de bibliotecă, ci doar pe cele tradiționale, ceea ce denotă un sedentarism al domeniului;

Lipsa mecanismului de sancționare a personalului sau a altor factori de decizie ce încalcă legea;
Accesul public la internet este tratat ambiguu în nomenclatorul de servicii gratuite și cu plată;
Mecanismul de achiziții de carte nu este reflectat pe deplin, ceea ce conduce la haos în sfera de achiziții;
Sistemul de finanțare a bibliotecilor nu este corect stipulat în legislație, în mod special arii de finanțare pentru fiecare autoritate în parte;
Normativele din domeniu trebuie incluse într-o lege, aceasta ar oferi factorilor de decizie responsabilitate și obligativitate;
Exportul și importul publicațiilor, în mod special aspectul facilităților pentru deva-mare, nu este prevăzut în detalii în legislația specială.

Tabelul 2. Comentarii adiționale referitoare la punctele vulnerabile ale *Legii cu privire la bibliotecă*

Cadrul de reglementare. Analize și sinteze

O imagine mai amplă despre întreg sistemul de reglementare ne-au oferit răspunsurile la întrebarea *Cum apreciază unele aspecte ale cadrului de reglementare de bibliotecă?* Aceasta a scos în relief care sunt opiniile bibliotecarilor referitoare la componentele *Legii cu privire la bibliotecă*, ale *Legii privind accesul la informație*, ale *Legii cu privire la dreptul de autor și la drepturile conexe etc.*

Răspunsurile au evidențiat următoarele: *foarte bine* – drepturile și obligațiile utilizatorilor – 39,2%; atestarea cadrelor bibliotecare – 49,0%; principiul accesibilității – 46,1%; calitatea serviciilor – 44,1%. Desigur, aceasta ne demonstrează că bibliotecarii le consideră cel mai bine legiferați și nu implică modificări sau ajustări ale normelor juridice. Au fost

estimate prin calificativul *bine* și: protejarea patrimoniului cultural – 57,8%, iar în final drepturile de autor și cele conexe – 45,1%.

Comunitatea bibliotecară cuprinsă în studiu a remarcat că sistemul de finanțare (37,3%), prestarea serviciilor cu plată (21,6%), asigurarea bugetului (20,6%) și instruirea continuă – (18,6%) sunt *cel mai slab* acoperite de actele normative, sau cadrul legislativ nu funcționează bine în cazul acestora. Astfel, bibliotecarii întâlnesc dificultăți precum: finanțări insuficiente, imposibilitatea implementării serviciilor cu plată, salarii indecente, lipsa posibilităților de participare la cursuri de perfecționare etc.

Date plauzibile pot fi extrase din analiza detaliată a următoarelor dimensiuni acoperite de cadrul de reglementare specifice și tangențiale domeniului biblioteconomic:

- *Sistemul de finanțare* este considerat *satisfăcător* de 48% din bibliotecarii chestionați și doar 12% din respondenți îl apreciază ca *bun*.

Legea cu privire la biblioteci se referă expres la faptul că „autoritățile publice și fondatorii asigură bibliotecilor bugetul necesar pentru menținerea lor la nivelul tehnologiilor moderne, conform normativelor de finanțare, luându-se în calcul regimul economiei de piață”. Un aspect pozitiv al *Legii* îl reprezintă art. 31, care stipulează că „bugetele unităților teritorial-administrative, bugetele autorităților centrale, bugetul de stat nu se aprobă, dacă acestea nu prevăd sumele necesare pentru dezvoltarea bibliotecilor”. Legislația bibliotecilor este strâns legată de rezolvarea problemei finanțării instituțiilor bibliotecare. Ea trebuie să oblige în mod explicit autoritățile să finanțeze activitatea bibliotecilor potrivit necesităților și, desigur, conform

standardelor europene de funcționare. Aceasta include achiziția curentă de carte și abonări, informatizare și automatizare, construcții și salarizarea personalului. În acest sens, ar fi binevenit ca legea să includă sancțiuni instituțiilor tutelare dacă nu alocă banii necesari. În cazul în care bugetul local nu este suficient și pentru finanțarea bibliotecii publice, atunci finanțarea ei ar trebui susținută sau completată dintr-un fond special constituit la nivel raional sau central în bugetul de stat al anului respectiv.

- *Prestarea serviciilor cu plată* – subiect ce este mereu pe agenda întrunirilor bibliotecarilor. Respondenții au apreciat acest aspect *bine* (34,4%), *satisfăcător* (31,4%) și *slab* (21,6%).

Reglementările sunt reflectate și în alte acte normative – *Nomenclatorul serviciilor cu plată prestate de către Ministerul Culturii și Turismului și cele ale instituțiilor subordonate (2005)*; totuși activitatea bibliotecară se confruntă cu multiple dificultăți. Aceasta probabil vine și din lipsa de experiență a bibliotecilor de a comercializa serviciile de bibliotecă. La fel, este nesatisfăcătoare colaborarea cu instituțiile de resort pentru a implementa serviciile cu plată propriu-zise.

- *Protejarea patrimoniului cultural* – în acest context, 57,8% din bibliotecarii chestionați au specificat că se realizează *bine* și *foarte bine* 21,6%.

În baza rezultatelor chestionarului putem concluziona că majoritatea respondenților evaluați consideră cadrul de reglementare biblioteconomic favorabil activității de bibliotecă. Rămâne neclar – dacă bibliotecarii au pătruns în miezul subiectului – este oare reflectat în aspectul digitizării patrimoniului cultural, asigurarea mecanismului tehnic de protejare etc.?

- Susținerea exportului de publicații – răspunsul dominant a fost *satisfăcător* – 36,3%, apoi urmat de *slab* – 20,6% și *bine* – 19,6%.

Legea curentă cu privire la bibliotecă necesită îmbunătățiri la acest capitol. Activitatea de bibliotecă considerăm că necesită unele completări cerute atât de evoluția în activitatea de bibliotecă (dezvoltarea sistemului de împrumut internațional, crearea de consorții de bibliotecă), cât și de mediul internațional. Menționăm că este oportună corelarea *Legii bibliotecilor* cu tratatele internaționale la care R. Moldova este parte.

- *Mecanismul de distribuție a Depozitului Legal* a fost evaluat de 20,6% din respondenți ca fiind *foarte bun* și de 38,2% din cei chestionați au apreciat că este *bun*.

Respectarea Depozitului Legal în Republica Moldova este reglementat prin câteva acte legislative – *Legea cu privire la bibliotecă* (art. 22), care definește raporturile Depozitului Legal și stipulează ce documente nu fac obiectul Depozitului Legal; *Legea cu privire la activitatea editorială* (2000) ce se referă la centrele care primesc exemplarele de Depozit Legal, mecanismul de distribuție, recepționarea și distribuirea exemplarului de Depozit Legal, documentele care constituie Depozitul Legal etc.; în fine, există unele prevederi la Depozitul Legal și în *Codul contravențiilor administrative* (1985).

- *Drepturile și obligațiile utilizatorilor* – s-au pronunțat despre ele *foarte bine* 39,2%, *bine* – 44,1% și *satisfăcător* – 9,8%.

În ceea ce privește drepturile utilizatorilor legislația de bibliotecă se referă doar la aspectul accesibilității și al drepturilor la condiții optime de lucru în ca-

drul bibliotecilor (vezi art. 28, 29, 30 ale *Legii cu privire la bibliotecă*). Observăm, că răspunsurile respondenților exprimă pozitivism vis-a-vis de cadrul de reglementare juridic, deși din punctul de vedere al utilizatorului aceste păreri nu sunt aceleași. Un factor determinant al *drepturilor utilizatorilor* este diversitatea, calitatea serviciilor, inclusiv oferta de colecții de carte, ediții periodice, baze de date etc. Astfel, pe marginea acestui subiect utilizatorii se referă mereu în cadrul studiilor lansate de bibliotecă, dar obiecțiile lor rămân a fi nerezolvate.

- *Asigurarea bugetului* – dintre răspunsurile prezentate atenționăm asupra următoarelor rezultate: *slab* – 20,6%, *satisfăcător* – 48,0% și *bine* – 26,5%.

Bibliotecile nu primesc suficiente fonduri, deși acestea acoperă cu servicii informaționale un segment mare din populația unui teritoriu (municipiu, raion, sat etc.). Aproximativ 34% din utilizatorii municipiului Chișinău beneficiază de serviciile Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Acest argument trebuie să fie susținut de către factorii de decizie, iar alocațiile financiare urmează a fi susținute obligatoriu. Cu certitudine, răspunsurile bibliotecarilor s-au axat pe situațiile reale și nu pe raporturile juridice reflectate în actele normative. Deși *Legea cu privire la bibliotecă* (1994) (art. 31), stipulează că „autoritățile publice și fondatorii asigură bibliotecilor bugetul necesar pentru menținerea lor la nivelul tehnologiilor moderne, conform normativelor de finanțare”, iar *Legea cu privire la finanțele publice locale* (2003) (art. 8, al. 7), delimitează competențele administrației publice în efectuarea cheltuielilor publice, totuși problematica bibliotecilor la categoria *asigurarea bugetului* nu se realizează conform standardelor.

- *Protejarea dreptului de autor* – un număr semnificativ de respondenți au răspuns – *bine* (45,1%), *foarte bine* – 9,6% și 21,6% au calificat-o *satisfăcător*.

Considerăm că această întrebare scoate în evidență un climat favorabil privitor la dreptul de autor în mediul bibliotecar. Este adevărat că *Legea cu privire la dreptul de autor și drepturile conexe (1997)* se referă la posibilitățile de reproducere în cadrul bibliotecilor, și totuși multiple situații nu sunt acoperite la nivel legislativ (accesul la produsele electronice protejate de dreptul de autor, scanarea documentelor la cererea utilizatorilor etc.).

- *Răspunderea administrativă pentru distrugerea fondului* – părerile respondenților s-au împărțit preponderent între calificativele: *slab* – 28,4%, *satisfăcător* – 41,2% și *bun* – 15,7%.

O reglementare deosebit de importantă, inclusă în legislația biblioteconomică a unor țări europene, la noi lipsește. Stipularea pierderilor naturale (furtul de carte) care constituie o reală măsură de protecție și eliminare a stresului pentru bibliotecarii implicați în activitatea bibliotecilor cu acces liber la raft – trebuie neapărat inclusă în *Legea cu privire la bibliotecă*. Sunt indicate în acest sens prevederile IFLA.

- *Atestarea cadrelor bibliotecare* – la această întrebare s-a răspuns în felul următor: *bun* – 41,2% și *foarte bun* – 49,0 %.

A angaja bibliotecari bine instruiți conduce la furnizarea serviciilor de bibliotecă. Atestarea derulată în perioada aprilie-mai 2006 a generat satisfacții profesionale în rândul bibliotecarilor. Remarcăm că nici un respondent nu a

menționat despre regulamentul propriu-zis referitor la atestare.

- *Salarizarea adecvată a bibliotecarilor* – s-au colectat câte 41,2% pentru *slab*, 44,1%, – *satisfăcător* și 14,7% pentru *bun*.

Situația ilustrează că bibliotecarii consideră salariile insuficiente; în mod special tendință de diferențiere a salariilor bibliotecarilor vis-a-vis de salariile altor specialități din sistemul bugetar aduce nemulțumiri. Autoritățile de resort trebuie să își concentreze eforturile asupra rezolvării acestei situații.

- *Instruirea continuă a cadrelor bibliotecare* – cea mai mare parte a respondenților a susținut varianta *bun* – 37,3%, urmată de *satisfăcător* – 22,5%, *foarte bun* – 21,6% și *slab* – 18,6%.

Nu poate fi lipsit de importanță procesul instruirii continue. Deși bibliotecarii au menționat în marea majoritate că sunt satisfăcuți (probabil consideră că Școala de Biblioteconomie funcționează până în prezent, deși aceasta și-a finisat activitatea în 2006), totuși problema la nivel național necesită schimbări. Lipsa în prezent a unei instituții responsabile de instruirea continuă va avea efecte negative în viitorul apropiat.

- *Dezvoltarea sistemului de împrumut interbibliotecar* – răspunsurile s-au repartizat astfel: *slab* – 18,6%, *satisfăcător* – 38,2%, *bun* – 26,5% și *foarte bun* – 16,7%.

Promovarea cooperării bibliotecilor universitare și de alt tip, inclusiv stabilirea mecanismului sistemului de împrumut interbibliotecar (excluderea plăților excesive pentru acest gen de servicii) trebuie să fie foarte bine pus la punct, în special acum când bibliotecile încearcă

să conlucreze în diverse proiecte, consoții etc.

- *Despre principiul accesibilității – s-au pronunțat în modul următor: foarte bun – 46,1%, bun – 31,4%, satisfăcător – 11,8%.*

Serviciile bibliotecilor publice trebuie să fie furnizate pentru toate categoriile de utilizatori, indiferent de vârstă, rasă, sex, naționalitate, limbă, statut social, idei stipulate în *Manifestul IFLA pentru biblioteci publice*. Servicii și materiale specifice trebuie furnizate pentru persoanele care, din diferite considerente, nu pot să beneficieze de serviciile și colecții de biblioteci (ex. minorități naționale, persoane cu dizabilități, persoane din spitale și închisori, sau persoane localizate în spații sau localități izolate).

- *Calitatea serviciilor – dintre răspunsurile prezentate atenționăm asupra următoarelor: foarte bun – 44,1%, bun – 42,2%, satisfăcător – 11,8%.*

Legislația poate menține calitatea serviciilor furnizate. Astfel, este indicat ca factorii de decizie să cunoască ce este un serviciu de bibliotecă de calitate, ce este cu adevărat prioritar bibliotecilor. Însă aceasta poate deveni o problemă dificilă din punctul de vedere al finanțării continue a serviciilor de bibliotecă, reflectându-se asupra colecției, asupra personalului, sau asupra calității serviciilor. Bibliotecarii au menționat că sistemul de acte normative de bibliotecă nu acoperă problematica *calității serviciilor*.

Una din întrebările chestionarului de evaluare s-a raportat și la faptul *în ce domenii ar trebui îmbunătățit cadrul juridic de bibliotecă în general?* Această întrebare vine să confirme care sunt punctele slabe ale cadrului juridic de bibliotecă. Insistențele bibliotecarilor sunt focalizate asupra următoarelor aspecte strin-

gente de bibliotecă: finanțarea – 18,6%; Depozitul Legal – 16,7%; servicii cu plată – 14,7%; protecția socială a bibliotecarilor – 12,7%; salarizarea – 11,8%.

Bibliotecarii au atenționat asupra necesității evaluării unor acte normative privind activitatea de bibliotecă (3,9%); completarea colecțiilor (7,8%); politica de instruire a bibliotecarilor (3,9%); protecția colecțiilor (2,9%); responsabilitățile administrației (2,9%) și cele ale organelor de resort (2,0%). Ni se pare foarte important faptul că a fost semnalată evaluarea documentelor (1%) ca moment ce trebuie modificat în legislația de bibliotecă.

Referitor la faptul dacă vizează cadrul juridic de bibliotecă în egală măsură toate tipurile de biblioteci, au fost comunicate următoarele – 54,9% au răspuns că sistemul național de biblioteci este reflectat în totalitate, argumentând că *aceleași biblioteci au aceleași probleme și o singură lege – unifică sistemul de bibliotecă; nu au declarat – 51,0%*, subliniind că *legea este în detrimentul bibliotecilor universitare*.

De altfel, unii autori, precum M. Afanasiev [5], susțin că legea nu trebuie scrisă din punct de vedere biblioteconomic – enumerarea și caracterizarea tipurilor de biblioteci pune în pericol bibliotecile, prezentându-se ca o instrucțiune. Doar legea este făcută de legislator în vederea asigurării drepturilor cetățenilor. Autoarea N. Bagrova [7] chiar insistă asupra necesității unui act cumulativ al instituțiilor info-documentare (biblioteci, arhive). Aceasta joacă un rol decisiv în satisfacerea necesităților informaționale ale utilizatorilor, și ar fi o abordare sistemică privind reglementarea acestor instituții.

(Va urma)

PROIECT DE COLABORARE

între asociațiile română și franceză în materie de dezvoltare a competențelor și a certificării profesioniștilor români în domeniul documentării și al bibliotecilor (CERTIDoc)

*Dr. Florin ROTARU,
director general al Bibliotecii Metropolitane București*

De la explozia folosirii Internetului la necesitatea recurgerii la competențe profesioniste calificate și recunoscute

Întreaga umanitate trăiește, în prezent, uriașă provocare a unei noi scrieri, a unui alt spațiu, a unui alt timp, un timp al exodului și al confuziilor. Asistăm, practic, la a patra ruptură în istoria umanității. Prima ruptură a fost apariția scrisului, a doua o constituie invenția tiparului, a treia este realizarea computerului, iar a patra este reprezentată de constituirea cibernației, acest bun comun mondial inestimabil, inepuizabil și de o bogăție infinită. Umanitatea traversează Capul Bunei Speranțe al deschiderii infinitului asupra unei aventuri necunoscute. Constatăm că a dispărut viziunea pe termen lung asupra viitorului nostru. Perceperea fizionomiei viitorului prin descifrarea semnelor permanente ale schimbării ne obligă să descoperim sensul:

- a) comprehensiunii rafinate a potențialului noii conjuncturi;
- b) tehnologiei și pieței globale;
- c) cruciadei ocupării spațiului virtual;
- d) schimbării profunde a culturii și a organizării;
- e) automatismului reacției rapide aflat în fața incertitudinii și a complexității.

Cu toate acestea, dezvoltarea acestui mediu digital nou este confruntată cu probleme serioase: suprasaturarea resurselor informaționale a căror calitate este greu

de evaluat, tendința de a acorda întâietate elementului efemer, anecdotic, spectacular, riscul de dispersie, de pierdere a concentrării și prin urmare a substanței. În foarte multe organizații, generalizarea folosirii poștei electronice și a Internetului conduce adesea la o reală destructuralizare a chiar bazelor de cunoaștere colectivă.

Această situație paradoxală a unei revoluții digitale în stare să conducă la progrese considerabile, dar care pune în pericol destructuralizarea socio-organizațională, ne face să ne întrebăm asupra necesității imperioase de a recurge astăzi mai mult ca oricând la profesioniști foarte bine calificați care pot juca rolul de mediatori și de îndrumători în acest management al resurselor în informare și documentare.

În mod tradițional acești profesioniști, bibliotecari, documentariști, arhiviști erau adesea „puncte de trecere obligatorii” pentru a avea accesul la resursele relativ rare. Odată cu Internetul aceștia și-au pierdut acest monopol dar acest lucru nu trebuie să îl regretăm, deoarece evoluția recentă este ireversibilă. Dimpotrivă, aceștia devin indispensabili pentru a da încredere, pentru a structura ceea ce nu este bine precizat, pentru a consolida cunoașterea colectivă, pentru a forma și a însoți indivizii în încercările lor individuale de documentare.

În această perspectivă mai multe asociații europene de profesioniști în informare și documentare s-au angajat de câteva

decenii într-un demers colectiv de definire a competențelor care sunt necesare în prezent (Euroreferențial) și al certificării acestor competențe profesionale (Eurocertificare). Aceste instrumente însoțesc schimbarea necesară a unei profesii foarte variate, complexe, dar care este adeseori necunoscută sau nerecunoscută. Inițiatorii acestui demers colectiv au pariat că într-o perioadă de 5 până la 10 ani aceste instrumente se vor impune, atât de partea „angajatorilor” care vor resimți din ce în ce mai mult nevoia presantă de a le folosi - de partea profesioniștilor care știu foarte bine situația cunoștințelor și a diplomelor obținute de pe băncile școlii sau ale universităților care garantează din ce în ce mai puțin o bună exersare a unei meserii care se schimbă foarte repede.

Euroreferențialul competențelor profesioniștilor în informare și documentare reprezintă astăzi un *sine que non* pentru profesie și pentru partenerii săi. Eurocertificarea, dezvoltată în 2003 cu ajutorul unui sprijin financiar de la Comisia Europeană prin Consorțiul european CERTIDoc pe baza normei internaționale ISO 17024, este co-administrată de asociațiile altor țări: Belgia, Italia, Elveția și Portugalia.

În acest context de schimbări profunde, profesioniștii români din domeniul bibliotecii și al documentării nu vor să rămână în urmă și doresc să profite de șansa astfel oferită pentru a li se recunoaște astăzi competențele și rolul lor. Contactele regulate din ultimii zece ani între profesioniștii români și experții francezi au permis începerea construirii unei fundații a unui dispozitiv apropiat bazat pe Euroreferențial (în prezent tradus și în limba română) și pe Eurocertificarea CERTIDoc.

Dezvoltarea unei cooperări franco-române ABIDOR-ADBS

Necesitatea deschiderii unei noi etape în acest proces de convergență europeană l-a făcut pe președintele ABIDOR să își dozească să îi întâlnească pe reprezentanții consorțiului CERTIDoc și ai ADBS - Asocia-

ția Profesioniștilor în Informare și Documentare, asociație franceză care cuprinde 5 000 de profesioniști.

Pe 9 februarie 2007 ADBS a primit la sediul său din Paris o delegație română condusă de dl Florin Rotaru, președintele ABIDOR și directorul BMB. Din partea consorțiului CERTIDoc și a ADBS au fost prezenți Jean Michel, fostul președinte al Asociației și președintele Comisiei directoare a Certificării din ADBS (un expert francez bine cunoscut și tradus în România), dl Eric Sutter, care activează în cadrul consorțiului CERTIDoc și dna Laurence Dapon, reprezentant General al ADBS.

Această întâlnire oficială între cele două organizații se înscrie în cadrul unui demers deja lung de cooperare între profesioniștii din domeniul documentării și al bibliotecii din cele două țări. Aceasta vizează îndeosebi să definească termenii unui nou parteneriat care să permită realizarea certificării într-un termen relativ scurt pentru până la zece documentariști-bibliotecari români după regulile dispozitivului european CERTIDoc.

De mai bine de doi ani s-a impus problema introducerii Eurocertificării în România. Contextul specific al țării a condus la considerarea drept necesar a unui demers în mai multe etape. Deoarece crearea *ex nihilo* a unei certificări românești pare dificilă pe termen scurt, s-a hotărât demararea sa printr-o fază de certificare de către ADBS a până la zece profesioniști români voluntari, bibliotecari sau documentariști. Partea românească își asumă sarcina identificării candidaților, a sprijinirii acestora în vederea întocmirii dosarelor lor și a desemnării unui expert sau doi pentru a participa în juriul de certificare. Partea franceză (ADBS) se va implica în organizarea la București a unei acțiuni de motivare și de formare a candidaților, cât și în gestionarea procesului de certificare. „Certificații” vor primi la final Eurocertificarea CERTIDoc de la ADBS.

MIHAI EMINESCU – SENS, TIMP ȘI DEVENIRE ISTORICĂ

*Elena DABIJA,
director CAIE*

„În mine bate inima lumii...”

E miez de Ghenar – 15 ianuarie și în coroana vremii se împlinesc 158 de ani de la nașterea lui Mihai Eminescu. Sunt împlinită, deoarece nu sunt în pielea tuturor celor care s-au trezit de dimineață cu alte probleme pe cap decât aceea că trebuie să mă gândesc la aniversarea zilei de naștere a Poetului Național.

Mi-am amintit, și nu întâmplător, de Ionel Teodoreanu, care scria: „*Eminescu e tulpina eternității noastre românești. Fără de el am fi încă pământ încrunțat, ca pe vremea zimbrului. Abia cu versul lui ne-am desfăcut spre soare. Dar tot cu el am depășit și pieritoarea minută a florii, învecinându-ne cu suveranele constelații. Descălecat din genună, Eminescu e împăratul adâncului și înaltului românesc.*”

De opt ani activitatea CAIE este axată zi de zi pe valorificarea și promovarea patrimoniului eminescian pentru oricine ne pășește pragul. Dacă nu-l pășesc, le venim în întâmpinare și ne deplasăm noi cu un program: fie la un liceu, la o școală, la un colegiu, la o universitate, fie prin mass-media, ca mai apoi să ne cunoască și să ni-l pășească pentru a-l cunoaște pe Eminescu pas cu pas și să ducă mai departe frumusețea creației sale, pentru că fără el am fi cu toții mai săraci.

Cu Mihai Eminescu toți acești ani suntem mai bogați, ne cunoaște o lume întregă, datorită traducerilor și apor-

lui tuturor celor, care au grijă de universalitatea lui Eminescu.

O *Săptămână a ușilor deschise* la Centrul Academic Internațional Eminescu a oferit publicului de diferite vârste un amplu program de activități de promovare și cunoaștere a Marelui Eminescu. Fiecare zi a avut un generic, au fost organizate excursii de ghidare cu referire la activitatea CAIE și valoarea patrimoniului eminescian, ore de lectură multimedia, ore de poezie, muzică și poveste, serată de omagiere, vizionare de filme documentare, ore și reviste bibliografice, prezentări și lansări de carte și de opere muzicale, întâlniri cu scriitori, vernisaj de pictură etc. Mă bucură faptul că cei împătimiți de Eminescu – partenerii cu care colaborăm, se implică cu toată bunăvoința și cu toată dragostea pentru a participa la toate aceste evenimente de importanță națională.

Acad. Eugen Simion, inițiatorul și coordonatorul proiectului de editare a manuscriselor eminesciene, a avut mai multe vizite la CAIE, la ultima i s-a decernat Premiul CAIE pentru anul 2007 pentru valorificarea și promovarea operei și personalității lui Mihai Eminescu. Dumnezeu al a promis că va face totul și CAIE va deține întreaga colecție a Manuscriselor al acestui simbol al spiritualității noastre, pentru că „românii au sentimentul că Eminescu i-a cuprins și i-a exprimat mai bine decât alții, cu istoria lor, cu miturile lor, cu suferințele lor, cu răul interior din societatea românească și cu cel care îi amenință din afară”.

Chiar în dimineața Zilei de naștere a Poetului a ajuns în Chișinău, și anume la CAIE această comoară valoroasă a manuscriselor eminesciene, donație a Fundației *Patrimoniu* a Academiei Române, cărei îi suntem adânc recunoscători.

Numerosul public a participat la **evenimentul de importanță majoră care a avut loc cu începere la ora 12.00, simultan: la Academia Română – București și la filialele din Iași, Cluj și Timișoara, la Ipotești, la Uniunea Scriitorilor din Belgrad, la Institutul Român de Cultură și Cercetare Umanistică din Veneția, la Roma, Cernăuți, Gyula (Ungaria) și la Chișinău, în incinta CAIE, s-au lansat MANUSCRISELE MIHAI EMINESCU – 12 volume, reproduse în condiții grafice deosebite, însoțite de șapte DVD-uri, corespunzător acestor 12 volume.**

Acad. Nicolae Dabija a moderat acest eveniment remarcând: „Academia Română, în frunte cu Eugen Simion, un mare îndrăgostit de Eminescu și de Basarabia, a găsit o modalitate ca aceste manuscrise să ajungă la cei îndrăgostiți de Eminescu. În acest fel, Centrul Academic Internațional Eminescu, prin prezența acestor volume, capătă importanță, pentru că cei care vor să-l reconstitue

pe Eminescu cel adevărat, ne-cenzurat, vor veni aici la Centrul Eminescu. Prin acest eveniment Chișinăul devine un oraș cu adevărat eminescian, anume aici este foarte multă nevoie de Eminescu. Pentru că Eminescu ne-a ajutat să supraviețuim, să avem limba română, alfabet latin. Deci Eminescu ne-a făcut bogați, bogați prin dreptul de a ne aparține, și prin dreptul de a-i aparține”.

Odiseea manuscriselor eminesciene începe în 1902, când Titu Maiorescu dona Bibliotecii Academiei Române 14.000 de pagini primite de la poetul nostru național, menționând: „Toate aceste manuscrise, așa cum se află..., le dăruiesc, la rândul meu Academiei Române, pentru a servi celor ce se vor ocupa în viitor cu cercetări mai amănunțite asupra vieții și activității marelui nostru poet”. La trecerea unei jumătăți de veac de la înveșnicirea poetului, Constantin Rădulescu-Motru afirma că „Opera marelui nostru poet poate fi socotită ca înfiată de Academie... Negreșit, Academia nu-l revendică pe Mihai Eminescu exclusiv pentru sine; personalitatea acestuia este prea mare ca să poată încăpea în sânul unei singure instituții, dar Academia ține totuși să știe că în sânul ei și-a găsit genialul poet primii săi prețuitori, iar moștenirea sa de manuscrise nicăieri aiurea nu și-ar fi aflat un loc de păstrare, înconjurată de o pietate mai sinceră ca aici, în patrimoniul Academiei”.

Consultate, de-a lungul anilor, de numeroși cercetători, manuscrisele au ajuns într-o stare avansată de deteriorare și atunci a apărut ideea reproducerii lor. Astfel s-a realizat idealul lui Nicolae Iorga „nici un rând din Eminescu nu ar trebui să rămână ne-publicat”, ca și cele ale lui Perpessicius, Tudor Vianu, G. Călinescu și Constantin Noica. Au fost și două încercări nereușite de reproducere. C. Noica a promovat o adevărată campanie pentru reproducerea acestor prețioase

manuscrite cu îndemnul: „Facsimilați-l pe Eminescu!”, mărturisindu-și credința că „românii, când vor vedea laboratorul de creație al lui Eminescu vor deveni mai buni, mai serioși, vor fi mai respectuoși față de valorile culturale”. Proiectul avea să fie realizat începând din 2004, când a apărut primul volum, și a continuat **până la aceste 12 volume lansate recent**. Coordonatorul volumelor este Dan Horia Mazilu, directorul Bibliotecii Academiei Române (BAR), coperta și viziunea grafică sunt semnate de plasticianul Mircea Dumitrescu, iar redactor este Gabriela Dumitrescu, șef al Cabinetului de manuscrite și carte rară al BAR. Mai sunt de reprodus încă 10 manuscrite și, cu ajutorul unei sume alocate de Parlamentul României, există speranțe că anul viitor proiectul va fi dus la bun sfârșit.

Realizată cu o tehnologie performantă, reproducerea este identică, respectând toate detaliile într-o redare de excepție. „Se citește chiar foarte bine”, au remarcat cititorii CAIE, care au avut interes și marea onoare de a citi din scrisul de mână eminescian. Pentru cei interesați (nu cred ca cineva să nu fie curios...) de a-l citi pe Eminescu în facsimil îi informez ce cuprind volumele lansate: poeme scrise între 1866-1874, poeme scrise între 1874-1877, articole politice din anii 1876-1880, dicționarul de rime, exerciții de gramatică greco-latină pentru traducerea *Iliadei* lui Homer, transcrieri evanghelice, proză științifică, poezii populare, fragmente dramatice și încă multe altele.

Mircea Eliade, în articolul *Momentul Eminescu* (1935) afirma: „S-a scris o bibliotecă întregă despre Eminescu, el atrage din nou atenția din mai multe puncte de vedere deodată. Studiile pe care le provoacă neconținut constituie dovada că opera lui e mai prețioasă decât legenda, că geniul lui e mai presus de mitologie. Se revine mereu la Eminescu pentru că scri-

sul lui încurajează orice punct de vedere, orice interpretare nouă”. Într-adevăr, oricât de mult s-a scris și s-a editat despre Eminescu, opera lui va fi mereu subiect de cercetări și obiect de controverse.

Colecția CAIE se îmbogățește zi de zi cu ediții noi ediții rare, ediții unicate. Ultimele au fost prezentate la expozițiile „Prezentul etern eminescian” și „Luceafărul – mit original” (125 ani de la prima publicare):

- Georgescu, Nicolae. *Un an din viața lui Eminescu / Nicolae Georgescu*. – București: Floare Albastră, 2006. Bibliogr. – 368 p.
- *Mihai Eminescu în amintirile contemporanilor / Daniel Corbu îngrijitor de ediție* – Iași: Princeps Edit, 2005. Bibliogr. – 342 p.
- Popescu, Cristian Tiberiu. *Eminescu: antiteza / Cristian Tiberiu Popescu*. – București: Libra, 2000. – 312 p.
- *Studii eminescologice*. Vol 8. Coord. Viorica S. Constantinescu, Cornelia Viziteu, Lucia Cifor. – Cluj-Napoca: Clusium, 2006. – 250 p.
- *Studii eminescologice*. Vol 9. Coord. Viorica S. Constantinescu, Cornelia Viziteu, Lucia Cifor. – Cluj-Napoca: Clusium, 2007. – 280 p.
- Micu, Dumitru. *Eminescu în „raza gândului etern” / Dumitru Micu*. – București: Vestala, 2005. – 223 p.
- Cubleşan, Constantin. *M. Eminescu: ciclul schillerian / Constantin Cubleşan*. – Cluj-Napoca: Grinta, 2006. – 111 p.
- Eminescu, Mihai. *Basarabia / Mihai Eminescu ; pref. Daniel Corbu*. – Iași: Princeps Edit, 2006. – 123 p.
- Eminescu, Mihai. *Națiunea română: Progres și moralitate / Mihai Eminescu; antologie și studiu intr. de Constantin Schifirneț*. – București: Albatros, 1999. – 671 p.

- Eminescu, Mihai. *Opere politice*. Vol. 3 / Mihai Eminescu. – Iași: Timpul, 1999. – 860 p.
- Eminescu, Mihail. *Opere complete* / Mihail Eminescu; cu pref. și studiu intr. de A. C. Cuza. – Iași: Librăria Românească, 1914. – 680 p.
- Eminescu, Mihai. *Poesii*. Tom. 1 / Mihai Eminescu; ed. îngr. de Constantin Botez. – București: Cultura Națională, 1993. – 558 p.

O altă modalitate de completare a fondului eminescian este și prin poșta electronică a CAIE (caie@personal.ro, cae@hasdeu.md). Suntem recunoscători domnului Radu Mihai Crișan din România, autorul mai multor cărți despre Mihai Eminescu, care ne-a trimis următorul mesaj:

„Domniile Voastre,

Sunt Radu Mihai Crișan, un român plăcut impresionat de inițiativa Dumneavoastră întru Eminescu.

Simțind ca nu vă vor fi fiind străine nici preocupărilor, nici sufletului, îmi iau îngăduință să vă donez trei străduințe investigative asupra gândirii economice, politice și sociale a lui Mihai (Mihail) Eminescu. Adică, următoarele cărți:

- ***Spre Eminescu. Răspuns românesc la amenințările prezentului și la provocările viitorului***
- ***Testamentul politic al lui Mihai Eminescu***
- ***Cât de „retrograd” este Mihai Eminescu? 7 răspunsuri unui procuror.***

Vi le trimit de-ndată. Șase fișiere.

Sunt autorul lor. Și, de asemenea, le-am tipărit deja pe propriile-mi resurse financiare integral. Așa încât, pentru toate fișierele, vă confer dreptul, gratuit și neîngrădit, să le multiplicați, traduceți, răspândiți: unde, când și cum găsiți Domniile Voastre de cuviință. Spre pildă, și, firește, NElimitativ: aveți deplina libertate să le oferiți semenilor

noștri incluzându-le on-line în diverse site-uri. Este, după cât știu, modalitatea ce vă permite să le puneți la îndemâna celor interesați de conținutul lor, mai ales acelor tineri, în condiții de cost zero. Adică, fără să cheltuiți nici măcar un singur bănuț.

Totodată, accentuez că: toate celelalte modalități de difuzare (publicarea sub formă de carte pe suport hârtie, includerea în periodice, transmiterea prin e-mail ș.a.m.d.) vă rămân, irevocabil, deschise.

Pentru eventualitatea că dimensiunea în MB a fișierelor depășește capacitatea de recepție a căsuțelor Dumneavoastră de poștă electronică, fiecare dintre ele vă așteaptă, on-line și gratuit, la <http://www.esnips.com/web/RaduMihaiCrisan>. Împreună cu alte investigații pe subiecte ultrasensibile.

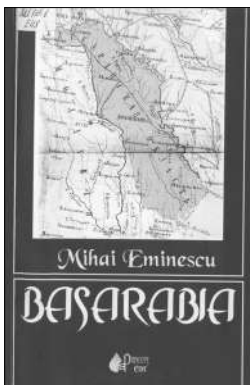
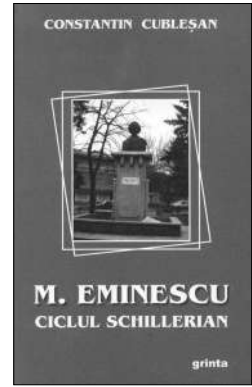
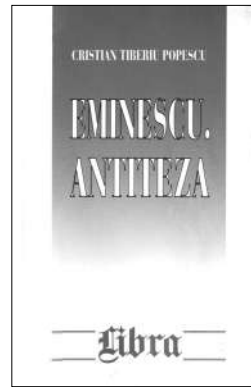
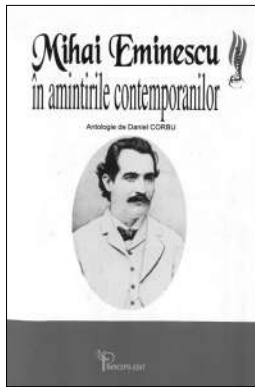
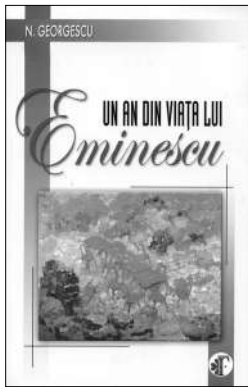
Vă mulțumesc pentru bunăvoință și răbdarea Dumneavoastră

Cu considerație deosebită,
Radu Mihai Crișan”.

Cuvântul aruncă o lumină vie asupra sentimentelor. Sfera tematică a poeziilor eminesciene, deosebit de cuprinzătoare, oferă desfășurări psihologice, introspecții, revărsări de elanuri, dragoste neîmpărtășită. De aceasta ne convingem de fiecare dată când citim sau auzim recitaluri din versurile poetului drag. Am trăit aceste clipe la Momentul poetic „LA STEAUA” oferit de declamatori de la liceele teoretice „Mihai Eminescu”, „Gheorghe Asachi”, „Petru Movilă”, Liceul de arte plastice „Igor Vieru”, Institutul Internațional de Management etc.

Ritmul versului, muzicalitatea stilului, sugestibilitatea formelor literare din poeziile lui Eminescu au o armonie unică. Ele formează un tot, o muzică nemai-pomenită, o originalitate fără pereche.

Valoarea poetică a textelor lui Eminescu a determinat acea legătură firească, organică dintre versuri și melodie, dintre cuvânt și muzică.

Muzica, revărsându-se în adâncimea sufletului, pătrunde, misterioasă, în cele mai tăcute taine ale simțirii. Din îmbinarea cuvântului și a muzicii, s-au născut și se vor naște opere divine, nemuritoare. Oaspetele drag, domnul Teodor Zgureanu a venit la CAIE de Ziua nașterii Poetului cu noua sa creație *SIMFONIA EMINESCU*, în premieră absolută pentru noi toți. Maestrul ne-a mărturisit: „Eminescu întotdeauna m-a tulburat, m-a emoționat, m-a inspirat. Cu mulți ani în urmă am scris cantata *Răsai asupra mea, lumină lină*, apoi am compus un ciclu de romane pe versurile lui Eminescu. Am constatat însă că nimeni dintre compozitorii noștri nu a creat o simfonie de inspirație eminesciană, de aceea am hotărât să o fac. Am compus *Simfonia Eminescu* după formulele tradiționale, e o creație amplă, din patru mișcări, fiecare cu un motto, cu soliști, coruri, orchestră simfonică și durează 34 de minute și 9 secunde”. Astfel colecția noastră multimedia s-a îmbogățit cu încă o operă muzicală de valoare, pentru care-i suntem recunoscători compozitorului Teodor Zgureanu și îi dorim noi realizări.

Muzica nu mai are nevoie să fie explicată. Ea vorbește prin ea însăși, copleșindu-te la o prelungă meditație. La această meditație au readus publicul Nicolae Gribincea, acompaniat de Victor Butnaru și care au interpretat tot în premieră absolută *Rugăciune* de Mihai Eminescu.

Vernisajul de pictură cu genericul *Eminescu – nume sfânt, de Luceafăr pe pământ*, creații ale liceenilor de la Liceul Internat Republican de arte plastice „Igor Vieru” au completat prezența Ma-

relui Eminescu în toate ipostazele artei. Plasticianul și profesorul Vasile Didic a menționat talentul și lucrările tinerilor autori: Alexandru Iovu „O, mamă”; Mihai Denisiuc „Ce te legeni, codrule”, „Lacul”; Violeta Didic „Eminescu”; Eugen Loșchevici „Când amintirile”; Lidia Semeniuc „Luceafărul”, „O, mamă”, Olga Ostahi „O, rămâi” etc. O surpriză deosebită a fost și realizarea pe nepregătite a două lucrări în creion „Venere și Madonă” și „Luceafărul” de către Cătălina Dima, Nicoleta Pavaliuc, Ionela Cernavca, Carina Tarlev, Vitalia Brînzila, Diana Babâră de la Liceul „Gheorghe Asachi”, la CAIE, fiind prezente la manifestare. Mă întreb, oare toate acestea nu ne demonstrează cinstirea continuă, fără sfârșit, a Marelui geniu?

Acum, Eminescu nu ține de foame și întregul context politic și cultural vrea să ne sublinieze acest adevăr cinic. Asta nu înseamnă că, sătul fiind, va fi vreun român fericit că nu-l citește și nu-l iubește pe cel a cărui naștere și prezență printre noi o sărbătorim astăzi. Eminescu nu ține de foame, dar ține de Absolut!... Să-i citim opera! Să-i cunoaștem opera.

În clipele consacrate lui Eminescu netezim cărările către viitor. S-o facem cu mult cumpăt, fără dorința de a-l sărbători „prin noi înșine”, ci prin el însuși, dizolvat în noi și doar astfel să comunicăm lumii ceea ce a produs în noi Eminescu: vibrație. Astfel se vor realiza cuvintele profetice ale geniului nostru național:

„Da, la voi se-ndreaptă cartea-mi, / La voi, inimi cu aripe, / Ah! Lăsați ca să vă ducă / Pe-altă lume-n două clipe”.

GRIGORE VIERU: OM AL ANULUI ȘI AL DRAGOSTEI

Raia ROGĂC

Sub semnul dragostei, Organizația Mondială a copiilor talentați în colaborare cu Biblioteca Publică „O. Ghibu” din

Chișinău, a organizat în incinta acesteia o întâlnire de neuit cu marele poet al neamului Grigore Vieru.

Poeta Renata Verejanu a făcut o trecere în revistă a realizărilor organizației, menționând că în luna iunie se va desfășura cea de-a XV-a ediție a Festivalului Internațional „Micul Prinț”. „Chiar dacă ne-a fost greu în ultimii ani, a spus dânsa, am găsit bunăvoință la oameni cu suflet mare, care au susținut copiii talentați. Doi ani consecutiv festivalul s-a desfășurat sub patronajul președintelui Parlamentului RM, dl Marian Lupu. Pe Grigore Vieru l-am avut de mai multe ori în juriu, îl ținem în inima noastră și ne bucurăm că este printre noi. Cu urările noastre de sănătate, bucurii și încă multe realizări, îi înmănăm Diploma *Om al anului 2007*”.

În continuare, Veronica Postolachi, profesoară de limba și literatura română la Liceul român-englez „Mircea Eliade”, i-a dăruit poetului cartea sa *Cuvântul ca instrument al magicului în poezia lui L. Blaga și Gr. Vieru*, declamându-i totodată poezia *Legământ pentru „ca să vedeți că nu ne-am îndepărtat de Dumneavoastră, că prin scânteia divină, care ne-ați dăruit-o, ne-ați învățat dragostea de țară, de Neam, de mamă, de femeie, dar și de Eminescu, poetul care întruchipează spiritul românesc”*.

Silvia Groncear i-a dedicat poetului romanța *Când eram copii odată...*

Mulțumind pentru primirea cordială, Grigore Vieru a spus: „De drag de dvs. am venit aici. Îmi amintesc de tinerețea mea, mai exact de anul 1973, când reușisem să trec Prutul. Eram pentru prima oară la București. Mă țineam pe urma copiilor – îmi părea că ei nu vorbesc, dar cântă. Vroiam de pe atunci să rămân, să cer azil ca să ajung ajutor de cioban la o stână din Carpați. Azi am ajuns la Academia Română. Azi mă țin din urma copiilor de la noi, în special a celor de la „Mircea Eliade”, sunt aproape de casă. Cât de frumos vorbesc! Avem multe talente. Am hotărât să rămân aici alături de minunații noștri copii – sunt curați, frumoși, dotați. Regret

că mulți părinți îi lasă pe seama bătrânilor, câștigă bine în străinătate, câștigă în bani, dar pierzându-și copiii, familia. Nu condamn pe cei care pleacă, dar cei care au rămas n-o duc mai bine și totuși rezistă. Am fost în multe țări. India îi săracă de când îi ea, având un miliard de oameni, dar nu i-am prea întâlnit în altă parte. S-a umplut lumea de români, prea ușor ne desprindem de pământul natal. Pleacă intelectualitatea, pleacă tineretul, care nu se va întoarce. Aici, Acasă, mi-am pus piatra de mormânt, în satul natal, lângă mormântul mamei. Sunt alarmat de viitorul nostru, dar să nu disperăm. Chiar și întâlnirea aceasta mă bucură foarte mult și mă înaripează. Încerc să încurajez lumea, dar și mie uneori îmi pare că e sfârșitul lumii, când însă văd copii talentați îmi zic: nu, nu e sfârșitul, poate e începutul unei lumi noi. Din păcate, în ultimii ani m-am cam îndepărtat de copii, chiar îmi este dor de ei, ei m-au salvat în anii grei. Fac parte din generația cea mai tragică, cea mai traumatizată, trecând prin tăvălugul războiului, foametei, dar cel mai aspru a fost tăvălugul spiritual, fiind lipsiți de operele valoroase. L-am descoperit pe Eminescu abia la facultate. Azi avem o nouă generație, frumoasă, care ne va scoate la liman. Să fim mai atenți, să-i încurajăm”.

Titlul de *Om al anului 2007* din partea Organizației copiilor talentați a mai fost acordat: președintelui companiei publice TeleRadio, V. Todercan; directorului general Moldcell, Yusuf Baeskan; managerului general LeoGrand Hotel Convention Center, Ozcan Alcon. Președintele Parlamentului, Marian Lupu, și fostul Ambasador al Germaniei în Moldova, care continuă să activeze în țara noastră, au fost distinși cu Diploma *Ambasador al Culturii Păcii*. Toți cei onorați, în cuvântul lor de răspuns, au asigurat organizatorii că vor susține și în continuare cauza copiilor talentați.

TINERII ȘI „ZĂBAVA CETITULUI”

Dr. Lidia KULIKOVSKI

De mult se vorbește că tinerii nu mai citesc, că tinerii preferă Net-cultura, distracțiile... Prima supoziție – din afara bibliotecii – se bazează pe niște sondaje realizate de ONG-uri, instituții publice, mass-media. A doua supoziție – din lăuntru bibliotecii, bazată pe statisticile de bibliotecă, face o probă contrarie: tinerii, cei cuprinși de vârsta 17 – 25 de ani, sunt grupul majoritar de utilizatori în bibliotecă, iar necesitățile lor informaționale sunt foarte diverse și nu se rezumă doar la bibliografia școlară sau academică.

Care este totuși adevărul?

Înceind cursul *Sociologia lecturii*, am încercat o testare, bazată pe *Chestionarul cititorului*, din cercetarea sociologică inițiată de Biblioteca Națională, studiu foarte amplu, de cuprindere națională „*Timpul și spațiul lecturii în Republica Moldova*”, care se va desfășura în luna aprilie. Grupul testat a inclus studenți de la Facultatea de Jurnalism și Comunicare, specialitățile *Activitate editorială* și *Biblioteconomie și Asistență Informațională*. Numărul total de respondenți au fost 31 de studenți din anul I de studiu. Rezultatele obținute le vom comenta în câteva numere ale revistei *BiblioPolis* împreună cu concluziile generale – citesc totuși tinerii?*

Chestionarul cititorului, din cercetarea amintită, cuprinde 60 de întrebări.

* Precizăm din capul locului că acest exercițiu sociologic nu este parte a cercetării naționale, deci, nici rezultatele lui nu vor fi parte a rezultatelor generale. Studiul BNRM a fost științific eșantionat și cuprinde toate grupurile de vârstă, de educație, profesionale etc.

Studenții, aproape toți, au răspuns la întrebări în 80 de minute, astfel demonstrând că nu a fost nici plicticos, nici dificil. Răspunsurile lasă impresia că participanții au fost sinceri. Discuțiile și comentariile, împreună cu ei, pe marginea rezultatelor obținute, au cimentat impresia de la început, iar acum – și concluzia că răspunsurile trebuie considerate deschise, sincere.

Din cei 31 de studenți – 27 au răspuns că le place să citească, 4 din ei au ales varianta *nu prea*. 25 din ei citesc *în fiecare zi*, 3 – doar *în zilele de odihnă* și 3 – foarte rar. Cei care au indicat varianta *în fiecare zi*, au fost rugați să arate cât timp acordă zilnic lecturii. De la 1 la 2 ore citesc 17 studenți, 6 dintre ei citesc 2-3 ore, 4 au indicat 3-4 ore, unul singur citește 5 ore și altul - 6 ore. Un student a indicat că oferă lecturii doar 20 minute zilnic, iar altul a recunoscut că nu citește.

La întrebarea „*Care sunt orele preferate de lectură*” 18 din ei au răspuns că nu au ore stabile, 11 preferă să citească doar seara, noaptea.

Răspunsul la următoarea întrebare „*Considerați că citiți: foarte mult, mult, puțin, foarte puțin*” a cerut o evaluare și respondenții au constatat că citesc *puțin* - 23, *mult* doar 7 și unul din ei *foarte puțin*.

Întrebarea „*Vă mai amintiți autorul și titlul primei cărți citite de dvs.?*” a fost una dificilă: 9 din respondenți au răspuns că nu-și amintesc, deși au o vârstă de 18-19 ani; 9 au indicat poveștile lui Ion Creangă – *Fata babei și fata moșneagului*, *Pungața cu doi bani*, *Capra cu trei iezi*, precum și *Amintiri din copilărie*, 2 respondenți - poezii de Grigore Vieru.

Întrebați dacă „Există o carte (sau mai multe) care v-a format ca personalitate?” au răspuns *Da* 19 respondenți, *Nu* - 7. Cei care au răspuns *Da* au indicat următoarele cărți: *J. London* - Dragoste de viață; *L. Rebreanu* - Ion; *E.M. Remarque* - Pe frontul de Vest nimic nou; *M. Bulgakov* - Maestrul și Margareta; *A. Dumas-tatăl* - Conte de Monte Cristo; *M. Eliade* - Maitreyi; *Mihai Eminescu* - poezie, proză; *H. de Balzac* - Eugenie Grandet; *I. Slavici* - Mara; *Mihail Sadoveanu* - Baltagul, *H. de Balzac* - Femeia de 30 de ani; *Th. Dreiser* - Jennie Gerhard; *Fr. Nietzsche* - Așa grăit-a Zarathustra; *Al. Dumas-fiul* - Dama cu camelii, *P. Coelho* - Alchimistul; *John Fowles* - Colecționarul; *F. Dostoievski* - Crimă și pedeapsă; *Ch. Bronte* - Jane Eyre.

Autorii și titlurile nominalizate fac parte, în cea mai mare măsură, din programa universitară la literatura universală, câțiva autori - din programa liceală la literatura română. Nu e rău dacă tinerii studioși au autori, din programele de învățământ, care i-au influențat. Fiind proaspăt ieșiți de pe băncile școlii, nici nu au reușit încă, cu mici excepții, să citească și altceva decât scrieri din bibliografia școlară și autori în vogă.

Patru dintre respondenți au indicat *Biblia*, alți 4 au răspuns că fiecare carte citită i-a influențat într-un fel sau altul, mai mult sau mai puțin.

Răspunsurile la următoarea întrebare „Cât de mult preferați să citiți cărți, reviste, ziare, etc.” au fost diferite și anume:

	Foarte mult	Mult	Mai puțin	Foarte puțin	Deloc
Cărți	10	14	4	1	1
Ziare	7	10	8	5	1
Reviste	8	11	9	2	1
Dicționare, enciclopedii	4	11	10	5	1

„Unde și cât de mult citiți?” - a fost întrebarea la care noi, bibliotecarii, am așteptat să găsim alte răspunsuri. Respondenții au mărturisit că citesc mai mult acasă (30), la universitate (10). Doar cinci (5) dintre ei merg să citească în fiecare zi la bibliotecă, 6 merg doar în zilele de odihnă la bibliotecă pentru lecturi, iar 19 (mai mult de 50%) foarte rar citesc la bibliotecă, unul niciodată nu citește la bibliotecă. Referitor la relația lor cu biblioteca cercetarea a rezervat mai multe întrebări, pe care însă le vom analiza și comenta în numărul viitor al *BiblioPolis*-ului.

Alte locații, ca mijloacele de transport și parcurile aproape că nu au acumulat răspunsuri.

Tinerilor respondenți li s-au oferit mai multe opțiuni, dar să aleagă doar trei variante care li se potrivesc mai

mult, la întrebarea „Ce este lectura pentru dvs.?” Răspunsurile susțin ipoteza că tinerii citesc. Pentru 24 dintre ei lectura este o *satisfacție spirituală*. Răspunsurile la varianta *Altceva (ce anume)* le putem adăuga tot aici - tinerii au mai invocat stări care intră în categoria *satisfacție spirituală - un refugiu, o regăsire, evadare în miracol*. *O plăcere estetică* este pentru 17 tineri, *O necesitate organică* o consideră 12 respondenți, *O ocupație în timpul liber / o distracție* o găsesc 10 studenți.

Satisfacție, plăcere, necesitate. Lectura are viitor! Și tinerii care fac aceste opțiuni au viitor!

Dintre ei, 17 au ales varianta potrivit căreia lectura este *O obligație școlară*, 9 dintre ei mai adaugă: lectura este *O obligație profesională*. Sunt tineri, dar și realiști. Mulți dintre ei nu-și propun să citească pentru ca să devină erudiți, ci

pentru ca să obțină o diplomă, o profesie. Prin aceste răspunsuri recunosc rolul lecturii în formarea profesională. Deci, iarăși, lectura are viitor – unul pragmatic!

Rugați să numească *Autorul și titlul cărții pe care o citesc acum* au numit, majoritatea, autori și titluri, iarăși, din programul academic: Umberto Eco *Numele trandafirului* (11), Jean Paul Sartre *Greața* (6) Albert Camus *Străinul* (2), Albert Camus *Ciuma* (2) Nathalie Sarraute *Frucele de aur* (1).

Dar sunt studenți care citesc și în afara programului universitar - L. Tolstoi - *Război și pace*; Jack London - *Martin Eden*; Mario Vargas Llosa - *Lituma în Anzi*, Borges *despre Borges*, *Biblia*.

Generația noastră a ajuns la Borges și la *Biblie* mult mai târziu, pe la 35-40 de ani. Tinerii de astăzi, au mai multe oportunități de a cunoaște autori notorii și valori universale, naționale și, prin răspunsurile lor, ne demonstrează că le caută, le lecturează.

„Vă amintiți o carte sau mai multe cărți care v-au impresionat în mod deosebit (indicați autorul și titlul) și pe care le-ați recomanda altora?” Este încă o întrebare care scoate în evidență calitatea actului lecturii și totodată preferințele actuale ale tinerilor. Răspunsurile lor: *Laleua neagră*, Al. Dumas; *Tragedia americană*, Th. Dreiser; *Sigismund și Persida*, Cervantes; *Banchetul*, Platon; *Unsprezece minute*, P. Coelho; *Dama cu camelii*, Al. Dumas; *Maestrul și Margareta*, M. Bulgakov; *Colecționarul*, J. Fowles; *Cuibul de vipere*, Fr. Mauriac; *Colț alb*, *Dragoste de viață*, J. London; *Jane Eyre*, Charlotte Bronte; *Jennie Gerhard*, Th. Dreiser (le-aș recomanda tuturor), *Străinul*, A. Camus; *Procesul*, Kafka; *Război și pace*, L. Tolstoi; *Maitreyi*, *Nunta în cer*, M. Eliade; *Femeia de 30 de ani*, H. de Balzac; *Ispita nemuririi*, Aurelian Silvestru; Victor Teleucă (poezii); *Gânduri*, A. Schopen-

hauer; *Casa mare*, I. Druță; *Amantul dnei Chatterley*, D. Lawrence; *Madame Bovary*, G. Flaubert; *Oala cu aur*, Hoffmann; Coelho (alte); *Așa grăit-a Zarathustra*, Fr. Nietzsche; *Greața*, Jean Paul Sartre; *Roșu și negru*, Stendhal; *Ciuma*, A. Camus; *Indiana*, G. Sand; *Pe frontul de vest nimic nou*, A. M. Remarque; *Cântătoarea din mărăcini*, C. McCullough; J. Borges – mai multe scrieri; *Cel mai iubit dintre pământeni*, Marin Preda; *Metamorfoză*, Fr. Kafka; Ion, L. Rebreanu.

„În ce măsură acordați atenție lecturii din următoarele domenii?” În mare măsură citesc literatură din domeniul artelor (13), din domeniul istoriei (13) din domeniul filozofiei (11); pedagogie (10), științe sociale (8), teologie (8).

Se bucură de atenția tinerilor (17) *literatura utilitară (cărți de bucate, cărți cu sfaturi practice, cărți de divertisment, ghiduri turistice); științele exacte, geografia, științele naturale, literatura cu caracter medical* îi interesează foarte puțin (1, 2 opțiuni la fiecare). Deloc nu-i interesează *literatura cu caracter agricol și literatura tehnică*.

Beletristica contemporană este domeniul preferat al multor respondenți (22). Tinerii, în egală măsură, preferă *opere literare ale clasicii români* (20) și *opere literare ale clasicii străini* (20). Interes foarte scăzut, în schimb, înregistrează genurile *jurnal personal și corespondență* (4), *memorialistică din spațiul concentraționar* (1).

O mare parte – 19 – preferă să citească *biografiile ale oamenilor iluștri*. Un interes deosebit vădesc și pentru *manuale pentru învățarea limbilor străine* (18).

Tinerii preferă - au indicat locul 1 - să citească proză. Pe locul 2 au plasat poezia, și dramaturgia pe locul 3.

Cei care preferă proza au fost rugați să precizeze cât de frecvent citesc ceva din genurile: *povești, povestiri, romane*

de dragoste, romane istorice, romane politice, romane de aventură, romane polițiste, proză științifico-fantastică, jurnal de călătorii, proză de război, proză de idei, eseistică.

Romanele de dragoste au acumulat 18 (foarte des) și 9 (uneori) voturi și romanul de aventură 15 (foarte des) și 7 (uneori). Urmează povestirile cu 8 (foarte des) și 13 (uneori) puncte și proza de idei și eseistica 7 (foarte des) și 9 (uneori).

Nu sunt interesați de romanul polițist – doar 5 puncte (foarte des) și 9 (uneori); același scor, și în aceeași măsură, l-a obținut jurnalul de călătorii și romanul istoric.

Cele mai puține puncte au obținut romanul politic și proza științifico-fantastică - câte 1 (foarte des) și uneori 9 pentru romanul politic și 5 pentru proza fantastică.

Din cei 31 de studenți doar 10 sunt abonați la ziare (*Săptămîna 4; Jurnal de Chișinău - 4; Natura - 1; Literatura și arta - 1; Cuvântul - 1; Antena - 2; Timpul - 1*); un singur respondent este abonat la o revistă, în limba rusă (*Здоровый образ жизни*).

Puși în situația de a alege – carte, film sau spectacol – 16 au optat pentru lectura unei cărți, 13 au ales filmul și 11 un spectacol de teatru.

Respondenților li s-a cerut să aleagă o singură variantă, din următoarele cinci afirmații prestabilite, cu care sunt de acord:

<i>Cartea este un lucru sfânt</i>	8
<i>Cartea este cel mai bun instrument de exprimare și cunoaștere</i>	22
<i>Televizorul detronează cartea</i>	0
<i>Internetul va detrona cartea</i>	1
<i>Analfabetismul recidivează</i>	0

Întrebați dacă citesc cărți în Internet, afirmativ au răspuns doar 6. Uneori - citesc 15, iar 10 respondenți nu citesc deloc în Internet.

Cei care au răspuns *DA* au invocat următoarele motive: găsesc mai repede (când nu am timp să merg la bibliotecă); e mai rapid de găsit fără a ieși din casă; pot găsi cărți care nu-s la bibliotecă; găsesc mai repede ce-mi trebuie; nu le găsesc la bibliotecă; nu le găsesc în altă parte; din lipsă de timp pentru a merge la bibliotecă; fac rost mai repede de cărți; nu le găsesc în alte biblioteci.

Cei care au răspuns *NU* au invocat motivele lor: mă supraobosesc; nu-mi plac lecturile electronice; dăunează sănătății; nu-mi place; nu am internet acasă; nu am calculator; nu am timp să caut în internet; este obositor. O cercetare a preferințelor de lectură și a necesităților informaționale ale utilizatorilor BM (2006) scoate în evidență că 80% din utilizatori optează pentru lectura tradițională, lectura cărții. Dacă am realiza un sondaj acum, credem că rezultatul ar fi altul – doar vreo 70% ar opta pentru lectura tradițională. Editorii afirmă, însă, că vânzările de carte s-au redus drastic pentru că tinerii citesc mai mult pe net... Ei iată că tinerii de la Jurnalism răstoarnă această afirmație. Scadența vânzării de carte este condiționată de puterea de cumpărare a tinerilor, dar și a întregii populații a RM.

Tinerii citesc în mai multe limbi – rusă (17), franceză (10), engleză (7), dar aproape toți (30) preferă să citească în limba română și numai 1 în limba rusă.

Orice s-ar vehicula referitor la lecturi și la tineri, rezultatele acestui test ne demonstrează că tinerii citesc. Citesc pentru că au nevoie de modele, au nevoie de a se manifesta, sunt curioși, sunt într-o aventură lectorală și, așa cum afirmă H.-R. Patapievică că „orice aventură este o formă a căutării”, tinerii studiosi caută să cunoască, ca să înțeleagă și să devină oameni care cunosc. Tinerii sunt în căutarea de „metafore

ale condiției umane care rămân permanent în mintea cititorului” (James Knowlson).

Rezultatele testului ne demonstrează clar că *Lectura* rămâne foarte importantă și în viața modernă a tinerilor. Invasia In-

ternetului și web-ului nu a redus lectura cărții. Tinerii conștientizează că nu pot fi activi, cetățeni informați dacă nu citesc și nu recunosc *Lectura* ca o pre-recuzită aproape a tuturor activităților sociale și culturale.

MODELAREA SPIRITUALĂ PRIN CARTE

Recent, Biblioteca Publică „O. Ghibu” din Chișinău a lansat o amplă campanie de lectură cu genericul *Modelarea spirituală prin lectură*, menită să sensibilizeze publicul față de această nobilă îndeletnicire. În deschidere, directoarea instituției gazdă, dna Elena Vulpe, a menționat rolul bibliotecarilor din cadrul sistemului Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” întru asigurarea unor condiții optime cititorilor pentru a le satisface la maxim necesitățile de lectură. Adresându-se publicului din sală, în special elevilor de la Liceul român-englez „Mircea Eliade”, directoarea Elvira Grău, și de la Liceul Internațional de Management, manager Felicia Stahi, s-a mai specificat că pe parcursul campaniei, care se va desfășura până la sfârșitul anului 2008, „veți afla secrete ale lecturii, fiecare personalitate marcantă având modul său de savurare a cărților citite, veți putea participa la diverse concursuri interesante, la întâlniri cu scriitorii, veți avea prilejul să vi se acorde cărți cu autografe de la aceștia”.

În continuare, dna Veronica Postolachi, moderatoare a evenimentului, profesoară de limba și literatura română de la Liceul „Mircea Eliade”, chiar din start a venit cu un exemplu concludent: patronul spiritual al instituției, adică marile scriitori Mircea Eliade, citea anual câte 220 de cărți, pentru că anume cartea este al doilea limbaj al visului, care supune sufletul unei adevărate alchimii, a spus dânsa.

Poeta Claudia Partole, întemeindu-și discursul pe undele fericite ale amintirilor din copilărie, a remarcat că primele lecturi în familie erau cele de duminică, când mama aduna copiii, citindu-le povești din literatura națională și universală. „Cartea este prima ușă magică în viață. Sunt cărți la care revii pe tot parcursul vieții, bunăoară *Tinerete fără bătrânețe...* Poveștile ascund codul genetic al unui neam. Sunt cărți care ne învață, dar și care ne dezvăț. Vreau să închei cu o parabolă. Era un bătrân care scria o carte și avea un fiu. La moarte taică-său i-a spus: „Îți dau cartea, citește-o, e tot ce am”. Fiul însă a aruncat cartea. Mare i-a fost dezamăgirea când după mulți ani avea să descopere în fiecare filă bancnote care erau deja devalorizate. Vă îndemn să citiți cărțile, neașteptând să găsiți în ele bani, în schimb veți găsi răspunsuri la multe întrebări care vă frământă. Eu numai imaginez o zi fără ca să citesc, cât de puțin. Tudor Arghezi avea să spună testamentar: „Nu-ți voi lăsa decât un nume așternut pe o carte”.

Elevilor li s-au pus întrebări la care aceștia au dat răspunsuri ingenioase. De exemplu, la întrebarea *De ce avem nevoie de lectură? s-a răspuns în felul următor:*

Pentru

- a ne modela sufletul;
- a deveni oameni culti;
- a ne îmbogăți vocabularul.

La *Cum se deosebește omul care citește de cel care nu citește?* :

După

- gânduri și idei;
- după nivelul de cultură.

La întrebarea *Ce ne învață cărțile?* elevii au răspuns

- să deosebim binele de rău;
- să ne corectăm vorbirea.

Un alt test susținut cu inteligență de public a fost cel al căutării formulei pentru suflet, lectură, carte. Prezentăm doar o parte din acestea.

Lectură: *Pașii spre ideal, când treptele cresc, dacă le construiești zilnic* (Valeria Răilean), *Lumea sublimă din spatele coperților* (Liliana Barbăneagră), *Lectura este o mamă care îți oferă multe cunoștințe și înțelepciune* (Valeria Grumeza), *Calea spre cunoaștere a sinelui* (V. Rusu), *Cel mai scump diamant care poate fi găsit într-o mină cu lucruri frumoase* (Dana Cristina Dănilă); *O cale în paradis, care duce spre cunoștințe și informații despre tot ceea ce ne înconjoară* (Alexa Boșneaga); *O bijuterie frumoasă care ne ajută să trăim, să devenim oameni culți și inteligenți* (Daniela Bogatâi); *Lectura este odihna sufletului* (Olga Spânu); *Lectura este ceva ademenitor în care se ascunde magia sufletului* (I. Moroz); *Acțiunea de a intra în cultura sufletului* (Al. Conovali).

Aceste raze de lumină au fost exprimate de elevi începând de la clasa a V-a și terminând cu cei din clasa a VIII-a.

La desfășurarea concursului declamatorilor Artista emerită Ninela Caranfil i-a îndemnat pe toți să trăiască poezia, fiindcă aceasta constituie un adevărat miracol.

Cele mai profunde și mai inspirate însă au fost eseurile, prezentate atât juriului, cât și publicului.

lată câteva din ele.

Biblioteca – forul de creare a cugetelor alese

Lectura este asemenea alcoolului, spunea Mircea Eliade. Voluptatea lec-

turii poate distruge cugetele fragile și nepregătite, dar le fortifică pe cele nestricate. Cugetele se împart în mai multe categorii. Primele sunt cugetele stricate (pierdute) – acestea sunt cugetele incapabile de a asimila, crea sau, cel puțin, de a prețui frumosul. A doua categorie sunt cugetele nestricate - categoria generală care doar începe autoinstruirea și autodistrugerea. Aceasta reprezintă granița dintre omul mediocru și omul bine instruit. Anume această categorie este proprie tuturor, ea este obârșia. A treia categorie este constituită din intelectuali. Acești oameni cunosc bine viața și pot asimila orice informație. Ei pot învăța din greșelile altora și evită să le repete. Sunt adevărați *războinici ai lumii* (Paulo Coelho, *Războinicul lumii*), care învață toată viața, din fiecare frunză de toamnă căzută, din fiecare șoaptă a izvorului, din fiecare cuvânt al unei cărți, din fiecare filă din viață.

A patra categorie sunt cugetele geniale, ca Mihai Eminescu, Mircea Eliade, Lucian Blaga, Einstein, Tomas Edison, Walter Scott, Jack London, Platon, Aristotel, Plutarh etc. Acești oameni creatori au răscolit biblioteci întregi, au studiat civilizații străine pentru a deveni intelectuali. Prin intermediul lecturilor febrile au ajuns la treapta în care cărțile sunt o poartă spre interiorul creator al fiecăruia. Anume această categorie, acest tip de cugete este influențat de mănăstirile cunoașterii, templele culturilor universale, centrul lumii – bibliotecile.

Vasile Rotaru

Lectura nu are preț

Cartea reprezintă un suflet. El trăiește de mii de secole pentru a ne călăuzi. Cu toate că nu toți receptează mesajul cărților, ele nu și-au pierdut speranța continuând să caute talente, noi înțelepți și genii. Pare bizar ca o carte să aibă suflet, sunt doar niște mângălituri negre pe o

foaie, dar de fapt ea conține cele mai mărețe gânduri ce ne duc spre lumină. Și-a găsit mulți adepți cărora li s-a părut că sfaturile lor sunt eficiente.

Printre ei se găsește și Mircea Eliade. De mic se lăsase dus pe valurile lecturii, îi plăceau în special romanele de aventuri. Se pare că zilnic aduna tot mai multe cunoștințe și trebuia să fie primul în clasă, dar având o pasiune atât de puternică față de lectură, deseori nu-și făcea temele, iar la lecții citea chiar în fața profesorilor. Astfel rămase corigent la trei materii: română, franceză, germană. Reușise să le corecteze, dar setea de lectură nu scădea. Începuse să citească mai mult și mai mult, i se înroșeau ochii și îl dureau prea tare, iar mai târziu reduse somnul la patru ore. Mircea Eliade devenise un cititor înflăcărat, ca mai apoi să-și demonstreze inteligența în valoroasele-i opere.

Lectura nu are preț și nu o putem vinde. O vom păstra în adâncul sufletului nostru, amintindu-ne de sfaturile ei.

Cristina Cozaru

Fericirea din cărți

Mulți sunt de părere că fericirea nu poate fi explicată, e doar o stare de exaltare pentru o durată mică. Oare fericirea poate fi un mod de a trăi?

Cu toții facem parte din același mecanism mișcător: Viața. Suntem copleșiți de problemele cotidiene și fiecare găsește ceva care-l aduce la o stare de bine, de fericire: o plimbare, un somn dulce sau o cafea. Mulți însă își găsesc adăpostul fericirii în lecturi.

Lectura dezvăluie sentimente și gânduri, contribuie la formarea unor concepții. Intensitatea trăirilor este nemaipomenită. În timpul lecturii putem fi absolut oricine și face orice, indiferent de vârstă sau destinație, fără a ne supune vreunui risc.

Cărțile susțin o punte spre înțelepciune și dăruiesc dragoste. Iar aceasta

este asemeni unui far: răspândește lumină binefăcătoare în jur înzestrând omul cu credință, pace și dragoste de viață.

Victoria Colesnic

Rolul cărții în viața marilor personalități

Cărțile sunt dintotdeauna izvoare de neseecat. Din ele sorbim cu însetare până în prezent. Cartea te poartă prin lumea pe care o deschizi. Deschizând-o, tu călătorești prin suflute, gânduri și frumuseți. Cărțile redau idei și gânduri valoroase. A. Tolstoi spunea: „Cartea este o conversație cu un om deștept”. Ea este izvorul înțelepciunii, care prin sine prezintă un mijloc pentru păstrarea amintirilor, experienței de viață și poate un leac pentru neștiință. Scopul unei cărți, scria Balzac, „Este să te faci să gândești înainte de orice”. Omul fără carte ar rămâne la nivelul epocii de piatră. Marin Sorescu ne spune: „Sărăcia de exprimare duce la îngustarea minții și efectele acestei îngustări sunt mai nocive decât efectele fumatului”.

Întărirea labirintului memoriei, vorbirea și scrierea corectă a limbii românești, deschiderea sufletului către cultură - toate aceste virtuți le poți cultiva prin lectură. Fără lectură umanitatea ar degrada. Scriitorii, cărturarii, profesorii - toată intelectualitatea la timpul ei a jucat un rol decisiv la transmiterea cunoștințelor într-o perpetuare a națiunii. Prin citirea cărților descoperim scriitori iluștri: Eliade, Sadoveanu, Kipling, Tolstoi, Hugo, Dumas, Shakespeare ș. a. Aceștia, la rândul lor, apelau la lectură și cărți pentru autoinstruire, dezvoltarea cultului și inteligenței. Marii cugetători ai lumii îi aveau ca model de inspirație pe predecesorii lor, astfel ei fiind niște urmași și succesori cu misiunea de a aduce și a reformula mai măreț ideile lor pentru a continua drumul spre eternitate și a îndeplini visul nevăzut și neterminat.

nat al omenirii. Un exemplu în acest sens ne poate servi omul de știință, pacifistul care a schimbat destinul lumii și și-a dorit un guvern mondial – Einstein. Un alt exemplu ne poate servi personalitatea enciclopedică a lui Mircea Eliade, care a învățat engleza pentru a-l descoperi pe unul din cei mai învățați oameni ai secolului XX – James Frazer. El s-a ocupat de etnografie și e considerat întemeietorul, promotorul studierii credinței primitive. Eliade s-a inspirat din cărțile lui Frazer, studiindu-le detaliat și îmbogățind opera lui cu ideile sale. Opiniile, în această ordine de idei, le-a expus în: *Istoria credințelor și ideilor religioase, Cosmologie și alchimie babiloniană* ș. a. La fel și filosofii actuali au ca idoli pe Kant, Platon, Socrate, Teofrast și alți înțelepți din neamul lui Esop și Herodot.

Am ajuns la concluzia că toate personalitățile marcante au avut ca izvor de inspirație nesecat cartea și prin intermediul lecturii au cunoscut opera strămoșilor – mândria umanității mondiale și naționale. Ei au dus spre nemurire cetatea de dăinuire, gândurile și spiritul predecesorilor, ale căror idei le-au avut

ca geneză, realizându-le și aducându-le la bun sfârșit visurile neterminate.

Radu Caras

Învingători la toate etapele de concurs au devenit:

Cristina Cozaru, Victor Rusu, Olga Pâslă din clasa a VIII-a;

Olga Spânu, Cristina Sibov, Gabriela Cernolev din clasa a VII-a;

Daniela Bogatăi, Alexa Boșneaga, Valeria Grumeza din clasa a V-a.

În încheiere, profesoara V. Postolachi a apreciat contribuția fiecăruia la discuții și concursuri, mărturisind elevilor: „Vă văd intelectuali ai neamului nostru, căci anume M. Eliade spunea că intelectualii sunt elita neamului. Bogăția noastră este în sufletele și în conștiința noastră. Fiecare creator își are starea sa - când construiește, creatorul arde. M-a bucurat mult limbajul vostru, rostirea, trăirea sufletească”.

Directoarea bibliotecii-gazdă a ținut să mai menționeze că și în continuare elevii sunt așteptați cu drag la compania de lectură a Bibliotecii „O. Ghibu” pentru modelare spirituală.

Consemnare: R. ANDREI

DATORITĂ UNEI PROZE DEPRIMANTE, AM PUTUT DEPĂȘI O STARE DE DEPRESIE...

*Olga ALEXEEV,
studentă, an. II, Facultatea de Jurnalism și Științe ale comunicării, USM*

Nu totdeauna o lectură pozitivă e capabilă să producă schimbări pozitive în viața cititorilor. Uneori, și tipul de lectură expresionist, sumbru și negativist, cred eu, poate produce minuni. Atunci când te afli într-o stare de grea depresie, când îți se pare că prea puține au rost în viață, o asemenea lectură e un minunat remediu, un leac salvator. Îmi voi împărtăși

din experiența mea de lectură și efectul ei, produs recent asupra atitudinii mele de viață.

Am avut, nu de mult, anumite motive să cad într-o adâncă depresie, încât aveam impresia că nimeni nu mă va putea readuce la viața normală. Credeam că, efectiv, nu mai am motive să fac ceva, și la ce bun să o continui așa, când în via-

ța aceasta atâtea lucruri sunt imprezvizibile, când de la oricine te poți aștepta la tot felul de viclășuguri, alte „surprize” aducătoare de necazuri, indispoziție, zbućium și chin sufletesc? Da, mi s-a întâmplat ceva ce nu puteam nicum prevedea: m-a trădat o colegă, pe care o consideram prietenă foarte bună, apropiată. La început, șocată, nu am știut cum să reacționez, și cum sunt de felul meu cam timidă, am început să plâng... – altceva, în acea situație, nu mă ducea capul să fac.

Am abandonat orice gen de activitate, consideram că nu mai are nici un sens să mă ocup de ceva serios și astfel mi s-a creat foarte mult timp liber.

Și iată că într-o zi, o întâmplare a schimbat brusc lucrurile: fiind absolut liberă, am hotărât să citesc un roman - *Ciuma*, de Albert Camus (1913-1960). Nu, nu din cauza că trebuia să-l citesc conform programei de studii, pur și simplu, cum am spus, aveam mult timp liber și trebuia să-l umplu cu ceva, iar despre scrierile lui Camus auzisem numai impresii bune. Am mers la mica bibliotecă din blocul de studii nr. 1, merg acolo destul de des și pentru că cititorii sunt serviți de o bibliotecară foarte amabilă, care ne recomandă lecturi captivante, iar când îi soliciți ceva concret – întotdeauna îți va găsi din fonduri ceea ce dorești. Nu știu de ce tocmai atunci am decis să-l citesc pe Albert Camus, să descopăr tainele scrisului lui, ale gândirilor, ale filozofiei sale.

Am primit imediat cartea comandată. Citeam ușor, cu pasiune romanul, era într-atât de captivant că nu mă puteam rupe de la paginile lui. Întreaga narațiune este dominată de o atmosferă sumbră, depresantă, deprimantă, nici o situație comică sau mai relaxantă, doar stres, oameni neajutorați, angoasă, moarte, tuse, sânge, insuficiență de oxigen, chinuri, despărțire, noroi și frig... Astea relatează autorul acolo, iar în ochii mei, acest peisaj al morții necruțătoare și mizerabile

apărea și mai sumbru, din cauza situației neprevăzute, dramatice, prin care trecusem personal. În romanul lui Camus marea nenorocire a fost adusă de niște rozătoare, de niște șobolani. Tragedia a cuprins orașelul francez pe neașteptate. Era un orașel ordinar, unde oamenii duceau cel mai obișnuit mod de viață. Iată însă că brusc, nenorocirea - o tragedie greu de imaginat și greu de descris, s-a strecurat și a atacat orașul, paralizându-l prin această invazie a micilor, dar nenumăratelor și agresivelor rozătoare.

Aveam în față un adevărat haos, învălmășeala și neputința unor oameni aflați în mrejele acestei monstruoase tragedii - ciuma. Mi s-a făcut milă, când am văzut că străduințele medicului se năruiau, când am văzut că raza de lumină a speranței de salvare se stinge, iar epidemia se extinde mereu.

Am fost cuprinsă de un adânc sentiment de compasiune, amestecat cu durere, dar, totodată, m-am gândit atunci că în lumea aceasta se întâmplă tragedii incomparabil mai mari decât stresul prin care trecusem eu. Și am mai înțeles că soarta ne poate implanta pumnalul tragediei atunci când ne așteptăm cel mai puțin, fără să ne întrebe dacă suntem pregătiți sau nu de a primi lovitura, de a o înfrunța.

Da, am citit pe nerăsuflate, preț de patru ore paginile romanului, înfiorându-mă și îngrozindu-mă de cele descrise de autor, căci toate evenimentele, trăirile, nenorocirile personajelor din *Ciuma* lui Albert Camus treceau prin inima mea. Ceea ce citeam și ce simțeam în timpul lecturii mi se reflecta pe față. Căci, una din cititoarele bibliotecii în care mă aflam, s-a apropiat și mi-a zis: „Cer scuze... Însă, cartea pe care o citiți, se vede, este foarte interesantă, nu-i așa?...”

Am privit-o și momentan nu am știut ce să-i spun: romanul, pur și simplu mă frapase, dar mă și zăpăcise totodată...

Apropiindu-mă de sfârșitul romanului, credeam că totuși voi ajunge la un *happy-end*, că doctorul, până la urmă, va găsi leacul salvator. Murea întreaga populație a orașelului, ciurma băntuia mai mult de jumătate de an, începuse de cu primăvara și iată că, în textul narațiunii, iarna bătea deja la geam, iar oamenii continuau să moară... S-a terminat cu aceea că ciurma a plecat ca de la sine, s-a ascuns ca o lașă, lăsând numai moarte și durere în urma sa, a dispărut așa, ca suflată de vântul pustiului, părăsind locurile și vic-timile, dar nu se știe pe cât timp.

Datorită acestui roman am mai înțeles că există lucruri pe care nu suntem în stare să le schimbăm, oricât de mare ar fi dorința noastră.

După ciură, lucrurile reveneau cu greu la normal, dar deja nu mai căpătau poziția de *status quo*. Asemeni și în situația mea, după trădarea din partea unei persoane în care aveam maximă încredere, durerea sufletului meu se vindecă greu, încrederea se restabilește anevoios și nu va mai fi ca înainte. Dar, oricum, îmi dau seama că sunt pe lume adevărate tragedii - de mari proporții și foarte adânci - infinit mai dureroase decât cele ce se petrec în interiorul nostru. Iată ce-mi sugerase cartea lui Albert Camus, pentru care marelui scriitor francez i s-a acordat cel mai prestigios premiu din lume - Premiul Nobel. Adevărata tragedie e atunci când se abat nenorocirile și nu știi la ce să te aștepți, nu știi cum să acționezi. E ceea ce aduce durere și moarte aproapele tău, iar apoi nenorocirea se retrage tiptil.

Cartea menționată mi-a schimbat radical mondoviziunea, în bine, desigur. Am început să recepționez toate momentele vieții prin alt unghi de vedere. Îi sunt foarte recunoscătoare lui Albert Camus, harului său de scriitor, care m-a făcut să-mi opresc atenția, să mă aplec asupra acestei cărți excepționale! Nu există simple întâmplări, totul își are rostul său. Schimbarea în viața fiecărui cititor, avizat sau neavizat, o poate produce nu neapărat lectura pozitivă, înălțătoare, ci și asemenea lecturi presante produc uneori minuni. Cum ne putem da seama, până la urmă, orice carte își are cititorul său pe care îl regăsește neapărat!

Nu, în nici un caz nu sunt încântată de cele descrise în romanul *Ciurma* - cu dramatism, pe alocuri - în spiritul unor creații de groază; sunt fericită că totul a fost doar fantezia autorului și nu în realitate. De aceea, sunt bucuroasă că acum, ieșind pe stradă, întâlnesc în cale mai mulți oameni veseli, binevoitori care, ajungând acasă, probabil că în cele mai dese cazuri sunt sănătoși, vor să ducă o viață mai demnă, iar unii, înzestrați cu vivacitate, cu optimism, propagă asemenea stări și printre alții, printre cei cu probleme, necazuri sau mai marcați de pesimism.

În concluzie, vreau să subliniez acest adevăr - că lectura are proprietăți revitalizatoare, e o hrană necesară sufletului, dar în numeroase cazuri e și un leac de mare preț, pe care trebuie să-l căutăm și să-l administrăm cât mai des.

ЛЮДИ И КНИГИ: 20 ЛЕТ СПУСТЯ

Ольга МЕДВЕДЬ,
зав. отделом искусств библиотеки им. М.В. Ломоносова

Сорокалетний опыт работы и живой отклик сердца на проблему жаж-

ды чтения, или вернее, её отсутствия побудил поразмышлять и вспомнить

о самом читающем народе в мире, к коему относимся и все мы.

Возможно, это и на самом деле было так, хотя при этом индекс запрещенных книг включал в себя тысячи наименований — сюда мог попасть любой автор, историк или философ, если он не был марксистом или верил в Бога; поэт, если он написал что-то неподходящее или после 1917 года оказался в эмиграции. Мог в этом списке оказаться любой писатель, не только Солженицын (что было логично, ибо он был жестким критиком режима), но и коммунист Луи Арагон, посмевавшийся критически отозваться о вводе советских войск в Чехословакию, оставаясь при этом и марксистом, и коммунистом, и атеистом. Читать, казалось, просто-напросто было нечего и, тем не менее, люди все время читали.

Хорошие книги были дефицитом. Однако их доставали, покупали с рук, переписывали на машинке. В основном это была поэзия: Гумилев, Мандельштам, Цветаева, Волошин и др. Теперь это звучит смешно, но ведь многие из нас впервые увидели тексты этих и подобных им авторов, напечатанными в книге только «недавно» - 20-25 лет назад. Помню, как в апреле 1986 г., к 100-летию со дня рождения Н. Гумилева, журнал «Огонёк» опубликовал несколько стихотворений поэта. Это была настоящая сенсация! Журнал, который издавался многотысячными тиражами, расхватили мгновенно.

Кто-то читал и переписывал на машинке дамские романы Локка, Оливию Уэтсли, детективы Агаты Кристи. Это была своего рода индустрия. Четыре экземпляра под копирку — ни ксероксов, ни компьютеров, ни принтеров не было. Мы об этом уже забыли. Каждый менялся с друзьями. Затем

эти книги переплетались и получали жизнь. Так жила небольшая часть самой читающей в мире нации. Кто был посмелее, тот переписывал «Доктора Живаго» и другие запрещённые книги. Их выдавали на одну ночь. Так мы жили, не относя себя к числу диссидентов, не выступая против правящей власти и даже не ругая её и, более того, считая свою жизнь вполне нормальной. Переписывать на машинке стихи Пастернака для себя было можно, но вот распространять — нет, ты тут же становился «матерым врагом советской власти» И это уже было наказуемо. В сущности, если вдуматься, нельзя было влиять на умы и сердца окружающих — на все остальное смотрели сквозь пальцы.

Но были, однако, писатели, которых совсем не читали, ибо их текстов просто не было ни в России, ни в Молдове. Это, прежде всего философы и среди них религиозные. Знали некоторые имена, это тех, кто был издан до революции 1917 г. Поэтому мистика Владимира Соловьёва знали многие, кто интересовался философией, а вот о. Сергия Булгакова могли прочитать единицы. «Книжные жуки» с изданиями, привезенными из-за границы, не связывались. За это сажали. С философской литературой с 1920 по 1985 -1990 гг. читатель был незнаком. А это почти полностью Н.А. Бердяев, С. Булгаков, С. Франк, Л. Шестов, Г. Федотов, Г. Флоровский, П. Флоренский и др. В сущности, мы застряли где-то в начале 20-х годов и жили только воспоминаниями тех, кто выжил и ещё что-то помнил.

Но вот времена изменились. Прошло 20 лет. Целых двадцать или только двадцать. За эти годы переведено на многие языки и напечатано все, и теперь невозможно представить в

какой ситуации мы жили совсем недавно.

1986-1988 гг. Выходили журналы и книги: Н. Гумилев, Ходасевич, Г. Иванов, И. Одоевцева и др., вслед за поэтами философы. В читателях проблемы не было. Мы, действительно, были не только читающим народом, но еще и бурно обсуждающим прочитанное. Казалось, людям дана возможность прочитать все, что было сокровенно, что было под цензурой, и они с восторгом этим пользовались. В библиотеках были очереди.

И вдруг совершенно неожиданно ситуация изменилась самым резким образом. Стало казаться, что человек потерял интерес к книге чуть ли не полностью. Книжные магазины полны книг. Я пытаюсь себе представить, что было бы, если бы я увидела все эти книги, продающимися в годы моей юности... Все античные авторы, поэты средневековья, русские, иностранные, серия «Литературные памятники», которые купить в 70-е — 80-е годы было невозможно, а если удавалось — радость была детской. Тацит, Мадам де Сталь, «Рукопись... Потоцкого», «Опыты» Монтеня, полный Данте, Веневитинов и Фет, Бодлер и Цветаева. Могли ли мы мечтать?

А теперь? Все лежит, все доступно и при этом мало кому нужно. Что случилось, почему потерял интерес к чтению, к книгам? Что сегодня читают учителя и библиотекари? Теперь, когда за плечами целых два десятилетия, прожитых в условиях свободы слова, стало ясно, что под запретом были не только поэты и философы, мыслители и богословы, под запретом были и невинные романы о том, кто как ест, во что одевается и кого любит. Иными словами - литература о частной жизни.

Под запретом была не иная идеология, а то, что ни с какой идеологией не связана простая жизнь. Мы жили в условиях среднего арифметического между казармой и теплицей. С одной стороны все запрещено, с другой — никто ни за что ответственности не несет. Отразилось это и на круге чтения. Основная масса людей читала все эти годы то, что было под самым страшным запретом. Не Гумилева и не Бердяева с Булгаковым, а всего лишь романы о «красивой» жизни и эту жизнь стремились воплощать в меру вместимости каждого. Читать серьезную литературу стало некогда. Она требовала времени и труда мысли. Но радует и другое. Сегодня философов и поэтов читают раз в десять или двадцать больше, чем в годы моей юности. Слава Богу, что они изданы и есть в магазинах и библиотеках, что они спрашиваются и читаются...

Иллюзия того, что они не нужны, создается потому, что те тиражи на пишущих машинках и те, что привозились из-за границы, составляли десятки экземпляров, тогда как теперь все-таки тысячи.

Культура не погибла благодаря просвещенным и читающим людям. А дамские романы и детективы вне зависимости от того, хорошо это или плохо, спрашиваются и раскупаются во всех странах. Теперь к ним прибавилась и Молдова. Радует и то, что есть книги, есть библиотеки, есть люди читающие.

И, наверняка, ещё двадцать лет спустя кто-то расскажет о сегодняшнем дне, как о начале возрождения, т.е. оживления интереса к литературе серьезной, ведущей к познанию Истины, делающей человека свободным жить в красоте и правде. Главное в это верить и воплощать.

HASDEU CEL MARE

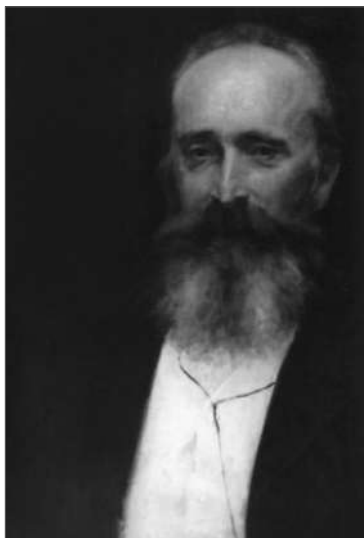
Ioan MÂNĂSCURTĂ

Ultimele acorduri ale verii, acorduri majore de orgă, când nisipul de stele din clepsidra cerului prinde să curgă spre Pământ... Epocă doldora de cuget și de gând, când se coace visul primăverii. Și plecarea, stingerea de faclă într-o mare catedrală, incredibilă și după atâta amar de vreme, plecarea spre tărâmurile de împăcare a aceluia care-i scria fiicei sale aflate la Paris: „...și să nu uiți niciodată că te cheamă Hasdeu, iar deviza familiei noastre este: Patrie, Onoare, Știință”.

Patrie. Onoare. Știință... Într-o țară aproape analfabetă, bântuită de corupție și vânzare, Hasdeu a luminat apusul unui secol și răsăritul altuia.

Găsesc o deosebită semnificație în faptul că dintre toți marii noștri înaintași magnificului Hasdeu anume i-a revenit misiunea să ne treacă în acest secol de înflorire a gândirii științifice și artistice.

Nu cutez să judec cât de bine le poartivește viața sau pronia cerească pe toate, dar știu că acest lucru trebuia să-l facă domnia sa Hasdeu cel Mare. El care, printre puținii români în acea vreme, a fost cooptat membru de onoare al societăților științifice din mai multe țări europene și din Statele Unite ale Americii. El, care a fost și rămâne una dintre cele mai complexe personalități din câte a cunoscut istoria multiseculară a culturii noastre — lingvist, istoric, critic literar, folclo-

rist, prozator, dramaturg, poet, publicist, om de stat, acela care ne-a lăsat conceptul incomparabilei opere *Etymologicum Magnum Romaniae, Principii de filologie comparativă ario-europee, Cuvinte din bătrâni, Ion-Vodă cel Cumplit, Istoria critică a României...*

Conștient de faptul că numai enumerarea titlurilor de lucrări ieșite de sub pana lui Hasdeu ar ocupa un spațiu mult prea întins, mă limitez la constatarea unui trist pa-

radox: atunci când vine timpul să stabilim valorile de largă circulație, opera lui Hasdeu este plasată undeva la periferie, deși i se cuvine un loc de frunte.

Explicația este simplă: Hasdeu n-a fost un artist genial, condiție care i-ar fi asigurat o largă popularitate; nici, să zicem, un lingvist pur sau un istoric pur, ca să fie studiat și să aibă circulație printre specialiștii din domeniul respectiv; el a fost o minte genială care s-a consumat și a luminat în multe domenii, și adevărata-i mărime, ca și a munților, este greu de apreciat și intimidază...

Călătoresc prin amintire, deoarece e unica posibilitate a mea de a ajunge la izvoare, de a fi acolo unde nu mi-a fost scris să fiu. Am acum certitudinea că atunci, în 25 august a anului 1907, când peste fruntea lui Bogdan Petriceicu Hasdeu s-a fost lăsat noaptea, timpul — pentru o milionime, pentru o zecime ori

pentru o secundă întreagă, - zic, timpul acesta grăbit al secolului XX și-a încetinit zguduit, crispat și neînțelegător goana, cunoscând ce pierdere fantastică suferă spiritualitatea noastră; și pentru că Hasdeu cel învățat și cel drept avea dreptul la o moarte senină, ca o împăcare, dar s-a stins, blestemând sălbatic soarta care i-o luase mai înainte pe Iulia, fragedă poetă și mare speranță nerealizată a literelor române. Pierderea fiicei, a cărei primăvară s-a frânt înaintea celei de-a nouăsprezecea aniversări a zilei de naștere, a tulburat un echilibru și a încetșoșat o conștiință. Hasdeu nu și-a mai revenit până la sfârșitul zilelor, lansându-se în preocupări filozofice și spiritiste.

Deceniile unui secol, timp în care istoria a trecut prin cele mai cumplite

cataclisme, și-au așternut zilele, dar nu și uitarea peste mormântul lui Bogdan Petriceicu Hasdeu, al lui Hasdeu cel Mare cu sufletul deschis către lume și progres... Tristă aniversare la sfârșitul fiecărei veri, care însă se cuvine consemnată.

Studentii și elevii se mai află în vacanță și sub soarele verii spiritul hibernază. Dar mai târziu, când ne adunăm copilăria și tinerețea în clasele de școală și în aulele universitare, profesorii de literatură, cei de română și istorie ar face un gest de pietate pomenind numele lui Bogdan Petriceicu Hasdeu și al tragicei poete Iulia. Un gest care echivalează cu datoria. Față de înaintași, dar și față de cei care vor purta făclia spre viitor.

Pentru că lumina naște lumină.

(1977)

A PROPOS

ÎNĂLȚAREA SPRE HASDEU A LUI IOAN MÂNĂSCURTĂ

Mă ierte cititorul, mă ierte toți cei cu amintirea mereu trează și cu gândul mereu îndreptat la sfintele noastre firi vizionare – scriitorii din secolul de glorie al literaturii române, veacul al XIX-lea după Cristos. Mă văd nevoit să prezint aceste scuze – în fond, e la mijloc o precizare – pentru că în continuarea eseului de mai sus, despre marele Hasdeu, nu mă voi referi la patronul spiritual al Bibliotecii Municipale, dar și al multor generații de intelectuali români, ci voi înșira câteva gânduri despre autorul tabletei. Am pentru aceasta câteva motivații, numai că despre ele voi vorbi ceva mai încolo, când voi simți că, iată, trebuie pus punct scriiturii.

Eseul pe care l-am reprodus noi, în acest număr de *BiblioPolis*, deschide un serial de articole omagiale Hasdeu, pe care le vom insera și în celelalte numere, din acest an, ale revistei noastre. Însuși faptul publicării acestui eseu poate fi trecut și pe seama întâmplării. Cert e că scrierea materialului însuși nu a fost o pură întâmplare. Era pe atunci autorul, Ioan Mânăscurtă, student la Facultatea de Litere, secția de ziaristică, a Universității din Chișinău, cred că în anul IV, poate după absolvire deja. Oricum, atunci Ioan a avut o adevărată înălțare, prin două seriale cumva distincte și, totodată – extrem de asemănătoare. Erau distincte ca specie, ca gen gazetăresc: pe de o parte

– interviuri, pe de alta – eseuri. Erau asemănătoare, pentru că întruneau niște calități surprinzătoare: aveau o prospețime aparte a viziunii, o noutate a mesajului și a faptelor descrise, un limbaj exemplar, o manieră *sui generis* de a comunica cu cititorul și, deasupra la toate, întruneau acele scrieri, discret, dar hotărât, toate elementele necesare pentru niște lucrări naționaliste, alias pur și simplu românești, într-un spațiu în care – pe atunci, infinit mai altfel decât acum, autoritățile aveau alergie la tot ce e românesc. Voi enumera, din memorie, câteva din acele scrieri cu adevărat memorabile ale lui Ioan Mânăscuț: interviuri cu acad. N. Corlăteanu, cu scriitorii Ion Druță, Gr. Vieru, V. Coroban; cu Maria Bieșu, cu Emil Loteanu...; eseuri despre Mihai Eminescu, Ion Creangă, B.P. Hasdeu, Z. Ralli-Arbore, Alexe Mateevici, Maria Cebotari, Al. Robot și încă despre sau cu atâtea alte personalități marcante ale spiritualității românești.

Scrierile tînărului pe atunci condeier Ioan Mânăscuț au constituit niște excelente lecții de frumos, dar și de dragoste de Neam și Țară, poate mai ales pentru tineri, deși *Tinerimea Moldovei*, ziarul în care le tipărea și care era pe atunci o publicație cu adevărat de avangardă, avea un contingent de cititori numeros și foarte diferit: vreo 100.000 de abonați, „de la 14 la 84 (sau chiar 94!) de ani”.

Prin ele, prin tabletele și dialogurile din ultimii ani și după studenție, Ioan Mânăscuț și-a asigurat o frumoasă ascensiune în arta scrisului, și-a făcut un bun nume în lumea ziariștilor, apoi și a prozatorilor, traducătorilor, editorilor. Când s-a impus deja de-a binelea ca autor de romane și nuvele fantastice (inclusiv pentru copii și tineri), ca traducător (inclusiv din mari fantești ca Stanis-

law Lem, frații Strugațki, Ray Bradbury etc.), ca eseist, ca editor (gestionar a cel puțin două edituri importante: *EUS* și *Princeps*), cei care-l cunosc, știau că totul a început de la niște fulminate interviuri și eseuri, inclusiv de la o scriere eseistică despre marele Hasdeu.

În mod firesc, acele scrieri incendiare au provocat cele mai diferite reacții. Din partea mai-marilor din acea vreme – o crispă provocată de teamă, de spaima pentru „primejdia naționalist-românească”. Din partea unor colegi de breaslă, mai tineri, de o seamă sau mai în vîrstă, o încîntare amestecată cu invidie. Totuși, îndrăznesc să afirm, cu o doză sporită de încredere: cel mai des, acele scrieri de extraordinar debut, și de solidă temelie pentru o zidire scriitoricească, totodată, ale lui Ioan Mânăscuț, au generat uimire, încîntare, admirație și alte asemenea senzații. Sunt unul dintre vechii admiratori ai scrisului eseistic al lui Ioan Mânăscuț (proza de ficțiune fiind în genere un segment cam străin al perceperilor mele estetice) și nu știu dacă i-am mărturisit-o vreo dată, chiar dacă, vorba cîntecului, „ne cunoaștem de-o viață” – am fost doar colegi ai aceleiași promoții, pe care o consider una dacă nu de aur, apoi la sigur de calitate aleasă. I-o spun acum, cînd Ioan Mânăscuț sărbătorește o aniversare alcătuită dintr-o cifră magică: 5, și iar 5, alături. La această confesiune a mea – nu am nici o îndoială – se alătură, cu multe urări de sănătate și noi împliniri și alți colegi de promoție sau de facultate, acum aflați „pe orbita Bibliotecii Municipale”. Ceilalți, îi vor spune un cuvînt aniversar la timpul și la locul pe care le vor găsi mai potrivite.

VI. P.

BOGDAN PETRICEICU HASDEU – EUGENIU COȘERIU: SCHIMBĂRI DE OPTICĂ ASUPRA LIMBAJULUI POETIC

Violeta PUȘNEAC,
studentă, anul III, Facultatea de Litere, USM

Chiar dacă există numeroase lucrări, studii, monografii care pun în discuție valoarea operei lui B.P. Hasdeu, nu încetează cercetarea celor mai diverse aspecte ale creației savantului, autodidact, în mare parte. Faptul explică importanța ideilor susținute de marele și originalul nostru cercetător.

O deosebită valoare, în amploarea activităților desfășurate de B.P. Hasdeu (ziaristică, lingvistică, filozofie, istorie, arheologie, etnografie etc.), capătă aspectul filologic de marcă enciclopedică. În *Principii de lingvistică* (1881) se expun unele momente-cheie ale lingvisticii teoretice, care și-au găsit expresie, într-o formă explicită, doar la începutul secolului al XX-lea, în *Curs de lingvistică generală* al binecunoscutului lingvist elvețian Ferdinand de Saussure (1857 - 1913), iar mai târziu și în lucrările altor teoreticieni ai limbii.

Pentru a găsi un *perpetuum mobile* în cercetările științifice efectuate de B.P. Hasdeu, în special dacă ne referim la studiile de lingvistică, vom aborda ideea relevantă din *Principii de lingvistică*, § 21 – intitulat *Limba poetică*. Raportarea lor la actualitate se va face numai prin prisma comparativ-analitică, relevându-se astfel criteriul analogic al elementelor esențiale din paragraful respectiv și al acelor din grila unei lucrări din secolul al XX-lea. Un punct de referință, în această ordine de idei, este studiul *Limba poetică* de Eugeniu Coșeriu (1919-2002).

Eugeniu Coșeriu, marele lingvist român, originar din Basarabia, pune în discuție problema identității între *limbaj* și *poezie*, adică dacă – și dacă da, în ce sens, limbajul și poezia sunt același lucru, cel puțin în esența lor.

B.P. Hasdeu pare a fi preocupat de aspectul „**limbă poetică**”, remarcând faptul că „**limba**” dată „*n-ar trebui să preocupe pe lingvist, în realitate însă îl ademenește nu o dată, fără ca totuși să-și dea seama, de ce anume pe dinsul, vînător al graiului natural, îl atrage și-l interesează ceva ce se poate numi, după expresiunea lui Humboldt „artă prin limbă” (Principii de lingvistică, p. 69)*”

Eugeniu Coșeriu încearcă a găsi în funcțiile limbajului (de reprezentare, de manifestare și apel, de referință sau de denotare, fatică, metalingvistică, reflexivă) una de „*plăcere*” (după cum R. Jakobson îi zicea *like = a plăcea*), adică acea funcție desăvîrșită ce ar actualiza misiunea limbajului poetic. Lingvistul contemporan corelează argumentele proprii cu cele ale savanților ce s-au pronunțat teoretic asupra limbajului poetic: Karl Butler, Friedrich Kainz, R. Jakobson, Otto Jespersen, L.T. Hjelmslev, Karl Vossler, Hegel, Benedetto Croce, Oscar Wilde etc.

În secolul al XIX-lea **Hasdeu** ține cont de însemnările cercetătorilor-lingviști: Humboldt, Nodier, Lazarus, Steintal, Max Müller, Schiller, Farrar, Herder, Heyse – care au avut de asemenea în vizor studierea aspectului „*limbaj poetic*”.

Se pare că Eugeniu Coșeriu a căutat un răspuns unic la întrebarea: **limbajul și poezia sunt același lucru?** Astfel s-a apropiat de problema dată pe trei căi:

1. prin identificarea funcțiilor semnului lingvistic;
2. prin discuția – sau cel puțin prin câteva observații – despre stilistica devierilor (adică a unei întrebări improprii sau specifice a limbajului);

3. prin abordarea problemei cu privire la esența limbajului și cea a poeziei (pe cale filozofică).

B.P. Hasdeu enunța subtil: „*E cam greu a defini limba poetică altfel decât prin opozițiune cu limba prozaică*” (Op. cit., p. 69). Remarcă „*limba prozaică*” drept actualitate în momentul cînd se vorbește, iar „*limba poetică*” drept „*anacronism*” în același moment. Faptul este justificat astfel: modul poetului de a se exprima „în ceea ce este adevărat poetic” este o reproducere oarecum a „copilăriei limbii umane în general”. Stabilește interesant similitudinea **limbă poetică – limbă prozaică**, relatînd, mai înainte, că între „percepțiune” și „apercepțiune” se creează o legătură intercondiționată. Numește „*percepțiune*” acea „*impresie directamente produsă de un obiect oarecare asupra simțurilor, trecînd apoi în „apercepțiune”, cînd cugetarea se apucă a uni într-o singură noțiune mai multe asemenea impresiuni*”. Ține să explice că „*limba umană în genere se începe prin percepțiune*” (Op. cit., p. 69).

Încercînd a identifica relația **limbaj – poezie**, E. Coșeriu deduce, la un moment dat, faptul că există un raport între mesaj și mesaj, și mesajul însuși, adică o funcțiune care e concentrată asupra mesajului și asupra modului în care se structurează, se formează mesajul (este vorba de funcția reflexivă), independent de legăturile cu celelalte funcțiuni. Aici funcția reflexivă se găsește într-un mesaj foarte scurt, cum ar fi, de exemplu, unul din propaganda electorală a lui Eisenhower, în „*I like Ike*” = Îmi place Ike; adică și **I**, și **Ike** se găsesc în **Like** (a plăcea). Roman Jakobson numește „funcțiune poetică” această „funcțiune a mesajului concentrată asupra structurării mesajului însuși”, iar „*limbajul poetic ar fi limbajul în care această funcțiune este predominantă*”. Coșeriu critică teoria dată, demonstrînd că „*nu există o funcțiune fatică*” ce se poate deosebi de funcțiunea de apel.

Hasdeu conchide, în finalul studiului, că „*limba poetică, ca un perpetuu reprezentant al începuturilor graiului omenesc și ca precursor cel mai activ al limbii naționale,*

procură lingvistului un material bogat și atrăgător, de care totuși cată a servi cu pază, căci e periculos, în orice caz, a urmări lumină în licentia poetica... ”.

Hasdeu a ținut să facă o prezentare a evoluției „limbei poetice” de la omul primitiv pînă la forma desăvîrșită de exprimare a ființei umane în dezvoltarea sa rațională. Aduce un exemplu concludent în vederea paralelismului „fecund” între **poet, copil și o limbă în formațiune**. Spune că italianul Vico a fost primul care a sesizat pe deplin acest paralelism, enunțînd: „**Poetul, copilul și omul primitiv posedă la culme facultatea de a imita**”. Mai apoi remarcă: „După gest, prima limbă a omenirii a fost limba poetică”, „*acea limbă s-a născut din sărăcia graiului care nu ajungea pentru a exprima toate trebuințele omului primitiv, silindu-l astfel a recurge la ceea ce constituie po-doabele poeziei: imagini, ipotipoze, comparațiuni, metafore, perifraze etc.*” Foarte curioasă ni se pare afirmația: „*Este o eroare de a crede, că oamenii vorbeau în proză înainte de a vorbi în poezie*”. În continuarea ideii, justifică argumentul cu ajutorul afirmației izvorîte din accepția germanului Herder: „*Cea dintîi limbă a omului n-a fost decât o colecțiune a elementelor poeziei*”.

E. Coșeriu analizează esența definiției limbajului poetic, din perspectivă stilistică. Consideră că: „*stilul unui autor este totdeauna o selecție cu privire la o limbă și o deviere cu privire la uzul normal, de întrebuintare normală, curentă a semnelor*”. Scopul era, de fapt, de a identifica limbajul cu poezia.

În secolul al XIX-lea Hasdeu ține cont de „*atitudinea creatoare*” a poetului, spunînd că ea utilizează nu numai dialectele periteticе ale grupului său, făcînd o alegere a provincialismelor, dar nu mai puțin și pe cele anatetice „*rechemînd la viață arhaisme, pe care le răspîndește apoi în națiunea întreagă dimpreună cu neologisme din propria sa fabrică*”.

Analizînd un aspect interesant dintre limbaj și poezie, E. Coșeriu vine cu o altă perspectivă savantă, cea a italianului Benedetto Croce (din capitolul 18 al *Esteticii*, partea teoretică). Era vorba de felul în care

B. Croce a identificat poezia cu limbajul, dar nu orice poezie și nu orice lucru zis. Le-a identificat drept activități creatoare, adică în momentul lor original și în esența lor. Faptul s-ar reduce la două idei esențiale:

- limbajul este anterior distincției însăși între existență și inexistență;
- limbajul este anterior distincției între adevăr și neadevăr. La fel și poezia, care – ca și literatura artistică, în general, – este anterioară distincției însăși între existență și inexistență.

Preocupările lui B.P. Hasdeu vizează explicarea fenomenului *limbă poetică*, dar nu de identificare a limbajului cu poezia; poate doar atunci când face distincție între proză și poezie, se imprimă latura îndoielnică a cercetărilor sale, în acest sens. De exemplu, când vorbea de cercetătorul Then, remarcă și trăsăturile poeziei și ale prozei ca forme „perceptive” și „aperceptive”. Astfel enunța: „**Proza** reprezintă vîrsta cea apercipitivă a graiului; **poezia**, în trăsăturile ei cele specifice, prin care se depărtează de la proză, corespunde graiului în copilărie”. Ideea își găsește complinire prin acceptarea afirmațiilor expuse de alți teoreticieni ai timpului (sec. XIX), de exemplu, Max Müller relatează: „Creatorii limbii umane au fost poeți. Poezia este mai veche decît proza”.

Studiul lingvistului E. Coșeriu conține, în finalul său, concluzia: „Limbajul nu poate fi deosebit de poezie, limbajul este ca poezia: cunoaștere intuitivă care mai apoi poate deveni cunoaștere conceptuală în știință, filozofie etc.” Faptul, după cum spune Coșeriu, este explicat din punct de vedere „**calitativ**”, dar nu „**cantitativ**”. Pornind de la afirmația lui **Croce**, identitatea se produce între limbaj și poezie sau între limbaj și artă; fiindcă nu putem deosebi limbajul de artă.

E. Coșeriu se întreabă: **Limbajul și poezia admit o identitate? De ce?** Fiindcă „Arta nu se face pentru a comunica, ci numai ca să fie, în sensul în care este **Artă**, pe cînd limbajul se face pentru a comunica cu cineva”. Dacă avem subiectul absolut (cel

care a creat), atunci limbajul este exact ca și arta, este subiect care se obiectivează.

Limbajul absolut, dezlegat de celelalte subiecte, este identic cu poezia.

Hasdeu considera că „*poezia poporană este și ea anacronică fără comparațiune mai puțin decît poezia cea cultă, care ne procură astfel partea cea esențială a limbii poetice*”. Este clar că lingvistul înțelegea aspectul de esență încorporat ca expresivitate în poezia „poporană”. A dedus ca și în exemplul „**aur = galben**” - **percepțiune** și „**aur = galben + strălucit + greu**” - **apercepțiune**.

Tot ce s-a încercat de a remarcă în comunicarea dată, cu privire la limbajul poetic, nu constituie o replică la ceea ce s-a cercetat științific în secolul al XIX-lea (e vorba de Hasdeu) și ceea ce s-a extins, semantic, în secolul al XX-lea (e vorba de Coșeriu). Nu am evidențiat particularități distinctive; ținta cercetării definitivează posibilitățile de găsire a unei noțiuni elocvente pentru limbajul poetic, fiindcă acesta, evoluind conceptual în timp, a rezistat ca formulă, chiar dacă încerca să se identifice limbajul cu poezia sau să se afle într-o expresie armonioasă.

Importante rămîn și tezele pe care le formulează Hasdeu în studiul său, în secolul al XIX-lea, cu privire la limbajul poetic și acele teze reformulate de E. Coșeriu. Este ceva evident. Valoroase rămîn **ideile-bază**. Astfel a procedat Hasdeu, a pus bazele pentru concretizarea plăcutului fenomen lingvistic-literar și anume, limbajul poetic. Acesta este valabil și în secolul al XXI-lea, doar cu o altă optică, cu noi manifestări și conceptualizări.

Bibliografie:

1. Coșeriu, E. *Limbajul poetic // Conferințe și prelegeri*, Iași, 1992, pag. 145-163
2. *Cuvente din bătrîni*, partea I, vol. III, București, 1984, pag. 86-91
3. Hasdeu, B. P. *Principii de lingvistică (studii, recenzii, însemnări)*, Chișinău, 1974
4. Poghirc, C. *Bogdan Petriceicu Hasdeu. Lingvist și filolog*, București, 1968
5. *Studii de lingvistică și filologie*, vol. I, București, 1988
6. Vianu, T. *Arta prozatorilor români*, Chișinău, 1991, pag.120-123

VOTUL DIN 27 MARTIE 1918 AL SFATULUI ȚĂRII ȘI SCHIMBAREA LA FAȚĂ A BASARABIEI INTERBELICE

Mihai TAȘCĂ,
doctor în drept, cercetător științific superior,
Institutul de Istorie, Stat și Drept al AȘM

Izvorât din mișcarea de eliberare națională de la începutul sec. XX, „urgentat” de revoluția de la Petrograd din februarie 1917, Sfatul Țării, avea să realizeze aspirațiile românilor basarabeni de mai bine de un secol: constituirea autonomiei în teritoriul dintre Prut și Nistru, declararea independenței de Imperiul Rus și unirea cu România.

Ideea de autonomie și creare a unui organ reprezentativ în Basarabia a fost formulată în programul Partidului Național Moldovenesc, făcut public la 9 aprilie 1917, în care membrii partidului își propuneau: „să lupte pentru autonomia Moldovenilor, adică pentru dreptul de a avea ocârmuirea lor deosebită moldovenească”. Odată făcută publică intenția, toate acțiunile membrilor Partidului Național Moldovenesc, ale frunțașilor vieții publice au fost orientate spre a constitui autonomia și organul ei reprezentativ. În scurt timp această idee a fost aprobată de majoritatea congreselor și întrunirilor organizate în Basarabia din primăvară până în toamna anului 1917.

Un rol deosebit în organizarea Sfatului Țării l-a avut Congresul Militar Moldovenesc, care și-a desfășurat lucrările între 20 și 27 octombrie 1917. Cei peste 800 de delegați, reprezentanți a peste 300 000 de soldați și ofițeri moldoveni, au redactat la congres mai multe rezoluții printre care „Despre Sfatul Țării”, adop-

ată la 23 octombrie. Potrivit acestei rezoluții, „pentru ocârmuirea Basarabiei, în cel mai scurt timp să se alcătuiască „Sfatul Țării”, care urma să fie compus din 120 de deputați, dintre care 70% mandate urmau să fie repartizate moldovenilor și 30% minorităților naționale conlocuitoare. În scopul de a urgenta crearea Sfatului Țării, congresul ostașilor basarabeni, în ședința din 27 octombrie 1917, a creat un organ special, numit Biroul de organizare a Sfatului Țării.

Având în vedere că Sfatul Țării a repartizat 10 locuri (peste cele 120) moldovenilor de peste Nistru, Biroul de organizare, a majorat numărul deputaților până la 150. Biroul de organizare a creat o comisie specială care avea misiunea de elaborare a schemei de repartizare a mandatelor. Această comisie, ținând cont de principiul reprezentării politice, sociale, etnice, profesionale etc. a partidelor politice și categoriilor populației, numărul organizațiilor culturale, obștești, profesionale existente în acea perioadă în Basarabia a repartizat cele 150 de mandate astfel: Congresului militar moldovenesc și organizațiilor militare moldovenești le-au fost repartizate 44 de mandate; Sovietului de deputați al țăranilor -30 de mandate, Zemstvei guberniale -1 mandat, zemstvelor județene - 9; orașului Chișinău - 3; orașelor județene - 8; organizațiilor cooperatis-

te - 5; Partidului Național Moldovenesc - 3; Partidului Socialist Poporan - 1; Partidului Socialist Democrat - 1; Partidului Socialist Revoluționar - 1; Sovietului gubernial al deputaților muncitorilor, soldaților și țăranilor - 3; Societății culturale - 1; Ligii femeilor moldovene - 1; Uniunii clerului ortodox - 1; Uniunii juriștilor - 2; Organizației lucrătorilor de la căile ferate - 2; Organizației lucrătorilor poștei și telegrafului - 2; Uniunii uniunilor - 1; Uniunii învățătorilor din Basarabia - 1; Uniunii învățătorilor moldoveni - 2; Societății ucrainenilor - 10; Societății evreiești - 10; Societății bulgarilor - 2; Societății nemților - 2; Societății polonezilor - 1; Societății armenilor - 1; Societății grecilor - 1; Societății găgăuților - 1. Menționăm că la distribuirea mandatelor pentru minoritățile naționale conlocuitoare comisia a ținut cont de datele statistice incluse pe harta etnografică a Basarabiei elaborată la 1916 de Al. Nour.

Sfatul Țării și-a deschis lucrările la 21 noiembrie 1917, la Chișinău, în prezența a 95 de deputați. Cităm după procesul-verbal al ședinței (traducere din rusește): „Ședința se deschide la ora 12 ziua. Deasupra palatului Sfatului Țării fâlfâie drapelul Basarabiei.

Înainte de a se începe ședința, în capela care se găsește în același palat, în partea lui din stânga, a fost oficiat un Te-Deum solemn în limba moldovenească de către girantul Eparhiei Basarabiei, Preasfințitul Gavril, episcopul Cetății Albe, care la urmă s-a adresat către asistență, în moldovenește, cu următoarele cuvinte: „Îi felicit pe moldoveni, cu autonomia. Dumnezeu să ne ajute. Trăiască Sfatul Țării la mulți ani!”

După aceasta, asistența a ieșit din biserică și s-a îndreptat spre sala ședinței, în care a fost introdus de către câțiva soldați drapelul național al Regimentului Moldovenesc. Acest drapel a fost sfințit de către Preasfințitul Gavril cu aghiasmă. Corul

Deputații Sfatului Țării participanți la ședința legislativului basarabean în ziua de 27 noiembrie/10 decembrie 1918, la care s-a votat reforma agrară și unirea necondiționată a Basarabiei cu România

Rândul din față, culcați - Maxim Tiron, Constantin Osoianu, Leonid Turcan, Nicolae Secară, Nicolae Suruceanu, Vlad Bogos, Simion Galețchi, Gheorghe Tudor, Damitru Știrbu
Așezați pe scaune - Ilarion Butac, Gheorghe Năstase, Mihail Maculețchi, Ignatie Bodișean, Teodor Bărcă, Pavel Cocăria, generalul Artur Văitoianu (Comisar General al Basarabiei), Partelimon Halipce (președinte), Constantin Bivol, Vasile Măndrescu, Ștefan Holban, Elena Alăstar, Ion Ploscaru, Ion Ignățiu, Gherman Pântea, Tudose Roman;
În picioare, rândul din spatele celor culcați - Anton Capălan, Ioskosie Bărcă, Ion Bucătaru, Charil Spinet, Nicolae Ciomes, Dimitrie Carlon, Teofil Ioncu, Pavel Grosu, Gheorghe Margaci-Munteanu (expert agrar), Nicolae Bivol, Andrei Găină, Ștefan Ciobanu, Nicolae Cernițeanu, Grigore Cazaciu, Iacob Suceveanu, Zamfir Munteanu, Mihail Minciuță, Petre Codreanu, Vasile Lațcu, Ion Valuță, Dimitrie Dron, Romulus Cioflec (spectator), Emanuel Catelli (Director agricultura);
În picioare, ultimul rând, pe trepte - o doamnă neidentificată, Alexandru Groapă, trei persoane neidentificate, Daniel Ciugureanu, Ion Pelivan, un spectator, Gheorghe Druța, Vasile Țanțu, Iova Tudose, un ostaș - garda de onoare, Onisfor Ghibu (director al ziarului *România nouă*), Grigore Turcutanu, un spectator, Dimitrie Bogos (prefect al județului Lăpușna), Gheorghe Stavri, trei spectatori, Vasile Hăreă, Alexandru Moraria, un spectator, Ion Cazaciu, doi spectatori, un ostaș - garda de onoare, Ion Russu, Timofei Silistraru, Ion Harbuze, Andrei Scobioală, Vasile Bărcă, Gheorghe Burutian, un ostaș, alt militar, probabil, ordonanța generalului A. Văitoianu.

protoiereului Berezovschi a executat imnul național „Deșteaptă-te, române” și „Pe-al nostru steag e scris unire”. Asistența, cu entuziasm, striga: „Ura”, „Trăiască”. La prima ședință Sfatul Țării l-a ales pe Ion Inculeț - președinte, iar la următoarea - prezidiul și comisiile permanente.

O ședință specială a avut loc la 2 decembrie 1917, când Sfatul Țării, a adoptat în unanimitate *Declarația despre crearea Republicii Democratice Moldovenești*, iar cinci zile mai târziu, la 7 decembrie, a aprobat componența primului guvern al Basarabiei — Consiliul Directorilor Generali, care avea următoarea structură: un președinte și 10 directori generali.

Lovitura de stat din Petrograd, din 25 octombrie/7 noiembrie 1917, prin care bolșevicii au răsturnat guvernul provizoriu, anarhia declanșată în Basarabia de către bandele bolșevice, pretențiile teritoriale ale Ucrainei față de Basarabia, a determinat Sfatul Țării să rupă definitiv legăturile cu fosta metropolă. Astfel, la 24 ianuarie 1918, Sfatul Țării în unanimitate proclamă independența Republicii Democratice Moldovenești.

Cea mai semnificativă ședință a fost cea din 27 martie /9 aprilie 1918, când prin 86 de voturi **pentru**, 36 **abțineri** și 3 **împotriva** Sfatul Țării adoptă **Declarația de Unire a Basarabiei cu România**.

Următoarea ședință importantă a Sfatului Țării a avut loc în toamna anului 1918. Convocat în sesiune la 25 noiembrie 1918, Sfatul Țării a adoptat *Legea privind reforma agrară*, iar la ședința din 27 noiembrie a adoptat *Declarația despre renunțarea la condițiile Unirii*, condiții instituite la 27 martie. Tot în acea ședință, îndeplinindu-și misiunea, Sfatul Țării s-a autodizolvat.

A urmat apoi votul Consiliului Național al Bucovinei, din 28 noiembrie, de Unire cu România, iar la 1 decembrie Marea Adunare de la Alba Iulia a desăvârșit

procesul de unificare a românilor într-un stat național unitar. Așadar, Sfatul Țării a fost cel care a votat primul unirea cu România, fiind un exemplu pentru celelalte provincii românești, care l-au urmat.

Din punct de vedere cronologic și statistic, activitatea Sfatului Țării se prezintă astfel. A fost convocat în două sesiuni: prima s-a făcut de Biroul de organizare a Sfatului Țării și a durat de la 21 noiembrie 1917 până la 28 mai 1918, cea de a doua sesiune, convocată prin Înalt Decret Regal, și-a ținut lucrările între 25 și 27 noiembrie 1918. Pe parcursul activității sale Sfatul Țării a ținut 83 ședințe plenare și două ședințe particulare.

Sfatul Țării a avut trei președinți: Ion Inculeț (21 noiembrie 1917 – 2 aprilie 1918), Constantin Stere (2 aprilie – 25 noiembrie 1918) și Pan Halippa (25 - 27 noiembrie 1918).

În calitate de organ superior al Basarabiei, Sfatul Țării a constituit trei guverne: primul, de la 7 decembrie 1917 și până la 19 ianuarie 1918 în frunte cu Pantelimon Erhan; cel de-al doilea, de la 19 ianuarie 1918 până la 9 aprilie 1918, avându-l ca președinte pe dr. Daniel Ciugureanu și cel de-al treilea, de la 9 aprilie 1918 până la 12 decembrie 1918, președinte fiind dr. Petre Cazacu.

La împlinirea a 90 de ani de la actul istoric din 27 martie 1918, a prezenta lista deputaților Sfatului Țării care au votat Unirea Basarabiei cu România constituie un omagiu, un gest de recunoștință în aintașilor basarabeni de acum 90 de ani.

Lista celor care au votat Marea Unire din 27 Martie /9 Aprilie 1918 se prezintă astfel:

Alexandri Nicolae — născut or. Chișinău

Alistar Elena — n. com. Vaisal, jud. Ismail (actualmente, Ucraina)

Baltaga Alexandru — n. com. Lozova, jud. Chișinău (actualmente, r-nul Strășeni)

Bârcă Teodor — n. com. Costești, jud. Chișinău (actualmente, r-nul Ialoveni)

Bârcă Teodosie — n. com. Tătărauca Nouă, jud. Soroca (actualmente, r-nul Soroca)

Bivol Constantin — n. com. Costești, jud. Chișinău (actualmente, r-nul Ialoveni)

Bodescu Vladimir — n. com. Durlești, jud. Chișinău (actualmente, mun. Chișinău)

Bogos Vladimir — n. com. Boldurești, jud. Chișinău (actualmente, r-nul Nisporeni)

Bosie-Codreanu Nicolae — n. com. Noua Suliță, jud. Hotin (actualmente, Ucraina)

Botnariuc Ștefan — n. com. Balan, jud. Bălți (actualmente, r-nul Râșcani)

Budișteanu Ignatie — n. com. Pârlita, jud. Bălți (actualmente, r-nul Ungheni)

Buiuc Ilarion — n. com. Chiperceni, jud. Orhei (actualmente, r-nul Orhei)

Buruiană Gheorghe — n. com. Recea, jud. Chișinău (actualmente, r-nul Strășeni)

Buzdugan Ion — n. com. Brânzeii Veci, jud. Bălți (actualmente, r-nul Telenești)

Caraman (Caraiman) Anton — n. com. Izvoare, jud. Orhei (actualmente, r-nul Orhei)

Cazacliu Grigore — n. com. Slobozia Cușălăuca, jud. Soroca (actualmente, r-nul Șoldănești)

Cazacliu Ion — n. com. Slobozia Cușălăuca, jud. Soroca (actualmente, r-nul Șoldănești)

Cazacliu Vladimir — n. com. Slobozia Cușălăuca, jud. Soroca (actualmente, r-nul Șoldănești)

Cărăuș Dimitrie — n. com. Sevrova, jud. Soroca (actualmente, r-nul Florești)

Cerescu (Ciorăscu) Vasile — n. com. Suruceni, jud. Chișinău (actualmente, r-nul Ialoveni)

Cernăuțeanu Nicolae — n. com. Bălășinești, jud. Hotin (actualmente, r-nul Briceni)

Cernov Nicolae — n. com. Ciucur Mingir, jud. Tighina (actualmente, r-nul Cimișlia)

Chiriac Afanasie — n. com. Corjova, jud. Chișinău (actualmente, r-nul Dubăsari)

Chiorescu Vladimir — n. or. Chișinău
Cijeveschi Vasile — n. com. Zaim, jud. Tighina (actualmente, r-nul Căușeni)

Ciornei Nicolae — n. com. Toceni, jud. Cahul (actualmente, r-nul Cantemir)

Cocârlă Pavel — n. com. Ignăței, jud. Orhei (actualmente, r-nul Rezina)

Codreanu Ion — n. com. Ștefănești, jud. Soroca (actualmente, r-nul Florești)

Costin Ion — n. com. Ghidighici, or. Chișinău

Creangă Ion — n. com. Corjova, jud. Tighina (actualmente, r-nul Dubăsari)

Crihan Anton — n. com. Sângerei, jud. Bălți (actualmente, or. Sângerei)

Cristi Vladimir — sat. Uscova, gubernia Moscova

Dragomir Dimitrie — n. com. Volintiri, jud. Tighina (actualmente, r-nul Ștefan Vodă)

Dron Dimitrie — n. com. Cucioaia, jud. Bălți (actualmente, r-nul Telenești)

Dudchievicz Felix — or. Lublin, Polonia

Epure Boris — n. or. Chișinău

Erhan Pantelimon — n. com. Tănărtari, Tighina (actualmente, r-nul Căușeni)

Gafencu Vasile — n. com. Sângerei, jud. Bălți (actualmente, or. Sângerei)

Galețchi Simion — n. com. Dondușeni, jud. Soroca (actualmente, or. Dondușeni)

Găină Andrei — n. com. Chițcani Vechi, jud. Orhei (actualmente, r-nul Telenești)

Ghenzul Vasile — n. or. Chișinău

Groapă Alexandru — n. com. Chirileni, jud. Bălți (actualmente, r-nul Sângerei)

Grosu Nicolae — n. com. Bardar, jud. Chișinău (actualmente, r-nul Ialoveni)

Halippa Pantelimon — n. com. Curbolta, jud. Soroca (actualmente, r-nul Sângerei)

Herța Teodor — n. com. Alcedar, jud. Orhei (actualmente, r-nul Șoldănești)

Ignatiuc Ion — n. com. Prepelița, jud. Bălți (actualmente, r-nul Sângerei)

Inculeț Ion — n. com. Rezeni, jud. Chișinău (actualmente, r-nul Ialoveni)

Ioncu Teofil — n. com. Olișcani, jud. Orhei (actualmente, r-nul Șoldănești)

Lascu Vasile — n. or. Chișinău

Maculețchi Mihail — n. or. Orhei

Măndrescu Vasile — n. com. Bogzești, jud. Orhei (actualmente, r-nul Telenești)

Mare Gheorghe — n. com. Slobozia Mare, jud. Ismail (actualmente, r-nul Cahul)

Marchitan Dimitrie — n. com. Călugăr, jud. Bălți (actualmente, r-nul Fălești)

Mârza Dimitrie — n. com. Badragii Vechi, jud. Hotin (actualmente, r-nul Edineț)

Mămăligă Nicolae — n. or. Chișinău

Minciună Mihail — n. com. Bogzești, jud. Orhei (actualmente, r-nul Telenești)

Moraru Alexandru — n. com. Co-restăuți, jud. Hotin (actualmente, r-nul Ocnița)

Moraru Anatolie — n. com. Cerlina Mare, jud. Hotin (actualmente, r-nul Soroca)

Munteanu Zamfir — ?

Năstase Gheorghe — n. com. Hristici, jud. Soroca (actualmente, r-nul Soroca)

Neaga Teodor — n. com. Dănceni, jud. Chișinău (actualmente, r-nul Ialoveni)

Osoianu Constantin — n. com. Horești, jud. Bălți (actualmente, r-nul Fălești)

Palii Efmie — n. com. Iarova, jud. Soroca (actualmente, r-nul Soroca)

Pascăluță Ion — n. com. Fălești, jud. Bălți (actualmente, or. Fălești)

Pelivan Ion — n. com. Rezeni, jud. Chișinău (actualmente, r-nul Ialoveni)

Picior-Mare Petru — n. com. Dușmai, jud. Bălți (actualmente, r-nul Glodeni)

Pîntea Gherman — n. com. Zăicani, jud. Bălți (actualmente, r-nul Râșcani)

Secară Nicolae — n. com. Rughi, jud. Soroca (actualmente, r-nul Soroca)

Sberea Chiril — n. com. Colibaș, jud. Cahul (actualmente, r-nul Cahul)

Scobioală Andrei — n. com. Moșeni, jud. Bălți (actualmente, r-nul Râșcani)

Silistaru Timofei — n. com. Taraclia, jud. Tighina (actualmente or. Taraclia)

Sinicliu Elefterie — n. com. Echimăuți, jud. Orhei (actualmente, r-nul Rezina)

Soltuz Nicolae — n. or. Soroca

Spinei Chiril — n. com. Tătărauca Veche, jud. Soroca (actualmente, r-nul Soroca)

Stavriev Gheorghe — n. com. Gotești, jud. Cahul (actualmente, r-nul Cantemir)

Sucevan Iacov — (?), înmormântat la Cimitirul Central Ortodox din Chișinău

Suruceanu Nicolae — n. com. Suruceni, jud. Chișinău (actualmente, r-nul Ialoveni)

Suruceanu Teodor — n. com. Pojorâni, jud. Chișinău (actualmente, r-nul Ialoveni)

Tudor Gheorghe — n. com. Stâncăuți, jud. Bălți (actualmente, com. Șaptebani r-nul Râșcani)

Tudose Ion — n. com. Hasdeeni, jud. Bălți (actualmente, r-nul Glodeni)

Turcuman Grigore — n. com. Tătărauca Nouă, jud. Soroca (actualmente, r-nul Soroca)

Țanțu Vasile — n. com. Horodiștea, jud. Chișinău (actualmente, r-nul Călărași)

Țurcan Leonida — n. com. Trifăuți, jud. Soroca (actualmente, r-nul Soroca)

Uncu Teodor — n. com. Isacova, jud. Orhei (actualmente, r-nul Orhei)

Valuță Ion — n. com. Obreja, jud. Bălți (actualmente, r-nul Fălești)

Zubac Vitalie — n. com. Necrasovca Nouă, jud. Ismail (actualmente, Ucraina)

E bine să ne cunoaștem compatrioții care, în momente cruciale ale istoriei noastre, au demonstrat dragoste de Neam și Țară, dar și curaj. Ar fi bine ca, la diferite ocazii, aceste personalități remarcabile, să fie omagiate după cum o merită.

CE NU SE POATE UITA NICI PESTE 90, NICI PESTE 100 DE ANI

(Simple reflecții jurnalistice pe marginea zilei de 27 Martie 1918)

Activitatea Sfatului Țării - primul parlament autentic al Basarabiei -, de scurtă durată, însă de o importanță încă greu estimabilă, a fost tratată și prezentată publicului larg în cele mai diferite moduri, de-a lungul celor 90 de ani care s-au scurs, iată, de la întemeierea lui.

În anii de ocupație sovietică, a fost negată ca atare – fiind considerată ca o „diversiune a imperialiștilor și capitaliștilor” – și pusă la index, iar când se scria sau se vorbea, totuși, despre Sfatul Țării, și mai ales despre votul său decisiv, contextul era obligatoriu negativ, denigrator, deputații fiind catalogați de-a valma ca „trădători”, și votul pentru unirea Basarabiei cu Vechiul Regat – drept un gest de „înalță trădare”! („Trădare” – a cui? – ne întrebăm și noi, pe firul unei abordări tragicomice, a la Ion Luca Caragiale. Dacă a intereselor expansioniste, șovine ale Rusiei, atunci – da, așa a fost, cu precizarea că lepădându-se de „avantajele” jugului imperialist rusesc, majoritatea membrilor Sfatului Țării au optat pentru supraviețuirea ca etnie și pur omenească a populației majoritare, băștinașe, din Basarabia vîndută mișelește, sacrificată țărilor ale căror pofte nu aveau nici un fel de limite, cum nu aveau țării nici un dram de omenie față de popoarele încorporate imperiului).

Prin 1988-1991, a început să se scrie și la noi la modul obiectiv despre Sfatul Țării și despre votul din 27 Martie / 9 Aprilie 1918, care au generat „ora astrală a Basarabiei”, după observația istoricilor Anton Moraru și Ion Negrei, autorii unui

studiu documentar, avînd ca titlu chiar această metaforă, care oricum conține un mare și incontestabil adevăr. Am menționat, în context, trei solide studii monografice, cu caracter de referință (enciclopedii, dicționare sau îndreptare biografice, și nu numai), de Alexandru Chiriac, Iurie Colesnic și Gheorghe Cojocar. Alte articole și studii, probabil de ordinea sutelor, dacă nu chiar a miilor, au adus diverse precizări și completări; în unele a dominat o firească notă exaltantă, însă oricum ferită de monstruoasele falsuri și bîrfe de mahalagioacă, specifi-

ce scrierilor „istorice” ale pretenșilor cercetători sovietici.

După 2001, începe să se impună o abordare „dedublată” a activității Sfatului Țării. Pe de o parte, acest prim parlament al Basarabiei deșteptate este „legal și bun” pînă a vota Unirea cu România, mai exact – pînă a chema trupe românești ca să stăvilească anarhia și banditismul provocate de ostașii ruși - bolșevizați, dar și cu mentalitate imperială, precum și pentru a tempera poftele anexioniste ale Ucrainei. Pe de altă parte, același parlament este „rău, ilegal, trădător” etc. asemenea - atunci cînd se are în vedere activitatea lui legată de aceste evenimente de la începutul anului 1918, magistrale pentru noi. Mai simplu spus, în presa și în istoriografia oficială, de la Chișinău, s-a revenit la abordările vechi - țaristă, sovietică, imperială, șovină, antinațională a acestei pagini din istoria Basarabiei, ca și a altor pagini, de altfel.

Ar fi inutil, ingrat să ne lansăm în polemici – apologeții tratării țaristo-staliniste a istoriei noastre nici nu merită acest efort. Există însă niște lucruri, niște aspecte incontestabile ale evenimentelor din 1918, care nu pot fi puse în discuție, dar care e bine să fie amintite, repetate, pentru cei ce doresc să aibă o imagine mai limpede asupra faptelor și oamenilor ce au ridicat, la noi, cortina istoriei, în acel an de grație, 1918, și în cele două decenii imediat următoare.

Sfatul Țării a fost ales conform tuturor rigorilor unui sistem democratic, cu precizarea că acest sistem se afla într-o fază incipientă, de formare, mai fiind și amenințat continuu de haosul și banditismul agresiv, înarmat pînă în dinți, al haitelor tulburate mintal de doctrina distructivă a bolșevicilor ruși și de elanul naționalist al „fraților ceva mai mici” – al ucrainenilor. Așadar, legitimitatea constituirii și activității ulterioare - pe toată

linia – a Sfatului Țării o poate pune la îndoială numai vreun pseudoistoric total angajat, total subordonat intereselor imperiale de ieri și de azi ale Rusiei. Însă asemenea „istorici” ar trebui să pună la îndoială și legitimitatea forurilor care au proclamat independența celor trei țări baltice, a Finlandei, Poloniei, dar mai ales – a Ceho-Slovaciei – aceste organisme fiind constituite și activînd dincolo de hotarele viitorului stat al cehilor și slovacilor. Ca să nu mai spunem că ei, acești „istorici”, ar trebui s-o înceapă prin a nu recunoaște legitimitatea „puterii sovietice”, a conducerii și a regimului bolșevic, instaurat printr-o lovitură de stat, și afirmat prin violență de tip tătaro-mongol.

Votul din 27 Martie / 9 Aprilie 1918 al Sfatului Țării, prin care s-a decis Unirea Basarabiei cu România, acordat în condiții absolut democratice, nu a fost, nu poate fi anulat de nimeni, așadar, acest vot rămîne valabil și astăzi și încă mult timp înainte. Dacă lucrurile stăteau altfel, atunci erau să voteze pentru Unire 99,99 la sută, cum se întîmpla în Rusia bolșevică, în URSS, apoi și în alte țări ocupate cu forța armelor sau a uneltelor ideologice sovietice. Justețea, dreptatea votului pentru Unirea Basarabiei cu Vechiul Regat a fost dovedită cu prisosință în numai 22 de ani de aflare continuă a pămînturilor dintre Nistru și Prut în cadrul României Mari (1918-1940, acestei perioade adăugîndu-se anii de „revenire”, 1941-1944).

O primă realizare de anvergură, un prim efect major al Unirii din 1918, l-a constituit reforma agrară, datorită căreia au fost împrăștiți țărani basarabeni – „talpa țării”, majoritatea zdrobitoare a populației din provincie. Astfel, celor mai mulți săteni din Basarabia – indiferent de apartenența lor etnică (moldoveni/români, ucraineni, bulgari, găgăuzi, țigani ș.a.) – li s-au acordat șanse de

a dispune de pământ, dar și de roadele muncii lor.

Deosebit de impresionante au fost în acea perioadă, interbelică, realizările de ordin cultural. Limba română, limba majorității populației, a locuitorilor băștinași ai Basarabiei, disprețuită și neglijată programatic de autoritățile ruse de ocupație, a reintrat nu numai în administrație, dar și în școli, în biserici, în activitatea editorială, iar mai târziu și în radiofonie. S-au deschis numeroase școli primare, licee, școli normale (de învățători), cămine culturale și biblioteci; o adevărată înflorire a cunoscut presa. Cultul limbii materne, gustul pentru cunoaștere, pentru scris și pentru lectură a fost stimulat din anii de copilărie și adolescență – suficient să amintim de un fenomen pur românesc etalat și în Basarabia: cenaclurile literare și revistele de cultură din licee. Numai datorită acelor două decenii și ceva de aflare a noastră în componența Regatului României, limba română dintre Nistru și Prut a renăscut, s-a revigorat, a înviat „ca viteazul din poveste”, spălându-se „de slin și mucegai” (ca să-l parafrăzăm pe poetul preot și profet Alexe Mateevici); fără acei ani mai curînd nu vorbeam în prezent decît un jargon româno-rus, riscînd să nu-i înțelegem pînă la capăt pe Eminescu, pe Coșbuc sau Caragiale – ca să ne limităm la trei nume de glorie ale literelor române.

În această ordine de idei, se impune și precizarea că minoritățile etnice nu au fost în nici un fel lezate în drepturi nici la compartimentul dezvoltare spirituală: prin anii '30, la Chișinău și în alte orașe basarabene apăreau mai multe ziare și reviste rusești sau evreiești – decît în limba română; principala bibliotecă a Chișinăului – cea numită acum „B.P. Hasdeu”, se numea în perioada interbelică, neoficial - „biblioteca rusească”, avîndu-se în vedere ponderea mare de carte în

limba lui Pușkin, Gogol, Dostoievski, Cehov, Tolstoi... (dar și a țarilor, și a satrapilor bolșevici). Tineretul evreu, întrunit în diverse uniuni, asociații, cercuri sioniste, putea alege după bunul său plac limba de studiu: româna, idiș sau ebraica, în condițiile în care în „muma comunismului și a internaționalismului proletar”, în URSS, fuseseră introduse pedepse penale pentru orice apropiere de mișcarea sionistă sau de limba Talmudului. Tinerii găgăuzi, dornici de a studia, beneficiau de burse în Turcia, cei bulgari, germani sau poloni – în patriile lor istorice; rușii sau ucrainenii ce se topeau de dorul băștinei strămoșilor, ori evreii, alți minoritari (însă și unii moldoveni), obsedați de ideile comuniste, kominterniste sau pur și simplu stîngiste, nu erau împiedicați să treacă fraudulos Nistrul, unde, ce-i drept, de regulă, erau secerăți de pistoalele grănicerilor cu stele roșii în frunte.

Încă o impresionantă realizare ce s-a făcut simțită în Basarabia interbelică, dar despre care istoricii sovietici preferau să tacă, la fel cum tac și istoricii de astăzi, aserviți ideologiei de guvernămînt, constă în accesul pe care l-au căpătat atunci buncii și părinții noștri la valorile democrației de tip european – cu totul alta decît cea specifică autocrației ruse sau comunismului de croială sovietică. Ne referim la niște oportunități precum: dreptul la vot, la libera exprimare, la libera circulație în lumea întregă, prezumția nevinovăției, serviciile avocatului de care beneficiau chiar și cei care promovau activități vădit antistatale etc., etc.

Numai grație celor 22 plus patru ani am putut evita (da, provizoriu, și totuși!...) foametea organizată, teroarea stalinistă, fizică și psihologică, mai oribilă decît cea din romanele lui Franz Kafka, sau o existență cotidiană într-o atmosferă mai absurdă decît cea din prozele lui George Orwell. În acei ani s-a consolidat

demnitatea umană și națională a basarabenilor care nu a putut fi nimicită nici prin dezmembrarea stupidă a Basarabiei de către „dublii eliberatori” sovietici; nici prin deportări, nici prin colonizarea masivă a ținutului cu elemente alogene, de obicei, infectate de virusul șovin, velikorus; nici prin cele mai sălbătice interdicții și presiuni (eliminarea alfabetului latin, stoparea accesului la cartea, la presa românească și la alte valori naționale, lipsirea de dreptul de a merge măcar la cele mai apropiate rude, în dreapta Prutului etc., etc.).

Și, un acord final pentru aceste reflecții gazetărești, prilejuate de apropiata aniversare, a 90-a, de la Unirea Basarabiei cu România. După 27 Martie / 9 Aprilie 1918, votul diferit al membrilor Sfatului Țării a fost perceput de autoritățile de la București în mod diferit, dar, oricum, a

fost tolerată diversitatea opțiunilor; din câte știm, cei care s-au abținut sau au votat împotriva Unirii nu au fost în nici un fel persecutați. Prin contrast, după ocuparea, de către URSS, a Basarabiei și a Nordului Bucovinei, la 28 iunie 1940 (agresiune de o inefabilă violență, dar numită și acum de unii „eliberare”!), toți cei implicați într-un fel sau altul în activitatea Sfatului Țării de la Chișinău, respectiv, a Consiliului Unirii de la Cernăuți, au avut de suferit: care a fost deportat, care a fost scos din viața publică; au fost eliminați de către „tovarășii sovietici” chiar și deputații care au votat categoric împotriva Unirii... Cum ar fi spus marele actor Constantin Tănase, la fel de talentat și în comedie, și în dramă: „*Harașo to-vărășje, harașo democrație!*”...

Vlad POHILĂ

O REVISTĂ A LUMINĂRII NOASTRE SPIRITUALE ȘI NAȚIONALE

100 de ani de la lansarea publicației „Luminătorul”

Silvia GROSSU,
doctor în istorie,

Facultatea de Jurnalism și Științe ale comunicării, USM

Prima publicație bisericească în limba română din Basarabia – **Luminătorul**, apare din luna ianuarie a anului 1908, când Eparhia Chișinăului obține dreptul de a edita lunar o publicație bisericească în limba maternă. „*Siezdul (congresul – n.n.) preoțesc care a avut loc zilele aceastea în Chișinău, după docladul (raportul, discursul – n.n.) Ieromonahului Gurie Grosu, misionerul Eparhiei de jos, a hotărît ca clerul să scoată un jurnal (o revistă – n.n.) bisericesc în limba moldovenească. ... Întîmpinăm cu o nespusă bucurie aceas-*

tă hotărîre a siezdului...”[1] – astfel consemnează evenimentul unica publicație periodică de limbă română de atunci – gazeta *Moldovanul*. De altfel, *Luminătorul* este prima **revistă** în limba română din Basarabia sub ocupație țaristă, ulterior dovedindu-se un reper sigur în procesul de constituire a presei naționale, deoarece doar această publicație basarabeană a apărut în mod constant pe parcursul a circa patruzeci de ani, în fiecare lună, în volum de 64-80 de pagini. De regulă, redusă la câteva pagini,

partea oficială a revistei era destinată circulației informațiilor de uz intern pentru clerul din Eparhia Chișinăului. De menționat că biserica din Basarabia își avea încă din anul 1867 organul oficial de presă – *Chișineovschie eparhialnîie vedomosti* (Buletinul (Monitorul) Eparhiei Chișinău), care se achita perfect de misiunea reflectării în paginile sale a tuturor ordonanțelor, circularilor și a altor acte oficiale, necesare clerului din eparhie. (E necesar să amintim că acest buletin a avut din 1867 pînă în 1871 și variantă în limba română).

Partea neoficială a *Luminătorului*, destinată atît preoților, cît și enoriașilor, insera materiale cu caracter popularizator și culturalizator. Numeroase articole cu privire la organizarea bisericească, predici, vieți ale sfinților, pilde moral-religioase, povestiri, articole cu caracter apologetic și dogmatic – toate, în cele mai multe cazuri, traduse din rusește – formează partea principală a fiecărui număr. Revista devine izvorul de inspirație al preoților, suport sigur pentru „o vie a lor comunicare cu poporanii”.

Efortul constant al celor mai îndrăzneți clerici intelectuali din Basarabia a asigurat apariția îndelungată, neîntreruptă a publicației. Colaboratorii revistei au conștientizat din start importanța publicației în limba română nu doar pentru slujitorii Bisericii, ci pentru toți credincioșii basarabeni. „Se simte o legătură vie a clerului de la sate cu revista. Nu numai fruntașii clerului colaborează la această revistă în rînd cu arh. Gurie, preoții Constantin Popovici, Mitrofan Ignatiev, Alexei Mateevici, Alexandru Baltaga, Grigorie Constantinescu, Iustin Ignatovici, egumenul Dionisie, cîntărețul Ioan Ravca și încă atîtea zeci de nume de smeriți preoți, diaconi și cîntăreți de la sate. La revistă au scris și țărani, și învățătorii, și slujbașii” [2].

Așadar, apariția *Luminătorului* ca revistă lunară, cu difuzarea în întreaga provincie basarabească, chiar și peste Nistru, a fost un fapt cultural de mare însemnătate. Evenimentul a fost pregătit de același grup de conducători bisericești, care întemeiaseră în anul 1906 Tipografia Eparhială Moldovenească, menită să editeze cărți bisericești și laice pentru popor. În anul 1933, la consemnarea unui sfert de veac de la apariția *Luminătorului*, Pan Halippa scria în numărul jubiliar: „Mai ales aș ține să scot în evidență însemnătatea „*Luminătorului*” pentru trezirea conștiinței naționale la moldovenii noștri din Basarabia. Acum 25 de ani, după dispariția subită a primelor ziare în limba română: „*Basarabia*”, „*Viața Basarabiei*” și „*Moldovanul*”, cetitorul moldovan din Basarabia nu era servit decît de cîteva publicații sporadice, ca „*Pilde și Povește*”, *Calendarele* lui Constantin Popescu, cîteva broșurele și o carte de citire și mici foiețe pe care le scotea Frăția în numele lui Hristos” [3].

Celebrul nostru intelectual și fruntaș al mișcării naționale evaluează și importanța revistei pentru consolidarea spiritului ortodoxiei și a unității de neam a românilor din Basarabia: „*Luminătorul*”

a adus un real folos culturii naționale și Bisericii Ortodoxe, ducând o propagandă susținută cu puterile de care a dispus neamul nostru oropsit, asupra acelor adevăruri veșnice care alcătuiesc religia creștină, asupra acelor probleme, care interesează așezământul bisericesc și întregul mers al vieții spirituale a moldovenimii noastre basarabene” [4].

Luminătorul devine o publicație foarte clar situată în peisajul cultural-spiritual al Basarabiei din primele decenii ale sec. XX. Deși, inițial, în 1908, revista este acceptată de către instanțele superioare ca instrument docil de propagare a religiei și de educare a enoriașilor basarabeni în stilul publicațiilor bisericești rusești, cu timpul, grație eforturilor conjugate ale celor mai cărturari reprezentanți ai cultului, precum: arhimandritul Gurie, preoții Constantin Popovici, Mihail Ciachir, preotul și profesorul Grigore Constantinescu, conținutul ei este modificat, devenind către anii 1916-1917 o publicație clericală militantă, cu un pronunțat caracter iluminist-culturalizator, care abordează și probleme majore legate de evenimentele Primului Război Mondial, de fraternizarea ostașilor basarabeni cu cei regăteni și transilvăneni pe frontul comun al Armatei Ruse și Armatei Române. Încadrarea pleneră a publicației în reflectarea evenimentelor anului 1917 a determinat orientarea nu doar a revistei, dar și a clerului basarabean, spre orizonturile vieții naționale. *Luminătorul „...îmbrățișează de la o vreme încoace toate chestiunile naționale. Îți saltă inima să vezi cum această foaie, care nu scria decît despre trebi religioase, dă pagini din istoria neamului, trezind în preoți un suflu nou și dorul de muncă pentru luminarea satelor prin cultura românească” [5].*

Luminătorul este cea de-a doua publicație religioasă din Basarabia după

Monitorul Eparhiei Chișinău, care a scos la iveală documente vechi de istorie și arheologie și acte care se refereau la evoluția bisericească a Moldovei de ambele părți ale Prutului. Contribuția esențială în acest sens revine Societății bisericești de istorie și arheologie, de sub președinția ieromonahului Gurie, organizație ghidată de marea tentație a restabilirii și teaurizării valorilor creștine. *„Cu altă ocazie am avut puțința să constat că revista „Luminătorul” a contribuit prin scrierile ei, în special prin unele articole, care priveau istoria bisericească a românilor, la trezirea conștiinței naționale, cu toate că în manifestările ei naționale ea a fost foarte prudentă”,* menționa Ștefan Ciobanu [6]. Drept confirmare a opiniei enunțate de Ștefan Ciobanu servesc materialele publicate în revistă pe parcursul a câteva decenii, mai ales cele aliniate obiectivului prioritar enunțat în platforma revistei la 1908: *„Răspîndirea în norodul moldovenesc a documentelor, hrisoavelor, atingătoare de istoria vieții obștești din eparhia Chișinăului”.* Acest obiectiv a fost unul dintre cele mai importante pentru revista și după 1918, mai exact, pentru întreaga perioadă de apariție – 1908-1944.

Publicația a fost cea care a oferit pe parcursul anilor posibilitatea exercițiului publicistic în limba maternă pentru talentele locale. Clerici cărturari, dar care aveau studii doar în școlile rusești, încercau să ofere cititorilor basarabeni mostre de limbă română literară. *Luminătorul* a constituit o adevărată școală și pentru preotul poet Alexe Mateevici. Începînd cu anul 1910, Alexe Mateevici devine un colaborator constant al revistei pînă în anul 1917, anul trecerii sale subite din viață. În afară de traduceri din proza rusă, de nuvele, învățăături, scrieri morale, în care se condamnau neajunsurile și viciile vieții cotidiene, A. Mate-

evici, pe atunci student al Academiei Duhovnicești din Kiev, a publicat și un șir de articole cu caracter științific. În anii 1911-1913, Mateevici este de o creativitate uimitoare – sînt numere de revistă, unde mai bine de jumătate din spațiul părții neoficiale este acoperit de el. Astfel, în primul număr din anul 1911, Alexe Mateevici publică trei articole: *Anul Nou*, *Spre ceruri*, *Pietrele*. Cel mai semnificativ a fost articolul *Cînd și cum s-au încreștinat moldovenii*, tipărit în 1912 și în care autorul analizează mai multe ipoteze cu privire la încreștinarea românilor. După o incursiune în istoria credinței vechilor daci, autorul ajunge la concluzia că religia creștină s-a răspîndit la noi în veacul al II-lea prin coloniști aduși din diferite părți ale Imperiului Roman [7]. Tot în anul 1912, în afară de valorosul articol menționat mai sus, Mateevici publică alte două articole cu caracter științific: *Tipăriturile noastre bisericesti și Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni* [8]. Scriitorul este prezent în paginile revistei și cu un număr impunător de poezii traduse din scriitori ruși (A. Pușkin, M. Lermontov, K. Batiușkov, A. Kolțov, V. Briusov, F. Tiutcev), dar și originale – toate, bineînțeles, pătrunse de spiritul moral-creștin și general uman.

În chestiunea națională, pînă la anul 1917, după cum s-a remarcat și mai sus, revista a fost foarte prudentă. Totuși, se strecoară cîte o notă aluzivă, care indică asupra opțiunii pentru introducerea limbii române în școală și biserică. Astfel, în numărul 3 din 1908 este scris: „*Noi am găsit de cuviință ca și în Basarabia, între moldoveni, școlile începătoare să fie puse astfel ca să se înceapă învățatura buchiilor și a cetirii în moldoveneste, trecînd după aceea la învățatura în rusește*” [9].

Revista *Luminătorul*, prin însăși lansarea și menținerea sa vreme îndelungată, a îndeplinit o misiune însemnată

de consolidare confesională și cultural-națională. „*Apariția revistei bisericesti „Luminătorul” în timpurile stăpînirii rusești asupra Basarabiei prezintă unul din cele mai importante fenomene în viața poporului românesc din Basarabia. Este de admirat exactitatea cu care apare această revistă, persistența cu care înfruntă vremurile și împrejurările*” [10]. Relativa destindere a regimului de supraveghere și cenzură țaristă la 1916, odată cu intrarea României în război de partea Antantei, a permis și modificarea viziunii revistei asupra evenimentelor. Problemele de importanță vitală pentru basarabeni – participarea la război, situația pe front, aprovizionarea armatei, exportul de cereale etc. sînt abordate cu mai multă îndrăzneală.

În anul 1917 *Luminătorul* își modifică esențial platforma printr-o reorientare radicală a mesajului, devenind tribuna revoluționară a clerului basarabean. Revendicarea drepturilor naționale constituie laitmotivul publicației. Apelul *Către cliroșenii Basarabiei*, publicat în luna mai, atenționează slujitorii Bisericii asupra schimbărilor mult așteptate de popor: „...noi toți trebuie să primim (sic) parte la zidirea vieții bisericesti din nou” [11]. Întrucît pătura preoțimii era dublu legată de „mulțime” – în primul rînd, în virtutea misiunii și harului duhovnicesc, în al doilea rînd, prin rădăcinile genealogice (preoții, mai toți, proveneau din țărani sau din păturile mijlocii), implicarea pleneră în tumultul evenimentelor era iminentă. Această implicare era înțeleasă de revistă ca o acțiune de însumare și fortificare a întregului potențial creator al slujitorilor Bisericii Ortodoxe, ca o amplă lărgire de orizont în promovarea obiectivelor naționale. „*Noi toți trebuie să ne lămurim și să ne punem la cale în ce fel să ne alcătuim din nou lucrurile bisericesti potrivit cu interesurile mol-*

dovenești (s. n.), ca să ajungă și biserica noastră și deșteptarea moldovenilor la o stare frumoasă și înfloritoare..." [12]. Unitatea de interese ale diferitelor categorii sociale o conferea la acel moment speranța repunerii în drepturi a limbii materne, problema-cheie a tuturor demersurilor anterioare ale publicațiilor naționale. Așadar, "...trebuie să ținem minte că de acum **interesele duhovnicești ale moldovenilor pot să fie îndesulate numai pe limba moldovenească** (s. n.) și pe această limbă trebuie să fie lăsată lor acea hrană duhovnicească de care au ei nevoie. Așijderea pe limba moldovenească, limba curată de țară, trebuie să fie dezvălitate cererile și dorințele creștinilor moldoveni" [13]. Pentru reprezentanții clerului un alt obiectiv comun era autonomia Bisericii basarabene, pentru care au optat chiar la primele întruniri din anul 1917.

În așa mod clerul devine una „dintre cele cinci forțe motrice ale mișcării de emancipare națională” [14], iar publicația de căpetenie a preoșimii basarabene – *Luminătorul*, aproape în fiecare număr proiectează în prim-plan multiple aspecte ale acestei perioade „fierbinți” din viața Basarabiei. „Revista „Luminătorul” insera știri esențiale despre mișcarea națională și organizarea activității politice în Basarabia și Transnistria” [15]. Au fost publicate rezoluțiile congreselor ostașilor, învățătorilor, bineînțeles, oferindu-se spațiu vast congresului clericilor, care și-a ținut ședințele în Sala Eparhială între 19-24 aprilie 1917. Printre primele, publicația clerului basarabean pledează pentru autonomie, anunță cititorii despre înființarea Partidului Național Moldovenesc, susține ideea creării „Sfatului Țării”, publică viguroasa chemare a arhimandritului Gurie către preoțime și către locuitorii Basarabiei [16].

În concluzie, amintim că în faza inițială *Luminătorul* era o revistă de popularizare a învățăturilor creștine cu un pronunțat caracter culturalizator, menținut pînă în iunie 1918, luna cînd și-a întrerupt apariția. După o pauză de aproximativ jumătate de an, la 15 ianuarie 1919, revista reappare cu același nume, în aceeași formulă grafică, dar cu esențiale modificări de conținut și structură.

Mai menționăm, în final, că după aproape o jumătate de secol de ateism agresiv, promovat de ocupanții sovietici, *Luminătorul* a fost revigorat în 1990 prin silința protoiereului dr. Petru Buburuz, continuînd să fie editată și în prezent.

Note

1. O veste bună pentru moldoveni // Moldovanul. – 1908. – Nr. 39.
2. Tudor Gheorghe, Tudor Nadejda, Dănilă Sava ș.a. Date preluate din articolul lui Ștefan Ciobanu „Cum se oglindește viața Românilor basarabeni în revista „Luminătorul”// Viața Basarabiei. – 1933. – Nr. 73.
3. Halippa Pantelimon. Cu prilejul jubileului de 25 de ani al „Luminătorului”// Viața Basarabiei. – 1933. – Nr. 68.
4. Ibidem.
5. Ardealul. – 1918. – 4 ianuarie.
6. Ciobanu Ștefan. *Cultura românească în Basarabia sub stăpînirea rusă*. – Chișinău, 1923. – p. 302.
7. Mateevici Alexe. *Cum s-au încreștinat moldovenii*// *Luminătorul*. – 1912. – Nr. 5-8.
8. *Luminătorul*. – 1912. – Nr. 6-9.
9. *Luminătorul*. – 1912. – Nr. 8-11.
10. *Luminătorul*. – 1908. – Nr. 3. – P. 78.
11. Ciobanu Ștefan. *Cum se oglindește viața Românilor basarabeni în revista „Luminătorul”//Viața Basarabiei*. – 1933. – Nr. 73.
12. *Luminătorul*. – 1917. – Nr. 5. – P. 6-7.
13. Ibidem.
14. Moraru Anton. *Istoria Românilor. Basarabia și Transnistria. 1812-1993*. – Chișinău, 1995. – P. 145.
15. Ibidem.
16. *Luminătorul*. – 1917. – Nr.11. – P. 61-63.

„ÎN LUME-ATÎT DE SINGUR ȘI-ATÎTA DE STREIN...”

Veronica FURTUNĂ,
cl. a XII-a „A”,

Liceul „Petru Zadnipru”, Chișinău

Nu pot spune cu siguranță despre toți colegii mei de liceu, însă cred că pentru majoritatea dintre ei Eminescu este, ca și pentru mine, cel mai scump, cel mai iubit poet. Căci

cum poate fi considerat altfel un scriitor a cărui operă te atrage mereu ca un magnet, și fiecă poezie a lui, ori de câte ori ai citi-o, de fiecă dată îți provoacă o mare satisfacție sufletească?

Știi bine că nu sunt unica îndrăgostită de creația celui care este cu adevărat o ilustrare a sufletului românesc din epoca romantismului târziu, întruchiparea omului de geniu cu o soartă tragică. Eminescu are acum milioane de admiratori nu numai în patria sa, dar în toată lumea. Acești admiratori sunt și prietenii lui. Și atunci, îți vine greu să crezi că Luceafărul, în timpul scurtei sale vieți, atunci când strălucea, suferea de singurătate !...

Soarta lui Eminescu, reflectată minunat în creația sa literară, este cu adevărat impresionantă prin intensitatea trăirilor și prin prezentarea sentimentului de dragoste drept unul esențial. Această iubire mistuitoare îl ridică la înălțimi uimitoare, dar de cele mai multe ori îl și aruncă, cu o viteză extraordinară, în cele mai întunecate adâncuri, care i-au transformat viața

într-o lipsă continuă de înțelegere din partea persoanei iubite. Poetul consideră că dragostea este un element absolut necesar pentru fericire. Însă fericirea a fost pentru el ceva de neatins, ceva ireal pentru geniul eminescian. Chinurile iubirii, de cele mai multe ori provocate de singurătate, se întrevăd în zeci de poezii eminesciene.

Lirica de dragoste eminesciană se constituie din niște emoționante relatări, dintr-un serial de destăinuirii ale unui suflet chinuit și singuratic. Poeziile *S-a dus amorul...*, *Pe lângă plopii fără soț*, *Singurătate*, *Departa sînt de tine* ș.a. ilustrează perfect această condiție, acest element esențial al vieții și creației lui Mihai Eminescu.

Marii criticii literari, precum G. Călinescu, Tudor Vianu, Mihai Cimpoi și alții atestă prezența în creația lirică eminesciană a unor motive fundamentale, precum cel al iubirii, al naturii reprezentată prin codri, lacuri, floarea albastră etc., motivul visului, motivul femeii cu chip de înger. Și toate motivele acestea se intercalează, conducând, în ultimă instanță, la elucidarea unei teme esențiale, și anume tema singurătății. Chemarea inocentă a femeii iubite la umbra copacilor din codru sau evocarea amintirilor legate de clipele frumoase petrecute în doi, melancolia apăsătoare conturează imaginea eului liric, unde singurătatea este, de fapt, singura amică a poetului. Tristețea și melancolia sunt prezente și în poezia *Singurătate* - operă de referință atunci

cînd se analizează creația eminesciană, deoarece ilustrează perfect o ipostază și o percepție tipică a protagonistului, iar acesta de obicei se identifică întru totul cu poetul. Este deosebit de impresionantă imaginea protagonistului - singur la o masă de brad, într-o cameră întunecată, cu perdelele trase, unde focul abia pîlpîie, iar amintirile, nostalgiile, melancolia îi bîntuie sufletul. Sunt amintiri și nostalgii despre femeia iubită, această „icoană de lumină”, cum îi spune poetul, despre clipele minunate petrecute împreună, dar care nu se vor mai repeta. Întîlnim aici o metaforă minunată, prin care femeia este egalată cu sursa unică de lumină și unica sursă de fericire. Epitete ca „dulci iluzii”, „duioase povești”, „trist amor” ilustrează natura romantică, deosebit de sensibilă a geniului liricii românești.

Acest suflet nemîngîiat s-a transformat într-un Luceafăr ce luminează în fiecare seară locurile în care și-a petrecut acele puține clipe de fericire omenească. Un om atît de singur și atît de străin, după cum scria despre sine Eminescu, a fost totuși o ființă incredibil de consistentă și născătoare de dragoste, în care

prevala puterea spiritului, exprimată foarte convingător prin măiestria cuvîntului, a versului, a gîndului eminescian.

Încă în timpul vieții sale, criticii literari au apreciat mult opera lui Eminescu și au catalogat-o drept una genială. Meritele poetului sunt deosebit de mari și consistente, deoarece el a dăruit poporului român, iar apoi – și altor popoare, un adevărat tezaur literar, din care se îmbogățesc sufletele oamenilor. Talentul fără de seamă al lui Eminescu a fost un model de invidiat pentru mulți. Însă nu mai puțini au văzut în acest talent o stea călăuzitoare. Și astfel au putut crea noi opere poetice sau în proză, scrieri dramatice, eseuri care au devenit mîndria noastră. Tezaurul pe care ni l-a lăsat ca moștenire Mihai Eminescu va rămîne veșnic viu și mereu va ilustra soarta sufletului îndrăgostit de frumos, în ciuda singurătății și a iubirii neîmpărtășite, în ciuda mizeriilor prin care a trecut. Recunoașterea și dragostea urmașilor este cea mai bună răsplată pentru puținele clipe de fericire omenească de care a avut parte cel mai mare poet al românilor și cel mai drag scriitor al meu.

LA CUMPĂNA DORULUI

Vasile CRUDU,
cl. a XII, Liceul „Mihail Sadoveanu” din Călărași

Oricine călătorește în spațiul românesc și aduce vorba despre casă, acela va pronunța obligatoriu și cuvîntul **dor**. Și atunci, în fața ochilor, îi vor apărea chipurile dragi ale părinților, surorilor, fraților, dar i se va arăta și imaginea cu o **cumpănă**, de la fîntîna din fața casei părintești.

Fără să ne dăm seama uneori, aceste două noțiuni-simboluri sunt mereu în gîndul nostru. *Dorul* și *cumpăna* sunt două simboluri ce s-au constituit din forța, din istoria, din existența însăși a poporului nostru, pentru a cristaliza într-o expresie tensiuni sufletești complexe, carac-

teristice pentru niște oameni cu o trăire intensă a sentimentelor, dar care știu și măsura lucrurilor, prețul faptelor, necesitatea și valoarea jertfirii, atunci când e nevoie de aceasta.

Constantin Noica, în eseu *Introduce-re la dor*, prezintă o explicație filozofică a cuvântului dor. Marele gânditor român afirmă că: „Prin formația sa, *dor* are în el ceva de prototip: este o alcătuire nealcatuită, un întreg fără părți, ca multe alte cuvinte românești cu înțeles adânc de specific”.

Criticul literar acad. Mihai Cimpoi, în eseu *Cumpăna, simbol al centrării*, definește cuvântul *cumpăna* astfel: „Fiind o urmașă directă a balanței romane și amintindu-ne și de o însușire de căpetenie a spiritului românesc - cumpănirea - ea este, firește, o cumpăna ontologică. O asemenea semnificație existențială complexă o sugerează și proverbul românesc de o surprinzătoare adâncime filozofică: „Lumea e o fîntînă cu două ciuturi: când se urcă cea plină, se coboară cea deșartă”.

Avînd aceste două definiții ca reper, voi încerca să vorbesc despre felul cum sunt percepute la noi *dorul* și *cumpăna*, ca două simboluri caracteristice pentru poporul român.

Și *cumpăna*, și *dorul* au la bază sau în miezul lor niște semnificații (înțelesuri, subtexte) care se află în opoziție. *Cumpăna*: pamînt și cer, contingent și transcendent, înălțare și coborîre. *Cumpăna* fîntînii centreează, axează orizontul mirotic atins de aerul fatalității existențiale, care este, după Lucian Blaga, spațiul mat al ființei românești, „înalt și indefinit ondulat”. *Dorul* este căutare și negăsire, un întreg fără părți, o contopire și nu o compunere, el este plăcere și durere.

Privit din perspectivă istorică, sufletul poporului român poate fi comparat cu o cumpăna de pe cîmpiile noastre, expusă

celor patru vînturi ale lumii și destinului. Nu numai cuvîntul *dor*, și alte cuvinte din vocabularul limbii române au în sensul lor ascuns dragostea amestecată cu durerea. De asemenea, multe cuvinte românești conțin semnificația de *cumpăna-cumpătare-măsură*. Nu este întîmplător faptul că mulți filozofi din trecut considerau că sufletul unui popor se vede cel mai bine în limba pe care o vorbește, în sensurile pe care le dau oamenii cuvintelor folosite. Sufletul nostru este de neconceput fără *dor* și fără *cumpăna*.

Pregătindu-mă să scriu acest eseu, am căutat texte, fraze, gînduri în care să apară aceste două noțiuni. Este foarte mare numărul de poezii și cîntece populare în care figurează *dorul*. Nu mai puține sunt și operele scriitorilor clasici și contemporani în care se întîlnește cuvîntul *dor*. *Mai am un singur dor...* – scria Mihai Eminescu în una din poeziile care au încheiat ciclul scrisurii sale, dar și al vieții sale de geniu poetic. *Mi-e dor!*... – interpretează cu mult talent soliștii din Catharsis, un foarte bun grup de muzică ușoară modernă. Mi s-a părut foarte interesant comentariul lui Emil Cioran referitor la această temă: „*Dorul exprimă un raport negativ cu lumea. Este în dorul nostru atîta risipire lîncedă în lume, atîta renunțare în fața timpului și a spațiului și atîta prizonierat în adîncurile inimii... De ce ne e dor? Întrebați pe orice român și nu vă va da o lămurire asupra acestui infinit al sufletului*”. Astfel, am putea spune, că fiecare dintre noi se află la o cumpăna a *dorului*: ne lăsăm atrași de *dor* și, în același timp, parcă ne temem de el, sau stăm la îndoială (*stăm la cumpăna*, cum se zice în popor) – face oare să ne trecem viața - numai cu *dorul* ?

Dacă aș fi întrebat cum percep eu personal, mai concret, aceste noțiuni, aș spune în primul rînd că pentru noi este de o importanță deosebită *dorul de casă*,

de vatra părintească, strămoșească. În ultimul timp, tot mai mulți basarabeni sunt nevoiți să-și părăsească baștina, plecând în diferite țări ca să muncească pentru a putea trăi ca lumea. Printre cei plecați sunt și rude de ale mele, sunt părinții unor colegi și prieteni. Toți cei plecați suferă cel mai mult de dorul de casă, de cei pe care i-au lăsat aici. Nu știu care poate fi soarta mea în continuare, dar de pe acum îmi dau seama că nu aș putea pleca departe de părinți, de frați, de neamuri. Nu știu ce aș face în sînul altui popor, unde să nu aud limba mamei, vorba românească, să fiu lipsit de posibilitatea de a asculta minunata noastră muzică populară sau ușoară. Deși trăiesc la oraș, mă simt atras de satele noastre. În primul rînd, de Scorțeni, satul bunicilor mei, unde merg adeseori în timpul vacanțelor. Bunicul meu, Artim Cibotaru, este un om foarte bun și înțelept. Deci, bunelul meu este și un foarte bun exemplu de cumpănă românească. La fel, mi se face dor, vreau să revăd anumite locuri pe unde am fost în tabere de odihnă sau pur și

simplic în călătorii: la Cricova, unde este o minunată tabără numită *Romanița*, la Orheiul Vechi, la Soroca, la cetate, sau la mănăstirile de la Saharna și Țipova.

Și îmi mai vine dorul de unele cărți, de anumiți scriitori și de operele lor. Îmi plac poeziile lui Eminescu, Alecsandri, Minulescu, Goga, Arghezi, Stănescu, Grigore Vieru, Arcadie Suceveanu, Vasile Romanciuc, dar mai mult îmi place proza. Am citit fascinat nuvela *Sărmanul Dionis* și romanul *Geniu pustiu*. Romanele lui Mihail Sadoveanu mi-au completat cunoștințele de istorie. De asemenea, și romanele lui Liviu Rebreanu, care m-au impresionat prin niște personaje cu caractere deosebit de puternice. Dintre prozatorii basarabeni mi se par foarte interesanți Ion Druță și Ion Iachim. Scrierile autorilor enumerați și ale altora de care nu am amintit aici, într-un fel sau altul, au numeroase tangențe cu noțiunile puse în discuție: *dor* și *cumpănă*. Astfel ajungem din nou la concluzia că aceste cuvinte sunt niște simboluri, niște elemente de bază ale existenței noastre.

„UN PRIETEN APROPIAT... CARE ÎNCEARCĂ SĂ MĂ ÎNȚELEAGĂ: POEZIA”

Este, probabil, destul de problematic să te gîndești și la poezie cînd abia termini o sesiune și bate la geam alta, iar tu trebuie să ții drept stindardul de cel mai bun student la specialitatea aleasă și unul din primii trei studenți, cei mai buni ai universității... Cînd stai la un cămin aglomerat, cu zgomotele și năzbîțiile inerente vieții studențești, cu o bursă lunară de 300 hrivne (vreo 60 de dolari SUA), din care abia de poți „rupe” ceva pentru o discotecă, pentru internet sau pentru o carte nouă, un ziar sau o revistă în limba maternă.

Pe de altă parte însă, dacă locuiești într-un oraș care te predispune la reverii chiar și prin felul cum a fost zidit, amenajat... Un oraș din care „a erupt” prima dată lava aceluia vulcan poetic pe nume Eminescu – doar tocmai de la Cernăuți a trimis la revista *Familia*, a lui Iosif Vulcan, la Pesta, în 1866, liceanul Mihai, primele sale încercări literare. Și dacă mai ești originar din preajma Herței, de la baștina a cel puțin două nume sonore – fiecare în felul său – ale poeziei românești și europene, Gheorghe Asachi și B. Fundoianu, cunoscut mai mult ca Benjamin Fondane.

Acesta ar fi fundalul – dedublat, controversat, ambiguu -, pe care se ridică spre poezie **Grigore (Grieg) Gherman**, student în anul III, la filologia română, din cadrul vechii și faimoasei cândva Universității de la Cernăuți. Scrie versuri de vreo patru ani, așadar, încă din anii de liceu. De la un debut timid în *Gazeta de Herța*, a ajuns să publice poezii și în reviste solide ca *Septentrion literar* din Cernăuți, *Glasul Bucovinei*, *Crai nou* și *Țara fagilor* de la Suceava sau *Curierul Gintei Latine* din Iași. Deși fidel poeziei, scrie și articole pe teme culturale, pe care le publică în periodicele românești de la Cernăuți: *Zorile Bucovinei*, *Libertatea cuvîntului*, *Concordia* etc. A realizat pentru ziare cernăuțene și niște memorabile interviuri – de ex., cu Irina Loghin sau cu Sofia Vicoveanca.

Mi se pare nepotrivit, dacă nu stupid, să întreb pe un om care scrie versuri – fie el un începător, fie un autor consacrat - de ce și cum le plăsmuiește. Nu i-am pus nici eu, lui Grieg Gherman, asemenea întrebări, pe cât de simple, poate chiar firești, pe atât de grele, „de baraj” chiar. Cu atât mai curios, e că „mi s-a mărturisit” chiar el, pe această temă, în zgîrcitele-i mesaje care vin pe calea internetului, de la Cernăuți: „*Scriu cum pot și cum simt*” [...]; „*Versurile mele, sunt așa cum sunt: mai slabe, mai reușite sau nu mai știu cum. Contează însă că scriu și mă simt bine, pentru că poezia este un prieten apropiat al meu, căruia îi pot spune toate și el, adică poezia, încearcă să mă înțeleagă*”. Pînă se va găsi un critic literar vrednic să dea versurilor lui Grieg Gherman o notă pe potriva emoțiilor și eforturilor ce-l definesc, aceste confesiuni ale sale rămîn cea mai bună caracterizare.

...După Eminescu, pînă la ocupația sovietică din iunie 1940, în urbea principală a Nordului Bucovinei au dat în floare, luxuriant, cele mai impresionante manifestări ale poeziei, prozei, publicistici,

muzicii, artelor plastice românești... Și, cu toate că în fața tancurilor rusești vocea muzelor române a slăbit, mult – numeroși oameni de litere, de artă, de cultură s-au refugiat la București, ori, mai târziu, „au emigrat” la Chișinău - la Cernăuți nici pe o clipă nu au muțit poezii, nici artiștii, de expresie românească. Ne-o dovedește și Grieg Gherman, ale cărui versuri le găzduim în premieră aici, în spațiul presei basarabene, și pe care vă îndemnăm să le citiți, poate chiar să le ascultați.

(VI. P.)

Grigore GHERMAN

reîntoarcere după refugiu

mă părăsesc, adică părăsesc un fel de eu
hărăzit să își poarte crucea

ies înafară pentru dragoste și ură,
să îmi rup aripile, să miros iarba îngerilor,
să duc clipele jertfă lui nimic

mă frîng din sentimente să îngân iluzii
reale, necântate în „Drumurile noastre”

refugiez din oasele sortii să visez
altă soartă din umbre de versuri
neînșirate prin cartiere, necitite pe străzi
dinafară – spații benefice, dar fug
de ele ca demonii de lumină și
mă logodesc cu aceleași ispite

mă reîntorc ca de mii de ori în aceeași
solitudine, în aceeași veselie
din lumea paradiziacă și infernală

fug înapoi înspre metafore necercetate
și epitete de toate culorile
pe care le uită
în fiecare dimineață o pasăre în
Codrii Cosminului

umbre cu iluzii

atâți nefericiți – în lumea albă –
un spectacol al existenței
și numai noi – două pete de destin
trăim cu iluzia dragostei,
această iluzie ne schimbă,
ne face fericiți

în spațiu și timp
existăm numai noi –
două umbre care spun zilnic:
eu te iubesc!
parcă nimeni
nu a mai iubit vreodată

atâți nefericiți – în univers –
o dramă, o poveste, un cântec –
și numai noi – un suflet cu patru ochi,

visăm atingerea înălțimii,
cumpărăm aripi cu prețul
ispitei

mai pot iubi

încă mai simt durerea
și cunosc pe de rost bucuria
ca pe o poezie,
ca pe o rugăciune,
încă mai simt

cânt din nou
cânt pentru tine
și mă înnobilează liniștea
reflectată de seninul cerului
din ochii scumpi

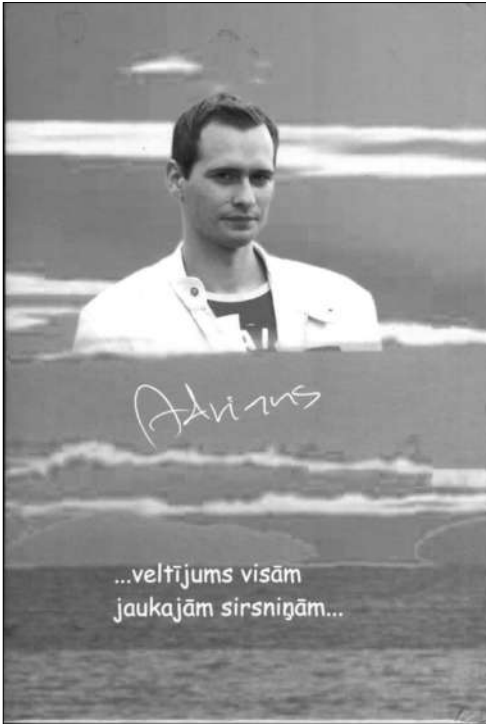
puțin contează că
lângă monumentul de granit
cad frunze în calendar
că în infern sau în rai
nu ne vom întâlni

mai pot iubi
îmi scot masca gust amăruit
dulcele și pipăi răni
(dragostea nu obosește)
azi

IMPACTUL BENEFIC AL SIMBIOZELOR SAU ADRIAN, CREATORUL POLIFONIC

După cum îl trădează într-o cîntă și
numele, **Adrian Briedis-Macovei** este o
simbioză norocoasă dintre Leons Briedis
- renumit poet, eseist, filozof leton, un
mare traducător al literaturii române în
Letonia, și Maria Macovei-Briede - poetă,
eseistă și traducătoare, româncă născu-
tă în Siberia, în familia unor gospodari
deportați dintr-o comună din sudul Bas-
sarıbiei. Leons a făcut studii universitare
la Riga (filologia romanică) și la Chișinău
(spaniola și româna); Maria – a făcut

școala rusă undeva la granița ruso-mon-
golă, apoi filologia română la Chișinău.
Aici, în inima Basarabiei s-au cunoscut,
s-au îndrăgostit și au decis să fie împrе-
ună, dar ceva mai departe de spațiul mi-
oritic. Stabiliți în capitala letonă, într-o
garsonieră din Riga Veche (*Vecrīga*), au
început a depăna soarta unui neobișnu-
it cuplu de intelectuali aserviți de bună
voie, ba chiar cu maximă pasiune, și în
egală măsură, literaturilor și culturii leto-
ne, dar și celor române, apoi și altor spiri-

tualități îngemănate, cu stigmatul Gintei Latine. Privind acum în urmă – deja de la geamurile apartamentului-biblioteca de pe „malul celălalt al Daugavei” (adică, din Orașul Nou – *Jauna Rīga*), Leons numără circa 40 de cărți de autor (poezii, proză, eseuri) și ceva mai multe volume traduse, preponderent din română, apoi și din alte limbi neolatine, din unele idiomuri germanice; din graiuri exotice cum ar fi albaneza ori swahili, limba oficială și de cultură a zece mari state africane. Maria a adoptat ipostaza de poetă și este bilingvă: scrie și în română (prima carte de versuri i-a fost prefațată de Ana Blandiana), și în letonă. Aceasta, pe lângă activitatea de tălmăcitoare din letonă în română și viceversa, pe lângă rolul de profesoară „neoficială”, „benevolă”, „voluntară” de română în spațiul baltic.

Dînd Cezarului ce-i a Cezarului, mai simplu spus: apreciind la cota maximă contribuțiile literare, cărturărești ale lui

Leons și ale Mariei, îndrăznesc să afirm că cea mai de seamă împlinire a lor este, totuși, creșterea celor doi fii, Cornel și Adrian (în scrierea letonă – Korneliuss și Adrians). „Badea”, Cornel, e acum un apreciat designer; nu exclud să aibă și alte talente artistice, pe care le vădea încă în copilărie și adolescență; pur și simplu nu am putut să-i urmăresc evoluția din ultimul timp.

Adrian a preluat, cu certitudine, de la părinți talentul, dar și pasiunea nemărginită pentru poezie, pentru estetică, pentru filozofie și pentru limbi. A preluat și numele amîndurora: deși semnează, de obicei, pur și simplu Adrian, în ambianțe mai oficiale este, totuși, Adrian Briedis-Macovei; conform ortografiei letone: Adrians Briedis-Makovejs. (În trecut fie spus, în traducere din letonă numele Briedis înseamnă **Cerb**; Macovei, reamintim, era numele pe care-l purtau cei șapte frați, fii de preoți iudei, sacrificaliți și canonizați, mai tîrziu incluși și în calendarul creștin ca *Cei Șapte Mari Mucenici Macabei*, de *Ziua Macoveilor* sau la *Macovei*, *cap de post* – la 14 august).

Născut în luna lui Mărțișor, 1982, Adrian face studii la Universitatea Letoniei, din Riga, apoi la Academia de cultură și civilizații străine, cu specializarea *civilizațiile hispanofone* (spaniolă, ca atare, și latino-americane) – există și o asemenea instituție în Letonia, una din cele trei țări baltice (alături de Lituania și Estonia), trei Doamne și toate trei civilizații și cu adevărat libere, după 1991. Este redactor al revistei „familiale” *Kentaurs*, o excepțională publicație de literatură și cultură universală; asociat al editurii *Minerva*, și aceasta o inițiativă a familiei Briede-Macovei, dar cu rezonanțe bine deslușite în viața spirituală a Letoniei, ba chiar și dincolo de frontierele acestui stat. Aria de interese, de preocupări intelectuale ale lui Adrian este foarte largă

– de la spațiul baltic pînă la cel latino-american și pînă la vechile civilizații orientale, punînd accentul pe poezie, eseistică, culturologie, filozofie, etnologie etc. A tradus versuri și eseuri din literaturile spaniolă, din cele hispanofone ale Americii de Sud, diferite texte de scriitori englezi, nord-americani, scandinavi, dar și din Rusia, Slovacia, India, China, Japonia... La rîndu-i, poezia lui Adrian a fost transpusă în mai multe limbi; bunăoară, cu totul recent i-au fost tipărite niște poeme în limba japoneză.

Adrian vorbește fluent și scrie în patru limbi: letonă (firește), spaniolă, engleză și rusă. În limba mamei – română, pînă în decembrie 2007 vorbea cu un simpatîc accent spaniol, utilizînd verbele mai ales la infinitiv, iar substantivele – la nominativ, recurgînd, iarăși după model spaniol – la prepoziții și articole. Anul trecut, pe la Crăciun, vizitînd în premieră patria mamei, a intrat în posesia unor manuale de română, și cum Adrian e un om al surprizelor, nu e exclus ca la o nouă vizită în Basarabia să vorbească fără probleme și româna. Tot atunci, primind cadou o *Istorie a românilor* (în rusă, dar una adevărată, nu scrisă de interfronțiști...), Adrian, după cum ne-a mărturisit chiar el, a avut revelația apartenenței (fie și pe jumătate, pe linia mamei) la un popor cu o istorie și o cultură deosebit de originale. Întors acasă, la Riga, s-a apucat să scrie, sincer entuziasmat, o lucrare dramatică al cărei personaj principal este nimeni altul decît... Păcălă! pe care noi, românii, l-am cam dat uitării... Concomitent, acumulează material pentru o piesă de teatru (posibil, și un viitor scenariu de film) prin care dorește să prezinte Occidentului – cel puțin Letoniei – o altă imagine, „veritabilă”, „autentică” a lui Vlad Țepeș, alta decît cea lansată (și în bună parte încetățenită) prin niște iubitori de picanterii, de la Hollywood.

Om de o sensibilitate aparte, de o cultură și o percepere extrem de matură, pentru anii săi, a fenomenelor sociale și estetice, Adrian, cu adevărat, strălucește în materie de filologie, culturologie, filozofie, estetică, semiotică etc. Dar mai e și un intelectual versat în politică și politologie, istorie, etnologie, diverse aspecte – fie intersecții, fie linii paralele, fără șanse de apropiere – între globalism (ca opțiune pan-europeană, pan-occidentală) și iubire de tot ce e leton. Și mai e Adrian Briedis-Macovei un suflet eminent poetic – adevăr pe care l-a pus la judecată, dacă nu la o confirmare publică prin chiar volumul său de debut: *Dzejolji* („Poeme”). – Riga: Ed. Minerva @ Force-E, 2006. – 79 p.

Nu riscăm (încă) să definim în vreun fel, să categorisim cumva lirica lui Adrian, care s-ar înscrie (deja) în antologii ale tinerilor creatori din Apus, dar și din Răsărit. Este o poezie „pur și simplu” modernă, situîndu-se în zona de tranziție a modernismului, poate spre post-modernism, numai că ceva mai altfel decît este perceput acest fenomen de către unii poeți și esești de la Chișinău. S-ar împune o remarcă despre o specie mai aparte pe care o cultivă Adrian. Însuși autorul le numește „miniaturi lirice”; noi le-am numi ceva mai complicat: „o încrucișare între haiku și daina letonă”. Vom preciza, în context, că *daina* letonilor seamănă mai mult din punct de vedere fonetic, vizual, cu *doina* românească - de regulă, dainele (în letonă, la plural, *dainas*) sunt niște catrene foarte sugestive, axate pe toată gama de trăiri umane: înțelepciune, emotivitate, muzicalitate, umor etc. Am ales din creația lui Adrian cîteva poezii, pentru a satisface curiozitatea celor interesați de un triplu fenomen, sau de un fenomen cu trei fațete: literatura unui popor baltic, așa cum sunt letonii; creația unui repre-

zentant al simbiozei genetice și culturale (în cazul dat – un „amestec” letono-român); în fine, poezia tânără, de astăzi, din lume, care, oricât ar părea de greu

credibil, are, totuși, destule tangențe cu frământările, căutările lirice ale unor tineri de la noi.

(VI. P.)

Adrian BRIEDIS-MACOVEI

Miniaturi lirice

(Haiku și daina încrucișate)

Vînd cuvintele
Și le dau pe toate
Pentru o singură tăcere.

Nu cădea te rog în panică
Doar nu te afli
Pe vaporul „Titanic”.

Luna peste lună se așterne
Dar noaptea
Toată ziua trîndăvește.

Buzele tale roșii
Pe care mi le dai atît de generos
Sunt doldora de spini.

În veșminte vesele
Tinerețea trece pe alături
Ah, așteaptă-mă și pe mine.

Viața e un joc
Cînd tocmai îi prinzi gustul
Vine timpul s-o părăsești.

Ce gînduri nebune
Se leagănă în surîsul ei
Ascunzîndu-se în pieptul meu.

Picături de ploaie
Lin și fără zgomot
Îmi udă inconștientul.

Civilizația coboară
Din ce în ce mai jos
Pe culmea munților americani.

Negru și alb se ascund în inima mea
Iar eu mă găsesc între ele
Pe calea de mijloc.

A fi prostănac este ușor
Dar a o face pe prostul
Este o mare înțelepciune.

*Traducere de
Maria BRIEDE-MACOVEI*

**Chipul meu surizător
(Autoportret din cuvinte)**

inima-mi obosită
se zbate de dor
printre nori
pe ceruri purpurii
două steluțe se zbenguie
două luminițe de cleștar
stau de veghe
în așteptarea furtunilor

stau cumiști pînă va apărea el
spiridușul ștrengar din mine -
un pisicuț ce toarce
îngînînd non-stop nestingherit
el Michiduță acesta al meu
scutură discret clopoței inimii mele
pînă îmi răsare surîsul
în gropițele de pe obraji

și eu mă înalț în tonuri catifelate
rup anevoie lanțurile somnului
și pe rugul sufletului
se deschide un nou orizont
invitînd la un nou dans
acolo printre spini și ghimpi

- drumul pînă la floarea mării iubiri
- acolo mă regăsesc
doinind în balansoarul destinului.

(2007)

Odă mamei

(Cea mai scumpă mamă de pe mapamond)

ma-mă,
măicuța mea
cu nume total de femeie
ma-ma mea Ma-ri-a

ma-ma mea
cu nume de Născătoare
tu știi cel mai bine
și eu la fel de bine știu:
sunt capricios
și îndărătnic sunt
însă oricum tu ești
ma-ma mea Ma-ri-a
măicuța mea cu nume de Născătoare
să știi că te iubesc
cu toată patima inimii mele
cu toate furtunile
ce se dezlănțuie
în sufletul meu
ma-mă, scumpă măicuță,

ma-mă,
ma-ma mea Ma-ri-a

măicuța mea
cu nume de Născătoare
deși nu te alint
iar uneori te și necăjesc
tu oricum ești ma-ma mea
cea mai scumpă ma-mă de pe mapamond
și toată patima inimii mele
ție ți-o dăruiesc
ma-ma mea Ma-ri-a

măicuța mea
cu nume total de femeie
ma-mă cu nume de Născătoare
ma-ma mea Ma-ri-a
inima mea
e pentru tine ma-mă

(2006)

*Traducere autorizată din letonă de
Vlad POHILĂ*

SALONUL INTERNAȚIONAL DE CARTE ROMÂNEASCĂ – UNITATE ÎN DIVERSITATE

Iași, ediția a XVI-a

De vorbă cu dna Elena Leonte, directoarea Bibliotecii Județene „Gh. Asachi”, instituție care a găzduit această frumoasă sărbătoare a cărții și autorilor ei

- Dna Elena Leonte, îmi face o deosebită plăcere să continui un ciclu de interviuri despre saloanele de carte de pe un mal și altul ale Prutului. Este o integritate în desfășurarea acestor evenimente cu participare comună...

- O unitate în diversitate, aș spune. Acum 16 ani nu ne-am imaginat că va crește atât de frumos complexul acesta culturologic, pentru că între timp el s-a diversificat așa de bine pe ambele maluri ale Prutului, la Iași, la Chișinău, la Cernăuți, apoi și în Serbia, deși nu s-a numit salon, au fost semințe aruncate și probabil, indiferent cum se va numi în viitor, tot va avea ca scop promovarea culturii românești în comunitățile din alte țări vecine. Vreau să vă spun că de la prima ediție n-am sperat că se va rotunji atât de frumos dorința aceea firească de a vedea și a cunoaște lumea scrisului românesc de pe ambele maluri ale Prutului, de pe altundeva. Noi, cei din țară, majoritatea, nu înțelegem ce înseamnă scrisul de dincolo de granițe: scrisul acela tăinuit, scrisul acela sensibil, rănit de toate influențele sau poate îmbogățit de multe influențe. Am avut marele merit să adunăm la Iași toată suferința scrisului românesc și s-o facem să se etaleze. Știți ce am observat? Oamenii au venit să se destăinuie mult mai adânc, mult mai profund decât acolo, acasă. Aici le face plăcere orice apreciere, complimentele

sunt sincere, frățești, chiar străngerile de mână au o mare importanță. Sunt un fel de încurajări. Mai subliniez încă o dată - aici este locul cel mai nimerit al afirmării scrisului românesc. Oricât ar fi de mare plăcerea să fii apreciat oriunde, totuși, scrisul în limba română este aici, la matcă, aici ai adevărata dimensiune a scrisului tău. Eu îi înțeleg foarte bine pe cei din afară - ei vin cu emoție, vin după ani de încercări grele, de condiții îngrozitoare uneori. Îmi dau seama că acest teren al Salonului este foarte fecund, stimulator, încât cei care pleacă de aici, de la Iași, se simt încurajați să scrie în continuare.

- Programul a fost divers, dar și foarte complex. S-a văzut o adevărată competiție, participanții trebuind să facă față unor acțiuni aproape concomitente.

- Aceasta ni se întâmplă de mai mulți ani pentru a respecta dorințele tuturoara de afirmare. Există și ieșeni care intră în această competiție și este îndreptățită oferta noastră. Anul acesta, după cum ați putut observa, am organizat mai multe mese rotunde și colocvii - patru la număr în două zile. A fost un efort pentru toți participanții. A fost mult teren de comunicare.

- Câți participanți au fost?

- Au fost 76 de persoane care s-au înscris la diverse manifestări: lansări, mese rotunde, colocvii. Unii au venit și au plecat, alții au stat toate trei zile ale Salonului. Iași s-au făcut relații frumoase. Mulți din scriitori au venit cu manuscrise, urmând să fie publicate la edituri

din Iași, Timișoara, Chișinău, Cernăuți ș.a. Contactele acestea mi se par minunate pentru că atât editorii, cât și autorii fac schimb de idei, de experiență privind condițiile grafice etc. și din această diversitate ne putem defini identitatea. Așa diversă și colorată cum este, eu cred că identitatea noastră trebuie încurajată și îndreptată spre Europa ca o valoare care vine din Est. Este lucrul pe care ni-l dorim în următoarea etapă și am observat cu mare bucurie că și Chișinăul prin saloanele sale manifestă aceste tendințe firești de așezare a valorilor pe fondul peisajului editorial din Moldova, care este absolut spectaculos. Am spus-o oriunde am ajuns în țară, în bibliotecile noastre județene, n-am încetat să admir efortul acesta de creștere a fenomenului literar în Republica Moldova și cred că ne putem baza și în continuare pe afirmarea aceasta a valorilor identitare.

- Care a fost noutatea ediției curente?

- Deschiderea către comunicare în organizarea mai multor mese rotunde și colocvii. Oamenii au stat mai pe îndelele de vorbă. Tradițional erau lansări, prezentări într-un maraton continuu. Și la ediția curentă au fost multe lansări, dar într-o paralelă. Deși a fost obositor, nimeni nu se poate plânge că nu a avut posibilitate de afirmare. Salonul a generat în continuare multe idei, urmează ca fiecare în comunitățile din SUA, Canada, Serbia etc. să le materializeze.

- SUA prima oară a fost reprezentată la Salon?

- Da, profesoara Albu este pentru prima oară la Iași, a venit cu rigoare universitară și cu analiza scriitorilor americani. Va scrie în continuare și ne va aduce informația pe care ne-o dorim.

- De acolo vine și revista *Lumină lină*...

- Da, ea este păstorită de preotul Damian, care face multe lucruri frumoase

pentru comunitatea românilor din SUA. Israelul a participat pentru a doua oară cu prezența lui Shaul Carmel, președintele Asociației Scriitorilor de limbă română din această țară. Din Macedonia a venit Vanghea Mihanj-Stery cu limba ei melodică. Este o poetă foarte interesantă, dar are și alte griji, editează antologii de poezie din zona macedoneană. Nimic nu se face fără ideal. Știți ce am mai constatat eu la toți oaspeții noștri? Un idealism pronunțat fără de care nu se poate. Atâta timp cât mai suntem idealști, cât mai credem în valori, cât mai avem emoții, atâta timp va continua și perpetua neamul. Ne propunem și în continuare să ajutăm creatorii - acesta este rolul nostru - al bibliotecarilor, al editorilor, al redactorilor de revistă. Evident că nu toate promisiunile care s-au făcut se vor ține, dar îmi face plăcere să constat că toate fluxurile care s-au afirmat aici pe placa turnantă a Salonului Iași-Chișinău-Cernăuți se vor calma și vor fi supuse analizei. Tot ce am adunat și am făcut până acuma, noi, ca bibliotecari de nădejde, vom ști să asigurăm documentarea. Vom invita persoane care au demers critic foarte percutant să scrie despre ce s-a întâmplat pe triumphiul acesta. Acum, după atâția ani, s-ar cuveni să ne pregătim pentru o altă etapă, visez la aceasta și contez mult pe tânăra generație, care va avea curajul să continue de pe un salt calitativ al acumulărilor noastre.

- Participarea basarabeană a fost cea mai numerică...

- Spre bucuria noastră. Desantul basarabean, așa-i spunem, s-a impus și de această dată. Aveți niște edituri foarte puternice, care editează impecabil și cu talent. Ca fost editor, în calitate de redactor la Editura *Junimea*, timp de 16 ani, mai păstrez în suflet nostalgia editării. Admir stilul editorial din RM, stil care este dat de prezența și valoarea graficienilor

de carte pe care îi aveți. Din păcate, România nu cred că are atât de numeroși și valoroși specialiști în acest domeniu. La noi pe alocuri se mai editează prost, cu imagini amatoriste, de calitatea tipografică nici nu mai vorbesc. Grafica de carte presupune talente.

- Ați putea face și unele nominalizări?

- Cred că e un risc, aș putea să-i uit pe cei care i-am apreciat foarte mult. Așadar, sumar: editurile *Litera Internațional*, *Prut Internațional*, *ARC*, *Știința*, *Gunivas*, *Epigraf*... Sunt edituri și editori atât de serioși, au un program editorial atât de bun, de profund, încât toată lumea poate să învețe din acest spectacol, căci e un adevărat spectacol, după cum am mai menționat.

- Spectacolul cărții...

- Sunt câțiva ani buni de când ei au început să se afirme în deplină măsură. Este extraordinar, pentru că, după cum bine știm, cartea are o evoluție îndelungată și o tradiție a tipăriturii, a editării. Să

faci spectacol din editarea de carte este o mare performanță, pe care noi, pentru că o vedem, este sub ochii noștri, cred că nu o apreciem ca atare.

- Au fost o adevărată performanță și emoționante întâlnirile scriitorilor cu publicul, cel venit la îndemnul sufletului și cel organizat de Dvs.

- Publicul ieșean a fost cel mai avantajat. El a avut parte de toți scriitorii veniți: i-a văzut, „i-a pipăit”, a comunicat cu ei. De la Chișinău a venit un grup reprezentativ de scriitori, ne-a bucurat mult prezența academicianului Mihai Cimpoi, scriitorilor Andrei Vartic, Valeriu Matei, Claudia Partole, Constantin Dragomir, Ianoș Țurcanu, care au desfășurat un minunat spectacol copiilor, de asemenea, ne-a bucurat mult și prezența colegilor noștri: Alexe Rău, directorul Bibliotecii Naționale, Claudia Balaban, directorul Bibliotecii Naționale pentru copii „Ion Creangă”, Eugenia Bejan, vicedirector la aceeași bibliotecă ș.a. Avem în mijlocul nostru contemporani care scriu, con-

temporani de valoare, iar tânăra generație nu-i cunoaște. Eu am scris pe această temă cu ciudă uneori. De fapt, tineretul nu-i cunoaște și din vina noastră, a tuturor, ei se îndreaptă spre „vip”-urile acestea de doi bani. Dați-mi voie să fiu revoltată în continuare.

- Pe Maria Mocanu, care a fost la Salon, o considerați „vip” ?

- Bine, Maria Mocanu este altceva, ea se îndreaptă către tradiție, s-a inclus armonios în partea artistică a Salonului. Noi mai avem pentru publicul ieșean proiectul *Scriitorii în școli*, care a demarat doi ani în urmă. Se bucură de mare succes. Mi-a fost teamă că elevii se vor plictisi. Nu s-a întâmplat. Anul trecut am avut surpriza să avem cerere pentru a continua întâlnirile cu încă o oră. Este un proiect viabil la Iași. În felul acesta oferim elevilor modele. Scriitorii la aceste întâlniri pe viu nu citesc de pe foi, probabil cum se practica înainte de 1989, ci le povestesc despre viața lor, deseori întâmplări nostime din copilărie și adolescență, ceea ce le place foarte mult copiilor. Sigur, interesul de bibliotecar vine până la urmă – îi apropie de lectură, de carte, de scriitori, îi fac să conștientizeze faptul că aceste personalități sunt sau vor fi în manualele școlare.

- Ce evenimente din cadrul Salonului v-au impresionat mai mult?

- Avem publicația Salonului *Breviar* care adună toate impresiile și vreau să vă spun că toate ne sunt dragi. Unele ne dau idei pe viitor. Ne legăm de lucrurile acestea și le socotim ca niște cărămizi puse unei clădiri serioase. O parte din ele încearcă o analiză a fenomenului, o decantare a valorilor, în general, toate ne sunt de mare ajutor. Voi cita: „*Saloanele internaționale de carte, așa cum se prezintă ele în ultimul timp, atât în România cât și la New York, Paris ori Chișinău, au un rol foarte important în acești ani, în care se petrec schimbări foarte importante de*

ordin global, fiind deopotrivă atât arhivari cât și motoare ale acestor fenomene, acționând în mod practic ca niște filtre pe care circulă fluxuri uriașe de informație” (Andrei Vartic, în *Breviar*, 8 octombrie 2007).

- Cu Biblioteca Municipală din Chișinău cum ați putea extinde colaborarea?

- N-am considerat niciodată BM de parte de saloanele de carte, pentru că întotdeauna o parte din activități se desfășoară pe terenul BM a Chișinăului, noi mereu am considerat-o ca a noastră. Vă cunoaștem prin aceste întâlniri și prin participarea BM la sesiunile de comunicări din diverse localități din țară. Ne impresionează activitatea foarte solidă a BM. Vreau să spun că realmente sunt invidioasă pe anumite lucruri pe care Municipala de la Chișinău a reușit să le facă și construiește foarte frumos, așa spune în stil european, o activitate bibliotecară de înaltă ținută. Colegii noștri de la Chișinău sunt foarte buni profesioniști și au performanțe în biblioteci. N-o spun din complezență, spun din ceea ce am văzut. Noi, esticii, avem aceeași problemă - a acumulării de proaste subvenții, a lipsei bugetare atât de cronice. Este o suferință comună pe care cei din Vest nu totdeauna o înțeleg. Dar când te zbați zilnic în aceleași nevoi materiale și greutăți, iar mediul rural, după cum știți, se află în și mai mare suferință. Dacă bibliotecile orașenești se mai plâng de lipsă de achiziții, de informatizare și modernizare scăzute, ei bine, ruralul este într-o stare și mai jalnică, știu că lipsesc, pe alocuri, chiar și opere de căpătâi ale literaturii române, lipsesc dicționarele, cărți pentru copii și adolescenți...

- Ce să mai spunem atunci de situația bibliotecilor din satele Basarabiei?

- Și la bibliotecile satești din Basarabia mă gândeam, pentru că, realmente, știu ce se întâmplă acolo, în concurența acerbă cu internetul, calculatorul, insufi-

ciența mijloacelor financiare în biblioteci se resimte. Vin vremuri grele pentru carte, mai ales, după cum am mai spus, în unitățile sătești. Și copilul de la oraș, și de la sat, va prefera ecranul calculatorului sau televizorul, cu mijloacele lor de tîmpenie, cum ar spune Ion Creangă. Misiunea bibliotecarilor este din ce în ce mai grea.

- Ne-am abătut într-o câțiva de la temă...

- Ne-am abătut spre biblioteci, pentru că este pasiunea noastră, este meseria noastră, este sufletul nostru. Pe tărîmul acesta suferim și ne bucurăm împreună.

- În acest context țin să vă spun că în BM „B.P. Hasdeu”, grație celor nouă filiale de carte românească, a crescut procentul de cărți în limba română.

- Noi toți ne dorim să vorbim o limbă frumoasă, o limbă cultivată, să avem o dezvoltare intelectuală pe măsură, să

acumulăm cunoștințe noi, utile, să fim la curent cu valorile literare din trecut și actuale.

- Vă felicit pentru această nouă realizare a Salonului, urându-vă succese și la edițiile viitoare.

- Vă mulțumesc și cu mare drag ne îndreptăm gândul spre lăcașul BM de la Chișinău, care a împlinit o vîrstă atât de frumoasă pe măsura dezvoltării ei. De la această cifră rotundă cred că BM de acum încolo, în virtutea realizărilor va intra într-o altă fază, net superioară, va fi saltul acela frumos, calitativ, chiar dacă tot bibliotecarii, cu tenacitatea și cuminența lor, vor construi noile etape.

- În final, Doamnă directoare, ar trebui să vorbim despre premii și premianți, dar, cred eu mai bine să anexăm întreaga listă.

- E cel mai bine așa!

Consemnare: Raia ROGAC

PREMIILE SALONULUI INTERNAȚIONAL DE CARTE ROMÂNEASCĂ Ediția a 16-a, IAȘI

- Premiul **Cartea eveniment:**
Brâncuși - sculptor creștin ortodox. Autor **Î.P.S. Daniel**, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei. Iași, Editura *Trinitas*, 2007
- Premiul **Cartea anului 2007:**
Dicționar explicativ ilustrat al limbii române (DEXI), Chișinău: editurile *Gunivas* și *ARC*, 2007
- Premiul **Editura anului 2007**, pentru editura cu cele mai valoroase cărți publicate și cu marketingul cel mai bun:
Prut Internațional, Chișinău
- Premiul **Opera Omnia**, pentru întreaga operă a unui scriitor important participant la Salon
Academicianul **Mihai Cimpoi**
- Premiul de **Excelență**, pentru întreaga activitate a unei personalități participante la Salon:
Shaul Carmel, scriitor, președinte al Asociației Scriitorilor de limbă română din Israel
Pentru editarea cărții beletristice și afirmarea literaturii române contemporane:
- Premiul **Mihai Ursachi** - pentru poezie:
Daniel Corbu pentru volumul *Eonul marelui desant*, Iași: Editura *Princeps Edit*, 2007

- Premiul **Ioan Constantinescu** - pentru critică literară
Svetlana Paleologu Matta, *Eminescu și abisul ontologic*, Timișoara: Editura *Augusta*, 2007
- Premiul **Mihail Sadoveanu** - pentru proză, eseu
Radu Tătărucă, *O afacere în Vest*, Iași: Editura *Timpul*, 2007
- Premiul **Academica**, pentru lucrări de înaltă ținută științifică, universitară:
Ilie Luceac pentru ediția *Discursurile lui Eudoxiu Hurmuzaki în Dieta Bucovinei. (Din viața parlamentară a Bucovinei în cea de-a doua jumătate a secolului XIX-lea)*, ediție bilingvă, București: Editura Institutului Cultural Român, 2007
- Premiul **Petre Andrei**, pentru editarea cărții de științe sociale:
Vasile Tran, *Tratat despre minciună*, București: Editura *Comunicare.Ro*, 2007
- Premiul **Colecție editorială**, pentru cea mai reușită colecție de carte:
Dicționare și enciclopedii pentru copii, colecție a Editurii *Litera Internațional*, Chișinău
- Premiul **Otilia Cazimir**, pentru cea mai frumoasă carte pentru copii:
O furnică în bibliotecă de **Vasile Romanciuc**, Chișinău: Editura *Prut Internațional*, 2007
- Premiul **Relații culturale**, pentru promovarea culturii și literaturii române în lume:
Romeo Săndulescu, Consul General al României la Cernăuți
- Premiul **Grafica de carte**, pentru cea mai reușită carte din punct de vedere al graficii:
Luminița Bordeianu pentru volumul *Mă visez în zodia inorogului* de **Cătălin Bordeianu**, Iași: Editura *Vasiliana*, 2007
- Premiul **Byblos**, pentru cea mai valoroasă publicație despre și din bibliotecă:
Revista **Biblioteca** București
- Premiul **Revista anului**, pentru cea mai valoroasă revistă (grație articolelor publicate în perioada enunțată):
Septentrion literar, Cernăuți; **Viața Basarabiei**, Chișinău
- Premiul **Gh. Asachi**, pentru cei mai prestigioși colaboratori și prieteni ai cărții și ai bibliotecii participanți la Salon:
Pavel Florea – *Lecturi din Convorbiri literare, 1867-1885* Iași: Editura *Universitas XXI*, 2007
- Premiul **Ion Creangă**:
Catinca Agache – *Literatura română în țările vecine 1945-2000*, Iași: Editura *Priniceps Edit*, 2007
- Premiul **Ethos românesc**, pentru contribuții deosebite în culegerea și valorificarea folclorului, în promovarea tradițiilor românești:
Vanghea Mihanj-Stery, Mihaela Albu, Slavco Almăjan, Ion Beldeanu
- Premiul pentru traducere **George Lesnea**, pentru promovarea literaturii române în lume, prin traducerea ei:
Ion Hadârcă pentru traducerea volumului *Demonul meu* de M. Lermontov, traducere din l. rusă, Chișinău: Editura *Prut Internațional*, 2006.

STANDARDELE VALENTINEI TURVINENCO

Mulți, foarte mulți intelectuali basarabeni care s-au format ca atare în anii '70-'80 ai secolului trecut o țin bine minte de la debuturile ei în activitatea bibliotecară... Pentru că, pe atunci, o garanție de a te forma ca intelectual consta și în frecventarea Bibliotecii Republicane „Krupskaia” (Biblioteca Națională „Vasile Alecsandri – Alexe Mateevici” de astăzi), eventual – „Serviciul de literatură în limbi străine”. Iar acel serviciu, pe atunci, pentru numeroși viitori cercetători, jurnaliști, scriitori, traducători, redactori de carte, profesori etc., etc., era *Sala românească*, numită eufemistic, convențional și **Sala de sus**, și tocmai acolo lucra și Valentina Turvinenco.

Era o sala de lectură cu totul specială, din mai multe puncte de vedere. Bunăoară – și acest aspect nu constituia pentru nimeni un secret – , beneficiarii ei erau ținuti la o evidență specială, chiar dacă împrumutau și o singură carte românească

pe an. Mie unui îmi plăcea să frecventez „Sala de sus”, alias „Sala românească” și pentru o anumită intimitate caracteristică numai ei: avea un public cititor mai sobru, poate mai civilizată și doar în anumite zile (sîmbăta, duminica), și la anumite ore (dimineața, în faptul zilei) era aglomerată; seara, la ora 22 fără un sfert, părăseau biblioteca persoane numărate. Și mai erau acolo – se pare că mai și sunt – două portrete de scriitori, lucrate cam primitiv, în maniera „realismului socialist”, și totuși, „tutelare”. Pe unul era înfățișat William Shakespeare, pe altul – incredibil, dar adevărat – Mihail Sadoveanu. (Se făcea simțită lipsa figurativă a lui Johann Wolfgang von Goethe – portret ce avea să apară, peste ani, la Sediul Central al BM „B.P. Hasdeu”... Dar cîte și cîți mai lipseau pe atunci!...). Așa sau altfel, ori de cîte ori veneam „la Krupskaia”, **sus**, nolens-volens îmi aminteam de *Baltagul*, de măreția tragică a demnității Vitoriei Lipan, dar și de dramele ori de sonetele shakespeariene. Și acolo am găsit răspunsuri la atîtea întrebări, inclusiv la aceasta: ce l-a determinat pe Eminescu, intelectualul de formație germană, fascinat, ca și alți literați români din sec. XIX, de cultura strămoșilor latini și a fraților romanici, să scrie, totuși: „*Shakespeare! Adesea te gîndesc cu jale / Prieten blind al sufletului meu / Izvorul plin al cînturilor tale / Îmi sar în gînd și le repet mereu [...]*” (sonetul *Cărțile*).

Deși – cel puțin așa mi se părea mie, pe atunci – toate bibliotecarele de la „Krupskaia” erau cumva mai deosebite, cele de la etajul trei (rusește), din *Sala străină / românească* erau și mai altfel. Poate mai sobre, sau mai atente cu cititorii, dar posibil și mai inteligente – măcar și de aceea că exercițiul funcțiunii

le obliga să cunoască cel puțin o limbă străină. Valentina Turvinenco era cu totul o *rara avis* – o pasăre rară acolo, **sus**. Frumoasă foc, inteligentă, dar și mereu delicată, atentă, amabilă cu utilizatorii, și întotdeauna elegantă – parcă era coborâtă din vreau revistă de mode polonă, RDG-istă sau maghiară, în cel mai rău caz – din *Siluetta*, cel mai grozav jurnal de mode „sovietic”, – apărea la Tallinn, Estonia, și se inspira discret din *Burda* ori din *La Vogue*, acestea din urmă ajungând numai pe la soțiile de secretari generali ai partidului comunist, pe la cucoane promovate în înalte funcții pe la ministere sau pe la ambasadele sovietice. Cine auzise, cine citise – măcar - de legendarul *smile* (surîsul, zîmbetul) american, îl putea regăsi, fără greș, cotidian, pe chipul Valentinei Turvinenco. Iar cine citise *Love Story*, un roman din SUA ce făcea ravagii în acea epocă în lume (iar la „Krupskaiia”, **sus**, se găseau versiunile în română și în franceză), o asocia numaidecît pe Valentina - bibliotecarei Jennifer, eroina tulburătoare povești americane de dragoste. Un prieten și coleg de promoție, apoi și de breaslă, spusese odată: „Dacă Oliver (nefericitul iubit al lui Jennifer), ar ști de existența acestei bibliotecare de la noi, cu certitudine ar veni aici... Și numai astfel și-ar găsi alinarea, o recompensă sigură pentru marea lui iubire, pierdută...” Cine știe?... Căci un „Oliver chișinăuian” venea adeseori, spre sfârșitul zilei de muncă, să o „fure” pe „Jennifer de la Biblioteca Republicană”, spre marele necaz al admiratorilor Valentinei, din rîndul cititorilor – unii veneau în *Sala de sus* și pentru a avea un prilej să o vadă pe Valentina, să schimbe o vorbă cu dînsa... Poate că acel tînăr era chiar un Valentin, venind la o certă Valentina, pentru a duce la un *happy end* povestea rusească de dragoste, acel *Love Story* sovietic, intitulat chiar așa: *Valentin și Valentina*, și care nu putea să aibă alt final decît unul fericit?

Dacă pînă acum am stăruit să spun că Valentina Turvinenco era bine cunoscută și apreciată încă de la startul ei în activitatea bibliotecară, nu pot să nu adaug și acest amănunt: la rîndul ei, Valentina, îi cunoaște, îi ține bine minte, pe mulți dintre foștii ei cititori, unii ajunși oameni mari, alții – mari și... ciudați. O fostă lucrătoare a „Secției străine / românești” de la Biblioteca ex-Republicană știe cel mai bine cît și cum așteptau atunci, unii studenți, doctoranzi, tineri specialiști, alți intelectuali basarabeni - să le vină rîndul, ca să împrumute un manual, o plachetă de versuri, un roman, o monografie, un studiu critic, o revistă sau un ziar chiar – de la București. Nimeni însă nu va putea găsi o explicație cît de cît plauzibilă de ce unii dintre acei cititori răbdători și cuminiți, care, prin fiece gest, prin fiece vorbă (nu mai zic – prin fiece comandă...) trădau un sincer atașament pentru valorile spirituale românești, astăzi, iată, s-au inclus într-o dementă competiție a denigrării a tot ce este românesc.

Cum era să aflui mai tîrziu, colegele de secție ale Valentinei Turvinenco, erau obligate – în spiritul regimului KGB-izat de peste noi -, să prezinte periodic, pentru cîteva *instanțe*, statistici exacte ale lecturilor românești de care „păcătuiau” unii cititori mai avizi... Așa cum mi-a confirmat o doamnă mai în vîrstă, ce a lucrat mulți ani la Biblioteca Republicană - acolo, **sus** -, Valentina era printre nu prea multele bibliotecare ce mai diminuau aceste statistici – astfel diminuînd și primejdiiile ce-i pășteau pe cititorii prea de tot silitori, prea de tot iubitori de carte românească, inclusiv pe unii care acum se antrenează în penibila „competiție” de care am vorbit deja. Mai mult: într-o perioadă, cînd începuse marele delir al regimului totalitar, marcat și de scrierile lui Soljenițin, Paul Goma, George Orwell etc., bietelor bibliotecare **de sus** li s-ar fi

cerut, cică, să „raporteze”, pentru *amintitele instanțe*, ce mai vorbesc unii cititori de ai lor – fie ei iubitori de literatură română, fie de literatură în genere considerată eterodoxă, disidentă („antisovietică” - în limbajul doctrinei comuniste). Iarăși o spun cu trimitere la mărturiile acelei doamne: spre onoarea ei, Valentina, și-a expus aproape că deschis oroarea, scîrba, față de această stupidă cerință extra-bibliotecară, la absurdul compartiment „persoane periculoase – cititori de literatură română”, declarînd că nu știe româna și nu poate avea habar ce vorbesc înde ei cititorii pe care-i servea. Aici mă văd nevoit să o „denunț” eu pe Valentina Turvinenco... Născută în Transnistria, la Grigoriopol (orașul de unde se trage și marea scriitoare și intelectuală rusă, de origine armenescă, Marietta Saghinian), absolventă cu diplomă de merit a unei școli rusești, apoi licențiată a unei faimoase Universități de Cultură din capitala nordică a Rusiei, cunoscătoare a cîtorva limbi slave și germanice, Valentina Turvinenco, fiind educată în spiritul stimei pentru alte culturi, știa și atunci binișor româna. Acum, după 1989, dînsa cunoaște româna la nivelul unui intelectual de marcă, al unui cetățean alolingv inteligent și corect, ce ar putea servi drept un minunat exemplu pentru mulți alți concetățeni rusofoni de ai noștri.

În context, țin să evoc o semnificativă, cred, „întîlnire peste ani” cu Valentina Turvinenco. Era într-o frumoasă zi de primăvară, în 1990, era chiar de Sfintele Paști, și noi, o mîină de gazetari, sărbătoream, pe o terasă de pe b-dul Renașterii, apariția primului număr legalizat, înregistrat la Ministerul Justiției, al revistei *Glasul*. Dar era și o perioadă cînd mulți concetățeni de-ai noștri vedeau în decretarea limbii oficiale și în revenirea la grafia latină o sperietoare, un mare pericol pentru existența lor. Ne-am bucurat să o vedem pe Valentina

cum trecea pe alături cu niște fire de „mîțșori”, iar dînsa, aflînd care e prilejul bunei dispoziții a unui grup format aproape că exclusiv din foști cititori ai „*Sălii de sus*” de la Biblioteca Națională, ne-a felicitat călduros pentru efortul și pentru izbînda de a fi tipărit o primă publicație românească aici, la Chișinău... Noi, la rîndu-ne, nu am ratat ocazia de a-i spune adevărul că îi datorăm și dînssei această realizare.

Biografia de serviciu a dnei Valentina Turvinenco are numi două înscrisuri: Biblioteca Națională, pînă în 1998, iar din acest an – Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”. Astfel încît, dumneaei ne oferă și un model de fidelitate profesiei alese. Este această fidelitate și o dovadă a unei aspirații de a se afla la cotele, la standardele europene ale muncii, ale existenței sale. Despre alt standard – și acela european, occidental – am scris ceva mai sus, referindu-mă la comportamentul dnei Valentina Turvinenco, la felul ei, rarism, de a fi mereu frumoasă, mereu inteligentă, elegantă și... galantă. Bănuiesc, această virtute este una nativă, moștenită de acasă. Alte calități însă, cu certitudine, și le-a însușit, apoi le-a șlefuit, le-a cizelat, pe parcursul anilor, inclusiv datorită aflării la studii într-un oraș de cultură aparte, cum este Petersburgul, Leningradul tineretilor noastre. Inclusiv grație familiarizării îndeaproape cu limba, literatura și cultura Germaniei. Fără doar și poate – și datorită unor vizite de documentare în spații de certă și rafinată cultură. Am citit și am reținut, impresionat, o confesiune din CV-ul sau dintr-un raport de activitate al dnei V. Turvinenco: „**Am avut ferici-ta ocazie să vizitez** cîteva biblioteci mari din Europa: Tallinn, Sankt Petersburg, Cracovia, Berlin, Munchen, București, pentru acumularea experienței profesionale în cadrul acestui tip de instituții”. Nu am subliniat întîmplător – cu semialdine (bold/italique) primele cuvinte din fraza

citată; stilul cancelăresc i-ar sugera oricui să scrie pur și simplu „M-am aflat în vizite de documentare...”, pe cînd un om cu o simțire aparte a lucrurilor va sfida formulările birocratice și va scrie așa cum i-a dictat sufletul Valentinei Turvinenco.

Aflarea dnei V. Turvinenco la BM „B.P. Hasdeu” se identifică, în cea mai mare parte, cu activitatea de șefă a Serviciului de carte germană – *Deutscher Lesesaal*, care e, în ultimă instanță – o bibliotecă în bibliotecă, la noi, și una din 55 de instituții bibliotecare similare din lume. Patronat de *Institutul Goethe* de la Berlin, cu circa 130 de filiale în vreo 80 de țări, *Deutscher Lesesaal* din Chișinău are nobila misiune de a populariza spiritualitatea germană într-un spațiu geografic și cultural balcanic, cam îndepărtat, dacă nu opus, în unele privințe, celui nemțesc.

La aceasta se adaugă și fascinația francofonă de la noi, cărei populația băștinașă din Republica Moldova îi (mai) rămîne tradițional fidelă, sau tributară, adeseori în detrimentul studierii altor limbi și altor culturi. Fac aceste precizări pentru a enunța încă un adevăr: nu e defel simplu să fii la noi un propagator al valorilor filologice, culturale, estetice, științifice și poate mai ales - mentale – ale Germaniei. Ba chiar e foarte dificil, încît unora le vine greu să creadă că Eminescu „vorbea liber” cu Schiller, Novalis ori Lenau. Că pătrunsesse farmecul discret al poeziei, prozei și filozofiei lui Goethe. Că „tălmăcea aforismele” lui Schopenhauer, că a mers hăt la Königsberg numai de drag să vadă locurile legate de Kant. Că scria exaltat privind la „orașul furnicar, cu oameni mulți și mururi [ziduri, pereți] mari” (Berlin), iar despre Potsdam sau Erfurt – compunea versuri cum am vorbi noi despre Fălești sau Florești... Prin personalitatea dnei Valentina Turvinenco *Deutscher Lesesaal* capătă noi dimensiuni ale activității într-un stat din Europa de Sud-Est, reușind să

popularizeze aici nu numai cultura germană, în accepția clasică a acestei noțiuni, dar și o serie de rigori tipice spiritului german – disciplină, punctualitate, corectitudine, simț acut al răspunderii etc. Tot ce s-a făcut în ultimii zece ani la *Deutscher Lesesaal* din incinta Sediului Central al BM „B.P. Hasdeu”, în parteneriat cu solide organizații cultural-științifice din Germania (*Goethe Institut, Frei Universitat - Berlin, DAAD, Ambasada Germaniei* la Chișinău etc.), dar cu implicarea directă a dnei V. Turvinenco, a conferit manifestărilor calitate și impact pozitiv, un solid suport documentar-informațional, valoare estetică – și toate la un apreciabil nivel. Adică, iarăși – un standard cu adevărat european, la care tind în R. Moldova nu numai bibliotecile, dar cam toate institutele ce alcătuiesc „rădăcina și frunzele” pomului nostru existențial, sau în termeni mai recentți – baza și suprastructura acestui stat și ale populației lui. Este vorba de completarea fondului de carte și presă periodică germană, însă și de felul cum e gestionată această colecție – cea mai bogată în Basarabia; de felul cum e pusă ea la dispoziția utilizatorilor. Mai e vorba și de ameliorarea și modernizarea, în stil german, a posibilităților, șanselor de acces oferite beneficiarilor, al căror număr e în continuă creștere. Ne referim și la diversificarea modalităților de studiere a limbii lui Goethe, Schiller, Heine și Thomas (sau Heinrich) Mann (ca să enumăr doar scriitorii pe care-i cunosc mai bine) – la *Deutsche Lesesaal* se recurge la metode insolite, cum ar fi lectura, cu voce tare, a unor „pagini de aur” ale literaturii germane sau diverse jocuri pentru copii, ori bune pentru copii – ca micuții, adolescenții, dar și tinerii și adulții să învețe mai temeinic germana. Nu pot să nu amintesc și de un studiu remarcabil al dnei V. Turvinenco, *Basarabeni și Germania*, din culegerea *Dimensiunea socială a biblio-*

tecii publice în societatea informațională (Chișinău, 2003). Această lucrare ar putea servi drept punct de plecare pentru numeroase teze de licență, teze de doctor, alte studii, monografii – toate sortite succesului, doar coloniștii germani și elvețieni, după 1812 și până în 1940 au creat la noi, mai ales în sudul Basarabiei, un „mini-Occident”, o „mini-Germanie”. Suficient să amintim de localitățile care se numeau (unele, se și mai numesc) după cum urmează: Leipzig, Paris, Strasbourg, Luxemburg, Marienfeld etc.

Eforturile, abnegația și dăruirea Valentinei Turvinenco sunt prețuite pe merit de comunitatea bibliotecară din Chișinău, din alte localități ale R. Moldova, dar și de partenerii germani, cei proverbiali prin exigența, rigurozitatea și abordarea obiectivă a faptelor. Cel mai important însă mi se pare faptul că cine a fost sau este beneficiar al Serviciului german de carte din cadrul BM „Hasdeu” cu certitudine prinde a vedea viața, oamenii, lucrurile, fenomenele din jur ceva mai altfel, cu un pas mai aproape de Europa, de Occident... Cheazășie a acestui succes i-a fost dnei Valentina Turvinenco pregătirea profesională, dar și o serie de virtuți native, la care ne-am referit deja. Deceniul consacrat activității în beneficiul culturii germane – de fapt, în beneficiul relațiilor culturale moldo-germane -, i-a îmbogățit lista de standarde europene, vestice, pe care și le-a însușit și pe care pe promovează în niște timpuri când ele devin un bun necesar, și în rîndul unei populații ce are nevoie de asemenea cote și, din fericire, aspiră spre ele.

Valentina Turvinenco cu certitudine știe care era deviza *Leipziger Bibliographischer Institut*: **„Bildung macht frei! – Cultura te face liber!”**. E un aforism extraordinar (măcar și de aceea că pare a fi o parafrază a spusei biblice „Adevărul vă va face liberi”), aparținînd fondatorului acestui institut, librarul și bibliograful

Joseph Meyer (1796-1850). Raportat la dna V. Turvinenco, care a activat mulți ani în condiții de libertate extrem de relativă, ar fi mai potrivit să „redactăm” acest dicton astfel: *Cultura te face om realizat, deci – și fericit*. Sau, cel puțin, cultura îți acordă maxim de șanse de a te realiza; de a gusta din bucuria împlinirilor în viață.

Am scris aceste rînduri și cu gîndul la frumoasa aniversare pe care a marcat-o dna Valentina Turvinenco în una din primele zile ale lunii Ghenar curent. Profitînd de ocazie, dincolo de banalele, dar strict necesarele urări de bine și noi împliniri – mulți ani înainte, țin să-i mulțumesc dnei V. Turvinenco pentru că am fost și eu cititorul dumneaei într-o perioadă decisivă pentru formarea mea profesională, intelectuală; pentru că, ani în șir, acumulînd acolo, **sus**, la fosta Bibliotecă Republicană – informații, idei, deslușiri etc., am putut beneficia de comportamentul ei de excepție, admirînd-o pentru tot ce face și cum face pentru utilizatori. Vreau să-i mai spun, cu acest prilej, că este admirată și în continuare, de mulți, pentru că a putut să-și păstreze, ba chiar să-și înmulțească, de-a lungul anilor, tot ce are mai frumos și mai valoros – și la chip, și în suflet, și în atitudine, și în pregătirea profesională. Ei bine, pentru aniversare, am căutat îndelung – și am găsit, căci altfel nu se putea! – un citat dintr-un scriitor, estetician și filozof german, de notorietate mondială, care îmi este drag și pe care, îl admiră, în cunoștință de cauză, și Doamna Valentina Turvinenco: *„Beglückt wer Treue rein im Busen tragt, / Kein Opher wird ihn je gereuen!”* = „Fericit e acela care păstrează în suflet crezul neîntinat / El nu se va căi de nici o jertfă!” (J. W. von Goethe, *Faust*, I, *Odaia de studiu*). Cine ar pune la îndoială axiomele lansate de marele Goethe?...

Vlad POHILĂ

GÂNDURI ANIVERSARE PENTRU DIRIGUITOAREA RELAȚIILOR CU PUBLICUL

Ce altceva decât pasiunea pentru lectură putea îndrepta pașii unei absolvente a școlii medii spre Facultatea de Filologie, la specializarea Biblioteconomie și bibliografie?

La fel s-a întâmplat și cu adolescenta Tatiana Simonov, după ce terminase Școala nr. 1, din orașul natal, actualmente Liceul român-francez

„Gheorghe Asachi”. Era și pe atunci o școală de elită, cu învățarea aprofundată a limbii, literaturii și culturii franceze, cu profesori ce-și făcuseră studii la solide universități - din București, Iași, Cernăuți, ba chiar și la faimoasa Sorbonă. Putea să intre fără probleme la Filologia franceză a Universității, și totuși, a optat pentru profesia de bibliotecar. La facultate, în anii 1967-1971, a avut parte de cursuri și de profesori care i-au întărit și mai mult dragostea de carte, de literatură, dar atmosfera de acolo a dumerit-o și în privința acestui aspect: cât de importante, cât de necesare sunt pentru om, pentru comunitate - biblioteca, accesul la cunoștințe, la informație, la valorile culturale.

Din 1971, Tatiana Simonov (devenită, prin căsătorie - Feodoruc), își începe cariera de muncă, în calitate de bibliotecar în sala de lectură, la Biblioteca Centrală Orășenească „Jdanov”. Nu bănuia atunci că destinul îi va hărăzi o carieră de bibliotecar, în ascensiune; nu putea crede că va ajunge să trăiască în niște timpuri când foarte multe se vor schimba în sfera bibliotecară, și nu numai. Astfel, încă din 1988 instituția în care debutase ca tânără specialistă începu să poarte numele marelui scriitor și savant român B.P. Hasdeu, apoi s-a transformat radical fon-

dul de carte, prin creșterea impresionantă, până la 50 la sută, a ponderii de literatură în limba băștinașilor, pe urmă, cu totul altele au devenit și metodele, tehnologiile, stilul de lucru.

Un timp Tatiana Feodoruc a activat fructuos ca director al Bibliotecii Institutului de științe pedago-

gice și psihologice (IȘPP). Era, acolo, un specific al muncii, determinat de profilul instituției, dar și de necesitățile de lectură și de cercetare ale utilizatorilor, precum și de comportamentul mai deosebit al oamenilor de știință. În aceste condiții, putem spune că șefa Bibliotecii IȘPP s-a descurcat foarte bine – nimeni nu i-a reproșat niciodată nimic, dimpotrivă, și astăzi unii colaboratori îi amintesc de vremurile celea, printr-un cuvânt de mulțumire și de recunoștință.

Totuși, după reorganizarea IȘPP, respectiv și a bibliotecii de acolo, în 1999, a decis să se întoarcă „la începuturi”, la BM „B.P. Hasdeu”, în calitate de manager al Departamentului Relații cu publicul (DRP). În această calitate, de manager, am și cunoscut-o mai îndeaproape pe dna Tatiana Feodoruc, lucrând în preajma dumneaei, sub conducerea dânzei, mai bine de un deceniu. Uneori nici nu-ți dai seama cum un coleg sau un șef îți pune amprenta pe stilul tău de lucru, poate chiar pe destinul tău. Am simțit personal această amprentă, o influență binefăcătoare din partea dnei Tatiana și am fost martoră cum dânsa a contribuit la soluționarea pozitivă a multor situații complicate din micul nostru colectiv. A ajutat la formarea profesională a unor

colegi, iar în anumite cazuri a putut influența benefic munca și chiar destinele unor colege de breaslă mai tinere. Pentru că dna T. Feodoruc, fiind un manager exigent, care știe să-și asume cele mai diferite responsabilități, totuși, a fost și este întotdeauna deschisă pentru comunicare, pentru dialog, te cucerește prin sinceritate și dorința de a-ți da o mână de ajutor. Are capacitatea sau poate darul de a se atașa de noii angajați ai departamentului nostru, tratându-i cu încredere și astfel câștigând încrederea lor. Ori de câte ori a fost cazul, s-a implicat în probleme de ordin profesional sau personal, ajutând cu un sfat sau în alt mod posibil, căutând și gășind soluții – fapt pentru care se bucură de toată stima și prețuirea subalternilor.

Pe parcursul anilor, de când lucrez alături, la Sediul Central al BM „B.P. Hasdeu” s-au perindat rânduri de bibliotecare: tinere, deștepte, bine instruite, dar și unele ce întruneau mai puține calități, însă managerul nostru a putut să formeze, din resursele umane de care a dispus, o echipă pornind de la un principiu clar: toți sunt egali în drepturi, dar și la obligațiuni, tuturor li se acordă șanse egale, însă este lăudat, apreciat, menționat și promovat cine manifestă pasiune în muncă, dorința de instruire continuă, ambiția de a merge în pas cu provocările și cerințele epocii în care trăim.

Îndrăznesc să afirm că dna Tatiana Feodoruc este o prezență impunătoare nu doar în departamentul pe care-l conduce, dar și în cadrul BM „B.P. Hasdeu”, în rețeaua de biblioteci situate în diferite sectoare și cartiere ale Chișinăului. În relațiile cu directorii de biblioteci-filiale este întotdeauna corectă, cooperantă, manifestă mult spirit colegial. Ca rezultat, de-a lungul anilor, s-au legat strânse relații prietenești și colegiale, care s-au răsfrânt benefic asupra activității comu-

ne, pentru binele utilizatorilor și pentru bunul nume al Bibliotecii Municipale.

Ajungând la un frumos jubileu, este firesc ca șefa DRP al BM „B.P. Hasdeu” să facă o evaluare a activității desfășurate. Și deoarece doamna Tatiana are și calitatea de a fi modestă, nu-i place să se laude, nici măcar să facă prea mult caz de realizările sale, vom încerca să trecem noi în revistă unele din împlinirile sale. Palmaresul acestor realizări este vast, deoarece în multe evenimente, inițiative și manifestări șefa Departamentului Relații cu publicul se implică direct, în cazul implementării unor proiecte comune dânsa organizează sau coordonează activitățile, mai ales cele ce țin de utilizatori, de cele mai diferite programe care promovează lectura: lansări de carte, discuții, conferințe și cenecluri literare, expoziții tematice, aniversare și omagiale de carte etc. Au devenit foarte populare și apreciate expozițiile de pictură, grafică, sculptură, alte genuri ale artelor figurative, uneori acompaniate de evoluări ale unor muzicieni consacrați sau mai tineri. Experiența acumulată, instruirea continuă, i-au dezvoltat dnei T. Feodoruc aptitudini de a construi strategii de organizare a manifestărilor, de a antrena în ele eficient personalul departamentului și pe lucrătorii altor biblioteci, precum și invitați din rândul personalităților culturii, științei și vieții publice a capitalei, de a utiliza cu succes resursele materiale și tehnologiile moderne.

Ca manager al DRP, dna T. Feodoruc este, în fond, persoana ce coordonează activitatea culturală a filialelor BM. Iar Biblioteca „B.P. Hasdeu”, aflându-se mereu în serviciul comunității chișinăuiene, lansează și promovează continuu programe diversificate de lectură, popularizează literatura universală și națională, în special opera scriitorilor de limbă română din R. Moldova, organizând discuții directe între autori și cititori, în cadrul

conferințelor literare sau al altor modalități de a pune în atenția publică scrieri-evenimente editoriale. Extinderea ariei programelor culturale, de popularizare a cărții și lecturii, inclusiv a noilor apariții editoriale, ne-au permis să promovăm o imagine favorabilă, de fapt – cea adevărată, a BM, inclusiv a DRP, să asigurăm omniprezența factorului bibliotecar în comunitatea noastră.

O formă deosebit de eficientă s-a dovedit a fi *Săptămâna ușilor deschise*, marcarea diferitelor aniversări de ordin cultural. Aceste și alte câteva activități sunt în totalitate ghidate de dna Tatiana Feodoruc, dânsa fiind, cum se spune, „inima și sufletul” unor animații culturale prioritare din rețeaua BM „B.P. Hasdeu”. Majoritatea acestor evenimente, în a căror organizare și desfășurare șefa DRP se implică la modul cel mai direct, cu mult elan și dăruire, au o largă rezonanță în viața chișinăuienilor. Am fost nu o singură dată martoră când scriitori, artiști, diferiți oameni de cultură și știință, dar și simpli beneficiari au prezentat, emoționați, sincere mulțumiri Bibliotecii Municipale, Departamentului „Relații cu publicul”, personal doamnei Tatiana Feodoruc, pentru calitatea manifestărilor ce au întrunit un cerc larg de colegi de breaslă, prieteni, alți oameni curioși, dornici de a cunoaște mai multe, de a veni în contact cu lumea ineditului și a frumosului. Aceste mulțumiri, credem, sunt cele mai sigure semne de recunoștință pentru eforturile depuse de către șefa DRP și de întreaga noastră subdiviziune, iar totodată – de recunoaștere a rolului BM în societate. Despre unele din realizările Departamentului Relații cu publicul s-a scris în presa de la Chișinău și de la București, Iași, Focșani, Cluj-Napoca etc., s-a comunicat la diferite posturi de radio și TV, de fiecă dată evidențiindu-se aportul substanțial al dnei T. Feodoruc. Pe de

altă parte, însăși dna șefa a DRP și-a împărtășit experiența cu cele mai diferite prilejuri: la seminare, conferințe, ateliere, precum și în articole inserate în publicațiile de specialitate *BiblioPolis* și *BiblioCity*, în culegeri de articole și studii cu tematică bibliologică. Cineva a numit-o pe dna T. Feodoruc „diriguitoare a bunelor relații culturale cu publicul chișinăuian” și cred că astfel i-a făcut o apreciere pe care dânsa o merită din plin.

Munca dnei T. Feodoruc, entuziasmul, dăruirea, profesionalismul cu care activează la promovarea valorilor culturale românești și universale prin intermediul bibliotecii sunt apreciate și de colegi, și de conducerea BM. În câteva rânduri doamnei Tatiana Feodoruc i s-a conferit *Diploma de mențiune „Cel mai bun manager al anului”* (2002, 2004). Pentru activitate rodnică pe tărâmul biblioteconomic și cultural, de-a lungul mai multor ani, în 2000 i s-a conferit Medalia *Mihai Eminescu*. Voi menționa că dânsa ține deosebit de mult la această mențiune, mândrindu-se cu faptul că face parte din lista celor încununăți cu lauri ce amintesc de Poetul nostru național. Vorba e că Eminescu este poetul cel mai drag al doamnei Tatiana, ale cărui poezii le-a îndrăgit încă din școală, păstrând constant această dragoste, în ciuda trecerii anilor, schimbării gusturilor și a priorităților în viața noastră.

Acum, când doamna Tatiana Feodoruc adună creștăturile de pe răbojul anilor într-o cifră rotundă, doresc, prin intermediul revistei noastre *BiblioPolis*, să-i transmit din partea mea, din partea colegelor de departament, cele mai călduroase felicitări și sincere urări de bine. Nu este chiar atât de simplu că găsești cuvintele potrivite pentru omagierea unui om apropiat, mai ales la o zi de sărbătoare personală cum este o aniversare „rotundă”. De aceea voi apela la niște formule tradiționale, dar

care sunt pline de adevăr și de sens: „**Să ne trăiți, stimată, dragă Doamnă Tatiana Feodoruc, mulți ani cu sănătate, cu multe bucurii și noi împliniri!**”. Iar în ceea ce privește mai concret munca de zi cu zi și viața personală, fie să se împlinească vorba cântecului: „**...Să vă dea Domnul tot ce doriți!...**”

Îmi exprim speranța, dar și încrederea că la aceste felicitări și urări, spuse de noi din tot sufletul, se vor alătura și toți cei care o simpatizează, o respectă și

apreciază pe doamna Tatiana Feodoruc – ca om, ca lucrător, cu un frumos stagi, al rețelei BM „B.P. Hasdeu”, ca șefă a Departamentului Relații cu publicul, ca harnică promotoare a valorilor culturale și umaniste. Iar aceștia sunt numeroși, trăitori în cele mai diferite colțuri ale orașului nostru și nu numai.

Elena ȘENDREA,
bibliotecar principal, DRP
al BM „B.P. Hasdeu”

POVESTITORUL

Nu-mi mai aduc aminte în ce împrejurări l-am cunoscut pe Nicolae Rusu. Știu însă că m-a impresionat profund povestea vieții sale de după 1989. Probabil, a și fost imboldul prim în cunoașterea cărților sale. Am descoperit un povestitor nativ, nedeformat de lecturi, cu avantajul de a nu fi de formație filolog, ci economist, adică om al cerebralității reci, cu simțul realului. De aceea, minte și inimă (în sensul eminescian al cuvântului) se îmbină în chip fericit în tot ce scrie Nicolae Rusu, într-o literatură basarabeană tentată adesea de sentimentalism. Fie rește, nici el nu scapă uneori de mrejele narativismului de ecou sadovenian, însă îl deturneză abil în romane și povestiri care se adresează fie copilăriei (*Meri sălbatici*, 1987, *Unde crește ploaia?*, 1990, *Fără antract*, 1996, *Să fim privighetori*, 2000), fie vârstei romantice a adolescenței (*Lia*, 1983, *Ploaia de aur*, 1997). Cu *Șobolaniada* (1998), roman care a cunoscut și o ediție revăzută și amplu adăugită, Nicolae Rusu a intrat în prim-planul vieții literare, confirmându-și maturizarea deplină și în volumele de proză scurtă care au urmat (*Trecă alții puntea*, 2000, *Marginea lumii*, 2001, *Orație de ursitoare*, 2004), iar în 2007 – *Robul de ieri* (Editura Muzeul Literaturii Române, București). Pe

de altă parte, Nicolae Rusu are simțul observației critice, cultivând o publicistică probă și sobră, dar și eseul critic în care face observații pertinente și la obiect. Iată, așadar, imaginea celui care a ajuns, pe neobservate, la vârsta de 60 de ani, și față de care prețuirea noastră se mărește grație omului de mare caracter care este Nicolae Rusu, în vremuri în care oportunismul și cameleonismul de variată speță se află în mediul lor indestructibil. Mă împrietenesc greu cu cineva. Nicolae Rusu e dintre cei care trăiesc *prietenia*, nu o *calculează*. Bunătatea și curățenia sufletului țărănesc moldovean, neperversitate de cultură și de parvenitism, sunt calitățile de căpătâi ale scriitorului care devine credibil tocmai prin aceste rădăcini morale care ating ființa. *Trecă alții puntea* făcând pact cu Diavolul – iată un enunț care are acoperire nu doar în operă. Nicolae Rusu are această atitudine, în primul rând, față de neamul din care face parte. Modest, răbdător, tenace, el nu și-a pierdut încrederea că destinul poporului nostru nu poate fi deturnat din calea reînvierii, de către noii ideologi, aflați în slujba celor care se cred puternici și care n-au în sprijin decât forța brută.

Și fiindcă mi-am propus să vorbesc despre povestitor, depun mărturie că

unul dintre comentatorii săi, clujeanul Constantin Cubleşan, are dreptate când afirmă: „Stăpân pe o frumoasă limbă românească, eliberată de capcanele pitorescului lexical zonal, Nicolae Rusu se dovedește înainte de toate a fi un redutabil povestitor, capacitatea de evocare, a unei întregi lumi, într-un discurs epic de o economie bine măsurată, așezându-l în linia tradiției celor mai buni prozatori români de după război, particularitatea scrisului său fiind tocmai o anume încărcătură satirică, dublată de ironia subsidiară, ce dau epicului culoarea aparte a unei viziuni realiste, împinsă însă spre un grotesc dezumanizant, repulsiv” (*Cetatea culturală*, Cluj-Napoca, aprilie, 1999). Povestirile din 2007 (*Robul de ieri*), pe care nu le-am comentat până acum, constituie o nouă confirmare a talentului de narator cu har. Voi începe chiar cu *Robul de ieri*, care dă titlul volumului și care încheie cartea. Ascuțimea observației psihologice este remarcabilă, aceasta fiind, altminteri, o constantă a scrisului lui Nicolae Rusu. E vorba de povestea a doi frați concentrată în câteva pagini: Tilică și Grigore (Goriță), ambii veniți din cea mai săracă stare socială în vremea comunismului. Iată însă că în Tilică, „robul de ieri”, se trezește brusc orgoliul de a deveni întreprinzător, deschizând un atelier de reparații ale unor obiecte casnice, la demisolul blocului cu șaisprezece etaje. Goriță, în schimb, practica cerșetoria împreună cu Robertino și Moșu. Din solidaritate frățească, Tilică se hotărăște să-l angajeze în atelierul său și pe Goriță, spre a avea un trai demn. Îi poruncește însă ca să fie punctual „nemțește” la deschiderea atelierului, „exact la nouă”. Goriță devine, de fapt, eroul principal, căci exactitatea „nemțească” impusă de fratele său dezlănțuie o miniepopoe interioară, uimit fiind de pretențiile insolite ale „robului de ieri”. Își propune să nu iasă din cuvântul lui Tilică, se scoală de dimineață, calculează milimetric tim-

pul până la atelier și pornește aventura pe străzile Chișinăului. Întâmplarea (sau un îndemn obscur!) însă face că trebuie să treacă pe lângă tovarășii lui de cerșetorie. Lucrurile se complică, personajul trăind dubla chemare căreia este convins c-o să-i facă față spre a-și schimba viața. Când încearcă să se smulgă de lângă Robertino și Moșu, cel din urmă se miră că vrea să plece, argumentându-i să nu dea „vrăbiuța din mână pe barza de pe casă”. Amețit, Goriță se pomenește că scoate din buzunarul acordeonistului ochelarii cu ajutorul cărora impresiona pe trecători, redevenind prizonierul acestora și uitând de porunca fratelui.

O utopie negativă, de un grotesc butlerian, este proza *Geniosfera*. Satira e orientată asupra fandoselii elitiste, genaloide care a cuprins, după model dâmbovițean, și o parte a inteligenței de la Chișinău. E vorba de un fenomen vizat și de Jean-François Revel în celebra lui carte recentă *Revirimentul democrației*. Gânditorul francez o numește *elită antidemocratică și anticulturală*. E vorba de un

simptom postmodernist de tipul *political correctness*. Aici, minoritatea privilegiată trebuie să dobândească nu doar glorie, ci și *nemurire* la propriu. Rezultatul final este *geniosfera*, ținta unui pretins Centru Mondial pentru Valorificare a Geniului Uman. Acesta experimentează în cel mai mare laborator din lume, recrutând voluntari, candidați la geniu și la nemurire. La poarta Centrului, așteaptă mii de amatori, însă au norocul să fie selectați în număr limitat: 99. Naratorul are acces în marele laborator ca trimis al Agenției de presă, pentru a relata mersul experimentului. Este supus la o primă probă: anume să exerseze scrisul pe întuneric, dat fiind că în inima laboratorului este beznă. Voluntarilor li se șterge numele din memorie și primește fiecare câte un număr, pe bonetă. Spre a se deosebi de candidații la genialitate și nemurire, ziaristul narator are pe bonetă un dublu zero, fiind numit cu îngăduință o *dublă nulitate* comparativ cu pretendenții la zeificare. Este sfătuit să nu-și piardă boneta, întrucât asta face imposibilă plecarea din laborator. Candidaților li se șterge, mai întâi, memoria, apoi li se extirpă tot ce e considerat viciu important, spre a deveni *perfecti*. Reporterul cunoaște diferite *numere*, pregătindu-se a trimite relatări Agenției de presă. Pierzându-și identitatea, genialoizii vorbesc, cu admirație, despre ei înșiși la persoana a treia. 144 este un fost muzician, neîntrecut la *fluieratul* artistic, autor al unei cărți de presupus succes printre studenți, *Metoda de fluierat artistic*. 102 este o somitate care își bea propriul sânge, întrucât este donator de sânge cu bani pe care, apoi, îi dă pe băutură. 113 este un poet genial, „cunoscut în toată lumea”, autor al unei capodopere concentrate într-un singur cuvânt dintr-un singur sunet: *O!* Această capodoperă a stârnit sute de comentarii extaziate, pretându-se la nenumărate interpretări care mai de care mai filosofice

și mai ingenioase. 113 spune despre sine, informându-l pe reporterul-nulitate: „El e atât de talentat, încât acest adevăr e recunoscut și de nulități. Maestrul va imortaliza gândul în jurnalul său, operă care va fi cartea de căpătâi a omenirii. I s-a relatat că ești corespondent și, dacă, într-adevăr, ești, ai obligația să scrii despre acest gând genial în presa mondială...” (p. 111). Pe întuneric, corespondentul se pomenește că unul dintre pacienți îi fură boneta, înlocuind-o cu a unui număr pozitiv. Însăpăimântat, încearcă s-o recupereze, scormonește într-o bucată de pâslă ce capitona pereții și, înlăturând-o, lumina de afară năvălește dezvăluind că Marele Laborator nu era altceva decât o încăpere sordidă, înspăimântătoare. Avem revelația unui „complex al cavernei” platoniciene de semn întors, în care indivizii nu suportă lumina adevărului și se refugiază în lumea umbrelor. Pacienții lipesc alarmați pâsla înapoi spre a se reafunda în beznă. Corespondentul, cu eforturi disperate, reușește să scape de portarii Laboratorului și ajunge, în cele din urmă, la Agenția de presă spre a relata adevărul despre *geniosferă*. Acolo însă descoperă că, în numele lui, s-au dat știri contrare celor văzute și trăite de dânsul. Protestează și vrea să-și dea demisia, dar apar sanitariii Laboratorului care-l readuc în bezna cavernei. Laboratorul acesta poate fi chiar Basarabia, amintind de poema lui Arcadie Suceveanu din *Arhivele Golgotei*, în care patria îi este prizonieră în burta Marelui Chit răsăritean.

Las în seama cititorului pe celelalte proze din volum, care ar merita, la rândul-le, valorificări pe potrivă. De pildă, din aceeași lume a beznei descinde psihologia turnătorului securist, care intră într-o panică surpătoare de îndată ce bate primul vânt de libertate în Republică (*Explozia*).

Nicolae Rusu nu este doar Povestitorul, ci și un istoric discret, martor credibil al destinului basarabean.

Theodor CODREANU

PELERIN PRIN ROMÂNIME

Cu vreo opt ani în urmă, la jubileul lui Vasile Șoimaru, colegul meu de breaslă Dumitru-Dan Maxim, l-a întrebat într-un „interviu-maraton”: „Ce țară ați mai dori să vedeți Dvs., care ați văzut atâtea țări?” Răspunsul dat de V. Șoimaru i-a mirat pe mulți: „România Mare”. Într-un timp, interviuevatul nu a putut vedea această țară de vis. În schimb, a imaginat, a re-făcut o România Mare – ba poate și mai mult!... - între copertele unei cărți...

Dar cum se naște o carte? Iată o taină pe care nu știu de ar putea-o descifra vreun savant sau vreun magician - cu ușurință, și până la capăt. Dificultatea răspunsului la această întrebare rezidă și în faptul că elaborarea unei cărți adevărate este o chestiune strict individuală, personală, intimă chiar: fiecare face nu numai pe măsura talentului său, a capacităților sale, cum îl duce capul, ce îi sugerează inteligența, dar mai ales – cum îi dictează inima.

Volumul pe care l-ai deschis, stimate cititor, numit **Românii din jurul României în imagini**, ar putea să aibă ca subtitlu o formulă de genul *Carte pentru suflet*. Da, e o carte și *de învățătură*, și totuși, prioritar, e o *carte din inimă*, ori, și mai bine, cum spuneau strămoșii noștri latini: *De profundis*, adică – *Din adâncurile inimii, ale sufletului*. Pentru că din inimă, din starea, din trăirea sufletească a autorului s-a născut lucrarea aceasta de excepție: nu e numai un splendid album, cu elemente de monografie (272 pagini, circa 850 de imagini), ci este o lume întreagă, un întreg univers românesc se află între copertele acestei tipărituri!

Mi-a fost dat de mai multe ori să aud încântarea autorului, dr. Vasile Șoimaru,

în legătură cu o remarcă a lui Nicolae Iorga, potrivit căreia România ar fi unica sau una din puținele țări din lume înconjurată de conaționali. Nu credeam, nu îmi imaginam însă că această observație a strălucitului nostru cărturar ar putea servi drept punct de plecare pentru elaborarea unui album monografic. De fapt, este destul de greu a stabili cu precizie când și unde a fost pentru V. Șoimaru acest punct de plecare. Personal, l-aș „deplasa” cu vreo 12-14 ani în urmă – când i s-a aprins în suflet focul, pasiunea pentru arta fotografiei. Încă pe atunci, conferențiarul universitar de la ASEM, doctor în economie V. Șoimaru, care se impunea tot mai frumos și ca publicist, cu o abordare nu numai economică, dar și istorică a lucrurilor, a fenomenelor, ei bine, încă de atunci dânsul surprindea oameni, locuri, evenimente ce formau pagini de istorie. Apoi, a prins a coborî în jos, mai spre adâncurile istoriei naționale. Tocmai pasiunea pentru istorie, perceperea ei, l-au dumerit definitiv că în cazul nostru, al românilor, nu numai istoria a fost și mai rămâne nedreaptă cu noi, dar și geografia românilor este cu totul nedreaptă, adică incompletă, dacă e să ne limităm la cele două state românești: România ca atare și Republica Moldova. Din tentația de a cunoaște mai amplu istoria și geografia românilor, a purces dânsul în Nordul Bucovinei, în așa-numita acum regiune Cernăuți, apoi și mai la nord – în Maramureșul istoric (azi, regiunea Transcarpatică), pe urmă și la sud, pe țărmul Mării Negre, în străvechile sate și orașe moldovenești din actuala regiune Odesa a Ucrainei.

Cam acesta a fost începutul. Dar, vorba poetului: „*Orice început se vrea fecund...*” (Lucian Blaga), și Vasile Șoimaru a mers mai departe... Spre est, l-o fi îndemnat exemplul lui Anton Golopenția (1909-1951), savantul și patriotul care, înainte de a fi cercetat localitățile moldovenești de pe fluviul Bug, poposise în chiar satul natal al lui V. Șoimaru, Cornova din ținutul Orheiului - cu o echipă monografică, diriguată de acad. Dimitrie Gusti (1880-1950). Spre vest, în adâncul „oceanului slav” din Balcani, parcă a călcat pe urmele folcloristului Teodor Burada (1839-1923). A mers însă Vasile Șoimaru, uneori, mai departe decât înaintașii săi. Vom aminti, în context, că a ajuns în satele istro-române, din Croația, de unde a plecat în lume Nicola Tesla (1856-1943), faimosul inventator al motorului electric, tot el autorul proiectului centralei electrice de pe cascada Niagara. A trecut și prin localitatea Wadowice, în care s-a născut Papa Ioan-Paul al II-lea, alias Karol Wojtyła, despre care mai mulți biografi au scris că ar avea adânci rădăcini românești. A vizitat satele moldovenești din Caucazul de Nord (Rusia), de a căror existență aveau cunoștință, până acum, doar câțiva folcloriști de la Chișinău. Nu a uitat nici de românii din Banatul de Sud (Sârbesc), nici de vlahii din Valea Timocului, nici de aromânii din Macedonia (ex-iugoslavă), din Albania, din Grecia...

Unele din aceste puncte geografice le-a vizitat de câteva ori, și nu numai pentru a face „precizări fotografice”, dar și pentru a se reîntâlni cu oameni din partea locului. Căci, datorită științei de a comunica pe care o posedă, pe unde a fost, Vasile Șoimaru a legat strânse prietenii, a fost prins de cumătru sau invitat de onoare la aniversări, hramuri și nunți, la alte sărbători familiale, creștine ori populare. Ca să nu mai vorbim de stilul „pur

șoimăresc” de a-și bucura „vedetele”, protagoniștii, cu surprinzătoare atenții, precum și cu poze în care i-a înveșnicit în cele mai neașteptate ipostaze: unora le-a înmănat personal fotografiile, altora le-a trimis prin poștă; în fine, cei din a treia categorie de beneficiari se vor regăsi în paginile acestei cărți – poate la lansarea ei, poate mai apoi.

Să nu credeți însă că drumurile, drumețiile lui Vasile Șoimaru prin România risipită în jurul României au fost presărate numai cu întâlniri frumoase și surprize înduioșătoare. A fost și hărțuit de privirile agresive, dar și de apucăturile „haiducești” ale polițiștilor de pe drumurile Rusiei, când mergea la conașionalii noștri rătăciți tocmai la poalele munților Caucaz. Somat de aceeași atitudine a unor reprezentanți ai autorităților vamale din Ucraina, și de vigilență excesivă a securiștilor ucraineni, numai pentru că a vrut să fotografieze un pod arcuit deosebit de pitoresc peste râul Bug. A parcurs o bună parte din traseul prin Albania și Kosovo urmărit de privirile hulpave ale unor mafioți mărunți, din partea locului. A trebuit să „înghită” spiritul de neguțător, pus deasupra sentimentului de elementară frăție, al unor aromâni din Grecia; să treacă peste teama de a comunica (sic!) a unor români sau vlahi din Serbia, dar și a unor moldoveni din Bugeac, din Sudul Basarabiei, „dărui” de către Stalin Ucrainei, precum și din alte zone în care înstrăinarea românilor, respectiv, severitatea autorităților situate peste acești conașionali ai noștri, au ajuns la cote ale anormalului, dacă nu ale unei demențe naționaliste ori șovine, rasiste chiar. Pe această pantă a unor insolite întâmplări și atitudini etno-psiologice, pantele, serpentinele ametoare ale Carpaților, Pindului, Alpilor sau ale altor munți, pe unde i-a fost dat să meargă de mai multe ori, păreau deja niște banale, cotidiene primejdii...

Ce l-o fi împins la drum, ce l-o fi mânat pe atâtea căi nebătătorite? Desigur, o firească curiozitate, și o admirabilă fascinație a frumosului din om și din sânul naturii. Dar, neîndoios, și primordial chiar, Vasile Șoimaru a pornit în drumeții ghidat de un mare, acut, vibrant, mai rar întâlnit la noi sentiment al dragostei de Neam și Țară.

În acești ani de călătorii prin vreo zece țări unde se mai află localități populate de români, pe distanțe foarte lungi – și în timp, și în spațiu -, V. Șoimaru a fost, în genere, un călător... cu sine însuși. Poate sună cam ciudat, și totuși foarte adevărat: pe parcursul a cinci ani, de-a lungul a circa o sută de mii de kilometri, Vasile Șoimaru a fost cu precădere un pelerin solitar prin românimea de dincolo de frontierele României contemporane. A mers într-acolo însă, cu o admirabilă îndărătnicie răzeșească, adeseori în detrimentul unei existențe comode de intelectual și în dauna bugetului familial. Totuși, ar fi nedrept dacă nu am menționa și acest aspect: în frumoasa-i aventură de pelerin prin românimă, a beneficiat de înțelegerea și de sprijinul familiei sale, din partea doamnei Maria Șoimaru, mai întâi de toate; apoi, a rectorului ASEM prof. univ. dr. hab. Grigore Belostecinic; a altor colegi, a unor prieteni sau pur și simplu oameni de bună-credință. Lista cu numele acestor persoane deschide prezenta carte. La acest semn de omagiu, de gratitudine a călătorului, autorului nu ne rămâne să facem decât o singură precizare: lista este incompletă, din simplul motiv că ar fi imposibil să fie atotcuprinzătoare – din fericire, în această lume atât de pestriță, în aceste vremuri atât de tulburi, oricum sunt destui oameni vrednici și nu sunt puține - nici faptele bune.

Spuneam mai sus că neobișnuita, uimitoarea carte a lui Vasile Șoimaru este

una de suflet, ieșită din inima lui. Dar mai e și o carte a unei simțiri aparte – și artistice, și omenești, și civice, a lui Vasile Șoimaru. E și un bilanț al unor eforturi de un transparent patriotism, manifestat și prin editarea unor cărți de certă valoare, dar și prin organizarea, pe parcursul a opt ani, a nouă conferințe științifico-omagiiale, multe însoțite de expoziții personale foto, consacrate unor personalități de prim rang ale românismului: D. Gusti, M. Vulcănescu, N. Iorga, A. Golopenția, T. Herseni, Paul Mihail, Mihai Pop ș.a. Și mai e o lucrare a unei conștiințe – nu e defel întâmplător faptul că autorul a ținut – și a făcut tot posibilul – ca acest album monografic să vadă lumina tiparului până la 27 Martie 2008, adică exact la 90 de ani de la Unirea Basarabiei cu România – zi istorică, ce a dat startul unirii și altor pământuri populate de români, într-un stat mare și puternic, evenimentul culminând la 1 Decembrie 1918. În context, mi-am amintit de remarca unui scriitor polon, Stanislaw Jerzy Lec, autor de subtile maxime și cugetări: „*Ca să ai conștiință de sine, trebuie să fii barem cineva*”. Nu voi căuta, nu voi născoci metafore sau definiții despre conștiința de sine a lui Vasile Șoimaru, despre personalitatea lui, pentru că am la îndemână, de câțiva ani deja, o caracterizare memorabilă prin finețea ei. E o referință a venerabilului prof. dr. Raoul Șorban (1912-2006), istoric și critic de artă, dar și un înflăcărat, extrem de sincer patriot, tot el și fiul lui Guilelm Șorban – al celui care ne-a lăsat muzica pentru nemuritoare cântece pe versuri de Mihai Eminescu sau George Coșbuc, precum *Mai am un singur dor, Pe lângă plopii fără soț, Vezi rândunelele se duc, Pocnind din bici pe lângă boi, La oglindă etc.*, etc. Cunoscând preocupările lui V. Șoimaru, inclusiv fotografiile lui, cărțile sale (monografiile *Cornova, Neamul Șoimăreștilor, Satul Șoimărești*

[din județul Neamț], albumul *Poeme în imagini*) sau cele tipărite din proprie inițiativă la editura „Prometeu” (*Cugetări* de Nicolae Iorga, *Poezii și traduceri* de Mircea Vulcănescu, culegerea omagială consacrată lui Paul Mihail etc.), regretatul profesor Raoul Șorban, l-a prezentat astfel unor prieteni din Germania: „**Vasile Șoimaru e o întreagă instituție...**”

Cum ne putem lesne convinge parcurgând măcar și paginile acestui splen-

did album-monografie, „instituția Vasile Șoimaru” funcționează foarte bine, oricum - fără greș, justificându-și perfect nu numai legendarul nume, dar și acest supranume, al cărui naș a fost unul dintre cei mai de seamă români ai secolelor XX și XXI, neuitatul patriarh al românilor din Transilvania și nu numai...

Vlad POHILĂ

PROFESORUL VASILE ȘOIMARU PRINTRE ROMÂNII DIN JURUL ROMÂNIEI

Prof. univ. dr. în științe economice, Vasile Șoimaru, deputat în Parlamentul moldovean în perioadele 1990-1994 și 1998-2001, a găsit o frumoasă și originală modalitate de a marca cei 90 de ani de la Marea Unire a Basarabiei cu România. Pasionat de mai mulți ani de fotografie și devenind, între timp, un profesionist, Vasile Șoimaru a lansat la 27 martie 2008, un album-monografie intitulat *Românii din jurul României în imagini*.

Apărut recent la editura „Prometeu” de la Chișinău, albumul are 272 de pagini și conține circa 850 de fotografii. În obiectivul descendentului din Neamul Șoimăreștilor se află românii din jurul granițelor României, pe care i-a vizitat în ultimii cinci ani, parcurgând pentru aceasta 100 de mii de km, fapt pe care autorul îl mărturisește în studiul introductiv al volumului. Harta geografică a pelerinajelor profesorului la Academia de Studii Economice din Moldova (ASEM), Vasile Șoimaru este de-a dreptul impresionantă: Ucraina (Maramureșul istoric numit și Transcarpatia, Nordul Bucovinei și Ținutul Herța, românii de la Bug – Kirovograd și Nicolaev, românii din regiunea Odesa), Rusia (românii din Caucazul de Nord), Bulgaria (românii din Vidin și Cadrilater),

Serbia (Valea Timocului și Voievodina), Ungaria (Ținutul Debrețin), Croația și Italia (istoromânii și friulanii), aromânii din Grecia, Macedonia ex-iugoslavă și Albania, populația românească slavizată din sudul Slovaciei, Cehiei și Poloniei, inclusiv din Wadowice (Podolia), baștina regretatului Papa Ioan Paul al II-lea.

Lansarea albumului-monografie a avut loc la Biblioteca ASEM, animată de dna dr. Silvia Ghinculov. La manifestare au participat: prof. univ. dr. hab. Grigore Belostecinic, rector al ASEM, prof. univ. dr. hab. Sergiu Chircă, poetul Grigore Vieru, actrița Ninela Caranfil, artistul Ion Paulencu, publicistul și lingvistul Vlad Pohilă, care a prefațat volumul etc. Au participat, de asemenea, oaspeți din Maramureșul istoric, Nordul Bucovinei și Ținutul Herța.

Concepția grafică și designul aparțin artiștilor Simion Zamșa și Svetlana Munteanu.

Așa cum menționează autorul, volumul este dedicat regretatului profesor doctor, rector al ASE București, Paul Bran, tot el și fondatorul ASEM de la Chișinău și primul rector al acestei prestigioase instituții.

L. D.

CU IAȘII ÎN INIMĂ...

Am un *frate* bogat, nespuse de bogat. Se numește **Constantin Ostap**. Chiar dumnealui mărturisește acest lucru în ultima-i carte intitulată „**Despre Iași – numai cu dragoste**” (Editura „Vasiliana”, Iași, 2005). Iată ce spune: “Fără să aspir la un loc în topul miliardarilor, mă consider un om bogat... Posed în mica mea bibliotecă câteva „comori”. Una ar fi monografia lui N.A. Bogdan din 1913 – *Orașul Iași*. Lângă ea stă *Istoria orașului Iași* – volumul I (1980). Și – cap de listă acum – cele șase volume *Documente privitoare la istoria orașului Iași...* Mă simt bogat, deoarece pot acum cerceta oricând documente certe din istoria Iașului...”

Constantin Ostap, inginer de ocupație, și-a descoperit marea pasiune în scris. De când îl cunosc eu e preocupat de pătrunderea cât mai în adâncul istoriei și de cunoașterea în profunzime a destinului Neamului românesc. Dar, totodată, cu deosebit interes aplecându-se și asupra paginilor retușate din cartea memoriei Basarabiei - spațiu românesc amanetat pentru aproape două secole, dar, poate, și pentru mai mult...

I-am citit în vorbe, în privire și în tot ce-a scris, dar, mai ales, în gestul manifestat nu o singură dată față de copiii din Basarabia, nostalgia pentru ceva demult abandonat. Apoi, l-am urmărit în clipa de bucurie nemărginită atunci, când, după o jumătate de secol, a avut fericita ocazie de a-și revedea cuibul copilăriei – casa părintească din satul Cotova,

fostul județ Soroca. Săruta pragul casei, îmbrățișa tulpina nucului, sădit de părințele său (dar și părinte al enoriașilor din satul Cotova), Vasile Ostap (fie-i țărâna ușoară!). Mă uitam atunci la fratele și sora, reveniți după o viață la casa care nu mai era a lor și mă gândeam că, nucul a văzut mult prea multe, doar că nu e în stare să le povestească... Căminul preotului a fost transformat în casă de nașteri, iar în acea maternitate am venit în lume și eu. Poate tocmai cu misiunea de a-i întâlni pe Costel și Lenuța (Vânătoru) Ostap și a le facilita drumul revenirii de Acasă spre acasă...

Deci, înțeleg cu sufletul trăirile *fratelui meu* Constantin Ostap, precum și sentimentul de dor „de lucruri îndelung uitate”, vorba Otiliei Cazimir. Numai că, dumnealui, trăind o bună parte din viață la Iași, și-a completat, mai bine zis și-a crescut în suflet încă o dragoste mare care-l inspiră, oferindu-i împlinirea prin creație – e dragostea pentru orașul care l-a primit cu inima deschisă din anii de băjenie până acum. E firesc să-i fie foarte aproape de inimă Iașul! Și deloc întâmplător e și faptul că, majoritatea cărților dumnealui sunt consacrate acestui „oraș al amintirilor”, oraș care semnifică o carte vie de istorie a unui neam, cu multe file completate de cronicarii timpului, dar și cu multe pagini eliminate conștient, din manuale și din cronici, de către regimul diabolic, care n-a avut teamă nici de vameși, nici de Dumnezeu, răsfirându-se și crezând că e veșnic...

Angajarea plenară a lui Constantin Ostap în ipostaza de cronicar al lașilor mi se pare semnificativă și remarcabilă. Pornind de la o „memorie culturală”, pe care o străbate și o adună în cuvinte și în cărți cu o fidelitate incredibilă (aproso de cele trei volume *Cu lașii mână-n mână*, apoi de *lașii – între adevăr și legendă*, scrisă în colaborare cu Ion Mitican; de asemenea, de *Parfum de lași*, *Cronică de lași*; *lașul nu neapărat sentimental*; *Trăitori sau trecători prin târgul leșilor*, scriere în colaborare cu Ionel Maftעי și, iată, ultima carte - *Despre lași – numai cu dragoste*, pe care o frunzăresc cu nesăț...), Constantin Ostap pare a tinde să nu lase nefixat nici un gând și nici o urmă, nici o amprentă (fie la trecut, fie la prezent) neidentificată despre această citadelă a spiritualității românești. Or, cum îl caracterizează cunoscutul om de cultură ieșean Ion Holban, „el (Constantin Ostap) cultivă o *mitologie a lașului* ce se poate recunoaște în recurența unor sintagme precum *capitală a culturii*, *orașul marilor zidiri*, *al marilor iubiri* etc.”

Dar, îmi zic eu: a vedea în labirintul trecutului, e un dat nu fiecăruia și a discerne din amalgamul și avalanșa evenimentelor pe cel meritoriu – este un har, iar a nu osteni (cu mintea, cu pasul și, îndeosebi, cu inima!) nici chiar la anii când soarta te cumințește - e o menire dumnezeiască! Cred acest lucru, admirând osârdia unor colegi de condei înaintemergători, și simt că-mi dă dreptate și ne-uitarea cea fidelă slujitoare a memoriei etene.

Acum stau în față cu aproape toate lucrările lui Constantin Ostap, cărți asupra cărora a trudit nu doar două decenii, bănuiesc, ci, poate, de pe când a simțit dorul de *locurile sfinte* ale copilăriei și pătruns a fost de recunoștința față de părinți și de înaintașii neamului. Este într-adevăr impresionant itinerarul istoric al vechiului târg lași, ales și propus drept cunoaștere cititorului curios de către împătimitul autor. Așa este, nu exagerez: Constantin Ostap e

îndrăgostit de orașul în care viețuiește și de locurile unde întâi a văzut lumina soarelui. Astfel, cine-i citește cărțile pare că ar respira „polenul de sub asfalt” (Ion Holban) al lașului, dar pare să și parcurgă un drum virtual, în timp, întru a asista, bunăoară, la memorabilele întruniri ale junimiștilor (doar lașul fără „Junimea” e de neînchipuit și viceversa!) sau a fi martorul unor istorii dispărute cu personaje concrete și edificii pârjolite de focul nemilos al timpului, dar și de neglijența lumii; tot citindu-i cărțile parcă ai trece în zbor, cu aripile inimii, Prutul... Constantin Ostap te poartă *de mână* de la o stradelă, la alta, de la o personalitate, la alta - toate diferite ca spațiu și timp, cu varii preocupări, viziuni, dar și cu un însemn comun, pe care îl imprimă fluidic în sufletul fiecărui trecător acest oraș minunat. Oraș al visurilor mele, în care am impresia, atunci când poposesc (ca într-o *sală a pașilor pierduți!*), că timpul capătă un alt ritm, încetinindu-și pasul (iar eu devin atemporală) și că în orice clipă pot să-l întâlnesc pe Creangă, pe Eminescu, pe Sadoveanu sau pe alt pelerin-trecător prin acest spațiu și acest neam...

Până și biserica din satul meu (și al autorului – Constantin Ostap) e prezentă în una din cărți: mică, timidă, dar cu un destin vertical, căci nu și-a închis ușile nici la amenințările lui satan... Când am descoperit-o alături de alte edificii impozante ale lașului am trăit un sentiment similar ubicuității. Mi se părea că, într-adevăr, locașul unde-am fost botezată și-a aflat ocrotire în inima preafrumoasei Biserici Trei Ierarhi și că nu există vama decât în imaginația monștrilor, iar mama mea, care s-a pornit cândva la învățătură la lași, în fine, a ajuns acolo...

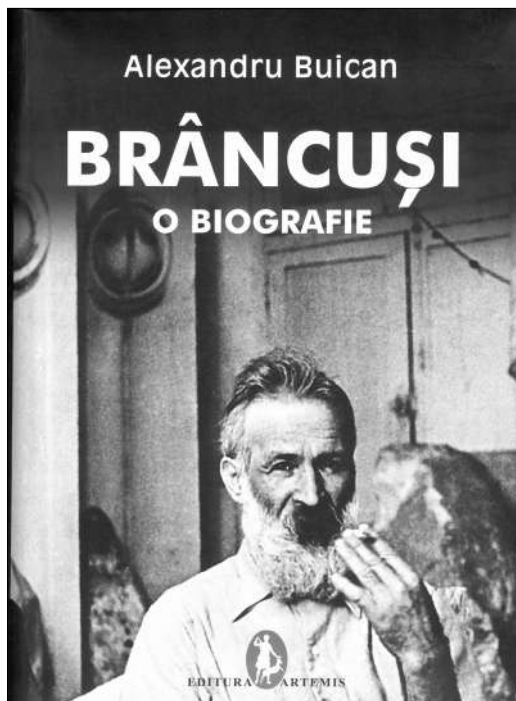
Tot ce-am scris, de fapt, e o mărturisire-impresie și se datorează bunului meu prieten și frate mai mare **Constantin Ostap**. Fapt pentru care îi mulțumesc!

Claudia PARTOLE,
scriitoare

DESPRE CEL CARE A INTUIT CALEA VEȘNICIEI...

S-a scris mult (zeci și zeci de volume!) și se va mai scrie de nu știu câte ori mai mult despre **Brâncuși**. Motivul ar fi, poate, faptul că, pentru el „*pământul nu este un câmp de exploatare, ci o mamă vie*” (James Joyce); or, el, și nu altcineva „*regăsește liniile esențiale ale primitivelor Africii și Oceaniei, azvârlind astfel un pod între arta contemporană, sculptura română și fețișuri...*” (Pierre de Boisdeffre). Dar,

s-ar putea, cauza să fie mult mai simplă, așa cum zice într-un context chiar dânsul – marele Brâncuși: „*Eu, cu nouitatea mea, vin dintr-o lume foarte veche*”. Așadar, se vor căuta, încă mult timp, tot felul de explicații pentru misterul operei acestui *țaran-rege* al sculpturii, calificativul aparținându-i (*Eu sunt un prince paysan* - așa-i plăcea lui C. Brâncuși să-și zică!). În fel și chip îi va fi tălmăcit destinul de către impetuoșii exegeți urmași, la rândul lor, de temerari curioși în a dezvălui fenomenul unui mare artist - Brâncuși, cel care a făcut să se țeasă o adevărată legendă despre sine. Creatorul de valori veritabile care a fost să se nască într-un Neam (spre norocul Neamului românesc!) pentru a ajunge, prin tot ce a făurit, al întregii

Lumi. Cu adevărat, Brâncuși este unic, fiind și unul dintre nu prea numeroșii români care s-au bucurat de o indubitabilă notorietate universală.. De fapt, vreau să-mi exprim prin această meditație admirația față de acei care, cu fidelitate, cercetează destinul de om și, mai ales, de creator-titan al lui Constantin Brâncuși...

Citesc, iată, una din ultimele (bănuiesc) și, poate, una dintre cele mai ample și mai

frumoase lucrări consacrată celui care a intuit calea spre veșnicie. Cartea e intitulată simplu: **BRÂNCUȘI o biografie*** (București, 2007) și aparține lui **Alexandru Buican**. Autorul este cunoscut în România prin piesele de teatru montate, prin eseurile și articolele publicate. Dar, locuind la New York, frecventează faimoasa instituție de cultură New York Public Library, unde cercetează ca un detectiv mii de pagini de memorialistică, înarmându-se cu suficient material întru a scrie această lucrare. Deși nu poate fi pusă la îndoială marea dragoste pentru legendarul sculptor care l-a inspirat pe

* Buican, Alexandru. *Brâncuși: o biografie* / Alexandru Buican. – București : Artemis, 2007. – 623 p.

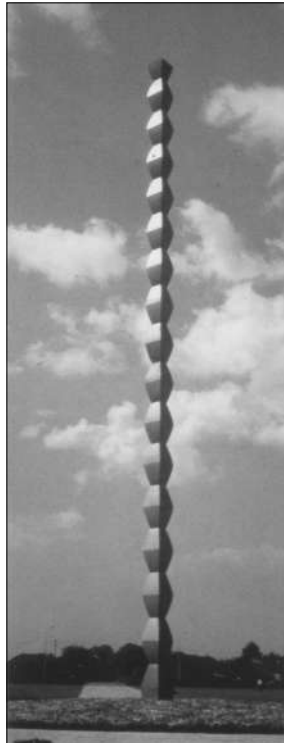
Alexandru Buican să-și probeze forțele și talentul în scrierea unei *încercări biografice*, cum o numește dumnealui, am încercat, din *Cuvânt-înainte* să-mi explic interesul care i-a provocat, totuși, o asemenea strădanie și consacrare. Intuiția nu m-a înșelat: „*Am spus mai sus că există un mister Brâncuși. Am încercat să risipim acest mister, țesut în jurul sculptorului leghendar, plecând de la documente. Am reușit? Sperăm că am reușit măcar în parte și nu suntem modești. Legenda lui Brâncuși va continua să ne scape pentru că, în zona rarefiată în care și-a trăit el viața, s-a învăluit pentru eternitate în misterul geniului*” (Al. Buican).

Bineînțeles, merită menționată onestitatea scriitorului, pentru că lucrarea este impozantă – peste 600 de pagini, cu note, cu referințe și cu o bibliografie impresionantă. Iar formula aleasă de Alexandru Buican întru a prezenta biografia lui Brâncuși este, mi se pare, extrem de reușită și originală. Felul cum expune întâmplările, momentele marcante din viața omului-artist implică textelor o impetuoasă și incredibilă. Istorisirile meditative ale autorului se împletesc firesc și armonios în urzeala atestărilor documentare depistate din monografii și cărți mult prea puțin cunoscute în spațiul românesc (unde Brâncuși a fost, din câte știm, un timp îndelungat *persona non grata*). Autorul recunoaște, de fapt, că lucrarea sa prin metoda abordată, „*se înscrie în categoria biografiiilor artistice*”.

Grație faptului că, descriează „*acel „portret interior” care este, până la urmă, din-*

colo de înșiruirea de date sau de evocarea de momente trecute - scopul adevărat al oricărei biografii”, cartea se citește ca un roman cu un personaj pe cât de cunoscut, pe atât de neidentificat. Iar tot ce i se întâmplă acestuia, momente deja cunoscute cititorului versat, inspiră la o prezență prin (și de) spirit la actul de creare a unor simbolice lucrări monumentale, cum ar fi: **Rugăciunea, Sărutul, Cumințenia pământului, Muza adormită, Domnișoara Pogony, Măiastra, Coloana fără sfârșit...**

Alexandru Buican imprimă lucrării sale o atmosferă intimă (dar fără sentimentalism!), încât involuntar te faci prezent la *venirea pe lume* în familia lui Radu Brâncuși a copilului botezat Costache (care, de fapt, era dorit a fi fată!), apoi devii martor-spectator al pasiunii inexplicabile a acestuia pentru cioplitul lemnului - apropo de cutezanța-i infantilă de a-și meșteri singur o vioară, această primă încercare fiind, poate, una din clipele de inspirație divină (!); apoi urmează pagini pe care citindu-le ai certitudinea și sentimentul (uneori jenant) că asیști la scene vii, reale, relevante... Sunt trăiri legate de relațiile lui Brâncuși cu mari creatori de valori care inspirau o atmosferă pe cât de boemică, pe atât de nebănuită în Montmartre și Montparnasse, acolo unde, alături de monștrii sacri, cum ar fi: Rodin, Modigliani, Picasso, Matisse, - se conectează la procesul extraordinar de modernizare a artei, ajungând a fi în acea revoluție epocală - el (Brâncuși!), *personajul excentric autentic* (Al.B.), promotorul unei vi-

ziuni inedite în arta sculpturală universală... Sunt clipe unice de travaliu, când se află pe baricade alături de cei care promovează noul împotriva inerției academice, când conștientizează faptul că stăpânește mijloace proprii de expresie, când e admirat în Franța, SUA... Și doar de „revalorificării moștenirii culturale” din țara sa este, un timp, renegat și atacat pe motivul că, „*nu se exprimă prin mijloace esențiale, caracteristice acestei arte*” și, astfel, considerându-se că Brâncuși, „*nu poate fi un creator în sculptură*”... Viața retrasă a artistului e, de fapt, o permanentă și istovitoare muncă de meditație în fața pietrei și a lemnului. Iar toate aceste căutări și clipe de răgaz sunt înveșnicite de el, fie prin imagini și chipuri sculptate, fie prin gânduri răzlețe. Apropo de *nașterea lucrării Domnișoara Pogany* (una din iubirile lui Brâncuși!) sau *Țestoasa* (ce exprimă relația artistului cu divinitatea!), sau *Pasărea în văzduh* (relevă obsesia zborului: „*Eu nu fac pasărea, ci zborul*”, zice Brâncuși)... Și, apropo de zicerile poeme-aforistice rămase pe foi sau în memoria celor care l-au ascultat de atâtea ori. Deși par niște expresii ordinare, sunt ca niște formule magice: „*În toate lucrurile există un scop. Pentru a ajunge acolo, trebuie să te eliberezi de tine însuși... În artă ceea ce importă este bucurie. Aveți fericirea să contemplați, să vă minunați. Aceasta e totul!...*” (din aforismele brâncușiene).

Ai putea medita asupra fiecărui subiect legat de marele sculptor, așa cum a făcut-o și autorul lucrării în cauză, având sentimentul că Brâncuși e undeva aproape, poate la o *Masă a tăcerii*... Precum s-a exprimat unul dintre contemporanii care l-a cunoscut și l-a iubit, bănuiesc, pe Brâncuși – Salles (la ceremonia de înmormântare a artistului): „*Îți spun adio./ Un adio plin de tristețe./ În numele prietenilor tăi./ În numele celor care te-au admirat și urmat./ În numele celor cărora le-ai adus bucurie./ În numele celor care știu că un adevărat poet a plecat din mijlocul nostru și o mână divină s-a închis, pentru a nu se mai redeschide niciodată./ Îți spun adio./ Dar lucrarea ta rămâne radioasă și pură. Ea este mai vie acum ca niciodată. / Și niciodată nu va muri*”.

Și mai e ceva. Lucrearea lui Alexandru Buican, care mi-a sugerat aceste gânduri, mi-a readus totodată în memorie și amintirea unei întâlniri de neuitat. Întâlnirea cu Brâncuși. Eram într-un Muzeu de Arte din Washington. Treceam curioasă dintr-o sală în alta, ademenită de Picasso, care-și schimba cameleonic haina cromatică, când deodată am simțit o tresărire în toată ființa: aveam în față una din **Păsările** lui Brâncuși (*poate sau nu cea care a provocat faimosul proces cu Brâncuși și vameșii americani*...). Stăteam fascinată, de parcă descoperisem în sfârșit ceva căutat de o viață. Contemplam și-mi părea că aud îndemnul Maestrului: „*Privește lucrurile până le vezi; cei aproape de Dumnezeu le-au văzut!*”.

Acum, iată, am încă o posibilitate rară de a-l avea și mai aproape pe cel care-mi inspiră zborul și înălțarea spre infinit, grație acestei minunate lucrări: **BRÂNCUȘI: o biografie**, de Alexandru Buican.

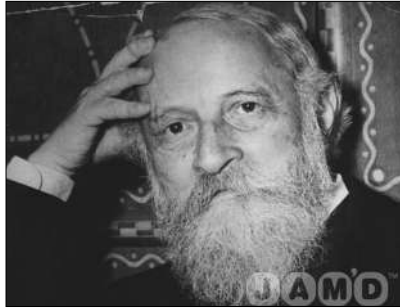
Claudia PARTOLE

VIZIUNEA FILOSOFICĂ A LUI MARTIN BUBER ASUPRA DIALOGULUI

Sergiu COGUT,
student, Facultatea de filologie,
UPS „Ion Creangă”

O cît de sumară analiză a istoriei filosofiei ne demonstrează că atitudinea față de problema dialogului, locul și rolul său în filosofie și literatură în diferite perioade istorice a cunoscut importante schimbări.

Este bine cunoscut faptul că prin dialog, în sens filosofic general, se înțelege un schimb de opinii și argumentații între persoane sau grupuri aflate în dezacord asupra unor aspecte considerate esențiale, avînd ca scop găsirea unei medieri sau a unei depășiri a conflictului. Astfel, în Grecia antică, dialogul coincide cu metoda însăși a filosofiei: pentru Socrate, filosofia e cercetarea adevărului, realizabilă numai prin intermediul dialogului. Platon împărtășește și reia această idee a cercetării împreună. În gîndirea medievală, dialogul, chiar dacă își pierde poziția centrală, rămîne o metodă utilă de cercetare și de expunere. În epoca modernă, dialogul e trecut pe un plan secund, fiind considerat steril din punct de vedere metodologic. Importanța lui e redescoperită în idealismul german, unde servește drept model pentru înfățișarea structurii dinamice a realității. În secolul al XX-lea, obiectivității impersonale a dialogului sistematic i se opune tema filosofiei contemporane a dialogului, reprezentată de așa gînditori M. Buber, F. Rosenzweig, E. Lévinas și alții.

Martin Buber și-a asigurat un loc important în istoria filosofiei prin publicarea, în 1923, a faimoasei cărțului *Eu și Tu*. Cu referire la această capodoperă, Karl Heim susține următoarele: „Genial de simpla descoperire a lui Bu-

ber a deosebirii fundamentale între relația Eu-Acela și relația Eu-Tu – una din tezele de bază ale acestei cărți – echivalează de fapt cu o răsturnare copernicană în ordinea gîndirii” (Martin Buber. *Eu și Tu*, Humanitas, 1992, *Prefață* de Șt. Aug. Doinaș, pag. 5).

Remarcabilul cugetător s-a născut la 8 februarie 1878 în capitala Austriei, într-o familie de intelectuali evrei, și s-a stins din viață la 13 iunie 1965, în orașul Ierusalim. Din 1901 a condus revista *Die Welt* a organizației sioniste mondiale, dar s-a distanțat de ea mai tîrziu, criticîndu-i scopurile naționaliste în numele unei dimensiuni care era, în esența ei, spiritual-religioasă. În perioada 1925-1933 a fost profesor de religie și etică ebraice la Universitatea din Frankfurt, iar în 1938 s-a transferat la Universitatea Evreiască din Ierusalim, predînd aici filosofia socială.

Martin Buber, fiind unul din cei mai cunoscuți neokantieni, și-a format propria viziune asupra lumii sub influența

lui I. Kant, S. Kierkegaard, Fr. Nietzsche și Gustav Landauer. El și-a fundamentat concepția dialogismului naturii umane în lucrările *Amintiri extatice* (1909), deja-menționata *Eu și Tu* (1923), *Despre problemele educației* (1926), *Convorbiri în doi. Tratat despre principiul dialogic* (1929), iar între anii 1940-1945 a publicat *Viața în dialog*, *Problema omului*, *Între om și om* și alte lucrări de valoare.

În relația dintre Eu și Tu se dezvoltă personalitatea fiecăruia, respectul reciproc, deschiderea fiecăruia pentru și față de celălalt. În acest dinamism, granițele înguste ale eului se desființează, se dizolvă, rămânând numai autenticitatea dialogului, a comunicării, a creării împreună, a adevărului descoperit împreună. În acest dialog și tensiune a trăirii, „Spiritul nu este în Eu, ci în relația dintre Eu și Tu”. Această relație își găsește cea mai înaltă expresie când ea duce la o revelație a lui Dumnezeu, a eternului Tu.

Dialogul dintre Dumnezeu și individ, nu ca dialog indirect, nu ca ceva din trecut, nu numai ca tradiție, ci ca dialog direct dintre Eu și eternul Tu, consideră Martin Buber, este baza iudaismului. Biblia este o mărturie a dialogului permanent dintre Israel și veșnicul Tu, iar legile iudaismului fac parte din răspunsul omului în acest dialog al revelației. Este acceptarea dialogului, este rezultatul relației bazate pe încredere, este relația care face posibil răspunsul vestit al lui Avraham „lată-mă” (Hineni). De aici decurge, pentru Buber, necesitatea fiecărei generații de a-și defini propriul răspuns în dialogul cu Dumnezeu. Legile fiecărei generații nu trebuie să fie exact ca și cele ale generațiilor anterioare și nu pot fi cu necesitate valabile pentru generațiile următoare, deoarece fiecare om este dator să urmeze ceea ce crede el că este legea Domnului, în cazul lui personal.

Teoria lui Buber reflectată în lucrările sus-numite se întemeia pe distincția

fundamentală între două tipuri de relații, Eu-Tu (Ich-Du) și Eu-Acela (Ich-Es), care semnifică două modalități complet diferite în care oamenii se raportează la lumea din jurul lor. Potrivit lui Buber, relația Eu-Tu presupune întâlnirea și dialogul dintre indivizi liberi care se descoperă unii pe alții ca Tu. Atât pentru Buber cât și pentru Lévinas, a fi tu însuși în sensul deplin al cuvântului înseamnă a fi pentru celălalt și a-l vedea pe celălalt drept altul. În universul relațiilor de tip Eu-Acela (Acela fiind o entitate neutră și impersonală), raporturile dintre indivizi sunt impersonale și pur utilitare, persoanele fiind interșanjabile și lipsite de unicitate.

Dintre toate lucrările sale, cea mai apreciată și solicitată de-a lungul timpului a fost și a rămas *Eu și Tu* – cartea lui de căpetenie, una din „marile cărți mici ale gândirii universale”, cum e numită seria în care a fost editată în traducere românească. „Axa problematică a acestei cărți – după cum susține cunoscutul cercetător și savant An. Gavrilov – o constituie deosebirea dintre cuvântul-pereche Eu-Tu și cuvântul-pereche Eu-Acela ca expresii a două tipuri de atitudini fundamentale ale omului față de lume și semenul său. Deosebirea principală este aceasta: „Cuvântul fundamental Eu-Tu poate fi rostit numai cu întreaga ființă”, în timp ce „Cuvântul fundamental Eu-Acela nu poate fi niciodată rostit cu întreaga ființă”. Prin rostirea acestor două cuvinte fundamentale Buber are în vedere, se înțelege, nu o simplă pronunțare a lor, ci două moduri diferite de a fi ale omului care își găsesc expresia verbală adecvată în ele, dar nu se confundă total cu ele, fiindcă aceste moduri de a fi se manifestă în tot ce face omul, nu numai în ceea ce spune” (An. Gavrilov. *Criterii de științificitate a terminologiei literare*, Chișinău, 2007, pag. 195).

„Eu-Tu”, menționează în continuare An. Gavrilov, reprezintă, în concepția lui

Buber, o relație primordială, originară cu lumea. „Eu” în sinea lui nu este un element de bază autonom, ci abia în relația sa cu „Tu” își realizează individualitatea sa pleneră. Prin această subliniere a faptului că „Eu” nu este un dat primordial, că el nu se poate realiza decât în relația sa cu „altul”, Buber se detașează de filosofii care pleacă de la subiectivitatea individului” (Ibidem, pag. 195).

Teoreticianul literar subliniază faptul că „Buber susține că relația dialogică Eu-Tu și cea cognitiv-practică („Я-Оно”, „Eu-Acela”) sunt două forme fundamentale ale manifestării ființei umane ce fixează de la începutul începuturilor doi poli opuși ai activității vitale a ființei omului, determinate de însăși natura speciei sale. Fiecare din aceste două tipuri de relații a cunoscut o evoluție istorică, dar ca poli ai activității umane sunt ante-date, premerg oricărei activități istorice reale a omului, nu sunt determinate de aceasta, ci doar condiționate de ea...” (Ibidem, pag. 196).

Referitor la relația Eu-Acela savantul basarabean accentuează că ea „este necesară, în primul rând, pentru a face posibilă realizarea dialogurilor, oamenii trebuie să se aplece și în sfera utilitarului și practicului, chiar uneori în detrimentul manifestării lor spirituale superioare” (Ibidem, pag. 196-197).

Marele poet, traducător și eseist român Ștefan Augustin Doinaș (1922 - 2002) remarcă, în *Prefața* sa la opera vieții lui Buber, privitor la deosebirea dintre cele două tipuri de relații, Eu-Tu și Eu-Acela, că ea „consacră dualitatea esențială în care lumea – natura și societatea – se prezintă omului: într-un caz ca prezență, ca angajare existențială, ca îmbrățișare trăită efectiv, a alterității, întru spirit; în celălalt, ca experiență, cunoaștere și posesiune rațională” (Martin Buber. *Eu și Tu*, Humanitas, 1992; *Prefață* de Șt. Aug. Doinaș, pag. 15). Tot aici celebrul om de cul-

tură român afirmă următoarele: „Cristal bine șlefuit, *Eu și Tu* conține deopotrivă un capitol de ontologie, o scurtă teorie a cunoașterii și un excurs de ordin antropologic” (Ibidem, pag. 14).

Universul lui Buber e alcătuit din trei dimensiuni: profetul-trecut, eul-prezent și Mesia-viitor. Aceste dimensiuni sunt lipsite de valoare cât timp nu dialoghează între ele, iar punerea lor în dialog autentic nu va fi niciodată efectivă, cât timp se va limita la speculativ. Dialogul autentic între trecut, prezent și viitor e dialogul trăit, încercat de fiecare din noi încontinuu de-a lungul vieții noastre pămîntești.

Cît privește gnoseologia lui, adevărul, pentru Buber, este un fapt de trăire, nu un fapt de limbaj sau de cunoaștere. El se manifestă dinamic în cadrul relației Eu-Tu. Adevărul este eveniment, este ceea ce se petrece între doi parteneri antrenaj în dialog.

Tot Ștefan Augustin Doinaș remarcă și faptul că filosofia dialogică a cugătorului român contemporan Mihail Șora prezintă multe afinități cu ideile lui Martin Buber și cu cele ale lui Emmanuel Lévinas. Pe urmele lui Buber și Lévinas, Șora subliniază importanța faptului ca Eul să-l întâlnească cu adevărat pe celălalt ca alteritate (alter ego) și să-l numească Tu. Această relație imediată constituie faptul fundamental al existenței umane. Nici individul, nici comunitatea, luate în sine, nu pot fi considerate ca unități primare ale relațiilor sociale. Elementul de bază este întâlnirea dintre două ființe umane libere care se descoperă una pe cealaltă ca alter ego în chiar actul întâlnirii lor. „Începutul...”, scrie M. Șora, „acesta este: să-i spui «tu» celui pe care viața și mersul lucrurilor îl aduc în fața ta. Tot restul de aici decurge” (M. Șora. *Firul ierbii*, Craiova, 1998, pag. 60). Individul, afirmă filosoful român, devine o prezență reală numai atunci când se află într-o rela-

ție vie cu ceilalți, percepuți ca parteneri egali de dialog. Lucrul care face posibilă sfera socială și dialogul generalizat este tocmai întâlnirea dintre un Eu și un Tu, multiplicați la nivel social. Din perspectiva lui Șora, a fi împreună cu ceilalți presupune deschiderea sinelui și recunoașterea lor ca ființe umane unice.

Cu tot prestigiul de care s-a bucurat, viziunea lui Buber a avut și oponenti, dintre care cel mai cunoscut era chiar amicul și colegul său de breaslă Franz Rosenzweig. Acesta – după cum menționează Ivana Markova, specialist notoriu în psihologia socială – „... susținea că principiul dialogic nu poate fi redus la intersubiectivitate, reciprocitate și recunoaștere mutuală. Franz Rosenzweig a criticat concepția îngustă a lui M. Buber despre relația Eu-Tu, scriindu-i acestuia: „Ce s-ar întâmpla cu relația Eu-Tu dacă ar trebui să încorporeze întreaga lume și pe Creator?... De dragul meu și al tău, trebuie să existe și altceva în această lume în afară de mine și de tine!” (Ivana Markova. *Dialogistica și reprezentările sociale*, Iași, Polirom, 2004, pag. 128).

După părerea noastră, în această discuție F. Rosenzweig merge ceva mai departe decât M. Buber, punând accentul pe faptul că dialogul este o lume comunitară, în care prevalează judecata, diferența și conflictul, lipsa consensului fiind motorul dialogului. Aceasta, de fapt, este o idee originală care dezvoltă viziunea lui M. Buber asupra dialogului.

În concluzie am dori să subliniem faptul că ființa umană buberiană este prin esență *homo dialogus* și nu poate să se desăvârșească fără a întreține o comunicare cu umanitatea, cu creația și cu Creatorul. Ea este, de asemenea, *homo religiosus*, căci dragostea de umanitate conduce la dragostea de Dumnezeu și invers, dragostea de Dumnezeu are drept efect dragostea de oameni. Este,

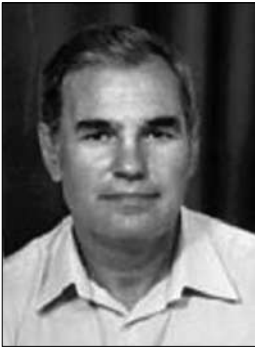
așadar, de neconceput a vorbi cu oamenii fără a vorbi cu Dumnezeu și viceversa. Prezența divină participă la orice întâlnire autentică între ființele umane și locuiește în cei care instaurează dialogul veritabil. Dialogul se bizuie pe reciprocitate și responsabilitate care există doar acolo unde este un răspuns real la vocea umană.

Trebuie să precizăm și faptul că ideile lui Buber au avut un impact deosebit asupra formării multor gânditori, dintre care cei mai remarcabili sunt Gershom Scholem, Emmanuel Lévinas, Emil Brunner și românul Mihail Șora. Gândirea lui a pus bazele regândirii valorilor iudaice în termenii dialogului și nu ai închistării, a arătat că Dumnezeu se manifestă deplin în înțelegerea dintre Eu și Tu, și, datorită acestui fapt, „o societate a iubirii și cooperării dintre toți oamenii este, deocamdată, o utopie - adică nu există nicăieri - dar nu este și o ucronie - adică nu poate să existe niciodată.” (Henri Wald. *Înțelesuri iudaice*, București, Editura Hasefer, p. 58).

Este cunoscut că marele savant și filosof rus Mihail Bahtin s-a inspirat din neokantianism, dintre toți reprezentanții acestei școli admirându-l în special pe M. Buber. Alți specialiști însă, ca A. Mihailovic, susțin că eminentul teoretician literar și estetician din Rusia a fost influențat în mod decisiv de Biserica Ortodoxă Rusă, înrîurirea acesteia „...fiind secretul tuturor scrierilor lui Bahtin” (A. Mihailovic. *Corporeal Words: Mikhail Bakhtin's Theology of Discourse*, Northwestern University Press, Evanston, 1997, pag. 2)

Așadar, filosoful Martin Buber se înscrie în istoria gândirii umane prin abordarea problemei omului, relațiilor dintre om și natură și dintre om și forța divină. Este originală viziunea sa asupra problemei dialogului, care, după cum s-a menționat, a avut o influență conceptuală asupra multor filosofi și teoreticieni literari.

OMUL DIN ÎMPĂRĂȚIA CĂRȚILOR

Ion Madan

(31.V. 1935 – 4. II. 2008)

Viața în împărăția cărților rafinează sufletele celor ce se hrănesc din ele. Cei care capătă drept de cetate, care devin „oameni ai cărților” sunt niște *privilegiați*, pentru că ei trăiesc în Paradis. Nu numai pentru Borges Biblioteca

este Paradis. Suntem milioane și milioane pe această planetă care ne-am format în umbra acestui miraj, care pentru noi a devenit „realitatea cea de toate zilele”, și alții vor urma în succesiunea generațiilor. Pentru că omul a luptat, din începuturile lui, mai mult decât pentru hrană, și pentru ca să dobândească puteri sporite prin calități intelectuale. Și a reușit, prin inteligență, să inventeze arma scrisului, un sistem de semne prin care să comunice și să depoziteze, astfel, mărturii despre sine și despre orice. Iar scrisul presupune carte, și cartea, pentru a contribui la formarea oamenilor și a depune mărturie, trebuie păstrată. Aceasta este Biblioteca: memoria omenirii și forma ei de recomandare.

La Carte se ajunge însă numai prin învățarea semnelor care o compun, adică a cititului, deci prin școală și prin *învățători*. Însă *Învățători* îi numim, ca atribut de noblețe, pe toți cei care ne îndrumă, ne sfătuiesc, ne luminează.

Unul dintre aceștia, cel mai strălucit în știința biblioteconomiei, care a format mii de urmași în această ocupație-viețuire benefică pentru întreaga societate a fost, timp de mai bine de 40 de ani, profesorul și cercetătorul, omul cărții, doctorul în știința biblioteconomiei,

ION MADAN. A fost un mare și adevărat *Învățător*. A fost printre noi, și noi nu l-am cunoscut îndeajuns, pentru că el se substituia în cărțile pe care ne făcea să le iubim, în știința gestionării lor, în pasiunea pentru păstrarea și răspândirea lor, în studiile sale despre cărți și intelectuali care le creează și le folosesc. Toată știința biblioteconomiei pe care el o predă generațiilor de studenți și specialiști pe care i-a îndrumat decenii la rând se vâdește în buna organizare și funcționare a rețelei de biblioteci din R. Moldova.

A lăsat o bogată moștenire atât prin scris cât și, sau, mai ales, prin formarea oamenilor. Se simțea la fel de bine printre oameni ca și printre cărți, era deschis la dialog, povestind și dând sfaturi și, la fel de deschis, fiind receptiv la sugesții și avid de informații. A avut dintotdeauna, din strămoșii lui, o sfătoșenie și o aplecare spre povestire, care completa cartea prin oralitate și textul prin inspirație.

Ion Madan s-a născut la 31 mai 1935, în comuna Trușeni, județul Lăpușna, ca fiu al lui Constantin și al Victoriei Madan (născută Grozavu), ambii părinți fiind coborâtori din vechi familii de răzeși. Pe linia tatălui este rudă cu scriitorul și folcloristul Gheorghe V. Madan.

A urmat Facultatea de Filologie a Universității de Stat din Chișinău (1958). După o scurtă trecere prin jurnalistică, își începe activitatea la Biblioteca Republicană (azi Biblioteca Națională) din Chișinău (1960), unde va colabora până la sfârșitul vieții. A fost șef al Secției de literatură și bibliografie națională în perioada 1960-1969, și director adjunct (științific) al Bibliotecii Republicane (1970-1973). În acei ani a pregătit bibliografia *Dimitrie Cantemir* (1973), cu prilejul tricentenarului marelui cărturar,

o sinteză excepțională de informații, cunoscută și căutată în lumea științifică.

Din 1973 devine cadru didactic la Universitatea de Stat din Chișinău și două decenii conduce Catedra de biblioteconomie a Facultății de Filologie, ulterior, Facultatea de Jurnalism și Științe ale comunicării. Știindu-i pregătirea și orizontul științific larg, vom înțelege că planurile de învățământ elaborate de prof. Ion Madan au fost atente asupra studiului cărții în limba română, că activitatea marilor noștri cărturari din trecut a fost cunoscută de tânăra generație, fie că avea conotații cronicărești, fie religioase, în interconexiune, așa cum poate fi caracterizată marea cultură a înaintașilor. De exemplu, *Bibliografia moldovenească: suport didactic pentru studenți*, Chișinău, 1985; sau *Programa analitică a cursului normativ „Bibliografia Națională”* (pentru universități), Chișinău: USM, 1993, ed. a 2-a, 2003; ceva mai înainte elaborase un *Elogiu cărții: aforisme și diverse aprecieri despre carte și lectură / alcătuitor Ion Madan*, Chișinău, 1984.

„Orizontul de așteptare” era ambiguu o lungă perioadă, dar moderația profesorului a ținut dreapta cumpănă în vremuri grele. Iubirea de carte a biruit ideologizarea excesivă sau directivele exclusiviste. Până la ultimele cărți ale sale, informația bogată și aprecierea chibzuită sunt caracteristicile scrisului său, de exemplu, în *Biblioteconomia și bibliografia Moldovei: profesori și discipoli*, red. resp. Lidia Kulikovski, Chișinău, USM, 2000, 140 p.; contribuțiile bibliologice *Cercetările în domeniul științelor umanistice la Universitatea de Stat din Moldova (1974-1995) (1996)*; *Cercetările în domeniul științelor chimice (1946-1998) (1998)*, *Cercetările în domeniul științelor biologice și agrochimice (1946-1998) (1998)*; *Istorie, arheologie, etnografie: 1981-2000* [toate - ale corpului didactic de la Univ. de Stat din Moldova] ș.a.

Titlurile onorifice *Eminent al culturii RSS Moldovenești* (1967) și *Om emerit al*

Republicii Moldova (1996) au recompensat o activitate neobosită, cu ecouri largi între specialiști, și nu numai. S-a afirmat în cercurile de specialitate nu numai din Basarabia. Astfel, în 1994, a fost unanim apreciat pentru comunicarea *Cartea veche – promotor al limbii românești în Basarabia*, la Congresul al V-lea al filologilor români. A făcut aprecieri de sinteză asupra unor probleme teoretice de anvergură: *Bibliografia basarabeană în contextul culturii și spiritualității românești*, în „Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova. Seria Științe Socioumane”, vol. 3, 2001 sau *Bibliografia Moldovei la început de mileniu*, în „Magazin bibliologic”, nr.3, 2003. A militat pentru organizarea unui Institut Bibliografic Național, pledoarie publicată în lucrarea *Camera Națională a Cărții la 45 de ani*, Chișinău, 2002 și a relevat preocupările de bibliografie națională, în manualul *Biblioteconomie și știința informării. Prelegeri pentru studenții specialității Biblioteconomie și Asistență Informațională*, vol. 2, Chișinău, 2003.

A fost omagiat de către specialiști, care l-au prețuit și l-au considerat un model de activitate și viață civică. La 65 de ani i se dedică monografia: *Protagonistul bibliologiei naționale. Ion Madan la 65 de ani*, de Natalia Cheradi, lucrare apărută sub egida Academiei de Științe Economice din Moldova, red. resp. Silvia Ghinculov, Chișinău, 2000, 75 p. + portret. În 2004, *Un Premiu Național pentru profesorul Ion Madan* este semnalat de Elena Corotenco, Ion Șpac și Claudia Slutu-Grama, iar Lidia Kulikovski semnează studiul *Cercetări în domeniul științelor umaniste și fundamentale: Ciclul de lucrări științifico-didactice al dr. Ion Madan constituie o realizare de vârf a bibliologiei*. După cum înregistrăm și alte contribuții: Irina Digodi, *Ion Madan sau profesiunea de credință a dascălului*, „Magazin bibliologic”, 2000, nr.1; Ion Șpac, *Ion Madan - cercetător de vocație al bibliologiei nați-*

onale, „Magazin bibliologic”, 2000, nr. 2; Veronica Gâlcă, *Ion Madan la ceas aniversar*, „Literatura și Arta”, 1 iun. 2000; Mina Lozanu, *Monografii de o valoare incontestabilă* [scrise, elaborate de Ion Madan], în „Literatura și Arta”, 22 apr. 2004.

M-a impresionat totdeauna faptul că an de an nu-și precupețea timpul și puterile, pentru investigații prin biblioteci, ca să scrie câte 20-25 de studii biobibliografice aniversare pentru *Calendarul bibliotecarului* (1992-1999) și *Calendar Național* (2000-2008), publicații la care a fost membru în colegiul de redacție. De asemenea, colabora cu eseuri pe teme istorice, de cultură ș.a. la revista de specialitate „Magazin bibliologic” sau cu articole despre personalități marcante ale culturii românești din Basarabia și din alte provincii ale României pentru ziare și reviste din Chișinău sau pentru diferite volume colective. Transmitea acestor texte din căldura suflătoare a exegetului îngăduitor, care este atent mai ales la realizări și apreciază contribuția pozitivă a personalităților. Numai în anii 2000-2004 a publicat peste 70 de lucrări științifice, didactice, bibliografice, inclusiv 10 cărți.

S-a preocupat să evidențieze și ponderea cărții pentru copii, într-un dicționarul biobibliografic care examinează totalitatea scrierilor ce le-au fost destinate, *Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților* (ed. a 2-a, 2004), el, cărturarul Ion Madan, care printr-o năprasnică

întâmplare și-a pierdut fiul, cu pregătire de istoric, ceea ce i-a scurtat zilele.

Prof. Ion Madan s-a dăruit bibliologiei, iar mai larg – Cărții, Culturii, Spiritualității românești – până în ultimele zile de viață pământească. Măcinat de o maladie necruțătoare, în ultimele luni înainte de a ne părăsi, a muncit la definitivarea monografiei *O dinastie de cărturari basarabeni* [poeta Steliana Grama, dr. în filologie Claudia Slutu-Grama, dr. în drept Dumitru Grama], care va vedea lumina tiparului de acum post-mortem. La fel, a scris circa 20 de studii biobibliografice inserate în *Calendar Național-2008...*

Un mare om al cărții a plecat dintre noi la începutul acestui *An al cărții*, la 500 de ani de la tipărirea primei cărți de la Târgoviște, care așează neamul nostru printre cele dintâi care au intrat în Galaxia Gutenberg. De 500 de ani neamul nostru nostru multiplică și difuzează Cartea, pe ale cărei învățături și-a clădit statornicia și rezistența față de opresiune. „Rezistența prin cultură” este o armă pe care ne-a învățat s-o mânuim și pentru care îi suntem recunoscători și lui Ion Madan. El este deja în Panteonul Luminii, și Lumina este Logosul pe care Cartea ni-l transmite, iar profesorul nostru a fost un slujitor exemplar al Cărții, al Culturii Naționale.

Prof. univ. dr. Zamfira MIHAIL,
Universitatea „Spiru Haret”, București

PRIMĂVARA CHITARELOR CARE PLÂNG

Era zi de duminică, 16 martie, toate posturile de televiziune și radio de la noi, dădeau răspuns la întrebarea „De ce plâng chitarele?”. Mihai Dolgan nu mai este. Ascultam și priveam, dar nu credeam. Îmi tot spuneam – Nu se poate! Chiar și atunci când am fost la Catedrala „Sfânta Teodora de la Sihla”, unde era de-

pus sicriul cu regretatul artist, nu puteam să mă împac cu gândul că Mihai Dolgan a plecat dintre noi. „Ești un munte de durere/ Sunt o mare de tăcere”, sunt versurile care mi-au venit în gând la coșciugul rece în care era marele compozitor și interpret. Avea față tristă, altfel decât era în viață – mereu luminoasă.

Mi-am amintit că pe Mihai Dolgan l-am văzut pentru prima dată încă de pe când eram un puști, iar formația pe care o conducea se numea „Contemporanul”. A venit în satul meu de baștină Parcova, Edineț, împreună cu Lidia Botezatu, surorile Georgeta și Oxana Ciorici, Ricu Vodă etc. A fost atât de spectaculos încât nu mă dădeam dus acasă. Am îndrăgit piesele lor și le port cu drag în suflet toată viața.

Cel mai mult însă mi-a plăcut, și am recunoscut și atunci cu sinceritate copilărească, de Mihai Dolgan. Din ceea ce puteam eu să înțeleg, mi s-a părut mai altfel decât ceilalți, mai calm și mai dulce cu noi, privitorii.

...Peste ani l-am descoperit același. Chiar dacă era un nume de valoare nu s-a molipsit de boala stelară. Era sus, dar cu picioarele pe pământ. Avea atâta omenie încât putea să dea oricui din ea. Nu zâmbea fals și nu spunea vorbe de pomană. Îi plăcea adevărul și fugea de scorneli. Apăra cetatea Dolgan – familia, dar și cetatea Dolgan – „Noroc”. A știut să meargă mereu înainte chiar dacă a fost biciuit de ideologia sovietică. El făcea muzică, ci nu politică, dar făcea atât de bine muzică, încât umbra politrucii vremii. Nu se puteau împăca mai-marii de pe atunci cu un astfel de succes. De ce Mihai Dolgan cânta „De ce plâng chitarele?” într-o țară în care totul era bine și frumos? De ce la concertele „Noroc”-ului se aplauda mai frenetic decât la adunările de partid? Oriunde a fost Mihai Dolgan a cântat cu drag de lume, fie că formația condusă s-a numit „Noroc”, „Contemporanul”, apoi iarăși „Noroc”. El nu a putut fi redus la tăcere, pentru că avea multă vervă tinerească și trebuia să

facă revoluție în muzica de atunci.

De la începuturile „Noroc”-ului, Mihai Dolgan a adunat cei mai tari artiști – Valentin Goga, un baterist de excepție, frații Cazacu – neîntrecuți maeștri ai ghitarei. Desigur, a știut să aducă vocile de aur ale Basarabiei – Ștefan Petrance, Ion Suruceanu, Lidia Botezatu, Iurie Sadovnic

etc. „Dor, dorule”, „De ce plâng chitarele”, „Primăvara”, „Cântă un artist” etc., erau melodiile fredonate cu drag nu doar de basarabeni, ci de oameni din toate țările ex-sovietice. Deși doar unul dintre șlagăre era interpretat în limba rusă, lumea era exaltată de armonia muzicală pe care o producea „Noroc”-ul lui Dolgan.

Tinerii artiști erau aștepti cu sufletul la gură peste tot. Studenții părăseau aulele, muncitorii nu se prezentau la lucru, pentru că stăteau ore bune în rând pentru a căpăta bilete la „Noroc”. Era „boom”-ul libertății de exprimare artistică, iar melomanii erau în așteptarea a ceva de calitate. Acel ceva - s-a întâmplat să fie „Noroc”. „De ce plâng chitarele” a rămas mult mai mult, fără exagerări, decât un hit pentru milioane de melomani, el a însemnat trăirea unui timp de aur al muzicii naționale, care urca foarte îndrăzneț în acele timpuri destul de tulburi.

Datorită lui Mihai Dolgan și celorlalți „Noroc”-oși, mulți melomani au frumoasa ocazie să-i (re)vadă în anul 2000 pe cei de la „Mondial”. Și să mai zici că istoria nu se repetă? „Mondial” a mai fost în Basarabia în anul 1970, un an în care „Noroc”-ul era condamnat la tăcere.

Membrii formației, potrivit directivei, nu aveau dreptul să activeze ca trupă pe teritoriul ex R.S.S. Moldovenești. Mihai Dolgan cunoaște al doilea exil de pe

palma de pământ pe care s-a născut, or el a mai fost deportat, împreună cu familia în anul 1949, din motivul că ar fi fost foarte bogați.

Despre necazurile pe care le-a avut pe parcursul anilor, Mihai Dolgan a vorbit puțin, iar ceea ce spunea însemna mult mai mult decât o lecție de demnitate. „De ce plâng chitarele”, „Cântă un artist”, „Nicăieri în lume”, „Dor, dorule”, sunt cântecele care, după mine, dau răspuns la întrebările despre peregrinările dulci-amăruie ale „Noroc”-ului, dar în special ale lui Mihai Dolgan. În 1970, ne-„Noroc”-oșii, își i-au valizele și bogățiile artistice pentru a pleca de-acasă.

După patru ani, li se permite să revină în Moldova, însă cu condiția să-și ia alt nume formația. Astfel, „Noroc”-ul devine – „Contemporan”. Timp de 12 ani, formația rămâne cu această titulatură, mai mult impusă, decât dorită. Dar, repertoriul nu și-l schimbă oricât de mult au fost flancați membrii ei și mai ales liderul – Mihai Dolgan. În 1986, formația revine la numele de altădată. Mihai Dolgan își continuă ideea de promovare a valorii, făcând muzică de calitate și adunând în jurul său tineri dornici de afirmare – Ricu Vodă, Gheorghe Țopa, Valeriu Gorgos, Anatol Bivol etc.

Mihai Dolgan rămâne a fi un simbol al nonconformismului în arta muzicală. El a creat cum a simțit și a dus mesajul cum a crezut că e mai bine. Ascultând melodiile lui, cred că artistul a știut ca nimeni altul să educe publicul, să nu se lase influențat de fel de fel de cerințe bizare ale pieței muzicale. În unul din interviurile pe care mi le-a acordat prin anul 2001 se arăta indignat de ce se întâmplă în muzica noastră, dar spunea că nu poți lupta împotriva valului și tot el remarca: „Cu cât țara e mai săracă, cu atât kitchul își face tot mai mult loc”. Cert este că Mi-

hai Dolgan a creat cântece care nu pot fi uitate. Însă, vorba altui cântec: „M-a bătut păgân norocul/ Să n-am parte de noroc”, artistul a avut un trai modest, dar niciodată nu s-a plâns. Se ținea tare chiar și atunci când boala tot mai des îl supăra. Despre suferințele lui a știut puțină lume, pentru că totul trebuia să rămână în Cetate. Credea cu tărie că în această primăvară va organiza spectacolul dedicat celor patru decenii ale „Noroc”-ului. Dar nu a fost să fie. A plecat la Domnul în anotimpul în care s-a născut, l-a adorat și cântat.

Și vor veni multe primăveri și vor plânge chitarele.

Strune-nlăcimate

*Ai venit pe lume într-o primăvară
Și-ai cântat frumosul pe strune de chitară,
Ai plecat la ceruri tot în primăvară
Și-ai cântat durerea pe strune de chitară.*

*Nu oprește nimeni plânsul de chitară,
Lacrimă durută pe obraz coboară,
„Cântă un artist”, ce mai armonie!
„Cântă un artist” – tristă melodie.*

*Dorule, tu dor – ești atât de mare,
Ce „Noroc” să ai de norocul lor,
„Pasăre în zbor”, crin ne dat în floare,
„Nicăieri în lume” nu-i noroc mai mare.*

*Vremea o să treacă, timpuri o să vină,
Amintire caldă, plină de lumină,
„Lalele” o să apară în miez de primăvară
Și-o să plângă iarăși o strună de chitară.*

*Mi-e dor de „Nu se poate”, de tine mare dor,
„Suflete-ntro lume”, mare călător,
Și te-i dus în ceruri că să cânți tu iară:
„Nu oprește nimeni primăvara!”*

Dinu Rusu

RĂPUS DE INIMĂ, NE-A PĂRĂSIT GEORGE PRUTEANU...

La unul din spitalele de mare prestigiu ale Bucureștilor, „Sf. Pantelimon”, a încetat din viață, pe 27 martie a.c., în urma unui infarct miocardic, lingvistul, omul de televiziune, jurnalistul, criticul literar, traducătorul și politicianul George Pruteanu. Abia împlinise 60 de ani în luna decembrie 2007. Era o personalitate extrem de populară, poate cel mai bine cunoscut pentru emisiunea *Doar o vorba să-ți mai spun*, pentru așa-numita „Lege Pruteanu” și pentru criticele aduse divertismentului de proastă calitate și manelelor. În cuvintele de mai sus, menite să-i dea o caracterizare lui George Pruteanu, am scos în evidență ceea ce știa cam toată românimea; totuși, activitatea sa culturală, filologică, dar și civică, a cuprins și fațete mai puțin cunoscute, nu însă și mai puțin impresionante.

George Pruteanu s-a născut la 15 decembrie 1947, la București. A urmat cursurile facultăților de litere din Iași și București, la secția franceză-română, și-a dat doctoratul în filozofie. Până în 1989, a lucrat ca lector universitar și, în paralel, ca ziarist, în domeniul cultural, în presa cotidiană, apoi ca redactor în presa literară: *Convorbiri literare*, *Cronica*, *Contemporanul*, *România literară* etc. Activitatea sa principală a fost critica literară: din 1972 pînă în prezent (cu nesemnificative întreruperi) a deținut rubrici fixe săptămânale de critică literară. A fost secretar de redacție la săptămînalul *Expres*, șeful secției de cultură și publicist-comentator la *Evenimentul Zilei* și redactor-șef al săptămînalului *Acum*. A devenit foarte cunoscut pentru publicul

larg prin emisiunea *Doar o vorba să-ți mai spun*, difuzată pe rînd de posturile: Tele 7abc (1995), ProTV (1995-1996) și TVR 1 (1997-1999) și, din nou, în 2006, deja cu denumirea *Doar o vorba să-ți mai spun*). În perioada 2005-2007 a fost membru în Consiliul de Administrație al Televiziunii Publice. Potrivit propriului său site, nu a fost membru al PCR, iar în noiembrie 1996 s-a înscris în PNȚCD, partid pe care l-a părăsit în martie 1998. Doi ani mai tîrziu, în februarie 2000, s-a înscris în PSD, iar din septembrie 2003 a fost membru PRM. A fost senator timp de două mandate, între anii 1996 și 2004, reprezentînd Suceava, iar apoi Bistrița-Năsăud.

În ultimii ani a militat public de nenumărate ori împotriva „gunoaielor” din industria de divertisment, referindu-se astfel mai ales la programele de televiziune și la manele. A fost conferențiar universitar și a predat de-a lungul carierei didactice la Școala Superioară de Jurnalistică, la Universitatea Ecologică, la Universitatea „Hyperion” din București, la Universitatea „Andrei Șaguna” din Constanța, la Universitatea „Banatul” din Timișoara, la Universitatea din Bistrița și la Universitatea „Spiru Haret” din București.

Personalitate cu o vastă, formidabilă cultură generală și în special - filologică, cu un simț deosebit de acut al limbii române, George Pruteanu s-a manifestat și ca un aprig apărător al ei, un luptător intransigent pentru promovarea unei române corecte în toate sferile. Mai sus, am aminti de **site**-ul lui Pruteanu. Ei

bine, însuși George Pruteanu ortografia acest englesism așa: „**sait**”, deoarece opta pentru scrierea strict românească a tuturor cuvintelor împrumutate... La fel, după 1991, a fost printre lingviștii de la București care s-au împotrivit „reformei academice” care viza scrierea generalizată, în mijlocul cuvintelor, a lui **â** („î din a”), cu excepția acelor cuvinte care se scriau și mai înainte: rom**ân** și derivatele, precum și unele nume gen Brâncuși, Pârvan etc. Intenționa chiar să obțină „trecerea prin Parlament și /sau Senat” a unei legi care ar fi stopat debandada generată de modificările la normele ortografice ale limbii române, operate în 1991-1993. A inițiat și a susținut Legea pentru protecția juridică a limbii române, promulgată într-o formă modificată (ceva „mai blîndă”) în 2004, „sub domnia” lui Ion Iliescu, cunoscută sub numele de „Legea Pruteanu”, și care cere ca toate textele publice în limbi străine să conțină și traducerea în limba română – spre marele necaz al unor globaliști de-a-ndoseala și al unor hungariști din Covasna și Harghita.

George Pruteanu a manifestat un viu interes pentru Basarabia, pentru starea

limbii române de aici, arătînd și o sinceră afecțiune față de noi. În 1999, invitat de dna prof. univ. dr. hab. Irina Condrea, la Facultatea de Litere a Universității de Stat din Moldova, a ținut acolo un ciclu de strălucite prelegeri și discuții cu studenții și profesorii. O serie de prelegeri și întâlniri cu cititorii a avut și la Biblioteca „O. Ghibu” (director – dna Elena Vulpe). Sunt memorabile interviurile pe care le-a acordat unor emisiuni de largă audiență ca *Focul din vatră* (autoare Luminița Dumbrăveanu), *Dialoguri culturale* (reporteră – Zina Cerchez), *Cultivarea limbii* de Raisa Belicov.

... Trupul neînsuflețit al criticului, publicistului și politicianului George Pruteanu a fost depus în rotonda Muzeului Literaturii Române, de unde a fost petrecut în ultimul drum de un cortegiu numeros: rude, prieteni, colegi de breaslă, tineri studioși, mii de admiratori.

Ne vom aminti mult timp, cu toată căldura și recunoștința, de cel care a fost George Pruteanu, de vorba-i deosebit de frumoasă și înțeleaptă și nu ne vom putea obișnui cu gîndul că acest om de mare cultură, vrednic străjer al limbii și culturii române, nu mai este printre noi...

CRONICAR

A PLECAT LA CERURI PICTORUL SABIN BĂLAȘA

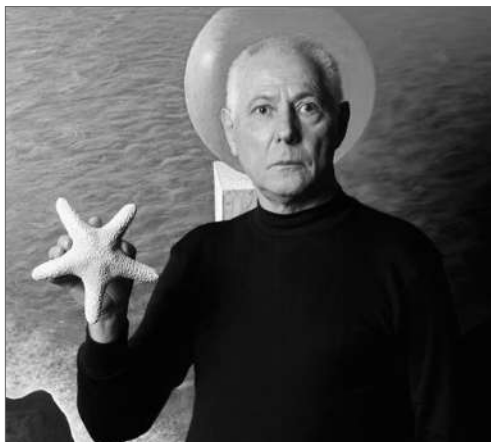
Pictorul Sabin Bălașa a decedat, pe 1 aprilie 2008, la Spitalul *Sfânta Maria* din București, artistul fiind paralizat de la mijloc în jos ca urmare a unui cancer generalizat.

A fost un pictor român a cărui operă poate fi caracterizată ca aparținînd unui suprarealism târziu, deși artistul însuși caracterizează lucrările sale ca aparținînd unui „romantism cosmic”.

S. Bălașa s-a născut la 17 iunie 1932, în satul Dobriceni, Olt, dintr-un tată preot și

o mamă învățătoare. A urmat Liceul „Frații Buzești” din Craiova, apoi a absolvit, în 1956, Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din București, cursurile Academiei de Limba și Cultura Italiană Siena, în 1965, și cursul de vară al Academiei de Pictură din Perugia, în 1966.

Pictorul s-a bucurat de o deosebită popularitate chiar și în perioada comunismului, el participînd, de-a lungul timpului, la zeci de expoziții de grup sau personale, fiind răsplătit cu o serie de premii și distincții

internaționale. Astfel, Bălașa participă la expoziții din țară și la expoziții de artă românească organizate în străinătate: Varșovia (1956), Moscova (1958), Cairo, Alexandria, Damasc (1960 – 1961), Bienala Tineretului de la Paris (1961), Roma (1966), Grecia, URSS, Finlanda (1976), Norvegia, Suedia, SUA (1979) ș.a.

Temele majore ale picturilor sale sunt reprezentate prin femei sculpturale, cu păr lung, animale mitologice etc. Mediul și fundalul picturilor sunt, de multe ori, dominate de culoarea albastru.

Printre cele mai faimoase lucrări ale sale se numără frescele care decorează Universitatea *Alexandru Ioan Cuza* din Iași („Elogiul tinereții). De asemenea, printre tablourile sale cele mai cunoscute se află: „*Tinerete*”, „*Solemnitate*”, „*Orgoliul*”, „*Exodus*”, „*Luntrașul*”, „*Luceafărul*”, „*Himera*”, „*Miracol*”, „*Seniorii*”, „*Atlantida*”, „*Dimineața planetei*”, „*Comete*”, „*Nunta cosmică*”, „*Icarus*”.

Pictorul a primit numeroase distincții, precum Medalia de Aur a Concursului European de Pictură de la Pescara, Italia (1965), Premiul revistei *Arta* pentru pictură murală (1970), Medalia de Aur, la International Parliament USA (1982), *Grand Premio delle Nazioni*, Salsomaggiore, Italia (1983), titlul Cavaler al Artelor al Academiei Bedriacense,

Calvarone, Italia (1985), iar pentru filme a obținut *Pelicanul de Argint Mamaia* (1966, 1968), Premiul ACIN (1971).

La licitații, Sabin Bălașa este unul dintre cei mai bine cotați pictori contemporani.

În anii comunismului, Sabin Bălașa a devenit foarte cunoscut prin portretele lui Nicolae și, mai ales, ale Elenei Ceaușescu, lucrări care i-au adus sume frumusele de bani. Nici după Revoluție însă, el devenind cunoscut în acest mod, nu i-a mers foarte rău.

Conducerea ASE a plătit 320.000 de euro pentru un perete pictat într-o sală de lectură a bibliotecii (57,5 metri pătrați de pictură murală), bazându-se exclusiv pe oferta pictorului, care inițial fusese de un milion de euro. Prin comparație, cel mai scump tablou, vândut la Alis în 2003, este „*Fata în iarbă*” de Nicolae Grigorescu, la prețul de 59.900 de euro. Și cei de la Iași, „*au mușcat*”: la Universitatea „Al.I. Cuza” din oraș Sabin Bălașa a câștigat, în 2002, 200.000 de dolari (128.250 de euro) pentru o pictură murală în Aula „*Mihai Eminescu*” (276 de metri pătrați). La Iași, „*maestrul*” începuse negocierea de la suma de 800.000 de dolari (513.000 de euro), iar rectorul Dumitru Oprea a fost încântat că Bălașa a cedat trei sferturi din ceea ce considerau ei a fi prețul.

Pe lângă portretele propagandistice, principala lui operă constă în cele 21 de picturi murale care se găsesc în Universitatea „Al.I. Cuza”, Iași, care se întind pe o suprafață de 276 de metri pătrați. A realizat 12 filme de „*picturi animate*”.

A scris și două romane, publicate în 1996 și 2002: *Deșertul albastru* și *Exodul spre lumină*.

Ca și alte personalități complexe, Sabin Bălașa a fost marcat, în existența sa artistică, de contradicții. Nimeni însă nu va pune la îndoială talentul sau ieșit din comun, talentul pe care s-ar mândri orice slujitor al Frumosului.

DUPĂ UN SECOL ȘI CEVA, MARELE ARHEOLOG ION SURUCEANU, STRĂIN LA EL ACASĂ

Tamara GORINCIOI

„Nu este în lumea aceasta totul deșertăciune, rămâne ceva statornic; rămân faptele mari, care sunt nepieritoare” (Mihail Kogălniceanu).

Vadul lui Vodă: de la glorie la decadență

Cu trecutul său dramatic, dar și strălucit, Basarabia este în continuare un model de revelație și argument de românităte. Trecutul ei istoric, șters de un burete malefic al vremii, ne obligă să redescoperim și să revocăm faptele și spiritul luminos ale ilustrațiilor noștri înaintași - diploma de noblețe a latinității noastre. *„Nimeni n-a scris încă istoria Basarabiei, - o istorie adevărată și științifică, - este însă, fără îndoială că una din problemele serioase ale istoricului ei viitor, care va cunoaște principiile criticii istorice, îi va cerceta toate izvoarele necesare, va fi reconstituirea chipului vieții ei din trecut, pe baza monumentelor materiale, rămase din bătrâni (antiquitas figurata)”,* afirma Paul Gore, referindu-se la *„farmecul pătrunzător și duios al trecutului nostru național, uneori așa de trist”.*

De un farmec pătrunzător, dar și neșpus de trist, să nu zic dezolant, este și istoria localității Vadul lui Vodă unde, la 1876-1878, ia naștere primul muzeu și prima bibliotecă din Basarabia, fondate de Nathalie Sicard. Ulterior, acest muzeu, rămas în istorie cu denumirea de *Muzeul Pontului scitic*, este transmis, potrivit cercetătorilor istorici, de către Nathalie Sicard (la 1880) ginerelui său - cunoscutul arheolog și colecționar de antichități

Ion Suruceanu, membru al Academiei Române, unul dintre cei mai erudiți și mai prestigioși arheologi din sud-estul Europei, apreciat pentru excelențele lui cunoștințe în domeniul arheologiei din regiunea de nord a Mării Negre.

Amenajat pe moșia socrului său Charles Sicard, la Vadul lui Vodă, pe Nistrul, Muzeul de antichități din acest târgușor, după cum îl descrie dl Nicolae Chetaru, prof. dr. în istorie, specialist de vază în arheologie, a cunoscut o fulgerătoare faimă internațională, datorită pieselor colectate de I.C. Suruceanu încă din anii de liceu (monede, ceramică, sticlă grecească), în împrejurimile Cetății Albe și ale Odesei. Lucrările sale închinete Greciei antice pe malul nordic al Mării Negre îi deschid porțile Academiei Române - în 1888, la insistențele lui M. Kogălniceanu, care, vizitând în acea vreme conacul arheologului de la Vadul lui Vodă, îl trimite în Basarabia pe istoricul și arheologul de la București prof. Gr. Tocilescu (1850-1909), într-o informare și încurajare. La fel, basarabeanului nostru i se deschid atunci și ușile Institutului Imperial de arheologie din Petersburg; reviste de specialitate franceze, germane, italiene îi publică articole și studii, este citat în importante lucrări de referință din Rusia și din Occident. Din 1916, piesele cele mai prețioase dispar (ca să apară - ca prin minune - după aproape un secol, la... Moscova!). În 1917, „revoluționarii” bolșevici ruși distrug și ceea ce mai rămăsese - atât în clădirea Muzeului din Chișinău, cât și la conacul de la Vadul

lui Vodă, rămas printr-un miracol până în prezent aproape că intact.

„O națiune care aspiră să trăiască, trebuie să știe însă a-și aminti”, spunea marele cărturar român V.A. Urechia. Cu părere de rău, aceste criterii sunt oarecum străine pentru actualii edili de la Vadul lui Vodă și chiar pentru unii intelectuali aserviți puterii, care mai lesne ar fi dispuși să mai înalțe un monument ostașilor roșii, decât personalităților culturale, ce au activat aici sau Domnitorului Ștefan cel Mare și Sfânt, de la care provine denumirea legendară a localității. În aceste locuri pitorești, potrivit legendei, Marele nostru Domn a repurtat o victorie strălucită asupra tătarilor, trecând cu oastea sa prin vadul Nistrului, unde, bucuros de izbândă, a dat poruncă să se construiască aici o bisericuță din lemn, iar logofeții săi să primească în dar, ocină pe veci.

De atunci multă apă a curs la vale pe Nistru și multe istorii glorioase, trădări și schimbări de situații s-au succedat pe aceste locuri binecuvântate de Dumnezeu pentru frumusețea lor, dar profanate, odată cu ocuparea ținutului dintre Nistru și Prut de trupele sovietice.

„Soarta arheologului Ion Suruceanu (1851-1897) - **de la trecerea sa în neant au trecut peste 100 de ani** - și a fructului muncii sale este exemplară și prin nenorocul care i-a urmărit pe oamenii Basarabiei, de la 1812, când căzuseră sub ruși”, afirmă celebrul scriitor basarabean, de la Paris, Paul Goma în eseul *Săptămâna roșie* sau *O hartă din cuvinte*, capitol parte din romanul documentar *Basarabia*. În opinia cercetătorului Nicolae Chetraru, muzeul și-a recăpătat numele său deplin odată cu trecerea în clădirea cumpărată la Chișinău, actualmente strada Bănulescu-Bodoni nr. 41, o aripă a complexului de clădiri unde printr-o coincidență fantastică activează Biblioteca „B. P. Hasdeu”. „Clădirea princi-

pală e cu două caturi și cu două balcoane în partea de la stradă. La parter ea avea șase, iar la etaj - șapte camere. Alte trei camere erau în aripa ce dădea în str. Varfolomeievșcaia (astăzi, stradela Teatrală). În două camere de la parter erau expuse antichități egiptene, în altele două de la etaj se afla biblioteca, restul exponatelor ocupau trei camere la etaj și tot atâtea în aripa casei”.

De ce până astăzi conacul ilustrului arheolog nu este luat sub protecția statului, restaurat și prefăcut în muzeu?

Ocultismul țarist și tirania de tip bolșevic au adumbrit nu doar românitatea Tyrageției, ci în primul rând ținutul Basarabiei. Cine oare și-ar putea explica că istoria localității Vadul lui Vodă, cu trecutul doldora de glorie și legende, va ajunge într-un asemenea declin. Aici nu numai că se sfidează Constituția R. Moldova, dar se sfidează bunul-simț și respectul pentru băștinași: șeful Casei de cultură, cel al Casei de creație, lucrători de la Regia Comunală, majoritatea consilierilor sunt alolingvi, unii dintre ei nu doresc să spună barem „Bună ziua” în română. În muzeul școlii, pe loc de cinste stau așazișii eliberatori și președinți de tot felul, inclusiv de colhoz.

Indiferența, să nu zic ostilitatea administrației publice locale s-a făcut simțită când la Vadul lui Vodă a sosit în căutarea strămoșilor un strănepot de-al lui Ion Suruceanu, fiul legendarului antrenor de fotbal Leonte Ianovschi de la Pitești, care a dat României fotbaliști de talia lui Dobrin, Mutu sau Chivu.

Aflând despre familia Ianovschi, rude prin alianță de căsătorie cu N. Sicard și I. Suruceanu, am apelat la ziarul bucureștean *Jurnal Național*, unde citisem întâmplător un material despre drama

și povestea cutremurătoare a lui Leonte Ianovschi, antrenorul de fotbal, supranumit patriarhul fotbalului românesc, în vârstă de 85 de ani.

„Chiar dacă a sărit de 80 de ani, relatează ziaristul Ovidiu Ciutescu în materialul său, maestrul lui Dobrin, cu vocea tremurândă de la cele două atacuri cerebrale suferite, își amintește cu precizie multe din momentele care i-au marcat existența. „Mama a fost fata mijlocie a colonelului din Armata Albă a țarului Romanov, Vasile Ianovschi și a Elenei Sicard. Elena, e o franțuzoaică stabilită în Crimeea, pe la 1850, când ducele de Richelieu a colonizat peninsula. Elena a fost fiica Nathaliei Kraft și a corsarului Alain Sicard. Kraft este un nume cunoscut în Germania, prin tatăl ei, inginerul feroviar Kraft, care a construit prima cale ferată între Sankt Petersburg și Moscova! Țarul de atunci al Imperiului Rus i-a oferit la inaugurare o cutie cu 60 de diamante. Le-a lăsat moștenire și le-a împărțit copiilor săi. Așa s-a făcut că în copilărie m-am jucat cu diamantele moștenite de mama și mătușa mea Sofia. Niciodată n-am știut cu ce valori exorbitante mă jucam în anii inocenți ai copilăriei mele. Ele s-au pierdut în timpul celui de-al Doilea Război Mondial”.

În urma apelului nostru, am fost contactată de un strănepot al Nathaliei Sicard, Leonte Ianovschi-junior din Pitești, antrenor de tenis, care mi-a pus la dispoziție date prețioase din istoria familiei sale și mi-a expediat fotografii de epocă cu celebrele sale rude cu ramificații la curtea țarului Romanov, a ducelui de Richelieu, pictorul La Fontaine, a corsarului Alain Sicard, protejat la curtea lui Ludovic al XVI.

Însuflețită de această legătură de peste vremuri, am efectuat în paralel și alte investigații. Despre viața acestei doamne aristocrate, „cu o fire despotică”, descrisă astfel în volumul *Fapte tre-*

cute, basarabeni uitați (alcătuitor Mihai Adauge), în capitolul *Profiluri de ieri și de azi*, articolul *Academicianul Ion Suruceanu* de Gheorghe Bezviconi, se cunosc prea puține. Doar că „Ion Suruceanu s-a însurat cu Olga Sicard, o doamnă inteligentă, care a moștenit caracterul mamei sale, Nathalie (Natalia), fata generalului Kraft din Moscova. Era o femeie cultă și despotică, căsătorită cu Cristofor-Carol Sicard, moșierul din Vadul lui Vodă”. Nathalie și-a căsătorit cele două fiice după alegerea sa – pe prima, Elena, cu prințul Golițin-Golovkin, iar pe a doua, Olga - cu arheologul Ion Suruceanu. *Fata cea mare, Elena, are trei fete din prima căsătorie, dar Golițin moare tânăr și Elena se recăsătorește, spre disperarea celor trei fete, cu Vasile Ianovschi (stră-străbunicul lui Leonte Ianovschi), cu care are patru copii: Sofia, Irina, Maria și Vasile V. Ianovschi.*

De aici lesne conchidem că Nathalie Sicard, căsătorindu-și fiica, după propria sa voință cu renumitul arheolog Ion Suruceanu, fiul lui Ion Casian Suruceanu, căsătorit cu Maria lui Constantin Lomatescu (1830-1919), fiica unui general din București, care mai târziu a devenit primul arheolog moldovean, fondatorul Muzeului de Antichități ale Pontului Scitic din Chișinău, posesorul celei mai bogate biblioteci cu literatură despre Basarabia, membru de onoare al Academiei Române, membru activ al Societății Ruse

de Arheologie din Sankt Petersburg, al Societății de Istorie și Antichități din Odesa, al Societății Bisericești Arheologice a Academiei Teologice din Kiev, ea a pledat în mod conștient pentru continuitatea activității familiei sale în spiritul culturii europene, dar și naționale, nu în ultimul rând.

De la dl Leonte Ianovschi-junior mai află că inginerului Kraft i s-a propus o partidă bună pentru fiica lui. Ducele de Richelieu îi oferă ca soț, respectiv, ginere pe fiul lui nelegitim Cristofor. Ducele avusese o poveste de iubire cu contesa Van Tisa - o ungueroaică. Pentru a salva onoarea contesei și propria sa piele, din disperare apelează la bunul său prieten de afaceri și aventuri, corsarul Alain Sicard. Acesta se căsătorește cu contesa salvându-i pe amândoi. Copilul ia numele de Cristofor Sicard, dar este ocrotit, protejat și adus la curtea lui Ludovic XVI de către duce și se bucura de toate privilegiile oferite de curte. Tot atunci, ducele îi găsește fiului său nelegitim o partidă bună cu fiica inginerului Kraft, nimeni alta decât Nathalie. Tinerii se căsătoresc, dar apare Napoleon Bonaparte și regalității fug pe capete din Paris. Atunci apare salvarea! Ei fug cu una din corabiile corsarului Alain Sicard în Odesa, unde începuse colonizarea Odesei cu francezi. La 1805, ducele și corsarul le cumpără o moșie de 20 000 ha la Vadul lui Vodă... Acolo se stabilesc Cristofor (Christophe) și Nathalie. Unde se întâmplă lucruri impresionante...

Scoaterea din anonimat a acestor ilustre personalități basarabene a fost și scopul deplasării reporterilor de la *Jurnal Național*, în vara lui 2007, conduși de jurnalistul Ovidiu Ciutescu, echipați cu o cameră de luat vederi pentru a face și un film documentar despre locul de baștină al renumitului antrenor de fotbal Leonte Ianovschi. Oferindu-mă să le fiu ghid la

fostul conac al familiei Ianovschi, nivelat în 1941 de buldozere sovietice, precum și la conacul pustiu al lui Ion Suruceanu, rămas intact ca prin minune după invazia roșie de la 1941, spre surpriza noastră, acest monument istoric, patrimoniu de stat, a devenit se pare proprietatea taberei de adventiști „Cireșarii”, loc unde copiii fac „competiții de împroșcat cu pietre” sau îl transformă, la nevoie, în... WC...

Cei de la tabără, reproșându-ne că vorbim românește, au chemat reprezentanții ordinii publice, după care am fost poftiți la Secția de Poliție din Vadul lui Vodă, unde ni s-a cerut să dezvoltăm cadrele filmate, pe motivul că nu am avut permisiune specială. De unde, nu am mai înțeles. De parcă acest conac boieresc, aristocrat, ar prezenta un secret militar sovietic sau vreun pericol public, pentru societatea noastră comunizată până în măduva oaselor.

Să fi pus cineva ochiul pe conacul lui Ion Suruceanu, salvat odată de la demolare de fostul primar democrat, Nicolae Ciobanu, degrevat din funcție înainte de termen și pus după gratii în circumstanțe bizare, odată cu venirea la putere în R. Moldova a actualului partid de guvernământ. Oricum, nu aș crede că actualul primar, comunist, dl Iurie Onofriiciuc, care cu un an în urmă a semnat protocol de înfrățire cu două localități balneare din România – Pucioasa și Băile Herculane, unde se deplasează foarte des – ar fi un românofob înrăit?! Ce se ascunde la mijloc? De ce până astăzi conacul ilustrului arheolog Ion Suruceanu cu renume european nu este luat sub protecția statului, restaurat și prefăcut în muzeu? Iată o întrebare care aș adresa-o actualului ministru al Culturii, dl Artur Cozma. Deși, e o întrebare care trebuie pusă și altor miniștri, și altor persoane și organe de decizie.

„MĂRUL DE AUR” DIN CEA MAI MARE BIBLIOTECĂ A RUSIEI

Irina CONDREA
Dr. hab. prof. univ., USM

Fusesem la Moscova de multe, multe ori, cunoșteam orașul în conformitate cu „ghidul turistic pentru străini – „*inostranțî*” (acești *inostranțî* erau un fel de dușmani ai poporului sovietic, în termenii ideologiei de atunci). Iar eu am fost ghid pentru *inostranțî* – cunoșteam o limbă „străină”, pentru Moscova, nu și pentru mine - limba română, și lucram în calitate de ghid-interpret cu turiștii români, la *Intourist – Oficiul sovietic de turism*, chiar după absolvirea facultății. Deci, cunoșteam la Moscova toate obiectivele turistice ale anilor '70 – Kremlinul (cu niște biserici! – ah! formidabile, la care nu prea multă lume avea acces, Sala armelor (Orujeinaia Palata), Galeriaiile Tretiakov, Metroul (mijloc de transport pentru moscoviți, dar obiectiv turistic pentru străini), Expoziția - VDNH – ce frumusețe! Era un fel de „oază capitalistă”, unde se expuneau și chiar se vindeau lucruri extraordinare pe atunci – Coca-Cola, Fanta (uneori), produse cosmetice (bineînțelese sovietice, dar puteau fi și poloneze – măcar!), niște înghețată în straturi, prăjituri, bijuterii originale din lemn și sticlă, cărți foarte frumos ilustrate, afișe, bomboane și tot felul de flecuștețe plăcute, în afară de guma de mestecat, considerată un indiciu al „capitalismului în putrefacție”. (Pfiu! Ce grețosenie! - acesta era mesajul oficial).

Dar exista Moscova intelectuală – retrasă undeva în umbra muzeelor sobre și distante (simțeam aproape fizic eterna întrebare: ce știți voi, privitorii/vizitatorii ocazionali? în comparație cu ceea ce se

adăpostește aici?), sub absidele bisericilor întunecate și mistice, în tăcerea solemnă a bibliotecilor. Aici, în bibliotecă, mai ales, era destul spațiu pentru toți: și pentru cei care căutau cu înfrigurare ceva (foarte important pentru ei!) și tremurau când li se părea că sunt urmăriți ori suspecți că răfoiesc documente sau cărți interzise, și pentru cei care veneau să ia informații concrete, să le „încarce” în serviete, în caiete, în memorie, la o adică, tot așa cum încarcă hamalul varza ori cartofii în căruță, fără mare bătaie de cap, ori (*cui prodest?!*) de inimă! – au luat și au plecat!

Erau și din cei care intrau uluiți și oarecum dezorientați în marile săli de lectură, în culoarele ticsite cu fișiere amplasate în tradiționalele lădițe cu foițe din hârtie tare – ce bucurie când găseam una cu fișe în limba română! În această lume a cărților, care era biblioteca, imensă și extraordinara Bibliotecă „Lenin” (azi Biblioteca Centrală de Stat a Rusiei), unde puteai sta zile întregi fără să scoți o vorbă și fără să ai nevoie să articulezi măcar un cuvânt – nu pătrundea nici agitația comunist agresivă cu lozincile idioate de tipul „Vperiod k pobede kommunizma!” (Înainte spre victoria comunismului!), nici egalitarismul tâmp și turmentat cu eternul „Ți menea uvajaeși?” (Adică, nu mă respecti?). Aici nimeni nu avea nevoie de cuvinte.

Sala de lectură a Bibliotecii „Lenin”, cea destinată științelor umaniste, era pe atunci o adevărată minune: rar oraș care ar fi avut așa ceva. O încăpere imensă,

pentru circa 300 de persoane, cu înălțimea unui edificiu de cam trei etaje (erau trei niveluri de geamuri de sticlă, și la anumite ore fixate într-un grafic la intrarea în sală, câteva geamuri se deschideau pentru aerisire, și atunci unii cititori își luau o pauză – din teama de curent, probabil); era o sală în care totdeauna, la orice oră, pătrundea soarele, care avea acces din toate părțile! Acest spațiu imens era dotat cu mobile din lemn masiv, cu un număr infinit de rafturi de cărți plasate pe perimetru (în special enciclopedii, dicționare și ediții în multe volume), avea câteva culoare lungi de trecere între rândurile de mese, toate acoperite cu niște covoare moi, ce estompau zgomotele...Dar ce zgomote puteau fi aici? În bibliotecă? În sala de lectură? Vai! Aici se puteau desluși cu greu doar unele șoapte („Scuzați!” „Da?” „Nu?” „Mersi!”) – și gata. Aici era lume care nu deranja, care respecta intimitatea lecturii, singularitatea spiritului aplecat asupra CĂRȚII.

Intimitatea lecturii era prevăzută și de mesele din această sală – era ceva deosebit! La orice masă erau două locuri pentru cititori, deci două scaune, cu destul spațiu pentru o poziție confortabilă la scris și la citit, cu câte o lampă electrică pentru fiecare cititor. În față era un raft pentru cărți, destul de înalt, de vreun metru și ceva, unde îți puteai pune cărțile, hârtiile etc. De cealaltă parte a raftului, practic la aceeași masă, față în față, erau alte două locuri, amplasate exact la fel, deci mesele aveau practic câte patru locuri – două câte două față în față, despărțite de raftul înalt, plasat ca o barieră de protecție.

Intimitatea cititorului era mai mult decât asigurată: vecinul de masă era la o distanță rezonabilă, adâncit în propria lectură, cei din față nu puteau fi văzuți, bineînțeles că nici auziți, căci toți tăceau,

iar cei din spate – erau și mai departe, fiind și ei situați cu spatele față de masa vecină.

Era o extraordinară formă de izolare și interiorizare, de intimitate într-o încăpere cu 300 de vecini de lectură! Era fascinant! – singur, izolat, nederanjat, nevăzut (zadarnică încercare să găsești pe cineva în această sală, chiar dacă știi precis că *acel cineva* se află acolo!).

Zilnic îți luai cărțile de la recepție și intrai în sală, încercai să „ochești” un loc liber la o masă. Se putea întâmpla să nu găsești și să stai minute bune până pleca cineva cu cărțile în brațe, deci elibera un loc.

...Era vară, venisem la Moscova în luna august, într-o perioadă de vacanță în speranța că la Bibliotecă va fi mai puțină aglomerație, dar vai! Erau destui „deștepți” cu aceleași speranțe și sala de lectură era mereu plină, deși se observa o anumită degajare. Eu preferam să-mi iau un loc în partea dreaptă, cum intram, întorceam capul doar la dreapta, și era minunat când găseam o masă la margine, pe culoarul de lângă rafturile cu dicționare – pe aici trecea lume puțină, nu ca prin culoarul din mijloc, iar soarele, în prima jumătate a zilei, lumina din plin.

Stăteam de vreo două săptămâni de una singură, într-un apartament al unor prieteni plecați în vacanță – fără televizor, fără radio, doar cu o rablă de telefon care hârâia surd în loc să sune – dar cine putea să-mi telefoneze mie la Moscova? Am comandat eu o convorbire cu cei de acasă și, când m-a anunțat telefonista că am legătura, m-am speriat, eram atât de răgușită și cu un glas atât de anormal, că nici eu nu-mi cunoșteam vocea, nu înțelegeam ce sunete sunt acestea în tăcerea permanentă a locuinței.

Mă obișnuisem oarecum cu „tăcerea musafirului moscovit”, dar de la un timp simțeam un disconfort, o apatie, îmi era

dor să schimb o vorbă cu cineva, să văd o față cunoscută, să aud și eu un cântec, un plâns de copil, ceva. Dar, cum zic rușii: *uvî i ah!* (adică: „socoteala de acasă...”). Ai vrut liniște, ți-ai dorit intimitatea lecturii? Le ai și profiță din plin de ele!

...În acea zi am venit ca totdeauna, pe la nouă dimineața. La recepție, bibliotecara de serviciu s-a uitat tăcută în fișa mea de cititor, eu i-am arătat cu ochii polița pe care îmi vedeam cărțile, ea a pus mâna pe teanc, ridicând din sprâncene, eu am dat afirmativ din cap. Bibliotecara a mângâlit ceva în fișă, mi-a pus în brațe teancul și a întors capul spre următoarea persoană. Am intrat, cu teancul, în imensa sală de lectură, m-am uitat la dreapta și, ce bucurie! era un loc liber exact unde îmi doream, pe culoarul lateral, lângă dicționare. Mi-am depus cu grijă teancul, am aranjat pe raftul din față cărțile, mi-am înșirat caietele, fișele, pixurile, apoi am tras cu coada ochiului la dreapta (în stânga era culoarul și rafturile) – vecina mea era o băbuță în costum albastru întunecat, cu ochelari cu lentile rotunde, părul cărunț argintiu îi era aranjat într-un coc în formă de oușor, drept în creștet, și avea un aer foarte sever și savant. Așa să fie! Era cea mai bună vecinătate.

După câteva minute de relaxare-răsfoire-creionare, încep o lectură dificilă de semiologie, în franceză; că nu va fi prea ușor, știam; dar era ceva care mă deranja, în afară de semiologia în franceză, însă nu realizam ce anume – era o prezență insesizabilă. Am început să iau una câte una cărțile din raftul meu și să le răsfoiesc cu atenție. Am găsit vreo două fișe cu notițe tot de-ale mele, lăsate de ieri-alaltăieri – chiar m-am bucurat că le-am depistat, dar nu asta căutam. Ce, însă? Nu știam nici eu, dar continuam căutările. Am răsfoit filă cu filă cele câteva caiete groase în care îmi făceam

notițe... Nimic. Mi-am deschis poșeta, să văd ce am acolo – dar în acest moment băbuța cu coafura ca oușorul și-a ridicat semnificativ privirile spre cer, așteptând, cu un aer teatral, când o să mă astâmpăr... Mi-am închis în cel mai silențios mod posibil poșeta, am pus mâinile ca o școlăriță, pe masă, în semn de resemnare, și am incremenit așa, până băbuța și-a reluat lectura, cu creionul la tâmplă. Am răsuflet ușurată, evident numai în sinea mea, și am stat așa minute în șir, cu ochii în carte, dar cu gândul la planul cum să continui căutările.

A bătut ora 11, ora deschiderii geamurilor pentru aerisire. Băbuța și-a scos ochelarii și s-a ridicat de la masă pentru un moșion de dezmoșire. Eu, radiind de bucurie, am coborât de pe raft tot teancul de cărți, ca să reiau căutările, dar în acest moment băbuța a revenit! S-a uitat la mine atât de sever și atât de dojenitor, încât am rămas cu mâna în aer, întinsă spre raft – mă privea ca pe un infractor care încalcă sfânta liniște a sălii de lectură! A bibliotecii! A cititorilor sovietici! Îmi imaginam deja că mă „toarnă” la cine știe ce șef ori șefiță că nu respect ordinea, că deranjez, că nu-s conștient de misiunea mea de cititor și alte năzdrăvăanii, când ea, luându-și de pe masă un pachet de țigarete *Belomor* (din care fumau, de obicei, proletarii sovietici, dar, se zice – și însuși Stalin!), a aruncat o privire pe deasupra capului meu strâns între umeri și a plecat spre fumoar. Am auzit sau, mai bine zis, am simțit cum s-a închis fără zgomot ușa în urma ei, când am întors capul, nu se mai vedea. Deci, puteam să-mi reiau căutările!

Dar trebuia să știu ce caut, iar eu nu știam! Însă nici să renunț nu puteam, trebuia să înțeleg ce se întâmplă.

Am tras scaunul de la masă și am cercetat atent locul – nu era nimic. M-am uitat, în sfârșit, în poșetă, dar nu aveam

acolo mare lucru, căci în bibliotecă nu se permitea să intri cu geantă mare sau cu alte bagaje, tot ce aveai trebuia lăsat la vestiar. (Îmi amintesc și acuma niște interdicții nasoale din regulamentul bibliotecii: se interzicea intrarea în sala de lectură cu cărți, ziare sau altă producție tipărită, cu alimente și provizii, cu arme și muniții, cu animale – eventual, cu cămile și elefanți?! – nu știi ce dobitoc putea veni la bibliotecă cu arme și muniții sau cu juvine, dar așa era regulamentul).

Cercetând atent masa, am văzut că are un sertar, mai bine zis, un loc liber pentru sertar, ca o policioară, unde se puteau pune cărți, hârtii etc. Am băgat mâna înăuntru, dar la margine nu era nimic, iar până în fund nu ajungeam. Am luat un caiet, l-am făcut sul și am început să dibuiesc spațiul întunecos, când am auzit o rostogolire surdă. M-am așezat iute în genunchi și am băgat mâna până la fundul sertarului – mica „bombă” s-a mai rostogolit o dată, venind spre mine, apoi încă o dată, până a ajuns la margine. Am luat-o în palme și am pus-o pe masă. Era un măr, neobișnuit de mare, cât doi pumni de-ai mei! Avea o pieleță fragedă și era de o culoare clasică – roșu într-o parte și gălbui-auriu de cealaltă parte. Și avea o aromă nemaipomenită, așa miroseau merele *șofran* din cămara bunicii, știam mirosul din copilărie! Acesta mă scosese acum din fire și mă făcuse să-l caut cu înfrigurare. Dar merita! Un asemenea fruct nu mai văzusem decât pe la expoziții, era o adevărată minune!

Cum îl cântăream în palme admirându-l și gândindu-mă ce să fac cu el, am simțit că se apropie vecina savantă și atunci am făcut iute o ascunzătoare în raftul din fața mea și am depus acolo mărul - în așa fel, ca să-l pot vedea numai eu. În continuare mi-am căutat liniștită de treabă, întinzând din când în când nasul spre pieleță fragedă a mărului și inspi-

rându-i cu nesaț aroma. Îl mai și priveam câteodată pe furiș, mândră că nimeni nu știe ce ascund eu în spatele cărților. Pe la trei, băbuța cu cocul de modă veche și-a strâns creioanele și *Belomorul* și a plecat, așa că am putut să iau nestingherită mărul în palme și să-l țin lângă obraz cât îmi place. Dar nu peste mult timp mi s-a făcut foame și a trebuit să cobor și eu la bufetul bibliotecii, unde domnea un miros tare de cafea bună și unde nu se servea aproape nimic la cafea – doar veșnicii crenvurști sau vreo feliuță de cașcaval scorogit. Mi-am băut cafeaua, gândindu-mă la prietenul meu – mărul, care mă aștepta pe raft. Când am revenit, l-am luat și am ieșit cu el în holul din spatele sălii de lectură – aici veneau mai mult doamnele, care fumau discret ori mâncau vreo ciocolată, cu fața la geam și cu ochii într-o carte. M-am apropiat de geam, am mai mângâiat mărul, i-am inspirat aroma, i-am spus în gând cât de frumos este și cât mi-e de drag, dar... a trebuit până la urmă să-mi înfig dinții în obrazul lui fraged, să-l mănânc, cu toate că-mi fusese un atât de bun prieten, aproape o zi întregă. Îmi părea tare rău, dar ce altceva era să fac cu el? Nu știi cum a nimerit în sala de lectură, însă eu, cu poșeta mea minusculă și într-o haină fără buzunare, nu aveam nici o șansă să-l scot din bibliotecă, fără să atrag atenția pazii. Așa că, puțin indispusă că am fost nevoită să-mi mănânc prietenul, pe la șase am ieșit din bibliotecă. Era încă devreme și arșița insuportabilă de lângă pereții de granit alunga lumea în pasajele subterane. Am coborât iute în metrou și am mers până la stația „Arbat”, ca să pot ieși la *Dom knighi - Casa cărții*, o imensă librărie cu trei etaje, din centrul Moscovei (în acest oraș bântuit de grandoare, totul era imens), unde îmi plăcea să hoinăresc de la un etaj la altul și dintr-un

raion în altul, mai răsfoind câte o carte sau admirând de la distanță (căci nu era voie să le atingi) minunatele albume de artă, ediții de pe la Paris, Londra, München, New York sau din altă parte. În librărie era umbră, răcoare și lume puțină, așa că începusem plăcutul periplu chiar de la albume. Mi-am rotit privirile peste rafturile bogate, când vai! Am simțit aceeași neliniște ca și dimineața, numai că de data aceasta simțeam că

mă privește cineva. M-am întors lent în stânga, apoi în dreapta, am măsurat cu privirea de sus în jos rafturile cu albume și stop! Am găsit! De pe coperta unui superb album franțuzesc mă privea exact mărușul meu, bunul meu prieten, fotografiat într-un decor luxuriant de frunze și luminat din belșug de razele soarelui. L-am privit și eu zâmbind: *Adieu! Au revoir, ma pomme d'or!* A fost o zi minunată, atunci, demult, la Moscova...

LIVIU HÂNCU, PE O CĂRARE ÎN URCUȘ A PICTURII

La o primă familiarizare cu creația plastică a lui Liviu Hâncu, cei mai mulți exegeți, respectiv, vizitatori, îl vor cataloga, probabil, fără ezitare, la compartimentul tradiționaliștilor „în stare pură”. Adică *acolo*, unde spectatorul comun, caută - și găsește - delectarea estetică majoră, în pofida sau tocmai din cauza declanșării, în ultimul timp, și la noi, a unor tendințe subliniate modernist-abs-tracționiste, multe tributare diverselor mode sau chiar aspirații ce trec dincolo de limitele esteticului general digerabil.

Așadar, cu referire la picturile lui Liviu Hâncu, s-ar spune că ele se situează într-un cadru al tradiției, al liniei clasice. Or, această deducție s-ar face doar la o primă vedere, la o cunoaștere superficială a creației sale. Căci, la o contemplare mai pe îndelete a tablourilor sale, vom reține neapărat câteva apreciable particularități, niște fațete ce-i asigură artistului un loc al său, distinct, în pictura basarabeană de la răspîntia secolelor XX-XXI.

Peisajele lui Liviu Hâncu, axate cu precădere pe locuri, colțuri de natură, pajiști, maluri de râu, case țărănești, ulițe, biserici, coline, drumuri, cărări de pădure, de livezi, grădini etc., sunt surprinse în toate cele patru anotimpuri,

dar... și într-un „al cincilea anotimp”, unul mai greu definibil! Sezonul, anotimpul îi sugerează, poate îi dictează chiar și cromatică - niște culori parcă „cuminți”, „calme”, „liniștitoare”. Adeseori însă, această acalmie aparentă a culorilor este „tulburată” de autor, și ea devine, se transformă, brusc - grație unor tușe energice, nervoase, - în adausuri răscolitoare, ce rețin privirile și pun pe gânduri sufletul. Observația aceasta, referitoare la culoare, este valabilă și pentru naturile statice - al doilea obiect de predilecție majoră a artistului Liviu Hâncu.

Astfel, prin culoare, linie și mesaj estetic, picturile lui Liviu Hâncu, cele mai numeroase, de pînă nu de mult, ar putea fi situate pe un segment cu adevărat clasic, tradițional și tradiționalist. Segment ce ne duce cu gândul la *Școala de la Barbizon*, de la care au pornit și Nicolae Grigorescu, și Ion Andreescu, sau la peisajul rusec, sintetizat probabil, cel mai măiestrit, de A. Savrasov și Isaak Levitan, dar și la unii maeștri locali: Eleonora Romanescu, Mihail Petric sau Valentina Brâncoveanu, ca să ne oprim la numai aceste nume.

Nu ne vom grăbi, însă, să plasăm creația lui Liviu Hâncu, obligatoriu, între

sau *pe lângă* alți maeștri ai penelului, fie ei și consacrați, fie din alte spații artistice, fie din preajma noastră. Măcar și de aceea că Liviu Hâncu este doar la prima vedere un pictor obișnuit, un simplu autor de peisaje, naturi statice, mai rar și de portrete. Specificul, iar în consecință – și atu-ul său rezidă într-o solidă pregătire teoretică, începută la Chișinău, la școala ce se numește în prezent Colegiul de arte plastice *Alexandru Plămădeală* (1974-1978), apoi la faimoasa Academie de Arte frumoase *Ilia Repin* din Leningrad/Petersburg/ (1984-1989), cu specializarea în studiul artelor. Un artist cu pregătire temeinică în domeniu vede – și realizează – mai altfel, și propria creație: și mai nuanțat, și mai larg, atît pe orizontală, cît și pe verticală. Unde mai pui că acestor studii li s-a suprapus o familiarizare continuă, de lungă durată, cu patrimoniul pictural-artistice mondial și național: și în „orașul muzelor și muzeelor”, Petersburg, și în muzeele din Chișinău, activînd în calitate de expert la Muzeul Național de Arte al Moldovei și la Ministerul Culturii, și – ca profesor la Facultatea de arte a Politehnicii din capitala basarabeană. Artistul plastic care a studiat în adîncime rosturile artei, ca pe urmă să-i învețe și pe alții a face artă, acest plastician, desigur, vede, simte, iar în consecință – și pictează mai altfel decît unul ce se bazează exclusiv pe har și intuiție estetică. Desăvîrșirea, sau, cel puțin – aspirația spre desăvîrșire este un bun tovarăș de drum al lui Liviu Hâncu pe traiectoria sa artistică, de la punctul de plecare marcat de exerciții din anii de adolescență, pînă la maturitatea de astăzi, datorată unor acumulări, pic cu pic, de-a lungul a trei decenii și mai bine de eforturi, căutări și împliniri artistice.

Și mai e ceva la mijloc. Pe Liviu Hâncu îl caracterizează ceea ce chiar el însuși

numește „o sete creatoare”, o sete mare, dar și spectaculoasă, frumos motivată de un excepțional randament, de o fecunditate ieșită de comun. Nu știu dacă și-a contabilizat vreo dată pictorul creațiile, cert e că, chiar și fără achizițiile ce i-au fost făcute, de-a lungul anilor – și de muzee, galerii, dar și de colecționari particulari – lista lucrărilor lui Liviu Hâncu este una de-a dreptul impresionantă. E de menționat că această fecunditate nu e subordonată grabei – dovadă stînd și desăvîrșirea creațiilor sale, la care ne-am referit deja; mai curînd am putea bănui o ușurință în realizarea tablourilor, și aceasta derivînd din acea „sete creatoare”, din pasiunea artistului pentru înveșnicirea, pe pînză, a locului, a chipului, a momentului în neoprită schimbare, modificare, transformare: același colț de mahala din Butuceni, de ieri, astăzi este altfel; același buchet de flori din vaza de pe masă astă toamnă era mai altfel decît va fi la primăvară.

Pînă la primăvară însă, constatăm acum, la răscrucea anilor 2007-2008, o semnificativă „schimbare la față” a picturilor lui Liviu Hâncu. Am putea vorbi de o fază nouă în creația sa, chiar dacă anumite elemente ale acestei faze se

regălesc - poate mai timid, poate mai puțin categoric -, și în opere realizate anterior. O suită de naturi moarte și câteva peisaje, de oră recentă, îl situează pe Liviu Hâncu pe o linie ce duce spre pictura abstractizată, cât mai aproape de căutările specifice artiștilor tentați de cubism. Și poate că nici nu e vorba de o tentație, ci mai curînd, de o necesitate lăuntrică, care și-a adunat în sufletul, în mintea, în viziunea pictorului, „masa critică”, aceasta determinîndu-l să dea expresie figurativă fascinației, sau necesității, la care ne refeream. Astfel formele lui renunță la redarea excesiv de fidelă a lucrurilor și fenomenelor: flori, diferite obiecte casnice sau de artă - cum ar fi o vioară, colțuri de natură, segmente de așezări rustice, de obicei - codrene, dar și din nordul Basarabiei. Tușele cad pe pînză mai energic, iar hașurile și liniile intră într-o captivantă competiție a concentrării abstractizante, amintind de arta cu sorginte gotică, alias de un durabil aliaj cubist-clasicistă. Culorile lui Liviu Hâncu își accentuează, acum, nuanțele pastelate, făcîndu-se mai vii, mai dinamice, mai impresioniste și mai impresionante. Compozițiile, în genere specifice, poate chiar inerente lui Liviu Hâncu, surprind prin elemente „rătăcite” în anturaje aparent clasice: ici e urcior „uitat” lîngă vaza cu flori, colo e un cal stingher pe o stradă de la marginea satului, dincolo e un fascicul de soare ce vrea să răzbată prin geamul închis aproape că ermetic...

Noua, recenta etapă în creația lui Liviu Hâncu ar trebui să fie una de bun au-

gur, un punct de plecare ce îl va îndruma spre alte faze, de natură să completeze, dar să și împrăspăteze, să învieze benefic traiectoria sa artistică, demersul său estetic. Și astfel să-i răsplătească, generos, eforturile de artist cuminte, cumpătat, ferit de mode, de snobism, de fascinații tributare momentului. Va fi o frumoasă încununare a unei munci și a unui duel continuu cu harul său de creator, pe care cu atîta asiduitate și dăruire, „le strînge”, „vară după vară”, ca să amintim de un singur anotimp - acel cînd părinții din Volodeni-Edineț, s-au bucurat de venirea pe lume a lui Liviu Hâncu, acum aproape o jumătate de veac.

Vlad POHILĂ

P.S. - La înșirarea acestor impresii fugare despre creația lui Liviu Hâncu am avut trei repere: vizitarea atelierului, inclusiv „studierea” unor albume cu reproduceri de pe tablouri „înstrăinate” deja - prin muzee și colecții particulare; superbul album **Liviu Hâncu. Pictură = Painting = Jivopis'**. - Chișinău: [S.n., s.a.]. - 60 p.: il.; în sfîrșit, recenta expoziție personală vernisată, la începutul lui 2008, la Muzeul Național de Artă Plastică de pe str. 31 August 1989. Rămînem în așteptarea altor repere pentru o prezentare mai amplă și mai sigură a picturii acestui artist ce a demonstrat că poate genera emoții estetice pozitive.

VI. P.

CITESC POSTMODERNISM

Larisa SÂRBU,
studentă, an. I,

USM, Jurnalism și Comunicare, Activitate editorială

Sunt îmbâcsită de postmodernism, e și firesc, deoarece fac parte din „Generația 2000”. Lectura care m-a fascinat „din prima” îmi produce acum o stare de vomă. Trebuie să-mi structurez timpul care îl acord cititului - sunt asemeni unui burete care absoarbe „negativismul” și îl aduce în viață prin mimica absorbită de soarele ce „luminează” deasupra capetelor noastre, în pofida acestui întuneric de idei. S-ar părea că literatura lipsită de clișee trebuie să ofere libertate, dar nu ea limitează. Sunt sclava gândurilor străine, sunt aruncată în gunoiul care necesită de a fi reciclat...

Sorry, deși sunt o ecologistă înrăită, nu o pot face... Jertfa din dorința de a se contempla în propria durere a devenit brusc un critic al pesimismului modern. Ce să fie asta oare? M-am dezamăgit în oamenii care scriau pentru un asemenea public, alcătuit din „prăpădiții” printre care mă aflu și eu? Posibil, așa e, dar nu vreau să trăiesc într-un veșnic funerar, e prea de tot, nu sunt o ratată... Nu mă pot apropia de „divinitate” zicând: „Hey, Dumnezeule”. Cine sunt eu: un nătâng, care crede că El nici nu își poate imagina trăirile mele? La naiba trăirile unde este acea operă care nu cripsează mușchii feții, care nu-mi va sugera să mă sinucid. Fiind atât de inteligenți și cultivați, de ce autorii moderni nu creează arta care mă va determina să privesc prin prisma lucrărilor o altă lume - acea artă care cripsează circumvoluțiunile?

Iubesc cu patimă lectura și nu încerc să mă răzvrătesc împotriva ei. Îmi doare doar ca și generația mea să creeze opere de valoare. Deși se pare că toate s-au zis

noi o putem spune altfel fără a cădea în bocetul funebru. Nu neg suferința, dar există și alte sentimente. E OK când îți vezi viitorul în toată gama unei singuri culori - negru! Dar vei reuși oare să te detașezi și să-mi demonstrezi că cunoști întregul spectru cromatic? Mă adresez la persoana a doua deoarece postmodernismul urban nu face doi bani! Tu ești Tu. Te urăsc pentru că sunt o egoistă și consumeristă. Nu mi-au fost satisfăcute necesitățile intelectuale. Dar nu ți s-a părut că am asemenea necesități, precum îmi doresc să mănânc zilnic și să beau apă. Nu sunt hedonică, nu-mi doresc plăceri! Vreau să-mi umple cineva acest spațiu, să simt lectura asemeni unei vene ce bate în tâmplă... vreau senzații tari! Nu vreau artă care să arate altfel decât urina de pe gard. De ce asta nu e artă? Pentru că o face și orice bețiv când simte nevoia fizică. Urina unui intelectual nu se deosebește de urina vecinului meu „deadea Vanea”, care nu a rezistat și a creat o „operă incontestabilă” pe stâlpul din stradă. Nu mă șochezi prin cuvântul „blea” sau „pizdeț” - a expirat? Înțelegi? E asemeni unui suc expirat, care arată bine, dar care are gust de mucegai. Pot înghiți asta, dar nu mă forța, căci te voi urî și mai mult. Dacă te simți „martirul” acestei generații, de ce nu o schimbi prin lectura ta? Tu mă îneci în rahat. Și asta nu mai este bine pentru mine. De ce nu încetez să citesc postmodernism? Pentru că nu sunt o disperată și nu sunt naivă și cred că vei crea ceea ce-mi doresc.

Arta veritabilă! Arta vie!

2008

Decenii, Ani, Aniversări, Luni, Săptămâni, sărbători tradiționale, naționale, zile internaționale (mondiale), comemorative și profesionale

Aniversări ONU de lungă durată:

2001-2010 – Deceniul internațional de promovare a culturii păcii și a non-violenței în favoarea copiilor lumii (UNESCO – agenție-lider)

2001-2010 – Al doilea Deceniu internațional pentru eradicarea colonialismului

2003-2012 – Deceniul Națiunilor Unite pentru alfabetizare: Educație pentru toți

2005-2014 – Deceniul pentru educație în scopul dezvoltării durabile (UNESCO – agenție-lider)

2005-2014 – Al doilea Deceniu al popoarelor indigene (autohtone)

2005-2015 – Deceniul internațional al programului „Apă pentru viață”

Au mai fost desemnate:

Anul Internațional Polar (anii 2007-2008)

Anul Internațional al Limbilor (declarat de ONU)

Anul European al Dialogului Intercultural

Anul Internațional al Planetei Pământ *(pentru a aduce în atenția opiniei publice aspectele legate de procesele care au loc pe Planetă și resursele acesteia)*

Anul Internațional al Igienei Mediului (declarat de ONU)

Anul Internațional al Cartofului (declarat de ONU, *pentru a face cunoscut rolul pe care îl joacă cartoful în siguranța alimentară mondială, eradicarea sărăciei și îndeplinirea Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului*)

Anul Internațional al canalizării

Anul orașelor **Liverpool** (Anglia) și **Stavanger** (Norvegia) numite Capitale Europene ale Culturii

Orașul **Amsterdam** (Olanda) este desemnat Capitala Mondială a cărții (de către Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO))

2008 în Republica Moldova:

Anul Tineretului

Anul Ion Druță

Anul dinastiei cantemireștilor

Uniunea Scriitorilor din Moldova a declarat 2008 ca an de luptă pentru apărarea limbii române, a simbolurilor și a valorilor naționale

Anul lecturii

Date aniversare din Calendarul UNESCO

2200 de ani de la fondarea orașului TAȘK-ENT, capitala Uzbekistanului (anul 192 îHr)

1150 de ani de la nașterea lui Abu Abdullah RUDAKI, poet (858-941) (Tadjikistan, Afghanistan, Iran și Kazahstan)

1000 de ani de la nașterea lui Kasgarli MAHMUD, lingvist, filolog, etnograf (1008-1101) (Turcia)

950 de ani de la nașterea lui IMAM MUHAMMAD GHAZALI, filozof (1058-1111) (Iran)

600 de ani de la întemeierea rezervației naturale Parcul Național „Puszcz Bialowiezka” (1408) (Bielorusia, Polonia)

500 de ani de la nașterea lui Marin DRŽIČ, dramaturg și poet (1508-1567) (Croatia)

500 de ani de la nașterea lui Andrea PALADIO, arhitect (1508-1580) (Italia)

400 de ani de la nașterea lui Evangelista TORRICELLI, savant, fizician matematician (1608-1647) (Italia)

400 de ani de la nașterea lui John MILTON, poet (1608-1674) (Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord)

300 de ani de la stingerea din viață a lui Nicolae MILESCU Spătarul, diplomat, filolog, filozof, geograf, etnograf, teolog și scriitor (1636-1708) (România, Republica Moldova)

200 de ani de la nașterea mitropolitului ANDREI ȘAGUNA (1808-1873) (România) 2008 este declarat în România Anul Andrei Șaguna

150 de ani de la nașterea sociologului Emile DURKHEIM (1858-1917), profesorul lui Dimitrie Gusti (Franța)

150 de ani de la nașterea lui ELIEZER BEN-YEHUDA, lingvist (1858-1922), cel care a revigorat limba ebraică (ivrit), limba Bibliei, din 1948 – limba oficială a Statului Israel (Israel)

100 de ani de la nașterea lui Șerban ȚIȚELCA, fizician și profesor universitar (1908-1986) (România)

100 de ani de la nașterea lui Viktor AMBARTŪMIAN, astrofizician armean (1908-1984) (Armenia, Rusia)

100 de ani de la nașterea lui Willian SAROYAN, prozator și dramaturg american de origine armeană (1908-1981) (Armenia, SUA)

100 de ani de la stingerea din viață a lui Josef HLÁVKA, arhitect (1831-1908), autorul unor remarcabile edificii, la Viena, Praga, precum și Universitatea din Cernăuți, Opera din Odesa etc. (Cehia, Austria)

100 de ani de la nașterea compozitorului și dirijorului de cor Gustav ERNESAKS (1908-1981); Anul G. Ernesaks în Estonia

100 de ani de la nașterea lui Cesare PAVESE, scriitor (1908-1950) (Italia)

100 de ani de la nașterea Eugen SUCHON, compozitor (1908-1993) (Slovenia)

Cărți aniversare 2008

555 de ani de la tipărirea „Bibliei” în limba latină de către Johannes Gutenberg (1453)

500 de ani de la apariția „Liturghierului slavon”, tipărit de călugărul Macarie și din inițiativa lui Radu cel Mare, aceasta fiind prima carte tipărită în Țara Românească (10 noiembrie 1508)

450 de ani de la apariția la Târgoviște a „Triodului Penticostar slavon”, unde-i menționat pentru prima dată numele lui Coresi (1558)

365 de ani de la tipărirea, la Iași, a lucrării „Cazania sau Carte românească de învățătură” a mitropolitului Varlaam (1643)

360 de ani de la apariția la Alba Iulia a „Noului Testament sau Împăcarea cu legea cea nouă” numit și „Noul Testament de la Bălgrad” (1648)

335 de ani de la apariția „Psaltirii în versuri” a lui Dosoftei (1673)

320 de ani de la tipărirea „Bibliei” în limba română (Biblia de la București sau Biblia lui Șerban) (1688)

285 de ani de la apariția la București a „Evangheliei” (tipărită de Stoica Iacovici, preot, editor și tipograf, 1723)

255 de ani de la apariția lucrării lui Nicolaus Olahus „Hungaria” (1753) (redactată în perioada șederii lui în Olanda în 1536–1537, și care a circulat în manuscris; este o cronică despre etnogeneza comună a poporului român din toate țările, inclusiv despre ceea ce îi caracterizează pe locuitorii tuturor provinciilor)

70 de ani de la apariția „Bibliei de la Chișinău”, în traducerea literară a lui Gala Galaction și Vasile Radu, sub îngrijirea academicianului Al. Rosetti (1938)

750 de ani -- „Gulistan” de Saadi (poet persan, 1258)

655 de ani -- „Decameron” de Giovanni Boccaccio (1353)

495 de ani -- „Principele” de Niccolò Machiavelli (1513)

475 de ani -- „Gargantua și Pantagruel” de François Rabelais (1533)

455 de ani — „Sonete de dragoste” de Pierre de Ronsard (1553)

395 de ani -- „Nuvele exemplare” de Miguel de Cervantes (1613)

310 ani -- „Divanul sau Gâlceava înțeleptului cu lumea sau Giudețul sufletului cu trupul” (1698) de Dimitrie Cantemir

200 de ani -- „Faust” de Johann Wolfgang von Goethe (1808)

170 de ani -- „Dăruul soldătelor de plumb” de Hans Christian Andersen (1838)

160 de ani -- „Bâlciul deșertăciunilor” de William Thackeray (1848)

150 de ani -- „Florile răului” de Charles Baudelaire (1858)

140 de ani -- „Copiii căpitanului Grant” de Jules Verne (1868)

130 de ani -- „Singur pe lume” (Fără familie) de Hector Malot (1878)

125 de ani -- „Lucaefărul” de Mihai Eminescu (1883)

125 de ani -- „Sânziana și Pepelea”, „Fântâna Blanduziei” de Vasile Alecsandri (1883)

125 de ani -- „Insula comorilor” de Robert Luis Stevenson (1883)

125 de ani -- „O viață” de Guy de Maupassant (1883)

120 de ani – „Amurgul Zeilor” de Friedrich Nietzsche (1888)

110 ani – „Războiul lumilor” de Herbert Wells (1898)

100 de ani -- „Pasărea albastră” de Maurice Maeterlinck (1908)

100 de ani – „Insula pinguinilor” de Anatole France (1908)

80 de ani – „Omul--amfibie” de Alexandr R Beleaev (1928)

80 de ani -- „Opera de trei parale” de Bertolt Brecht (1928)

70 de ani „Trei camarazi” de Erich Maria Remarque (1938)

65 ani -- „Jocul cu mărgelele de sticlă” de Hermann Hesse (1943)

APRILIE

90 de ani de la înființarea la Chișinău a **SOCIETĂȚII ISTORICO-LITERARE „B. P. HASDEU”** (1 apr. 1918).

120 de ani de la nașterea filozofului **MIRCEA FLORIAN** (1 apr. 1888 - 31 oct. 1960).

140 de ani de la nașterea poetului și dramaturgului francez **EDMOND-EUGÈNE-ALEXIS ROSTAND** (1 apr. 1868 - 2 dec. 1918).

135 de ani de la nașterea lui **SERGHEI RAHMANINOV**, pianist, compozitor și dirijor rus (1 apr. 1873 - 28 mart. 1943).

125 de ani de la nașterea poetului rus **DEMIAN BEDNÎI** (1 apr. 1883 - 25 mai 1945).

70 de ani de la nașterea istoricului și profesorului universitar **VALERIU COZMA** (2 apr. 1938).

120 de ani de la nașterea prozatoarei ruse (armeană originară din Grigoriopol) **MARIETA ȘAGHINIAN** (2 apr. 1888 - 20 mart. 1982).

355 de ani de la încheierea primei domnii a lui Vasile Lupu în Moldova (1634–**3 aprilie 1653**). Acest domnitor umanist a dus o politică de susținere a ortodoxiei în Peninsula Balcanică, a ctitorit Biserica „Trei Ierarhi” din Iași, a întemeiat Academia Vasiliană și a sprijinit activitatea tipografică în Moldova.

115 ani de la nașterea compozitorului și dirijorului **EUGENIU COCA** (3 apr. 1893 - 9 ian. 1954).

90 de ani de la nașterea prozatorului ucrainean **OLEG GONCIAR** (3 apr. 1918 - 14 iul. 1995).

80 de ani de la nașterea fizicianului și profesorului universitar **IOAN URSU** (5 apr. 1928), autorul teoriei „rezonanța electronică de spin”.

480 de ani de la stingerea din viață a lui **ALBRECHT DÜRER**, pictor, desenator, gravor și teoretician german al artei (21 mai 1471 - 6 apr. 1528).

525 de ani de la nașterea pictorului și arhitectului italian **RAFAEL (SANTI RAFFAELLO)** (6 apr. 1483 - 6 apr. 1520).

100 de ani de la nașterea compozitorului rus de origine gruzină **VANO MURADELI** (6 apr. 1908 - 14 aug. 1970).

80 de ani de la nașterea biologului american, laureat al Premiului Nobel, **JAMES DEWEY WATSON** (6 apr. 1928). A elucidat (împreună cu F. H. Crick) structura fizică dublu-elicooidală a moleculei de acid dezoxiribonucleic ADN.

95 de ani de la apariția la Chișinău a publicației „**GLASUL BASARABIEI**” (7 apr. 1913 - 16 aug. 1914), gazetă literară și politică, sub red. lui Tr. D. Constantinescu.

65 de ani de la nașterea lui **MIRCEA DANELIUC**, prozator, regizor român de teatru și film, originar din Basarabia (7 apr. 1943).

75 de ani de la nașterea folcloristului **GHEORGHE SPĂTARU** (9 apr. 1933 - mart. 1997).

75 de ani de la înființarea **BIBLIOTECII REPUBLICANE ȘTIINȚIFICE AGRICOLE** a Universității Agrare de Stat din Moldova (9 apr. 1933).

75 de ani de la înființarea **FACULTĂȚII DE AGRONOMIE** a Universității din Iași, cu sediul la Chișinău (9 apr. 1933).

100 de ani de la nașterea pictorului și graficianului francez de origine maghiară **VICTOR VASARELY** (9 apr. 1908 - 1997).

75 de ani de la nașterea actorului francez de teatru și film **JEAN-PAUL BELMONDO** (9 apr. 1933).

75 de ani de la nașterea actorului italian de teatru și film **GIAN MARIA VOLONTE** (9 apr. 1933).

140 de ani de la stingerea din viață a lui **IOAN SÂRBU**, scriitor, fabulist și poet basarabean (19 ian. 1830 - 10 apr. 1868).

80 de ani de la nașterea lui **DIOMID GHERMAN**, specialist în domeniul neurologiei, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (10 apr. 1928).

120 de ani de la nașterea lui **GHEORGHE RAȘCU**, om de cultură, profesor școlar, publicist (11 apr. 1888 - 1962).

150 de ani de la nașterea lui **BARBU ȘTE-FĂNESCU DELAVRANCEA**, scriitor, prozator, dramaturg, orator, avocat și gazetar (11 apr. 1858 - 29 apr. 1918).

100 de ani de la nașterea actriței italiene de film **ANNA MAGNANI** (11 apr. 1908 - 26 sept. 1973).

200 de ani de la nașterea scriitorului **COSTACHE NEGRUZZI** (12 apr. 1808 - 24 aug. 1868).

185 de ani de la nașterea dramaturgului rus **ALEKSANDR N. OSTROVSKI** (12 apr. 1823 - 14 iun. 1886).

265 de ani de la nașterea lui **THOMAS JEFFERSON**, politician american, al treilea președinte al SUA (1801 - 1809) și principalul autor al declarației de independență a SUA (13 apr. 1743 - 4 iul. 1826).

75 de ani de la nașterea prozatorului rus **BORIS N. STRUGAȘKI** (15 apr. 1933).

70 de ani de la stingerea din viață a lui **CÉSAR VALLEJO**, poet, prozator și eseist peruan (16 mart. 1892 - 15 apr. 1938), a fost nominalizat la Premiul Nobel.

85 de ani de la nașterea poetului și publicistului **PETRE DARIENCO** (16 apr. 1923 - 9 iul. 1976).

70 de ani de la nașterea scriitorului **IURI GRECOV** (16 apr. 1938).

60 de ani de la nașterea violoncelistului și pedagogului **ION JOSANU** (19 apr. 1948).

85 de ani de la nașterea pictorului și graficianului **ILIE BOGDESCO** (20 apr. 1923).

55 de ani de la înființarea **MINISTERULUI CULTURII** al Republicii Moldova (21 apr. 1953).

85 de ani de la nașterea prozatorului **ȘTEFAN HARBUZ** (22 apr. 1923).

140 de ani de la nașterea lui **GHEORGHE BALȘ**, inginer, istoric de artă român, membru titular al Academiei Române (24 apr. 1868 - 22 sept. 1934).

70 de ani de la nașterea matematicianului și profesorului universitar, membru corespondent al Academiei Central-Europene de Științe și Arte **ILIE LUPU** (25 apr. 1938).

60 de ani de la nașterea lui **VASILE BONTARCIUC**, doctor în filologie, profesor universitar, cercetător științific (26 apr. 1948).

55 de ani de la nașterea prozatorului și publicistului **IOAN MĂNĂSCURTĂ** (28 apr. 1953).

50 de ani de la stingerea din viață a lui **TEODOR KIRIACOFF**, pictor, grafician și scenograf (25 mai 1900 - 28 apr. 1958).

80 de ani de la dezvelirea la Chișinău a **MONUMENTULUI LUI ȘTEFAN CEL MARE**, opera sculptorului Alexandru Plămădeală (29 apr. 1928).

145 de ani de la nașterea poetului grec **CONSTANTIN KAVAFIS** (29 apr. 1863 - 29 apr. 1933).

60 de ani de la nașterea pictoriței **MARIA SERBINOV** (30 apr. 1948).

55 de ani de la nașterea poetei și eseistei **CĂLINA TRIFAN** (30 apr. 1953).

50 de ani de la înființarea **TELEVIZIUNII ÎN REPUBLICA MOLDOVA** (30 apr. 1958).

130 de ani de la stingerea din viață a poetului **DIMITRIE PETRINO**, originar din Basarabia, membru corespondent al Societății Academice Române (1838 - 30 apr. 1878).

125 de ani de la stingerea din viață a pictorului și graficianului francez **ÉDOUARD MANET** (23 ian. 1832 - 30 apr. 1883).

125 de ani de la nașterea prozatorului și ziaristului ceh **JAROSLAV HAŠEK** (30 apr. 1883 - 3 ian. 1923).

160 de ani de la nașterea lui **GHEORGHE PĂUN**, poet, cantor bisericesc, actor de teatru (apr. 1848 - 19 aug. 1875).

75 de ani de la apariția la Bălți a „**REVISTEI COPIILOR**” (apr. 1933).

75 de ani de la apariția la Chișinău a revistei „**ȘCOALA BASARABEANĂ**” (apr. 1933 - 1940).

75 de ani de la apariția la Bălți a publicației „**CURIERUL LITERAR**” (apr. 1933).

MAI

95 de ani de la întemeierea la Chișinău a revistei „**CUVÂNT MOLDOVENESC**” (1 mai 1913 - ian. 1917).

80 de ani de la apariția primului număr al revistei „**MOLDOVA LITERARĂ**” (denumirile ulterioare „Nistru”, „Basarabia”) (1 mai 1928).

70 de ani de la nașterea scenaristului și regizorului **VALERIU GAGIU** (1 mai 1938).

85 de ani de la nașterea regizorului și scenaristului **ION GOPO-POPESCU** (1 mai 1923 - 29 noiemb. 1989).

80 de ani de la nașterea lui **NICOLAE BABOGLU**, poet, prozator, publicist și traducător (2 mai 1928).

55 de ani de la nașterea cântăreței de muzică populară **LIDIA BEJENARU** (3 mai 1953).

80 de ani de la nașterea lui **VASILE ANESTIADE**, fondator al școlii științifice de patologie, profesor universitar, membru titular al AȘM (4 mai 1928).

75 de ani de la nașterea cântăreței de muzică populară **MARIA JITCOV** (4 mai 1933 - 14 ian. 1972).

180 de ani de la nașterea scriitorului și traducătorului **CONSTANTIN STAMATI-CIUREA** (4 mai 1828 - 22 febr. 1898).

60 de ani de la stingerea din viață a lui **SEXTIL PUȘCARIU**, lingvist și filolog de notorietate mondială, profesor universitar (4 ian. 1877 - 5 mai 1948).

70 de ani de la stingerea din viață a poetului **OCTAVIAN GOGA** (1 apr. 1881 - 6 mai 1938).

65 de ani de la nașterea criticului literar **LAURENȚIU ULICI** (6 mai 1943 - noiemb. 2000).

50 de ani de la nașterea interpretei de muzică populară **ELENA OSOIANU** (7 mai 1958), una din membrele Ansamblului etno-folcloric „Tălăncuța”.

75 de ani de la nașterea actriței de teatru și film **SILVIA POPOVICI** (7 mai 1933 - 1993).

175 de ani de la nașterea lui **JOHANNES BRAHMS**, compozitor, pianist și dirijor german (7 mai 1833 - 3 apr. 1897).

90 de ani de la stingerea din viață a poetului și traducătorului **GEORGE COȘBUC** (20 sept. 1866 - 9 mai 1918).

1895 de ani de la inaugurarea la Roma a **COLUMNELUI LUI TRAIAN**, monument al etnogenezei românilor (12 mai 113).

75 de ani de la nașterea poetului rus **ANDREI A. VOZNESENSKI** (12 mai 1933).

100 de ani de la nașterea dramaturgului rus **ALEKSEI N. ARBUZOV** (13 mai 1908 - 20 apr. 1986).

70 de ani de la nașterea lui **ION STICI**, publicist și pedagog (14 mai 1938).

170 de ani de la nașterea pictorului și senatorului **NICOLAE GRIGORESCU** (15 mai 1838 - 21 iul. 1907).

135 de ani de la stingerea din viață a lui **ALEXANDRU IOAN CUZA**, om politic, domnitor al Moldovei și Țării Românești (20 mart. 1820 - 15/20 mai 1873).

80 de ani de la nașterea compozitoarei **ZLATA TKACI** (16 mai 1928 - 2006).

90 de ani de la nașterea scriitorului **GEORGE MENIUC** (20 mai 1918 - 8 febr. 1987).

90 de ani de la inaugurarea, în cadrul Universității Populare din Chișinău, a **PRIMEI BIBLIOTECI PUBLICE DE CARTE NAȚIONALĂ DIN BASARABIA** (20 mai 1918).

80 de ani de la nașterea filologului și profesorului universitar **ION CIORNÎI** (20 mai 1928 - 2003).

70 de ani de la nașterea lui **ION CORCIMARU**, specialist în domeniul hematologiei, profesor universitar, membru corespondent al AȘM (22 mai 1938).

100 de ani de la nașterea lui **ION CONSTANTIN CHIȚIMIA**, istoric literar, folclorist și comparatist (22 mai 1908 - 19 febr. 1996).

275 de ani de la nașterea pictorului francez **HUBERT ROBERT** (22 mai 1733 - 15 apr. 1808).

200 de ani de la nașterea scriitorului francez **GERALD LABRUNIE NERVAL** (22 mai 1808 - 26 ian. 1855).

195 de ani de la nașterea lui **RICHARD WAGNER**, compozitor, dramaturg, dirijor, teoretician al artei și critic muzical german (22 mai 1813 - 13 febr. 1883).

60 de ani de la stingerea din viață a poetului **ANTONIE LUȚCAN** (17 ian. 1903 - 24 mai 1948).

100 de ani de la nașterea actorului de teatru și film **FORY ETTERLE** (24 mai 1908 - 1984).

85 de ani de la nașterea lui **ION CARAION** (STELIAN DIACONESCU), poet, eseist și traducător, stabilit în Elveția (24 mai 1923 - 21 iul. 1986).

75 de ani de la nașterea lui **EUGEN SIMION**, academician, critic, istoric literar, eseist, profesor universitar (25 mai 1933).

75 de ani de la nașterea scriitorului găgăuz **DUMITRU CARA-CIOBANU** (27 mai 1933 - 10 oct. 1986).

80 de ani de la nașterea lui **GHEORGHE COJOCARU**, maestrul de cor, compozitor și profesor (27 mai 1928).

50 de ani de la nașterea specialistului în domeniul fizico-matematicii **NICOLAE ENACHI** (27 mai 1958).

130 de ani de la nașterea dansatoarei americane **ISADORA DUNCAN** (27 mai 1878 - 19 sept. 1927).

555 de ani de la **CĂDEREA CONSTANTINOPOLULUI** sub stăpânirea turcească (29 mai 1453).

50 de ani de la stingerea din viață a poetului spaniol, laureat al Premiului Nobel, **JUAN RAMON JIMÉNEZ** (23 dec. 1881 - 29 mai 1958).

70 de ani de la nașterea pictoriței **ELENA ROTARU** (30 mai 1938).

230 de ani de la stingerea din viață a lui **FRANÇOIS-MARIE AROUET VOLTAIRE**, poet, dramaturg, eseist, romancier, nuvelist, istoric și filozof, exponentul cel mai de seamă al iluminismului francez (21 dec. 1694 - 30 mai 1778).

130 de ani de la nașterea lui **IULIU SCRIBAN**, arhimandrit, misionar și profesor de teologie (la Chișinău) (31 mai 1878 - 4 ian. 1949).

125 de ani de la nașterea lui **ONISIFOR GHIBU**, publicist, memorialist, pedagog, om de cultură, militant politic (31 mai 1883 - 31 oct. 1972).

80 de ani de la nașterea specialistei în biblioteconomie **VERA SEVERINOVA** (31 mai 1928).

IUNIE

135 de ani de la nașterea **ELENEI ALISTAR**, profesoară, eminentă personalitate a culturii naționale și animatoare a vieții publice din Basarabia (1 iun. 1873 - 1955).

80 de ani de la nașterea cântăreței **VICTORIA SLUSAREVSKI** (1 iun. 1928).

70 de ani de la nașterea lui **ION HĂBĂȘESCU**, inginer, specialist în domeniul mecanizării agriculturii, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (1 iun. 1938).

75 de ani de la nașterea folcloristului **VICTOR GAȚAC**, membru de onoare al AȘM (2 iun. 1933).

75 de ani de la nașterea lui **VLADIMIR ZAGAEVSKI**, lingvist, poet și publicist (3 iun. 1933).

70 de ani de la nașterea istoricului literar și editorului, originar din Basarabia (Tighina), **MIRCEA COLOȘENCO** (3 iun. 1938).

110 de ani de la nașterea poetului și dramaturgului spaniol **FEDERICO GARCIA LORCA** (5 iun. 1898 - 19 aug. 1936).

125 de ani de la nașterea scriitorului **LIVIU MARIAN**, fiul folcloristului Simeon Florea Marian (6 iun. 1883 - 25 febr. 1942).

75 de ani de la nașterea poetului **ION BOL-DUMA** (6 iun. 1933 - 19 apr. 1993).

70 de ani de la nașterea cântăreței **ANGELA PĂDURARU** (6 iun. 1938 - 26 iul. 1995).

325 de ani de la inaugurarea, la Oxford, a primului muzeu din lume, numit „**THE ASH-MOLEAN**” (6 iun. 1683).

80 de ani de la nașterea cântăreței **VALENTINA ȚEITLIN** (7 iun. 1928).

160 de ani de la stingerea din viață a lui **VISSARION G. BIELINSKI**, filozof, publicist și critic literar rus (11 iun. 1811 - 7 iun. 1848).

70 de ani de la nașterea matematicianului și profesorului universitar **VASILE ILIE PARASCA** (8 iun. 1938).

60 de ani de la nașterea pictorului **ȘTEFAN SADOVNICOV** (8 iun. 1948).

125 de ani de la nașterea lui **TUDOR PAMFILE**, etnograf, folclorist, istoric și publicist, originar din Basarabia (11 iun. 1883 - 17 oct. 1921).

190 de ani de la nașterea lui **VASILE ALECSANDRI**, poet, prozator, dramaturg, folclorist, filolog și om politic (14 iun. 1818/1821 - 22 aug. 1890).

75 de ani de la nașterea muzicologului și compozitoarei **IULIA ȚIBULSCHI** (15 iun. 1933).

75 de ani de la nașterea solistului vocal și compozitorului italian **SERGIO ENDRIGO** (15 iun. 1933).

60 de ani de la nașterea lui **ION DRON**, istoric, lingvist și publicist (17 iun. 1948 - 2003).

90 de ani de la stingerea din viață a actriței de teatru **ARISTIZZA ROMANESCU** (1854 - 17 iun. 1918).

190 de ani de la nașterea lui **CHARLES GOUNOD**, compozitor, organist și dirijor francez (17 iun. 1818 - 18 oct. 1893).

80 de ani de la nașterea cântăreței de operă **TAMARA ALIOȘINA** (19 iun. 1928 - 24 dec. 1996).

385 de ani de la nașterea lui **BLAISE PAS-CAL**, matematician, fizician, scriitor și filozof francez (19 iun. 1623 - 19 aug. 1662).

60 de ani de la nașterea pictorului-scenograf **ANATOL CAZACU** (21 iun. 1948).

135 de ani de la nașterea lui **ALEXANDRU-SADI IONESCU**, bibliotecar, bibliograf și profesor de bibliologie (21 iun. 1873 - 1926).

100 de ani de la stingerea din viață a lui **NIKOLAI RIMSKI-KORSAKOV** (18 mart. 1844 - 21 iun. 1908).

70 de ani de la nașterea lui **ALEXANDRU NEGRİȘ**, poet, prozator, publicist și traducător (22 iun. 1938).

60 de ani de la nașterea specialistului în domeniul biblioteconomiei **ELENA SĂNDUȚĂ** (22 iun. 1948).

100 de ani de la stingerea din viață a dirijorului de cor și compozitorului român **TUDOR FLONDOR** (10 iul. 1862 - 23 iun. 1908).

50 de ani de la nașterea pictorului **SIMION ZAMȘA** (23 iun. 1958).

60 de ani de la nașterea **ANEI EVTUȘEN-KO**, pictoriță-scenografă, graficiană (24 iun. 1948).

75 de ani de la nașterea interpretului de muzică populară și ușoară **ION BAS** (25 iun. 1933).

60 de ani de la nașterea poetei **MARCELA BENEĂ** (29 iun. 1948).

60 de ani de la nașterea poetului de limbă rusă **VIKTOR CIUDIN** (30 iun. 1948).

IULIE

450 de ani de la încheierea tipăririi la Târgoviște, de către diaconul Coresi, a lucrării intitulate „**TRIODUL PENTICOSTAR**” (1 iul. 1558).

130 de ani de la nașterea **CONGRESUL DE PACE DE LA BERLIN**, ce a recunoscut independența României și drepturile ei asupra teritoriilor Dobrogei, sudului Basarabiei (cu județele Cahul, Bolgrad și Ismail) și insulei Șerpilor (1 iul. 1878).

90 de ani de la înființarea la Chișinău a **CAPELEI CORALE „ARMONIA”** (2 iul. 1918).

85 de ani de la nașterea lui **VLAD DUM-BRAVĂ**, profesor și publicist român, originar din Basarabia (2 iul. 1923).

115 ani de la nașterea poetului și traducătorului **LUCA ION CARAGIALE** (2 iul. 1893 - 7 iun. 1921), fiul lui Ion Luca Caragiale.

115 ani de la nașterea scriitorului și publicistului **DEMOSTENE BOTEZ**, membru corespondent al Academiei Române (2 iul. 1893 - 17/18 mart. 1973).

100 de ani de la inaugurarea cursurilor de vară ale celebrei **UNIVERSITĂȚII POPULARE DE LA VĂLENII DE MUNTE**, organizate și conduse de N. Iorga, ele desfășurându-se până în anul 1943 (2 iul. 1908).

85 de ani de la nașterea poetei poloneze **WISLAWA SZYMBORSKA**, laureată a Premiului Nobel (2 iul. 1923).

125 de ani de la nașterea lui **FRANZ KAFKA**, scriitor austriac, evreu originar din Cehia (3 iul. 1883 - 3 iun. 1924).

60 de ani de la nașterea **IULIEI MELNIC**, specialist în biblioteconomie și informatică, manager (4 iul. 1948).

55 de ani de la nașterea cântăreței de muzică ușoară **ANASTASIA LAZARIUC** (6 iul. 1953).

475 de ani de la stingerea din viață a poetului renascentist italian **LUDOVICO ARIOSTO** (8 sept. 1474 - 6 iul. 1533).

115 de ani de la stingerea din viață a scriitorului francez **GUY DE MAUPASSANT** (5 aug. 1850 - 6 iul. 1893).

85 de ani de la nașterea lui **LIVIU CIULEI**, arhitect, actor, regizor și scenograf de teatru și film (7 iul. 1923).

65 de ani de la nașterea chimistului **VICTOR ISAC** (8 iul. 1943 - 3 oct. 1995).

55 de ani de la nașterea poetei și ziaristei **LORA RUCAN** (8 iul. 1953).

65 de ani de la nașterea **MARGARETEI PĂSLARU**, interpretă de muzică ușoară (9 iul. 1943).

150 de ani de la nașterea etnologului american de origine germană **FRANZ BOAS** (9 iul. 1858 - 21 dec. 1942), unul dintre creatorii antropologiei americane.

115 de ani de la nașterea lui **ANTON CRİHAN**, economist, politician și publicist (10 iul. 1893 - 9 ian. 1993).

100 de ani de la nașterea dirigoarei și profesoarei **ANNA IUȘCHEVICI** (10 iul. 1908 - 1 aug. 1995).

75 de ani de la nașterea lui **PAVEL CIOBANU**, medic, profesor universitar, inventator (12 iul. 1933).

50 de ani de la nașterea istoricului, membru corespondent al AȘM, **VALERIU PASAT** (13 iul. 1958).

80 de ani de la nașterea scriitorului rus **VALENTIN S. PIKUL** (13 iul. 1928 - 16 iul. 1990).

75 de ani de la nașterea lui **ION COMANICI**, profesor universitar, doctor habilitat în biologie (14 iul. 1933).

75 de ani de la nașterea scriitorului **PAVEL BOȚU** (14 iul. 1933 - 17 febr. 1987).

80 de ani de la nașterea scriitorului gruzin **NODAR DUMBADZE** (14 iul. 1928-14 sept. 1984).

60 de ani de la nașterea lui **ION ILCIUC**, specialist în domeniul neurologiei, profesor universitar, fondatorul școlii de neurologie din R. Moldova (15 iul. 1948).

60 de ani de la nașterea scriitorului și omului politic, membru de onoare al Academiei Române, **NICOLAE DABIJA** (15 iul. 1948).

60 de ani de la nașterea istoricului, membru titular al AȘM **ANDREI EȘANU** (16 iul. 1948).

70 de ani de la nașterea cineastului **PAVEL BĂLAN** (17 iul. 1938).

120 de ani de la nașterea scriitorului evreu originar din Germania, laureat al Premiului Nobel, **SHMUEL JOSEPH AGNON** (17 iul. 1888 - 22 febr. 1970).

140 de ani de la nașterea istoricului literar **MIRON CRISTEA** (18 iul. 1868 - 6 mart. 1939).

75 de ani de la nașterea lui **EVGHENI A. EVTUȘENKO**, poet, prozator, critic, publicist și regizor de cinema rus (18 iul. 1933).

85 de ani de la nașterea profesoarei și dirigoarei de cor **LIDIA AXIONOV** (19 iul. 1923).

115 de ani de la nașterea lui **VLADIMIR V. MAIAKOVSKI**, poet, dramaturg și publicist rus (19 iul. 1893 - 14 apr. 1930).

80 de ani de la nașterea sculptoriței **ALEXANDRA PICUNOV-TĂRȚĂU** (20 iul. 1928 - 23 oct. 2002).

60 de ani de la nașterea medicului, specialist în stomatologie **VASILE ION PARASCA** (20 iul. 1948).

65 de ani de la nașterea lui **ADRIAN PĂUNESCU**, poet, prozator, eseist, publicist, originar din Basarabia (20 iul. 1943).

80 de ani de la nașterea istoricului și cercetătorului **VLADIMIR NICU** (21 iul. 1928 - 2005).

70 de ani de la nașterea graficianului **ION ȚURCANU** (22 iul. 1938).

130 de ani de la nașterea lui **MIHAIL CATTARGI**, filozof, istoric și teolog (24 iul. 1878 - 3 febr. 1958).

180 de ani de la nașterea prozatorului și criticului literar rus **NIKOLAI G. CERNIȘEVSKI** (24 iul. 1828 - 29 oct. 1889).

225 de ani de la nașterea lui **SIMON BOLIVAR**, general și om politic sud-american, conducătorul unor mișcări de independență în America de Sud (24 iul. 1783 - 17 dec. 1830).

75 de ani de la nașterea filozofului și profesorului universitar **ION ȚURCAN** (25 iul. 1933).

120 de ani de la nașterea lui **LECA MORARIU**, istoric literar, dialectolog, lingvist, muzicolog, tenor, violoncelist și profesor român (25 iul. 1888 - 15 dec. 1963).

145 de ani de la nașterea lui **HENRY FORD**, industriaș american, magnat în domeniul automobilismului și creator al „fordismului” (30 iul. 1863 - 9 apr. 1947).

415 ani de la **URCAREA PE TRONUL ȚĂRII ROMÂNEȘTI** a domnitorului Mihai Viteazul (iul. 1593).